ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

Nr zespołu: **47**
Nazwa zespołu: **Urząd Wojewódzki Białostocki 1920-1939**
Sygnatura: **73**

Miesięczne sprawozdania sytuacyjne z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych wojewody białostockiego za 1933 r.

Spis zawartości:

1. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 2 za miesiąc styczeń 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   - V. Ruch wyznaniowy
   - VI. Mniejszości narodowe
2. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 3 za miesiąc luty 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   - V. Ruch wyznaniowy
   - VI. Mniejszości narodowe
3. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 4 za miesiąc marzec 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   - V. Ruch wyznaniowy
   - VI. Mniejszości narodowe
4. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 5 za miesiąc kwiecień 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   - V. Ruch wyznaniowy
   - VI. Mniejszości narodowe
5. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 6 za miesiąc maj 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   - V. Ruch wyznaniowy
   - VI. Mniejszości narodowe
6. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 7 za miesiąc czerwiec 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   - V. Ruch wyznaniowy
   - VI. Mniejszości narodowe
7. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 8 za miesiąc lipiec 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Ruch wyznaniowy
   - V. Mniejszości narodowe
8. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 9 za miesiąc sierpień 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Ruch wyznaniowy
   - V. Mniejszości narodowe
9. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 10 za miesiąc wrzesień 1933 r.**
   - I. Sytuacja ogólna
   - II. Przegląd prasy
   - III. Polski ruch polityczny
   - IV. Ruch wyznaniowy
   - V. Mniejszości narodowe

10. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 11 za miesiąc październik 1933 r.**
    I. Sytuacja ogólna
    II. Przegląd prasy
    III. Polski ruch polityczny
    IV. Ruch wyznaniowy
    V. Mniejszości narodowe
11. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 12 za miesiąc listopad 1933 r.**
    I. Sytuacja ogólna
    II. Przegląd prasy
    III. Polski ruch polityczny
    IV. Ruch wyznaniowy
    V. Mniejszości narodowe
12. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 1 za miesiąc grudzień 1933 r.**
    I. Sytuacja ogólna
    II. Przegląd prasy
    III. Polski ruch polityczny
    IV. Ruch wyznaniowy
    V. Mniejszości narodowe

Urząd Wojewódzki Białostocki
Wydział Bezpieczeństwa Publicznego

miesięczne sprawozdania sytuacyjne
z zakresu spraw społeczno politycznych
i narodowościowych.

1933

73

1

EWODA BIAŁOSTOCKI

. BP. 609/33. T.

tuacyjne sprawozdanie
esięczne Nr. 2. za mie-
ąc styczeń 1933 r.

Białystok, dnia 16 lutego 1933 roku

1

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w Warszawie.

a. a.
21. II. 1933.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 2 za miesiąc styczeń 1933 r.

Za Wojewodę
/St. Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

rzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach.
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu n/Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

2

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.609/33.T.
iałystok, dnia 10.II.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1933 r.

2

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego, zobrazowanym w poprzednim sprawozdaniu, zmiany zasadnicze w ubiegłym miesiącu nie zaszły. Również w działalności stronnictw politycznych nie zaistniały nowe, tego rodzaju metody, które wymagałyby szerszego omówienia. Stronnictwo Narodowe obok organizacyjnego umacniania i rozszerzania Obozu Wielkiej Polski w oparciu się o duchowieństwo katolickie i nierzadko ogniwa Akcji Katolickiej oraz obok rozbudowy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, przeciwstawianego Związkowi Strzeleckiemu i Zjednoczeniu Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, generalizowało wszystkie, możliwe do powtarzania zarzuty przeciwko Rządowi, wykorzystując specjalnie Ustawę o stowarzyszeniach i rządowe projekty Ustaw samorządowej i o szkołach akademickich. Ustawa o stowarzyszeniach nazywana była przez nie kagańcem, krępującym swobodny rozwój życia społecznego, Ustawa samorządowa nagrobkiem na mogile samorządu, który mimo wszystkie swoje wady obiecywał wiele po sobie, zaś Ustawa /projekt/ o szkołach akademickich przepisem policyjnym. W związku z pracami Sejmu nad budżetem Państwa działacze Stronnictwa podkreślali nierealność budżetu według przedłożenia rządowego i domagali się poważnych jego redukcyj kosztem administracji i uposażeń pracowników państwowych.

Niemal identyczną w swej treści była działalność PS. Chrześcijańskiej Demokracji, która w okręgu białostockim mimo zachowania pozorów lojalności w stosunku do Stronnictwa Narodowego, które coraz silniej i w sposób nierzadko dywersyjny w odniesieniu do Ch.D. stara się ten teren opanować, poczyna przeciwdziałać zabiegom w tym względzie

Stronnictwa Narodowego. Wyrazem tego przeciwdziałania jest przedewszystkiem powołanie przez Chrześcijańską Demokrację do życia własnego organu, tygodnika "Zjednoczenie Katolickie", którego redakcję powierzono K.Jędrychowskiemu, instruktorowi Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i mężowi zaufania Archidjecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Wilnie.- Oba Stronnictwa pozatem propagowały akcję unarodowiania handlu i rzemiosła, przygotowując w tem sposób grunt dla wyraźnej już w odniesieniu do ludności żydowskiej działalności Obozu Wielkiej Polski, którego organizacje przeżywają kryzys finansowy, o czem świadczy m.in. fakt nie wydania dwuch kolejnych numerów łomżyńskiego dwutygodnika "Młodzi". Jeżeli chodzi o nastawienie działalności Obozu Wielkiej Polski, to szło ono w kierunku przekonywania społeczeństwa, że rozwiązanie O.W.P. w województwach pomorskiem, poznańskiem i kieleckiem, bynajmniej nie pomniejszyło jego szeregów, a raczej przeciwnie, propagowania zdecydowanego bojkotu żydów na polu gospodarczem, walki ze Związkiem Strzeleckim i innemi młodzieżowemi organizacjami prorządowemi i dywersji na ich gruncie. Posunięcia dywersyjne O.W.P. na gruncie tych organizacyj w niektórych miejscowościach stały się widoczne, stwierdzono bowiem fakty przesączania się działaczów i członków O.W.P. do oddziałów Związku Strzeleckiego, Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych i Związku b Ochotników Armji Polskiej. O ile sądzić można z przepracowanych w styczniu informacyj Obóz Wielkiej Polski coraz bardziej ucieka się do pracy konspiracyjnej, rozszerza sieć swych drużyn alarmowych i zaopatruje się w broń z zachowaniem legalności w jej nabywaniu i posiadaniu.-

Niezwykle intensywna działalność Stronnictwa Ludowego obejmowała kilka powiatów, w których powstało wiele kół Stronnictwa i jego przybudówki zawodowej, Związku Zawodowego Robotników Rolnych. Charakteryzując metody pracy organizacyjnej Stronnictwa Ludowego, podkreślić należy fakt nawoływania ludności, aby składkom pieniężnym

na rzecz Stronnictwa Ludowego dawała pierwszeństwo przed podatkami. Działacze Stronnictwa podobnie jak stronnictw prawicowych, wytaczali najróżnorodniejsze zarzuty przeciwko Rządowi i władzom, atakując szczególnie zmianę Ustawy o ustroju szkolnictwa, która rzekomo zamknęła dostęp do szkół średnich i akademickich młodzieży wiejskiej, Ustawę o stowarzyszeniach, wymierzoną jakoby w ruch ludowy i rządowy projekt Ustawy samorządowej, oddającyzwedługich oświadczeń, samorząd w całkowitą zależność od władz administracji ogólnej. Demonstrując przeciwko temu projektowi, wysuwali oni argument konieczności nietylko uniezależnienia samorządu od czynnika administracyjnego, lecz także domagania się w Sejmie uchwalenia Ustawy, k óraby ustanawiała wybieralność władz administracji ogólnej włącznie do Wojewody.

PPS. prowadziła akcję obchodu 40-tolecia swego istnienia i starała się umocnić na terenie wiejskim, gdzie przy poparciu Stronnictwa Ludowego organizowała Związek Zawodowy Małorolnych, który w powiatach bielskim, grodzieńskim i częściowo wołkowyskim stanowi już dość silną organizację. W akcji propagandowej PPS.operowała tymi samymi argumentami, jakimi operują stronnictwa prawicowe.

W ruchu wyznaniowym ważniejszym momentem były przejście parafji Polskiego Kościoła Narodowego w Malinowie-Nowym, gminy Czerwin w powiecie ostrołęckim na łono cerkwi prawosławnej z zachowaniem obrządku zachodniego i przeprowadzona przez duchowieństwo katolickie akcja tygodnia unijnego pod hasłem Zjednoczenia z Rzymem chrzescijan oderwanych od jedności. Przyznać należy, że w akcji tego tygodnia duchowieństwo uzewnętrzniło daleko idącą ostrożność przy omawianiu ruchu neounijnego, który lokalna prasa prorządowa określała jako sprzeczny z interesami Państwa i szkodzący polityce wyznaniowej i narodowościowej Rządu na Kresach Wschodnich.

Z całokształtu spraw narodowościowych na specjalne podkreślenie zasługują dostrzeżone tendencje separetystyczne w ruchu sjonistycznym i sprawa Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Jeżeli chodzi o ruch sjonistyczny to stwierdzić trzeba, że odbiega on coraz da-

lej od swych założeń ideologicznych, palestyńskich, stwarza natomiast wśród ludności żydowskiej tendencję separatystyczne, przynajmniej pod względem gospodarczym i kulturalno-oświatowym.-

Ruch sjonistyczny zatem cechują coraz silniej szowinizm, dążenie do wyeliminowania społeczeństwa żydowskiego z orbity wszelkich wpływów społeczeństwa polskiego i bezwzględna nierzadko walka z tymi wszystkimi czynnikami żydowskimi politycznymi i społecznymi, które znalazły lub poszukują stycznych lojalnej współpracy z ludnością polską. Walka ta wymierzona jest przedewszystkiem przeciwko grupom ortodoksyjnym i prowadzona jest przy użyciu najbardziej niewybrednych metod, o czem świadczą fakty z wyborów do organów zarządzających gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku. Szczegóły w tej materji Urząd Wojewódzki przedstawi Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu.-

W życiu społeczeństwa polskiego ważnym momentem był obchód rocznicy powstania styczniowego. Zasługuje na uwagę, że prasa Stronnictwa Narodowego , która w ubiegłym roku w okresie obchodu rocznicy powstania listopadowego potępiała niejako wszystkie powstania polski podciągając je pod wspólny mianownik awanturniczych działań rewolucyjnych, które raczej szkodę, a nie pożytek narodowi polskiemu przyniosły, obecnie gloryfikowana powstanie styczniowe i starała się demonstrować faktami udziału w powstaniu styczniowem czynników, dzisiejszemu obozowi prawicowemu pokrywnych.-

W sprawie Towarzystwa Szkoły Białoruskiej zauważyć można że trwa na jego gruncie proces zwracania umysłów i orjentacyj ludności białoruskiej w kierunku pozytywnych polskich organizacyj społecznych i, że ten proces pomimo wszelkie akcje przeciwstawne daje znaczne rezultaty - znaczna bowiem ilość kół Towarzystwa z nazwanemi organizacjami polskiemi współpracę już nawiązała.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie nie pogorszyła się, a nawet uległa pod niektórymi względami pewnej poprawie. Zwiększyły się przede wszystkiem wpływy podatkowe z terenu wiejskiego, co jest skutkiem bardziej, niż dotąd sprężystej działalności władz skarbowych i znanych Ministerstwu poczynań władz administracji ogólnej. Spostrzeżenia z grudnia i stycznia dowodzą, że ludność wiejska bardzo często uchyla się od płacenia podatków nie dlatego, że płacić ich nie może, a tylko z racji swojstego snobizmu, dawania posłuchu czynnikom wywrotowym, nawołującym do oporu podatkowego i wreszcie z powodu nieracjonalnego podejścia do niej, a raczej jej potrzeb życiowych ze strony władz.- Opierając się na tych spostrzeżeniach, władze administracji ogólnej zastosowały w zależności od warunków lokalnych represje względem opornych i złośliwych podatników, unieruchomiły tych działaczy wywrotowych, którzy prowadzili akcję antypodatkową i stworzyły jakby proces oddziaływania na umysły ludności. W rezultacie w całym szeregu gmin ludność uiściła większość zaległych podatków, a w każdymbądź razie został już przełamany bierny opór podatkowy wsi. Uruchomienie robót leśnych w wielu miejscowościach dało zarobek wsi i odprężyło cokolwiek jej sytuację finansową.-

W ośrodkach miejskich zaistniały możliwości poprawy konjunktury poszczególnych gałęzi przemysłu co upoważnia do przypuszczenia, że bezrobocie w okresie lutego-marca r.b. nie przekroczy rozmiarów z roku ubiegłego, a może nawet do nich nie dociągnie.-

Ważnem zjawiskiem jest również dostrzegane przewartościowywanie pojęć w handlu i rzemiośle. Stosowana zniżka cen i ułatwianie konsumentom nabywania wytworów przemysłowych stosowane są coraz szerzej.-

Większe zainteresowanie wśród społeczeństwa budziły rozszerzająca się akcja o zniżkę cen na oświetlenie elektryczne i wygasające z dniem 1 kwietnia b.r. moratorjum eksmisyjne dla

lokatorów.

W pierwszym wypadku wysuwane jest żądanie interwencji czynników rządowych, w drugim zaś - zawieszenie eksmisji do czasu przełamania kryzysu i obniżenia komornego do godziwej wysokości.

-:-:-:-:-.-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.609/33.T.
Dnia 10 lutego 1933 r.

8 5

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1933 r.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński" Wskazywał na społeczne niebezpieczeństwo obecnego kryzysu przez podkreślanie i analizowanie tendencyj, przejawiających się w dzisiejszem życiu gospodarczem. Tendencje te zaś, zdaniem pisma, winny zwrócić specjalną uwagę społeczeństwa i czynników rządzących, zdążają one bowiem w kierunku przełamania zasady sztywności płac, złamania ustawodawstwa pracy, skasowania ubezpieczeń społecznych t.j. tych wszystkich czynników, które wpływały na stabilizację warunków życia pracowniczego i zapewnienie spokoju społecznego w Państwie.-

Rozwijając w następnych numerach tezę, że obecne bezrobocie stwarza społeczne niebezpieczeństwo, pismo zaznaczało że niebezpieczeństwo to grozi i wpływa destrukcyjnie na kształtowanie się charakteru młodzieży, pozbawionej prac Według pisma, poczucie bezużyteczności w życiu, tem gorsze, że najczęściej połączone z niezmożnemi stosunkami rodzinnemi, wywołanemi nędzą i rozleniwieniem - stanowią moralne rezultaty braku pracy i wszelkiej opieki nad młodzieżą bezrobotną. Z tej też racji pismo podkreślało konieczność organizowania pomocy materjalnej i moralnej dla młodzieży bezrobotnej.-

W artykule "Pro Russia" w związku z uchwałą Episkoptu polskiego co do uroczystego obchodu w styczniu b.r. tygodnia poświęconego zjednoczeniu ze Stolicą Piotrową

chrześcijan oderwanych od jedności, pismo akcentowało, że uchwała ta, dotycząca pozornie tylko spraw wewnętrznych Kościoła, ma swoje głębsze i aktualne znaczenie. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że łączy się ona bezpośrednio z prowadzoną na Kresach Wschodnich Rzeczypospolitej od lat kilku akcją misyjną kościoła neounijnego, daje tej akcji demonstracyjną aprobatę episkopatu rzymsko-katolickiego, zachęca kler i wiernych do dalszych w tym kierunku wysiłków. Ruchowi neounijnemu patronuje Watykan, który usiłuje zrealizować pośrednio przez stworzoną specjalną komisję "Pro Russia", własne przedewszystkiem cele, nie zawsze zgodne z polską racją stanu. Watykan chce stworzyć z Kresów wschodnich Rzplitej bramę wypadową dla propagandy religijnej, której celem ma być cały wschód prawosławny. Z tych założeń wynika w konsekwencji to, że kościół neounijny zachowuje rygorystycznie obrzędowość prawosławną, prawosławne formy religijne, obyczaj i hierarchję cerkwi prawosławnej, a przedewszystkiem zaś pielęgnuje sp z pietyzmem rosyjski język w kościele i w zetknięciu się duchowieństwa z wiernymi. Z tej też racji, jak podkreśla pismo, ruch neounijny budzi wiele zastrzeżeń ze strony społeczeństwa i czynników rządowych i to tembardziej, że Konkordat zawarty między Polską a Watykanem nie przewiduje tego obrządk że akcja misyjna nie była poprzedzona żadnemi pertraktacjami któreby mogły doprowadzić do uzgodnienia stanowisk i, że akcj ta godzi z wielu względów w interesy Państwa. Kościół neounij ny rusyfikuje ludność białoruską i ukraińską i w tem tkwi właśnie istota szkodliwości akcji neounijnej, która ponad o zamąca spokój religijny na Wschodzie, wprowadza zamęt w pojęcia religijne kresowej ludności, podsyca nienawiści wyznanion między neounitami i prawosławnymi i utrudnia Rządowi konsekwentną politykę w sprawie ostatecznego zorganizowania prawosł wnej cerkwi autokefalicznej.

6

Jak dotąd akcja neounijna przynosi straty polityce watykańskiej, nierzadko doktrynerskiej, nieliczącej się z miejscowymi warunkami i wykonywanej przez ludzi często obcych pochodzeniem i językiem tym środowiskom, w których działają. Po tych wywodach na temat akcji neounijnej pismo podkreślało, że społeczeństwo musi zaapelować do Episkopatu polskiego, aby stał się on tłumaczem i obrońcą stanowiska społeczeństwa polskiego i jego zastrzeżeń co do form propagandy neounijnej na tle rozbieżności polityki watykańskiej "Pro Russia" z polską racją stanu.

" Przegląd Łomżyński" miał w ostatnich tygodniach dwa procesy prasowe z oskarżenia prywatnego duchowieństwa.

Pierwszy proces odbył się przed Sądem Okręgowym w Łomży w dniach 14-16 stycznia b r. z oskarżenia prywatnego ks. Łady prefekta seminarjum żeńskiego w Łomży, przeciwko redaktorowi Konstantemu Piotrowskiemu i 18 nauczycielom łomżyńskich państwowych seminarjów nauczycielskich. Istotnym powodem tego procesu było mylne poinformowania przez ks. Ładę ordynarjusza djecezji w sprawach wł. na gruncie szkolnym i stosunków szkolnych, wskutek czego ordynarjusz djecezji ks. biskup Łukomski wydał w roku ubiegłym list pasterski potępiający praktykowaną w szkołach metodę ćwiczeń cielesnych.

W wyniku rozprawy sądowej redaktor Piotrowski i oskarżeni nauczyciele zostali uniewinnieni, przyczem Sąd zasądził od oskarżyciela prywatnego 20 zł opłaty sądowej i zwrotu kosztów postępowania w sprawie - Sama sprawa była omawiana bardzo szczegółowo w prasie lokalnej i stołecznej Większość prasy stwierdziła jednomyślnie, że ks. prefekt Łada siał destrukcję na terenie szkoły.

W dniach 4 - 6 b m. przed Sądem Okręgowym w Łomży odbył się proces przeciwko redaktorowi Konstantemu Piotrowskiemu z oskarżenia prywatnego ks. biskupa Łukomskiego któremu redak

tor Piotrowski w artykule p.t."Prawo nie obowiązuje biskupa łomżyńskiego" zarzucił omijanie prawa.

I w tym procesie redaktor Piotrowski został uniewinniony.

Szczegóły i przebieg obu procesów zostały przedstawione Ministerstwo w specjalnych opracowaniach.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

Pismo podkreślało szybki rozwój Akcji Katolickiej i liczenie się z jej postulatami przez czynniki rządzące w Państwie. Postulaty te dotyczą organizacyj katolickich, wychowania religijnego młodzieży i nierozerwalności małżeństw katolickich. Następnie dowodziło, że Polska przeżywa kryzys moralny, którego wyrazem jest wzrost przestępczości, oraz apelowało do władz administracyjnych, aby wykonywały przepisy prawa i okólniki ministerjalne w walce z bezwstydem i zgorszeniem publicznem. W ciągu całego miesiąca propagowało prasę katolicką, zwalczając równocześnie prasę Kościołowi Katolickiemu nieprzychylną i wrogą. Z racji śmiertelnego wypadku podczas meczu bokserskiego w Białymstoku dnia 18 grudnia ub.roku / na ringu/ został zabity zawodnik wyznania katolickiego przez zawodnika wyznania mojżeszowego/ występowało przeciwko zawodom, które są sprzeczne z pojęciami i etyką katolicką.

Kilkakrotnie powracało do sprawy żydowskiej, przyczem w jednym z artykułów,"co jest znamienne" wypowiedziało się że załatwienie sprawy żydowskiej w Polsce jest bardzo trudne, a przeto do rozwiązania jej obie strony powinne przystąpić bez gniewu i zawziętości, spokojnie i rozważnie aby samo rozwiązanie wyszło na dobro Polski. Znamiennem jest również, że o ile w roku ubiegłym podczas obchodu rocznicy powstania listopadowego, pismo potępiało niejako powstanie, nazywając je rewolucjami, które Polsce korzyści nie przyniosły, o tyle w tym roku społeczeństwo powstanie styczniowe i jego bo

haterów.-

W tymże miesiącu - powróciło do zagadnienia przeludnienia wsi polskiej, przyczem rozwiązanie tego zagadnienia upatrywało w unarodowianiu rzemiosła i handlu, przez nasyconego elementem żydowskim.-

W jednym z numerów propagowało walkę o trzeźwość narodu i formy tej walki, strzeszczające się do zaprzestania picia wódki na uroczystościach i bojkotu restauracyj, a także takich organizacyj, które do picia wódki zachęcają.

Przykażdej zaś sposobności wzywało do pracy katolickiej, akcentując, że tylko na społeczności katolickiej oparła się przyszłość Polski.-

"Nowe Życie".

Artykułem posła Karola Wierczaka rozpoczęło propagandę bojkotu handlu i rzemiosła żydowskiego. W kilku dalszych artykułach tegoż posła wskazywano na toczącą się na gruncie parlamentarnym walkę posłów narodowych z większością rządową o zagrożone interesy Kościoła Katolickiego. Stwierdzając, że w roku 1932 czwartą część dochodów Państwa trzeba było oddać na długi, pismo wypowiadało się, że rewizja zadłużenia państwowego jest sprawą konieczną i palącą.

Podobnie jak "Życie i Praca", apoteozowało powstanie styczniowe i podkreślało udział w niem duchowieństwa katolickiego. Wypowiadało się zdecydowanie przeciwko rządowemu projektowi ustawy o szkołach akademickich nazywając ją ustawą policyjną.

"Białostockie Nowiny Codzienne"

Rządowy projekt ustawy samorządowej nazywało za posłem Wierczakiem nagrobkiem na świeżej mogile samorządu, której mimo wszystkie braki, obiecywał wiele. Potępiały bierność społeczeństwa polskiego wobec agresywności rzemiosła i handlu żydowskiego.

Omawiając pierwszy z wspomnianych wyżej procesów łomżyń

skich dowodziło demagogicznie , że proces ten stwierdził, iż obóz sanacyjny nie jest wykładnikiem idei Chrystusowej i nauki Kościoła w życiu publicznem.-

"Wspólna Praca"

Wydawnictwo po 23 latach istnienia zostało z dniem 1 stycznia zlikwidowane. Prasa lokalna podkreślała, że wydawnictwo to ma bezsprzecznie wielkie zasługi, położone w dziedzinie podnoszenia ducha niepodległościowego w czasie zaborczym i idei demokratycznej w wolnej już Polsce.-

Samo zawieszenie wydawnictwa, spowodowane z jednej strony trudnościami finansowemi, z drugiej zaś wycofaniem się b.posła Dra M.Czarneckiego z życia politycznego, będzie dotkliwe w obecnym układzie stosunków społeczno-politycznych w okręgu łomżyńskim i to tembardziej, że w ostatnim roku stanowisko jego w odniesieniu do obozu prorządowego było rzeczowe i nierzadko życzliwe.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

"Młodzi"
O. W. P.

Wydany został z racji trudności finansowych tylko jeden numer, w którym zasługują na uwagę artykuły p.t."My" i "Nasze stanowisko w sprawie żydowskiej".- W pierwszym z nich pismo wyłuszcza program O.W.P. i jego pozycje w układzie stosunków społeczno-politycznych w kraju. Wywody na ten temat rozpoczyna od stwierdzenia, że rozwiązanie przez Rząd O.W.P. w Województwach Pomorskiem, Poznańskiem iKieleckiem bynajmniej nie zmniejszyło wpływów O.W.P. i nie odsunęło kwestji dojścia obozu narodowego do władzy, która zdaniem pisma nie budzi już wątpliwości nawet w obozie sanacyjnym. Dalej pismo zaznacza, że stworzenie ruchu O.W.P. należało do jego twórców, odpowiedź zaś na pytanie kiedy ruch ten osiągnie swój cel należy do mas. Masy odpowiedzą na to pytanie wtedy, gdy zostaną zorganizowane w myśl deklaracji ideo-

wej O.W.P. Ruch O.W.P. będzie trwał dotąd, dopóki będą w Polsce - polacy, sprzedający swój własny kraj z głupoty na pastwę żydom lub komunistom, rozważający możliwość oddania Lwowa Ukraińcom, lub Wilna litwinom w myśl jakiegoś idjotycznego projektu Federacji oraz głoszący, że największej nieszczęściem byłaby wojna z czego sądzić należy, że dla uniknięcia tego największego nieszczęścia zdecydowaliby się niektórzy na dobrowolne, pokojowe oddanie niemcom Pomorza lub Poznańskiego.

Według wyjaśnień pisma, Obóz Wielkiej Polski nie jest partją, gdyż dąży do objęcia i zorganizowania całego społeczeństwa polskiego. Jego dotychczasowa działalność sprawia, że wytwarza się sytuacja, w której Państwo coraz bardziej schodzi do roli mechanicznie zacieśniającej się lub rozszerzającej ramy, sprawując rząd nad ciałami i majątkami obywateli, organizacja obozowa zaś obejmuje rząd serc, ideologji i myśli całego narodu. Jest to stan absurdalny, który musi ulec zmianie. Jedynem wyjściem z niego jest złączenie w jednym ręku zarówno kierownictwa formalnego jakie stanowi Rząd dzisiejszego Państwa - z kierownictwem wewnętrznem, duchowem.

W drugim z nazwanych artykułów pismo wywodzi, że Polska będzie wielką tylko wtedy, kiedy o losach jej będą decydować sami polacy. Zatem Polska musi być Narodową, która będzie wychowywać rusinów, białorusinów, poleszuków i inne odłamy etniczne na Polaków, wykluczając z wszelkiego planu asymilacyjnego niemców i przedewszystkiem żydów, jako rasę do asymilacji nie podatną. Żydzi według pisma przedstawiają żywioł Polsce wrogi pod względem gospodarczym, gdyż eksploatują Polskę, pod względem kulturalnym, ignorują bowiem całkowicie polski dorobek duchowy i pod względem politycznym z racji ciągłego ich współdziałania z wrogami Państwa i jako element rozkładowy.

Program obozowy w odniesieniu do żydów streszcza się do stwarzania im takich warunków w Polsce, ażeby mieli gorzej

gdziekolwiek na świecie, wtedy bowiem dopiero wyniosą się oni z Polski.

"Zjednoczenie Katolickie".

W Białymstoku dnia 22 stycznia został wydany pierwszy numer tygodnika "Zjednoczenie Katolickie" będącego organem dekanalnej Akcji Katolickiej i PS.Ch.D. W artykule programowym pismo stwierdza, że będzie budziło i propagowało pracę dla kościoła katolickiego w tem przekonaniu, że praca dla Kościoła jest równocześnie pracą dla Państwa. Omijając narazie zagadnienia polityczne, wysunęło sprawę współpracy władz przysposobienia wojskowego ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej i dowodziło, że Stowarzyszenie to, któremu patronuje duchowieństwo, zasługuje całkowicie na przyznanie mu pełnych praw organizacyj pw.

W związku z przemówieniem w Sejmie wicemarszałka Dr.K. Polakiewicza w sprawie stosunku niektórych biskupów, m.in.ordynariuszy djecezji w Łomży i Kielcach, pismo biło na alarm, że rozpoczyna się generalny atak na duchowieństwo i Kościół Katolicki.

-:-:-:-:-:-:-:-:-

16 9

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.609/33.T.

Dnia 10 lutego 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc styczeń 1933r.

III Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Styczeń r.b. nie przyniósł większego ożywienia w działalności BBWzR. Większą ruchliwość wykazały jedynie komórki lokalne i gminne, natomiast Komitety Powiatowe w dalszym ciągu cechowała stagnacja i brak niejako zainteresowania się życiem wsi, mimo, że koła gminne BBWzR. domagały się większego pod tym względem ożywienia działalności ze strony Komitetów Powiatowych. Cała zresztą działalność BBWzR. w styczniu r.b. sprowadzała się do urządzenia trzech zebrań dyskusyjnych: dwóch przez komitety gminne i jednego przez Komitet Miejski, oraz - do jednego zebrania organizacyjnego, na którem dokonano wyboru zarządu komitetu gminnego.-

Zebrania zamknięte.

Pow.białostocki. W dniu 22 stycznia b.r. w Goniądzu na zebraniu Koła gminnego dokonano wyboru członków zarządu, w którego skład weszło 5 osób. /15/.

Pow.łomżyński. W Wiźnie, w dniu 15 stycznia b.r. odbyło się zebranie organizacyjne koła BBWzR. Po ukonstytuowaniu się zarządu koła, wygłoszono dwa referaty. Tematem jednego referatu była ideologja BBWzR, drugiego zaś - kryzys gospodarczy i jego przyczyny. Dyskusji nie było. Na członków koła zapisało się 65 osób /100/.-

Komitet Miejski BBWzR. w Łomży urządził w dniu 29 stycznia b.r. wieczór dyskusyjny, poświęcony zapoznaniu się z projek-

tem ustawy o szkołach akademickich /50/.

Pow. sokólski.

Na zebraniu koła BBWzR. w Babikach, gminy Odelsk w dn 8 stycznia b.r. prezes koła Ignacy Horczak, wygłosił referat o położeniu politycznem i gospodarczem kraju. W zawiązanej na t temat dyskusji podnoszono między innemi potrzebę obniżenia em rytur oraz rent inwalidzkich /12/.

b/ Polska Partja Socjalistyczna, dawna Frakcja Rewolu- cyjna.

Pow. szczu- czyński.

W Grajewie w dniu 22 stycznia r.b. delegat z Warszawy, Zwoliński poddał analizie zbrojne wystąpienia roku 1863 oraz 1905-1906, tudzież roku 1914, wskazując na udział w nich człon ków P.P.S. Gdy począł ostro krytykować duchowieństwo katolick w kraju, które miało dopomagać zaborcy w gnębieniu członków PPS i wyraził wątpliwość co do zasług ks. Skorupki na polu wa ki, - na sali rozległy się wrogie okrzyki zarówno przeciwko s memu mówcy, jak i partji PPS, d.Fr.R. Okrzyki te, jak i ogólny tumult i zamieszanie na sali, wywołali członkowie O.N.P. i Stron nictwa Narodowego, zebrani w liczbie około 50 osób, do których wkrótce przyłączyła się większa część audytorjum. Sposób wywo łania i przeprowadzenia zamieszania na sali wskazywał na zgór uplanowane w tym kierunku przygotowania. Ponieważ wezwania Zwolińskiego do uspokojenia się nie odniosły skutku, a wręcz przeciwnie, zebrani coraz bardziej okrzykami swymi na cześć Obozu Wielkiej Polski, generała Józefa Hallera, Romana Dmow- skiego i innych działaczów narodowych pogłębiali zamieszanie przedstawiciel policji wezwał przewodniczącego zebrania, ko lejarza Andrzeja Witkowskiego, do rozwiązania wiecu, co też niezwłocznie zostało wykonane. Sam wiec trwał zaledwie około 30 minut. Wychodzący z sali członkowie OWP w liczbie 5 osób

poturbowali silnie bez żadnego powodu napotkanego na ulicy żyda Izaaka Kołka. Dwóch głównych sprawców pobicia zatrzymano i przekazano do dyspozycji władz sądowych /150/.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie jak w okresie poprzednim działalność Stronnictwa Narodowego polegała głównie na werbowaniu nowych członków dla Stronnictwa, kontynuowaniu nastawienia umysłów swych zwolenników i sympatyków przeciwko ludności żydowskiej, zwalczaniu Rządu na urządzanych wiecach, do czego okazyj dostarczały projekty nowej ustawy samorządowej, oraz ustawa o szkołach akademickich. Jak i poprzednio, w działalności Stronnictwa Narodowego wielce pomocnymi są księża katoliccy, którzy w dalszym ciągu nie przestają zwalczać organizacyj prorządowych, jak Związek Strzelecki i inne, co dało się szczególnie zaobserwować obecnie, w czasie odbywania przez księży tak zwanego kolendowania, kiedyto zwiedzając mieszkania swych parafjan, księża w wielu wypadkach oświadczali, a nawet grozili, że należącym do Związku Strzeleckiego osobom nie będą dawali rozgrzeszenia na spowiedzi. Miało to miejsce głównie w powiatach: łomżyńskim, ostrołęckim i ostrowskim. Na terenie znów powiatu białostockiego, w Goniądzu, importowano broszury S.N. p.t. "Tępić chwasty", zaś zarząd powiatowy S.N. w Wysokiem-Mazowieckiem rozsyłał do swych członków i sympatyków pisma, wyłuszczające program tego Stronnictwa i zachęcające do zaciągania się pod sztandary Stronnictwa Narodowego.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. Łomżyński.

W Kolnie, w dniu 22 stycznia posłanka Ewelina Pepłowska zwołała wiec. Na wstępie swego przemówienia zaznaczyła, że wysiłki Stronnictwa Narodowego za niekasowaniem powiatu kolneń-

skiego nie zostały uwieńczone powodzeniem z tego powodu że Rząd bynajmniej nie liczy się z wymogami i koniecznościami życiowemi ludności, natomiast uprawia gospodarkę rozrzutną, budując okazałe gmachy rządowe, kupując luksusowe samochody i posyłając na emeryturę młodych a niedogodnych sobie urzędników i wojskowych. Przyczynę spadku cen produktów rolnych widzi posłanka w zarządzeniu b. ministra Meysztowicza, polegającem na zezwoleniu sprowadzania zboża z zagranicy. Wywodziła, że ustawa o zgromadzeniach i stowarzyszeniach pogłębiła nieufność zagranicy do Polski, która z tego powodu nie uzyskała przyobiecanej pożyczki z Francji, ustawa zaś samorządowa, o ile zostanie uchwalona przez Sejm w brzmieniu rządowem, przekreśli jakiekolwiek elementarne zasady samorządu i stanie się wówczas raczej "samrządem". Po zarzuceniu projektowi nowej ustawy o szkołach akademickich że faworyzuje ona żydów posłanka Pepłowska podniosła że polityka obecnego Rządu rozbija jedność narodową i osłabia odporność narodu, co tembardziej jest szkodliwe wobec zagrażającego obecnie niebezpieczeństwa z Zachodu. W końcu uchwalono rezolucję protestującą przeciwko projektom ustaw samorządowej i o szkołach akademickich /300/

Pow. ostrołęcki

W dniu 15 stycznia b.r. w Troszynie odbył się wiec sprawozdawczy posła Jana Choromańskiego który poruszył kryzys gospodarczy i budżet, krytykując Rząd za rzekome przeprowadzenie programu socjalistycznego, nie liczącego się bynajmniej z potrzebami ludności wiejskiej, która stanowi 70% ogółu ludności w Polsce. Następnie omówił rozwiązanie OWP i podkreślił że to nie zaszkodzi bardzo Stronnictwu Narodowemu w jego pracy przeobrazi się ona bowiem w konspirację. Nadmienił że na czo-

łowych stanowiskach Związku Strzeleckiego stoją ludzie zażywający złej opinji i że do samej tej organizacji należą najgorsze męty społeczne, z wyjątkiem powiatu ostrołęckiego. Zarzucał Rządowi popełnienie nadużyć podczas ostatnich wyborów do Izb prawodawczych i zawyrokował, że przy następnych wyborach BBWzR większości nie uzyska, gdyż wielu zwolenników BBWzR odsunie się od niego, a to wskutek panującego wśród nich rozgoryczenia. Wywodził dalej, że policję używa się do celów politycznych, wskutek czego wzrasta przestępczość kryminalna i komunizm, że zwalnia się urzędników narodowo myślących, że popiera się żydów, a zapomina się wcale o ludności wiejskiej. W końcu zaznaczył, że mógłby dużo powiedzieć w sprawie nadużyć obecnego Rządu, lecz z uwagi na obecność policji i zdając sprawę, że nie wszyscy na wiecu są zwolennikami Stronnictwa Narodowego, musi tego zaniechać z obawy przed rozwiązaniem zgromadzenia, natomiast może to uczynić przy drzwiach zamkniętych, na zebraniu wyłącznie członków Stronnictwa Narodowego, posiadających legitymacje członkowskie. Po skończonem przemówieniu poseł Choromański rozdawał ulotki p.t. "Tępić chwasty" i "O co walczą Narodowcy" /150/.-

Zebrania zamknięte.

Łomżyński. W dniu 29 stycznia b.r. w Wiźnie odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego. Przemawiał poseł Witold Staniszkis. Oświadczył on, że budżet Państwa jest nadmiernie rozbudowany, że monopole państwowe wskutek złej gospodarki dają jedynie straty, że obniżka cen kartelowych nie jest zasługą Rządu, lecz samych fabrykantów i rolników, że wymiar sprawiedliwości został zagrożony uzależnieniem sędziów od Rządu, że

znosi się autonomję szkół akademickich, co wyjdzie jedynie na korzyść żydów, którzy wkrótce opanują wszystkie wyższe stanowiska społeczne i urzędowe, że projekt ustawy samorządowej która ma być uchwalona, ograniczy prawa obywateli na rzecz władz administracyjnych i że dyskusję nad budżetem w Sejmie ograniczono do minimum, czego powodem ma być obawa Rządu, by wiele spraw nie przedostało się do wiadomości szerokich warstw ludności. Po ukończeniu przemówienia posła, jeden z obecnych na sali zapytał, dlaczego przesyłanie płatnikom upomnienia tak drogo kosztuje. Na powyższe poseł Staniszkis odparł, że jest to skutek nadmiernego rozrostu biurokratyzmu.

Po zebraniu tem odbyła się "pogawędka" specjalnie dla członków "Sokoła". /130/.-

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	UWAGI
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Łomżyński	2	430	130-300	-	
Ostrołęcki	1	150	150		
Razem:	3	580	130-300		

d/ Obóz Wielkiej Polski.

Podobnie jak i w okresach poprzednich, Obóz Wielkiej Polski czynił dalsze wysiłki w kierunku zakładania nowych placówek oraz urządzania częstych zbiórek swych członków. Na terenie łomżyńskim zaobserwowano próby wciągania młodzieży gimnazjalnej do OWP. Najbardziej czynnym był OWP na terenie powiatu łomżyńskiego, następnie - szczuczyńskiego i wreszcie - wysoko-m

wieckiego. Gorzej ma się z funduszami poszczególnych placówek co dosadnie wykazują sprawozdania kasowe. wszędzie deficyt. Czynione są zatem zabiegi o uzyskanie pożyczek od osób prywatnych. W kilku placówkach, wobec stanowczego żądania przez zarządy tych placówek, by członkowie regularnie uiszczali swe składki, niektórzy członkowie opuścili tę organizację, tłumacząc się brakiem środków na opłacenie składek.

Zebrania OWP w styczniu r.b. były wyłącznie zamknięte, a często i zakonspirowane.

Pow. łomżyński.

W dniu 18 stycznia b.r. w Łomży odbyło się zebranie lokalnej placówki OWP, poświęcone omówieniu spraw organizacyjnych. Podkreślano szczególnie konieczność punktualnego przybywania na zbiórki oraz regularnego opłacania składek członkowskich, a to wobec trudności finansowych, w jakich znalazła się ta placówka, nie mając nawet czem opłacić czynszu dzierżawnego za lokal /20/.

W tymże dniu odbyło się w Łomży zebranie lokalnej placówki żeńskiej OWP. Zebranie to ograniczyło się do odczytania kilku artykułów z czasopism "Szczerbiec" i "Zorza", oraz do zachęty członkiń, by w wyższym stopniu zainteresowały się sprawami politycznemi. /[illegible]2/.

Na połączonem zaś zebraniu lokalnych placówek męskiej i żeńskiej OWP w Łomży w dniu 22 stycznia b.r. przemawiał poseł Witold Staniszkis oraz adwokat Staryszak z Warszawy. Tematem przemówień był budżet państwowy, oraz projekty ustawy samorządowej i o szkołach akademickich /40/.

Następne zebrania placówki męskiej odbyły się w dniach 20 i 25 stycznia b.r. przy nieco zmniejszonej frekwencji obecnych bowiem na pierwszem zebraniu było obecnych 22 członków, na drugi

giem zaś tylko 15

W dniu 27 stycznia b.r. odbyło się w Łomży zebranie działu Powiatowego Obozu Wielkiej Polski przy udziale 5 osób Omawiano plan i program pracy OWP na terenie powiatu.

W mieszkaniu oboźnego okręgowego Stefana Lniskiego w Łomży w dniu 30 stycznia b.r. odbyło się zebranie uczniów szkół średnich, kandydatów do OWP.

We władzach zwierzchnich OWP w Łomży ostatniemi czasy zaszły pewne zmiany. Tak tedy, oboźnym powiatowym został Czesław Kujałowicz na miejsce Józefa Przybyszewskiego, który zatrzymał funkcje referenta propagandowego Wydziału Okręgowego OWP. Kierownikiem placówki męskiej w Łomży został Stanisław Kowalczyk, zaś Rejon Podmiejski OWP objął Saturnin Romanowski.

Obecnie są w Łomży następujące placówki OWP: placówka męska z 48 członkami i żeńska z 22 członkiniami. Akademicy tworzą oddzielną placówkę, liczącą 68 członków. Kontakt z Warszawą wszystkie placówki utrzymują za pośrednictwem placówki akademickiej. Przytem unika się przesyłania korespondencji pocztą, lecz przewożą zaufani przy okazji, lub też umyślni posłańcy, szczególnie to ma miejsce w tych wypadkach, gdy korespondencja wysyłana jest z Łomży na prowincję.

Pow. wysz mazowie

Jedna z drużyn placówki męskiej OWP w Łomży ma charakter bojówki, która stanowi straż w czasie zebrań. Specjalnego uzbrojenia tej bojówki poza laskami nie zauważono.

Pow. szczuczyński.

W dniu 10 stycznia b.r. we wsi Karwowo gminy Radziłów odbyło się zebranie miejscowej ludności, zwołane przez kierownika placówki OWP w Radziłowie, Adama Wiśniewskiego. Przemawiał działacz OWP z Grajewa, Teodor Henczel, dowodząc, że w kraju istnieje nieuzasadniony kryzys, że Rząd nie posiada zaufania

ani w kraju ani zagranicą, która z tego powodu nie chce udzielić Polsce pożyczki, że Rząd obecny niedługo już będzie przy władzy, że popiera on żydów, że Stronnictwo Narodowe posiada wybitne i godne zaufania jednostki, jak Dmochowski, Haller, Dowbor-Muśnicki, którym ufa nawet zagranica, że w wojsku S.N. posiada oddanych sobie generałów, którzy są tam nie ze względów na pobory, ale po to, by obserwować co się dzieje i co zamierza uczynić Rząd i by być przygotowanymi na objęcie władzy i że S.N. domaga się reformy rolnej kosztem parcelacji gruntów wielkich obszarników, jak ks.Radziwiłł i inni. Kończąc przemówienie, Henczel apelował do zebranych, by zapisywali się na członków OWP. Zapisali się wszyscy obecni. Przy zapisywaniu zapytywano, kto służył w wojsku /100/.-

Podbne zebranie odbyło się w dniu 11 stycznia b.r. we wsi Kiejlany, Przemawiał wspomniany wyżej Henczel na ten sam temat, co i w Karwowie. Po przemówieniu wszyscy zebrani zapisali się na członków OWP. /50/.-

Pow.wysokomazowiecki.

Dnia 1 stycznia b.r. w mieszkaniu ks.Szepietowskiego w Sokołach odbyło się poufne zebranie członków miejscowej placówki OWP. Na zebraniu tem poruszono sprawę bardziej skoordynowanej pracy organizowania się, zachowując przytem jak największą tajemnicę. Podnoszono potrzebę dobierania odpowiednich członków do OWP, a to z obawy przed prowokatorami i zdrajcami, oraz uświadamiania społeczneństwa o celach i zadaniach OWP.

Placówka OWP. w Sokołach liczy obecnie 43 członków.

Placówka OWP. w Zarębach Bieńdugach gminy Dmochy-Glinki zawiesiła swoją czynność i pracę organizacyjną wskutek wystąpienia członków, którzy nalegani o wpłacanie składek członkowskich i prenumeraty za pisma nie uiścili należnych kwot, tłuma-

czyw się brakiem gotówki i prosili o wykreślenie ich z orga zacji.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	UW
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Łomżyński	7	124	12-70	-	
Szczuczyński	2	150	50-100	2	
Wysoko-mazow	1	12		1	
Razem	10	286	12-100	3	

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcjańskiej Demokracji.

Okres sprawozdawczy znamionuje ożywioną działalność Ch W Białymstoku, ośrodku wpływó-w Ch.D., odbyły się dwa wiece, oraz otwarto Chrześcjański Uniwersystet Robotniczy. Jako do pewnego stopnia kontrakcję przeciwko poszerzającym się wpływom Stronnictwa Ludowego, Polskie Stronnictwo Chrześcjańskiej De mokracji usiłuje zakł dać swe placówki właśnie w tych miejsc wościach, gdzie najsilniej ujawnia się działalność Stronnict Ludowego. Z tych względów w Augustowie utworzono Radę Powiat wą Ch.D. Nadto, poza założeniem tej nowej placówki Ch.D.zmie do zakładania swych kół wiejskich. Białyst miast

Założenie w Białymstoku w pierwszej połowie stycznia tygodnika p.t. "Zjednoczenie Katolickie", mieniącego się orga Akcji Katolickiej, nie pozostaje bez wpływu Ch.D.

Charakterystycznem jest, iż w dniu 27 stycznia b.r. po seł Romuald Połujan konferował w Augustowie z miejscowym dzia łaczem Stronnictwa Ludowego, Piotrem Gołubowem, który wystąpi z inicjatywą połączenia dawnie zego Stronnictwa Chłopskiego z Ch.D. Na powyższą propozycję poseł Połujan oświadczył, że p

ponowane połączenie wydaje się niemożliwem wobec znacznej różnicy w programach politycznych tych stronnictw oraz z uwagi na to że w łonie Stronnictwa Ludowego są ludzie niepewni, skłonni do zdrady i komunizmu i wskazał tutaj na posła Karola Polakiewicza, wicemarszałka Sejmu insynuując mu zdradę Stronnictwa Chłopskiego w poprzednich wyborach. Podkreślił, że jakakolwiek mowa o połączeniu może być w tym wypadku, jeżeli Stronnictwo Ludowe uskuteczni odpowiedni dobór kadr zarówno w swej Centrali, jak i w poszczególnych kołach. Na te wywody posła Połujana zauważył Gołubow, że jeżeli Stronnictwo Ludowe nie połączy się z Ch.D., to b.Stronnictwo Chłopskie wyeliminuje się ze Stronnictwa Ludowego i stworzy specjalny blok łącznie z b.grupami P.S.L."Piast".

Zgromadzenia publiczne.

Białystok-miasto. W dniu 8 stycznia b.r. w Białymstoku poseł Wacław Bitner zwołał wiec sprawozdawczy. W przemówieniu swem poseł Bitner poddał krytyce ustawy o zgromadzeniach i stowarzyszeniach, oraz projekt ustawy o szkołach akademickich. O ustawie o stowarzyszeniach i zgromadzeniach powiedział, że jest ona zaprzeczeniem jakichkolwiek swobód obywatelskich, gdyż władze administracyjne, szczególnie w województwach południowych, stosując się ściśle do litery prawa, pod nader błahymi, a często i nieuzasadnionymi pretekstami, rozwiązują zebrania ugrupowań opozycyjnych, zaś o projekcie ustawy o szkołach akademickich, iż ustawa przetworzy szkoły wyższe w narzędzie utrzymania się przy władzy obecnego Rządu, który składa się z 15 pułkowników, którzy znów nie przebierają w środkach, byleby tylko utrzymać się przy tej władzy. Podniósł następnie, że skutkiem zawieszenia ustawy o nieusuwalności sędziów około 700 sędziów zostało wyrzuconych na bruk.

Dalej oznajmił, że opracował projekt utworzenia narodowych warsztatów pracy i w razie zrealizowania tego projektu zmniejszy się w znacznym stopniu bezrobocie. Wreszcie ostrzegał przed niebezpieczeństwem niemieckiem i wezwał zebranych, że gdy zajdzie potrzeba, by wszyscy stanęli w obronie granic kraju /25

Drugie zgromadzenie odbyło się w Białymstoku w dniu stycznia b.r. Pierwszy przemawiał generalny sekretarz Ch.D. z Warszawy Stefan Kaczorowski, który dowodził, że Niemcy pod wodzą b.cesarskich generałów zdążają obecnie systematycznie do zniesienia wielu postanowień Traktatu Wersalskiego, co w konsekwencji musi doprowadzić do wojny z Polską. Mówiąc o rządach pomajowych w Polsce, zarzucał im mówca złą gospodarkę, rozrzutność w latach dobrej konjunktury gospodarczej, skutek czego zagranica nie ma do obecnego Rządu żadnego zaufania, a zatem i o jakiejkolwiek pożyczce nie może być mowy, przytem do pertraktacyj o pożyczkę wysyła się nieodpowiednich ludzi, poruczników piechoty, zamiast wykwalifikowanych bankowców i finansistów. Po przemówieniu Kaczorowskiego przewodniczący zebrania, poseł Bitner, wezwał zebranych by przybyli tłumnie na otwarcie Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego /200/.-

Pow.białostocki.

W Czarnej Ws w dniu 29 stycznia b.r. odbyło się zebranie z udziałem posła Bitnera, który też przemawiał na tem zebraniu. Tematem jego przemówienia były sprawy poruszone poprzednio na wiecu w Białymstoku w dniu 8 stycznia b.r./100/.

Zebrania zamknięte.

Pow.augustowski.

W Augustowie w dniu 27 stycznia r.b. odbyło się zebranie organizacyjne członków Ch.D. przy udziale posła Romualda Pokujana, celem powołania do życia Rady powiatowej Ch.D.w Augu

stowie. Po przemówieniu posła Połujana który ostro skrytykował poczynania Rządu na polu gospodarczem oraz zarzucał Rządowi rozrzutność i bezplanowość gospodarczą -a także podkreślał brak fachowców na naczelnych stanowiskach państwowych, zaimputował Związkowi Sowieckiemu że nie jest wychowywany w duchu chrześcijańskim i oświadczał, że polepszenie bytu w Polsce może nastąpić jedynie przez zmianę obecnego systemu rządzenia. wybrano zarząd traktowanej Rady Powiatowej Ch. D., w skład którego weszło 6 osób /60 /

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	rozciągłość		
Augustowski	1	60	60	1	
Białystok-miasto	2	450	200-250		
Białostocki	1	100	100		
Razem:	4	610	60 - 250	1	

f/ Stronnictwo Ludowe.

Stronnictwo Ludowe w dalszym ciągu usilnie krząta się koło zakładania nowych kół Stronnictwa, co mu też w znacznym stopniu udaje się. Ruch organizacyjny Stronnictwa obejmuje obecnie powiaty, augustowski białostocki, grodzieński, suwalski wołkowyski wysoko-mazowiecki, a ostatnio także tere[illegible]iat bielskiego, gdzie agitację w tym kierunku uprawia b. wój Jan Saciuk z Radziwiłłówki. W tworzeniu nowych kół S.L. nadal stosuje taktykę unikania publicznych zgromadzeń a przechodzi do prawy bardziej konspiracyjnej, polegającej na tem, że jak poprzednio, działacze i mężowie zaufania obchodzą poszczególnych gospodarzy i zapisują ich na członków S.L. Jeżeli zaś chodzi

zebrania celem utworzenia koła i wykonienia zarządu tego koła to zebrania takie najczęściej odbywają się nielegalnie. Miało to miejsce szczególnie na terenie powiatu suwalskiego. Zastosowane tam represje, w postaci grzywien nakładanych w drodze administracyjnej przez Starostwo Powiatowe, ostudziły nieco dalsze poczynania działaczów S.L. co do zwoływania nielegalnych zebrań. Z tej przyczyny ruchliwość zwolenników S.L. na terenie powiatu suwalskiego pod koniec okresu sprawozdawczego - znacznie przycichła. Nie oznacza to bynajmniej, by aktywność S.L. na tym terenie zamierała.

Sygnalizowane w poprzedniem sprawozdaniu zbieranie podpisów za rozwiązaniem Sejmu i Senatu, w styczniu r.b. jakkolwiek nie tak szeroko, jednakowoż w dalszym ciągu było przeprowadzane i odbywa się głównie w powiatach białostockim i grodzieńskim.

O dążeniu do spotęgowania ruchu organizacyjnego S.L. w powiatach augustowskim i grodzieńskim świadczą zorganizowane w dniach 27,28 i 29 stycznia r.b. we wsi Grandzicze, gminy Ho powiatu grodzieńskiego, kursy instruktorskie, na których wykł dali posłowie Adolf Sawicki, Michał Róg, Kazimierz Bagiński o Pawłowski z Warszawy.-

Zebrania zamknięte.

Pow. Augustowski.

We wsi Planta, gminy Dowspuda, odbywało się w dniu stycznia b.r. zebranie członków powiatowego Komitetu Stronnic Ludowego pod przewodnictwem b.posła Aleksandra Putry. Przemawi poseł Józef Białoskórski. Ponieważ na zebraniu tem obecni byli nie sami tylko członkowie S.L., więc organa policji zebranie rozwiązały, uważając go za zgromadzenie publiczne zwołane bez zezwolenia. /150/.-

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

pow.grodzieński.

W dniach 27, 28 i 29 stycznia r.b. we wsi Grandzicze, gm.Hoża odbyły się kursy instruktorskie, na które przybyło przeszło 100 członków i sympatyków Stronnictwa Ludowego. z okolicznych gmin oraz pobliskiego powiatu augustowskiego.

W pierwszym dniu kursów wykładali poseł Adolf Sawicki oraz Pawłowski z Warszawy, działacz organizacji "Wici".Obaj wykładowcy w przemówieniach swych ostro krytykowali politykę gospodarczą Rządu, oświadczając przytem, iż kryzys na wsi zawdzięczać należy li tylko polityce kartelów i jedynie obniżenie cen artykułów przemysłu skartelizowanego może polepszyć obecną sytuację na wsi. Pozatem szczególny nacisk kładli na potrzebę organizowania się włościan pod sztandarami S.L. i udzielali wskazówek co do sposobu prowadzenia pracy organizacyjnej. Wykłady drugiego dnia rozpoczęto przemówieniem posła Michała Roga, który dotykał przeważnie podatków, które - zdaniem jego - są zbyt wysokie i w licznych wypadkach doprowadzają gospodarstwa rolne do upadku. Omawiał również budżet, podnosząc, że wydatki na wojsko są niepomiernie wysokie i że wojskowi, a szczególnie podoficerowie zawodowi są ~~miesięcznie~~ mnóstwo lepiej upasażeni od urzędników państwowych. Poruszając panujące na wyższych uczelniach stosunki oświadczył, że obecnie dostęp do tych uczelni dla chłopskich synów został zamknięty z powodu zbyt wysokich opłat za naukę. Zarzucał policji stronniczość i szykonanie członków stronnictw opozycyjnych. Kończąc przemówienie, dał wyraz nadziei, iż Rząd obecny już długo nie utrzyma się i "musi zginąć,jak śnieg w kwietniu".

W trzecim dniu kursów wykładali posłowie Kazimierz Bagiński i Adolf Sawicki. Pierwszy przemawiał poseł Bagiński, twierdząc, że w Polsce panuje dyktatura, nie licząca się

z obowiązującą Konstytucją, że złoty polski traci coraz bardziej na wartości i wkrótce stanie się pieniądzem bezwartościowym, czemu winni sami działacze BBWzR, którzy kapitały swe lokują w bankach zagranicznych, że dygnitarze państwowi prowadzą raszczy tryb życia, trwoniąc ogromne sumy, podczas gdy na wsi panuje okropna nędza. Poddał następnie ostrej krytyce budżet państwa, wskazując na zbyt wysokie wydatki na administrację i wojsko, oraz na pensje dla duchowieństwa, a gdy wspomniał, że od roku 1934 chłopi będą musieli płacić podatek kościelny, zebrani wyrażali głośno swe niezadowolenie z tego nowego podatku. Drugim i ostatnim mówcą był poseł Sawicki, który poruszył tylko sprawy podatkowe, wyjaśniając różne kwestje w tej materji. Zaznaczył on, że wprawdzie podatki należy płacić lecz tylko w miarę możności, przedewszystkiem zaś trzeba opłacić składki członkowskie, nadto wspomniał o strajkach rolnych, apelując do zebranych, by byli gotowi do wywołania takiego strajku gdy zajdzie tego potrzeba. Przemówienia posłów wywarły na zebranych naogół dodatnie wrażenie.

Ruch organizacyjny.

Pow. augustowski. W dniu 1 stycznia r.b. we wsi Janówka, gminy Dowspuda znany na tym terenie działacz S.L. Antoni Trochim, po uprzedniem wyjaśnieniu na zebraniu programu S.L., założył tam koło tego Stronnictwa. Na członków koła zapisało się 16 osób. /40/

Pow. białostocki. We wsi Tryczówka, gminy Zawyki, Jan Ostaszewski na zebraniu w dniu 8 stycznia r.b. założył koło S.L. Przedłożonej przez Ostaszewskiego deklaracji o rozwiązanie izb ustawodawczych zebrani nie chcieli podpisać. Ponieważ we wsi Tryczówce większość gospodarzy stanowią zwolennicy Chrześcijańskiej Demokracji, przeto Ostaszewski, zakładając koło S.L. unikał wymienienia nazwy Stronnictwa Ludowego, samo zaś koło nazwał kołem

rolniczem /20/.

W Klewinowie, gminy Juchnowiec w dniu 21 stycznia r.b odbyło się zebranie członków miejscowego koła S.L. celem omówienia spraw organizacyjnych.

Pozatem, w styczniu r.b. powstały koła S.L. jeszcze w następujących miejscowościach powiatu białostockiego: wieś Romejki - 19 członków, wieś Gurwicze - 9 członków, wieś Maciesze - 13 członków, wieś Judeszki - 16 członków, wieś Rzepniki - 10 członków.

w.suwalski. W okresie sprawozdawczym utworzono nowe koła Stronnictwa Ludowego w następujących miejscowościach, przyczem nowootwarte koła liczą od 7 - do 30 członków: wieś Zarzecze Pawłowskie, Błaskowizna, Malisowizna, Bochanowo - gminy Pawłówka, wieś Kaletnik, gminy Sejwy, wieś Kuków i Kuków folwark, gminy Kuków, wieś Dziadówek, Uźmanda i Kłajpedka gminy Wiżajny, wieś Jałowo gminy Kadaryszki, wieś Smieciuchówka i Łopuchowo gminy Pawłówka i kolonje I i II Przerośl.

Dnia 29 stycznia r.b. bawił w Suwałkach poseł Białoskórski. Badał on w sekretarjacie powiatowym Stronnictwa Ludowego księgi i ewidencje. Zalecał również, aby składać odwołania od orzeczeń Starostwa, nakładających kary za urządzanie zebrań bez uprzedniego zgłoszenia tych zebrań w Starostwie.

/40 ow.wołkowyski. W dniu 19 stycznia r.b. założono koło Stronnictwa Ludowego we wsi Juszkowy Gród, gminy Jałówka. Zapisało się do koła 11 członków. Zwołał zebranie celem utworzenia koła Szczepan Zadello, wspomniany już w porpzednim sprawozdaniu, a pochodzący z osady Juljanka, gminy Michałowo, powiatu białostockiego. W przemówieniu swem Zadello krytykował Konstytucję, żądał obniżenia podatków, usunięcia sekwestratorów, wybieralności administracji aż do wojewody włącznie, podniósł rzekome zdzierstwo uprawiane

przez duchowieństwo wysuwając równocześnie postulat rozdziału Kościoła od Państwa. /30/.

Pow. wysoko-mazowiecki.

W dniu 25 stycznia r.b. we wsi Kulesze Kościelne gmi Wysokie-Mazowieckie, założono koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się 20 osób. Pozatem w powiecie wysoko-mazowieckim działa męż zaufania posła Adolfa Sawickiego, Wacław Karwowski, zachęcając ludność do zapisywania się na członków S.L. podkreślając, że jeśli ronicy będą zorganizowani to uzyskają wiele korzystnych dla siebie ulg, jak obniżenie podatków skasowanie kopytkowego, regulowanie cen ziemiopłodów i ułatwianie ich zbytu. Agitacja ta w pewnym stopniu odnosi skutek i wi lu gospodarzy zapisuje się na członków Stronnictwa Ludowego.

Powiat	Zebranie			Ilość nowych komórek	UWA
	Ilość	Frekwencja			
		ogólna	rozciągłość		
Augustowski	2	190	40 - 150	1	
Białostocki	2	40	12 - 25	6	
Grodzieński	3	350	100-130	1	
Suwalski	15	390	7 - 30	15	
Wołkowyski	1	30	30	1	
Wysoko-Mazow.	1	20	20	1	
Razem	24	1020	7 - 150	25	

g/ Polska Partja Socjalistyczna C.K.W.

Jak i w okresie poprzedzającym działalność P.P.S CKW sprowadzała się głównie od zakładania nowych ogniw swego ruch oddziałów Związków Zawodowych Małorolnych. Wytężoną pracę w t kierunku zaobserwowano na terenie powiatów: sokólskiego i gro dzieńskiego, gdzie ~~xxxxxx~~ uwija się instruktor Związku Zaw-

wego Małorolnych, Zygmunt Walter. Praca ta napotyka jednak na przeszkody wyrażające się w niemożności opłacania przez małorolnych włościan składek członkowskich i z tego powodu często nie dochodzi do skutku założenie oddziału traktowanego Związku Zawodowego. Pozatem, zwłaszcza w powiecie grodzieńskim, księża katoliccy występują ostro przeciwko poczynaniom socjalistów, co również znacznie utrudnia tym ostatnim swą pracę. Nadto okres sprawozdawczy znamionuje znaczna ruchliwość PPS.CKW w urządzaniu wieców, gwoli pogłębienia swych wpływów.

Zgromadzenia publiczne.

Pow.bielski. W dniu 22 stycznia r.b. w Mielniku poseł Stanisław Dubois oświadczył, że kryzys obecny jest skutkiem niesprawiedliwości społecznej, gdzie władza spoczywa w rękach klas posiadających, które wyzyskują robotnika, lecz, że już się zbliża kres panowania ustroju kapitalistycznego, po którym przyjdą rządy robotniczo-włościańskie. Poddał ostrej krytyce posunięcia Rządu w dziedzinie gospodarczej, nazywając równocześnie Rząd "Rządem dyktatury" /150/.-

Pow.ostrowski. W dniu 30 stycznia r.b. w Ostrowi-Mazowieckiej odbył się wiec PPS.CKW. Przemawiał poseł Stanisław Dubois. Temat przemówienia identyczny, jak na wiecu w Mielniku, powiatu bielskiego.

Pow.wysokomazowiecki. Dnia 11 stycznia r.b. w Łapach odbyło się zebranie, na którem przemawiał poseł Stanisław Dubois. Po wypowiedzeniu stereotypowych komunałów socjalistycznych i prognostyków co do przyszłego ustroju świata, oraz po zobrazowaniu obecnej sytuacji w kraju ze stanowiska PPS.CKW, poseł Dubois przeszedł do omówienia spraw lokalnych, poruszył mianowicie sprawę zwolnienia z warsztatów kolejowych w Łapach czterech pracowników, b.członków Związku Zawodowego Kolejarzy, Podkreślił przytem, że zwolnionym tym kolejarzom nie postawiono konkretnych zarzutów, ani

nie podano powodów zwolnienia, i że należy przypuszczać, iż zwolnienie to jest raczej reakcją ze strony władz administracyjnych w stosunku do tych kolejarzy, którzy byli odmiennych niż prorządowe przekonań politycznych /700/.

Ruch organizacyjny.

Pow. grodzieński. Instruktor Związku Zawodowego Małorolnych, Zygmunt Walter, założył oddział tego Związku we wsi Pieśle, gminy Indura. Zapisało się tam 19 osób, wyłącznie przeciwników komasacji, którzy bodaj dla tego tylko zapisali się na członków Związku, że organizator jego, Walter, przyrzekł im, iż do komasacji nie dopuści.

Pow. sokólski. Wspomniany wyżej Zygmunt Walter, w dniu 3 stycznia r.b. zwołał zebranie włościan we wsi Bierwicha, gminy Sidra, celem utworzenia w tej wsi oddziału Związku Zawodowego Małorolnych. Mimo oświadczenia organizatora, że Związek członków swych będzie bronił przed wysokimi podatkami, nikt na członka tego Związku nie zapisał się, nie mając możności uiścić opłaty wpisowej i składki członkowskiej; wskutek czego do założenia oddziału traktowanego Związku w tej wsi nie doszło. /20/.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	UWAGI
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	rozciągłość		
Bielski	1	150	150	-	
Grodzieński	1	200	200	1	
Ostrowski	1	200	200	-	
Sokólski	1	20	20	-	
Wysoko-Mazow.	1	700	700	-	
Razem	5	1270	20-700	1	

IV Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne

a) Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych.

Okres sprawozdawczy, przyległy bezpośrednio do ubiegłych świąt oraz w związku z przypadającą w tym okresie 70 letnią rocznicą wybuchu Powstania Styczniowego, wyraził się szeregiem urządzanych przedstawień oraz zorganizowaniem w wielu miejscowościach uroczystych obchodów rocznicy Powstania przez Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych oraz przez Związek Strzelecki.

Zebrania kół

W Jasionówce, powiatu Białostockiego, w dniu 22 stycznia rb. odbyło się zebranie koła S.R. i b.W. celem dokonania wyborów członków nowego Zarządu Koła.

Na zebraniu członków koła Stow. Rez. i b. Wojsk. w dniu 18 stycznia br. w Szulborzu Kotach, powiatu ostrowskiego dokonano wyboru członków nowego Zarządu Koła. (30)

W dniu 12 stycznia rb. na zebraniu Koła Stow. Rez. i b. Wojsk. w Sokółce po wysłuchaniu sprawozdania Komisji Rewizyjnej, dokonano wyborów nowego Zarządu. (50)

Nowe koła.

W powiecie białostockim w Jasionówce założono koło Stow. Rez. i b. Wojsk. liczące 30 członków.

W powiecie ostrołęckim powstały Koła Stow. Rez. i b. Wojsk. w następujących miejscowościach:

w Ostrołęce - 80 członków, w Czerwinie, Kadzidle, Dudach Grodzkich i Warmjaku - 100 członków.

W powiecie sokólskim we wsi Kuplisk, gminy Janów, nowozałożone Koło Stow.Rez. i b.Wojsk. liczy 32 członków.

b) Związek Strzelecki.

Pow. białostocki

Na terenie powiatu białostockiego odbył się opłatek strzelecki, przyczem w uroczystości tej, poza miejscowem społeczeństwem wzięli udział księża w następujących miejscowościach: w dniu 21 stycznia rb. - w Zabłudowie oraz w Kalinówce Kościelnej i w 22 stycznia rb. w Wasilkowie.

Pow. ostrołęcki.

W dniu 5 stycznia rb. został urządzony w Ostrołęce poraz pierwszy wspólny opłatek dla członków Związku Strzeleckiego, oraz dla wspierających ten Związek. Opłatek ten zgromadził przeszło 200 osób ze wszystkich sfer miejscowego społeczeństwa, a najliczniej z pośród inteligencji, co jest objawem bardzo znamiennym dla tamtejszych stosunków i świadczy o radykalnej zmianie nastrojów i o przychylnem ustosunkowaniu się do Związku Strzeleckiego, zwłaszcza starszej generacji społeczeństwa, dotąd obojętnego na wszelkie poczynania Strzelców.

W Związku Strzeleckim w Goworowie szereg członków tego Związku należy równocześnie i do OWP i biorą oni udział w konspiracyjnych posiedzeniach tego ostatniego składając odpowiednie przyrzeczeni

Ustalono także, że członek Strzelca w tejże miejscowości, Maliszewski, jest konfidentem ks. prałata Gościckiego, zdecydowanego zwolennika Stronnictwa Narodowego.

wołkowyski.

W Wołkowysku w dniu 22 stycznia rb. odbył się walny zjazd delegatów Zarządów Oddziałów Zbiorowych Związku Strzeleckiego. Na zjeździe podnoszono negatywne ustosunkowanie się do Związku Strzeleckiego kleru katolickiego i ziemiaństwa, a zwłaszcza tego pierwszego. Uznając ten stan rzeczy za szkodliwy Zjazd postanowił zmienić dotychczasowy stosunek i przystąpić do współpracy nietylko z pokrewnemi organizacjami, ale i ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej, przez wzajemne popieranie urządzanych przez poszczególne stowarzyszenia imprez, jaknajczęstsze stykanie się ze sobą członków poszczególnych organizacyj. widomym zaś znakiem tej współpracy ma być wciąganie członków S.M.P. do uchwalonej akcji sadzenia drzewek. Co się tyczy pracy w(~~samym~~) łonie samego Związku Strzeleckiego, to postanowiono nie rozszerzać ram Związku poza dotychczasowy stan organizacyjny, skoncentrowany w 10-ciu gminach z zarządami zbiorowymi na czele, lecz dążyć do umocnienia się Związku na zewnątrz przeniesienie pracy wychowawczo - obywatelskiej i przysposobienia wojskowego. (50).

we oddziały Strzeleck.

W powiecie białostockim, we wsi Dolistowo Stare założono oddział Związku Strzeleckiego, liczący 20 członków.

W powiecie bielskim, we wsi Rybałty, gminy Czyżisk powstał oddział Związku Strzeleckiego, do

którego zapisało się 16 osób.

W powiecie ostrowskim oddziały Związku Strzeleckiego powstały w następujących miejscowościach: w Małkini, Andrzejowie i Rostkach Wielkich - 20 członków.

W powiecie suwalskim zorganizowano oddział Związku Strzeleckiego we wsi Gawienańce, gminy Krasnopol.

c) Związek Podoficerów Rezerwy.

Pow. ostrołęcki. Na zebraniu członków Związku Podoficerów w Goworowie w dniu 15 stycznia rb. dokonano wyboru członków nowego Zarządu. Jak stwierdzono, większość członków tego Związku wrogo jest usposobiona do obecnego Rządu, a zapisała się do Związku jedynie w tym celu, by wiedzieć co się dzieje w łonie tej organizacji. Podobnie ma się sprawa i z członkami istniejącego w Goworowie Koła Stow.Rez. i b.Wojsk. (20).

d) Związek Oficerów Rezerwy.

Pow. grodzieński. W dniu 8 stycznia rb. na zebraniu Zarządu Związku Oficerów Rezerwy w Grodnie wybrano nadzwyczajną komisję rewizyjną, która ma zbadać sprawy kasowe Związku.

e) Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Pow. białostocki. W Zabłudowie w dniu 6 stycznia rb. Z.P.O.K. urządził "choinkę" dla biednych w liczbie 90 dzieci.

f) Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Poza urządzeniem szeregu imprez rozrywkowych, jak przedstawienia amatorskie i zabawy, S.M.P. wiele uwagi poświęcał sprawom organizacyjnym, odbywając w tym celu liczne zebrania.

. augustowski. W dniu 15 stycznia rb. na zebraniu S.M.P. w Raczkach wybrano nowy zarząd koła. Zaś na zebraniach w dniu 23 stycznia rb. w Krasnymborze, w dniu 24 stycznia w Janówku i 26 stycznia w Sztabinie omawiano sprawy organizacyjne. Na zebraniach tych przemawiał niejaki Subra, delegat Centralnego Związku Młodzieży Polskiej w Łomży.

. ostrowski. W dniu 9 stycznia rb. w Ostrowi - Mazowieckiej na zebraniu członków S.M.P. przybyły z Łomży generalny sekretarz patronatu, ks. Łapiński wygłosił referat, w którym scharakteryzował życie i pracę dzisiejszej młodzieży katolickiej i podkreślił potrzebę organizowania się w S.M.P. (150)

Dnia 15 stycznia rb. odbyło się tamże zebranie członków Oddziału Lokalnego Okręgowego Zrzeszenia Patronatów Młodzieży, na którem omawiano sprawy organizacyjne. (80)

e koła. W powiecie białostockim zorganizowano nowe koł S.M.P. w następujących miejscowościach: we wsi Raf łówce - koło męskie, liczące 15 członków i żeńskie z 13 członkiniami, we wsi Kamionce koło żeńskie

do którego zapisało się 13 członkiń.

W powiecie Wysoko-Mazowieckim powstały nowe koła S.M.P. męskie i żeńskie we wsi Dworaki Staśki i Dworaki Pikaty. Każde koło liczy po 10 członków, względnie członkiń.

Nadto w Sokołach, powiatu Wysoko-Mazowieckiego zorganizowano Koło Przyjaciół Młodzieży. Koło to ma za zadanie opiekę nad S.M.P.

g) Polska Macierz Szkolna.

Pow. grodzieński. W Grodnie w dniu 27 stycznia rb. odbyło się walne zebranie członków Polskiej Macierzy Szkolnej celem złożenia przez Zarząd sprawozdania z dotychczasowej działalności i uchwalenia budżetu na rok bieżący oraz wybranie nowego zarządu. Ze sprawozdania wynika, że P.M.S. prowadzi w Grodnie i w powiecie grodzieńskim 15 szkół powszechnych, gimnazjum męskie i szkołę handlową i szkołę rzemiosł.

h) Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechny-ch.

Pow. Sokólski. W Sokółce w dniu 14 stycznia rb. odbył się Zjazd powiatowy, członków Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Omawiano nową pragmatykę służbową dla nauczycieli i dawano wyraz nadziei, iż zostanie ona zmieniona, jako krzywdząca stan nauczycielski. Pozatem dokonano wyboru członków Powiatowego Zarządu Związku. (200).

i) Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy.

ystok-
to.

Dnia 15 stycznia rb. odbyło się w Białymsto kr uroczyste otwarcie Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego, pozostającego pod auspicjami Ch.D. (400).

j) Organizacje Rolnicze.

ostrołęcki

W dniu 8 stycznia rb. we wsi Zbójna założono Kółko Rolnicze i wybrano Zarząd tego kółka.(30)

va Organizacji	I	II	III	IV	ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
warzyszenie Rezer. tów i b. Wojsk	10	1	2	-	1020	30 - 400	114 zł.
Ofic. Rezer.	1	-	-	-	15		-
Strzelec.	13	30	10	2	5358	40 - 300	924 zł.
Podofic. Rez.	1	-	-	-	20		-
yspos. Wojsk.	1	-	-	-	30		-
w. Przyjaciół Strzel.	1	-	-	-			
Obr. Kres. Zach.	2	-	-	-	116	36 - 80	-
dnocz. Związków iejsk. i Lud.	1	8	-	-	940	60 - 300	82.40
Polsk. Naucz. kół Powszch.	1	-	-	-	200		-
Pr. Obyw. Kob.	-	-	1	-	90		-
hot. Str. Poż.	4	17	4		1506	15 - 130	53 -
O.P.P	3			-	80	30 - 35	-

Polska Macierz Szk	1	-	-	-	-		
Stow.Mł.Polskiej	11	26	2	2	2944	44-300	206 zł.
Zrzeszenie Patronatu Stow.Mł.Polskiej	2	-	-	-	230	80-150	-
Chrz.Uniwer.Robot.	1	-	-	-	400	-	-

I.- zebrania,

II.- przedstawienia,

III.- zabawy,

IV.- odczyty.

44 23

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.609/33.T.
Dnia 10 lutego 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1933 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Kościół Narodowy.

Powiat Bielski. Do wsi Dołubów, gminy Grodzisk w dniu 24 stycznia b.r. zjechał na stałe duchowny Polskiego Kościoła Narodowego, Szczep pan Kolonko, pochodzący z Lipnicy, powiatu świętochłowickiego. Posiada on nominacje na proboszcza w Dołubach, podpisaną przez biskupa Farona. W dniu 29 stycznia b.r. odprawił on nabożeństwo w prywatnym domu. Słuchało nabożeństwa około 30 osób.-

Powiat Łomżyński. Parafja Polskiego Kościoła Narodowego w Łomży liczy obecnie przeszło 120 rodzin, obejmując również i sąsiednie powiaty. Duchowny tego kościoła używa szat liturgicznych, opatrzonych w godło Kościoła Narodowego: Krzyż nad otwartą biblją.-

Powiat Ostrołęcki. W dniu 22 stycznia b.r. we wsi Malinowo-Nowe, gminy Czerwin odbyło się walne zebranie wyznawców Polskiego Kościoła Narodowego. Na zebraniu tem wybrano członków Rady Gospodarczej i Komitetu Parafjalnego.-

Parafja Polskiego Kościoła Narodowego we wsi Malinowo-Nowe wraz ze swym duchownym, Józefem Janikiem zgłosiła przystąpienie do cerkwi prawosławnej, do której została przyjęta z zachowaniem obrządku zachodniego.-

b/ Kościół Ewangelicko-Reformowany.

Powiat Wołkowyski Były ksiądz Kościoła Narodowego obrządku wschodniego obecnie misjonarz kościoła ewangelicko-reformowanego, Sergjusz Szwedko w Konnej, gminy Zelwa, dla zwerbowania [illegible]

wyznawców obiecywał, że wyznawcom swym kościół ewangelicko-reformowany dopomoże do odbudowy gospodarki i zapłaci za nich wszelkie długi. Obietnice takie nie pozostały oczywiście bez wpływu na powiększenie parafjan kościoła ewangelicko-reformowanego. Z chwilą jednakże przybycia do Konnej dwuch pastorów z Wilna celem zorjentowania się w sytuacji na miejscu i po wyjaśnieniu włościanom nieprawdziwości czynionych obietnic nastąpiło silne rozgoryczenie i ferment wśród wyznawców, którzy nadto, zdezorjentowani ciągłemi zmianami wyznań przez duchownego Szwedkę nie wiedzą ostatecznie do jakiego wyznania należą.-

c/ Badacze Pisma Swiętego.

Powiat Augustowski. We wsi Topiłówka, gminy Dowspuda, nieznany osobnik sprzedawał książki religijne sekty Badaczy Pisma Swiętego. Dowiedziawszy o tem miejscowy ksiądz katolicki, Kondracki wezwał imiennie z ambony nabywców tych książek do ich spalenia, co też wezwani uskutecznili.-

:-:-:-

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.609/33.T.
Dnia 10 lutego 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2
za miesiąc styczeń 1933 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Życie mniejszości białoruskiej w okresie sprawozdawczym nie nastręczyło bardziej charakterystycznych uwag. Zasługuje na podkreślenie urządzenie szeregu odczytów i przedstawień w języku białoruskim przez prelegentów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Tematy odczytów dotyczyły ogólnych dziedzin wiedzy i nauki i zrzadka tylko zahaczały o kwestje polityczne. Dotyczy to w ogólności życia mniejszości białoruskiej. Gdy chodzi o szczegóły przejawów tego życia, to najbardziej ruchliwym okazał się powiat wołkowyski, gdzie poza imprezami rozrywkowemi i odczytami urządzane były częste zebrania kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej oraz kursy wieczorowe dla analfabetów. W postępowaniu działaczów kół T.S.B. są widoczne nierzadko tendencje przeciwne uchwałom zjazdu okręgowego T.S.B., odbytego w dniu 20 listopada 1932 r. w Białymstoku. Przejawiają się one nietylko w negatywnem ustosunkowaniu się do współpracy z organizacjami polskiemi, ale też w wyraźnem wypowiadaniu się przeciwko tej współpracy, przyczem przy werbowaniu członków do istniejących już kół, jak i przy zakładaniu nowych, widoczny jest wpływ elementów komunizujących. Uświadamianie chłopa przez działaczów białoruskich idzie po linji nietyle narodowej, ile antypaństwowej, przyczem jako cel wskazuje się połączenie z Białorusią Sowiecką w drodze rewolucyjnej i jednocześnie wychwala się ustrój sowiecki. Akcja ta znajduje posłuch, wywołując nieprzychylne ku państwowości polskiej nastroje na wsi.

Uwaga ludności żydowskiej nastawiona była przedewszystkiem na sprawy gospodarcze, które w okresie sprawozdawczym szczególną miały wagę w związku z wykupywaniem na rok 1933 świadectw przemysłowych. Przeprowadzone w okresie sprawozdawczym w kilku pomniejszych miejscowościach wybory do gmin wyznaniowych żydowskich nie rozbudziły u ludności żydowskiej większego zainteresowania. Pozatem zauważono znaczną ruchyliwość w urządzaniu odczytów i wieczorów dyskusyjnych zwłaszcza w sprawach, dotyczących Palestyny. Na takich wieczorach dyskusyjnych niejednokrotnie bardzo ostro ścierały się poglądy różnych odłamów społeczeństwa żydowskiego.

A/ Żydzi.

Żydie polityczne.

Sjoniści.

W Białymstoku dnia 21 stycznia r.b. odbyło się walne doroczne zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej. Na zebraniu tem dokonano wyboru członków nowego zarządu /180/. W Zambrowie powiatu łomżyńskiego, Rabinowicz Chackiel z Warszawy wygłosił w dniu 14 stycznia r.b. odczyt p.t. "Sjonizm jest ideą wyzwolenia narodu żydowskiego" /250/.

W dniu 7 stycznia r.b. w Nurze powiatu ostrowskiego odbyło się zebranie lokalnej organizacji sjonistycznej, celem omówienia spraw organizacyjnych. Wygłoszono na nim referat p.t.: "Kolonizacja Palestyny".

W Łapach, powiatu wysoko mazowieckiego, w dniu 24 stycznia r.b. przy udziale przybyłego delegata z Warszawy, odbyło się zebranie organizacji sjonistycznej. W wygłoszonym przez delegata odczycie p.t. "Ukłon Palestyny" podniesiono, że do utrzyma-

nia jednej rodziny żydowskiej w Palestynie wystarczą dwie morgi gruntu, o ile posiadacz ich będzie sumiennie pracował na roli, przytem w Palestynie żydom obecnie powodzi się lepiej niż w Polsce /60/.-

Sjoniści-rewizjoniści.

Na terenie powiatu wołkowyskiego sjoniści-rewizjoniści urządzili dwa odczyty w dniach 1 i 2 stycznia r.b. w Zelwie, oraz odczyt w Wołkowysku w dniu 27 stycznia b.r. Wygłosił te odczyty dr.Lipman z Warszawy, który udawadniał, że racje istnienia mają tylko sjoniści-rewizjoniści /200 i 90/.-

Tenże dr.Lipman wygłosił dnia 8 stycznia r.b. w Sokołach powiatu wysoko-mazowieckiego odczyt na temat "Sjonizm, a kwestja żydowska" /200/.

Poalej-Sjon.

Lokalny oddział Poalej-Sjonu w Łomży otworzył t.zw. tanią kuchnię, w której wydają dziennie 30 obiadów po 25 gr.za obiad.-

W Ostrowi-Mazowieckiej staraniem organizacji Poalej-Sjon wygłoszone były następujące odczyty: w dniu 19 stycznia r.b. Chaim Zylbersztajn mówił na temat: "Robotnicy żydowscy wobec kwestji narodowej i socjalnej żydów", zaś w dniu 20 stycznia b.r. o twórczości Bialika, wreszcie w dniu 27 stycznia r.b, dr.Kruk z Warszawy wygłosił odczyt na temat "Roman Roland, a Maksym Gorkij" /90 i 60/.

W Sokółce w dniu 21 stycznia r.b. odbyło się zebranie miejscowej organizacji Poalej-Sjonu. Na zebraniu tem omawiano sytuację w Palestynie i zachęcano do wyjazdu do tego kraju./18/.

Życie kulturalno-oświatowe.

W Ostrowi-Mazowieckiej staraniem "Kultur-Ligi" w dniu 20 stycznia r.b. Lejba Kersz wygłosił odczyt na temat: "Szolem-Alejchem" w literaturze żydowskiej. Na wstępie odczytu, na który przybyło około 40 komunistów, sekretarz dzielnicowy KPP, Judel Lewkowicz, powstawszy z miejsca i zdjąwszy czapkę, odezwał się do zebranych temi słowy: "Dzisiaj przypada rocznica3/L. z których dwóch zostało zamordowanych przez rządy kapitał i socjal-demokracji, a trzeci legł na posterunku po dokonaniu swegodzieła; celem uczczenia ich pamięci proszę wstać i zdjąć czapki". Obecni komuniści wraz z częścią bundowców zastosowali się do tego wezwania, poczem odbył się, przewidziany programem odczyt Kersza. Lewkowicza aresztowano.

W Wołkowysku w dniu 28 stycznia r.b. staraniem Zarządu żydowskiej bibljoteki im.Pereca, Henryk Erlich z Warszawy wygłosił odczyt na temat: "Dziesięć lat faszyzmu". W odczycie swym prelegent dowodzi, że faszyzm nie ma widoków powodzenia nawiązując zaś do stosunków w Polsce oświadczył, że gdyby nie pomoc Radziwiłłów i Sapiehów, Marszałek Piłsudski nie mógłby rządzić, że rządy obecne są niestałe, bowiem nie mają oparcia w socjalizmie, za kapitalizm wkrótce musi upaść, po którym nastąpi ustrój kolektywny.-

Ponadto, podobnie jak w okresie poprzednim poszczególne kulturalno-oświatowe organizacje żydowskie urządziły szereg odczytów, mających na celu kulturalne uświadamianie mas żydowskich.-

Życie gospodarcze.

W dniu 15 stycznia r.b. w Białymstoku odbyło się zebranie rejonowe grupy Nr.8 członków Banku Udziałowo-Półdziel-

czego. Wybrano pełnomocników w liczbie 15 osób /90/.

W Sokółce, w dniu 4 stycznia r.b. odbyło się zebranie Związku drobnych kupców. Delegat Centrali tego związku w Warszawie dr.Berliner utyskiwał nad kurczeniem się handlu żydowskiego wobec wzmagającej się konkurencji handlowej polaków oraz oświadczył, że obciążenie podatkowe handlu jest za wysokie. /100/.

Wspomniany wyżej dr.Berliner na ten sam temat mówił na zebraniu Związku drobnych kupców w Wołkowysku w dniu 1 stycznia r.b.

Sprawy wyznaniowe.

W dniu 15 stycznia r.b. odbyły się wybory do zarządów gimn wyznaniowych żydowskich w Sokółce i Suchowoli. Zainteresowanie tymi wyborami było bardzo słabe.

Podobne wybory odbyły się również w Wołkowysku w dniu 8 stycznia r.b. W wyborach tych największe zainteresowanie wykazali sjoniści i oni też odnieśli poważny sukces.

P r a s a

Prasa grodzieńska i łomżyńska zasługujących na uwagę spraw nie poruszała, zaś prasę białostocką interesowały głównie dwie sprawy; a mianowicie: bezrobocia wprzemyśle włókienniczym i wyborów do organów zarządzających wyznaniowej gminy żydowskiej. W pierwszej sprawie stwierdzała ona że białostocki przemysł włókienniczy nie otrzymał poprcia ze strony Rządu i, że Rząd powinien przxjść temuż przemysłowi z pomocą, bądź w formie zamówień rządowych, bądź w formie kredytu pieniężnego, któryby pozwolił pracować na zapas. Sprawy wyborów do organów zarządzających wyznaniowej gminy żydowskiej traktowane były z lokalnego punktu widzenia i przeważnie w oświetleniu sjonistów, którzy na prasę białostocką posiadają wpływ zdecydowany.

b/ Białorusini.

Koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie wołkowyskim były w dalszym ciągu terenem intensywnej działalności elementów wywrotowych. Na urządzanych przez te koła zebraniach i imprezach rozrywkowych zauważono wielką frekwencję włościan nawet z odleglejszych miejscowościach, coby wskazywało na fakt przejmowania się ludności białoruskiej hasłami głoszonemi na zebraniach, a dotyczącemi kwestji usamodzlenienia się obszarów, zamieszkałych przez ludność białoruską.

Zarząd Okgęrowy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej zorganizował w okresie sprawozdawczym szereg przedstawień amatorskich i urządził kilka odczytów o charakterze kulturalno-oświatowym.

Pow.białostocki.

Dnia 7 stycznia r.b. odbyło się w Bielewiczach walne doroczne zebranie koła T.S.B., na którem dokonano wyborów członków zarządu koła /33/.

Pow.wołkowyski.

Na zebraniu koła T.S.B. w Dobrowoli w dniu 2 stycznia b.r. omawiano sprawy organizacyjne oraz nawoływano członków do uczęszczania na kurs dokształcający zorganizowany i kierowany przez sekretarza koła, Jana Panotczyka. Członek Bazyl Hordziuk pouczał członków o zachowaniu się na zebraniach i wzywał, by w czytelni żadnych spraw nie omawiano. /54/.

Koło T S B. w Swisłoczy organizuje sekcję dramatyczn z 10 osób. Z koła tego wystąpił ze względów wyznaniowych Bol sław Borodziuk katolik. Na jego miejsce wszedł Konstanty Nor nie komunista. W łonie tego koła ścierają się poglądy co do pracy poszczególnych członków w partji komunistycznej; przyczy za pracą ta wypowiadają się - prezes Mikołaj Leszczuk i Jan S

Komuniści Łukasz Choruk i Grzegorz Połubjanczyk zabiegają koło zorganizowania koła T.S.B. we wsi Horbacze gminy swiskockiej i pozyskali dla swej idei 11 członków, prawie wyłącznie komunistów. Koło to nie zostało jeszcze zatwierdzone przez zarząd główny.

W dniu 20 stycznia r.b. przybyły z Wilna sekretarz Zarządu Głównego T.S.B Grzegorz Szyrma, w mieszkaniu członka koła T.S.B w Jelcowszczyźnie, gminy Izabelin, Aleksandra Bakacza, wygłosił dwa odczyty o znaczeniu literatury dla życia narodu wogóle, a piśmiennictwa białoruskiego dla białorusinów w szczególności. Przytaczając wpływ utworów Tołstoja i Turgieniewa na pozyskanie swobód obywatelskich i zniesienie pańszczyzny w Rosji a wpływ Sienkiewicza na odrodzenie się Polski, wzywał ludność białoruską do zainteresowania się literaturą rodzinnych pisarzy. Na naczelnem miejscu których postawił Janka Kupałę, z jego "Zywą krynicą", zachęcał do posługiwania się stale językiem białoruskim oraz uczenia się pieśni białoruskich, których kilka przytoczył zebranym.

53

c/ Rosjanie.

W związku z zamierzonem przez Magistrat m. Grodna skreśleniem subsydjum dla ochronki Rosyjskiego Towarzsytwa Dobroczynności tamże zarząd nazwanego Towarzystwa wszczął starania w celu niedopuszczenia do cofnięcia traktowanego subsydjum.

d/Ukraińcy.

Powiat Augustowski.

W dniu 6 stycznia r.b. w Augustowie odbyło się zebranie kozaków azylantów im. atamana Nazarewa. Wybrano nowego kasjewa, kozaka Andrzeja Gromowa ,/17/

Białystok Miasto.

W Białymstoku w dniu 22 stycznia r.b. odbyło się zebranie członków oddziału Ukraińskiego Centralnego Komitetu w R.P. Przemawiał inż. Suchostowski na temat "Powstanie Ukraińskiej Republiki Ludowej i organizacje ukraińskie na wypadek osłabienia władzy sowieckiej w Rosji". Po odczycie dokonano wyborów zarządu oddziału/ 21/

e/ Litwini.

Powiat Grodzieński.

Oddziały Litewskiego Sw. Kazimierza we wsiach Mustejka, Szklary, Kobele i Puchacze, gminy Marcinkańce na zebraniach swych członków dokonały wyborów zarządów na rok 1933.

Nauczyciel szkoły litewskiej we wsi Gruta, gminy Marcinkańce, Maciej Biegiel wszczął silną agitację wśród młodzieży litewskiej za wstępowaniem do Towarzystwa Sw. Kazimierza. Zabiega on w kierunku założenia oddziału tego Towarzystwa w Grutach. Ostatnio urządził agitacyjne zebrania w dniach 15 i 17 stycznia r.b. we wsi Rotnica.

Na zebraniach tych oświadczył, że należy spotęgować pracę na rzecz Towarzystwa Sw.Kazimierza, jeżeli zaś dotychczasowe zarządy kół tego T-wa nie mogą sprostać swym zadaniom, to należy je zmienić.

Powiat Suwalski.

Na terenie powiatu suwalskiego oddziały Towarzystwa Sw.Kazimierza odbyły zebrania, celem dokonania wyborów nowych zarządów w następujących miejscowościach: dnia 8 stycznia - w Wołyńcach, gminy Sejwy /150/, w Radziuciach, gminy Krasnowo/37/; w Burbiszkach /60/. Na zebraniu w tej ostatniej miejscowości, naskutek polecenia Centrali wileńskiej Towarzystwa zapytano zebranych, czy nie wyrazi ktokolwiek zgody na nieużywanie wódki i niepalenie papierosów. Odpowiedź była negatywna. Dalsze zebrania odbyły się: w dniu 14 stycznia w Oszkiniach gminy Sejwy /50/ i 15 stycznia w Raszeciach, gminy Krasnowo/23/

Szczegółową działalność politycznych i społecznych organizacyj mniejszości narodowych ilustruje pomiższa tablica:

azwa organizacji	I.	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni	3	1	-	7	1210	80 -250	
Sjoniści-rewizjoniści	1	-	-	3	410	120 -200	
oalej-Sjon prawica	2	-	-	3	193	18 - 90	
Tarbuth	2	2	1	3	630	90 -150	
Mizrachi	-	-	-	1	150		
Zjednoczenie Szkół Zyd.	-	-	-	3	210	50 - 80	
Kultur-Liga	-	1	1	3	290	40 -150	
T-wo Kursów Wieczorowych	-	1	-	1	110	40 - 70	34,40zł
Hakkabi	-	-	1	4	500	50 -300	
Hechaluc-Pioner	2	-	-	1	159	9 -150	

Brith Trumpeldor	2	-	-	-	180	130	50	
Gemilus Chesed	-	1	3 /kwesty/					
Linas Chacedek	-	1	-	-				
T-wo Szkoły Białoruskiej	3	11	-	13	1847	24	-200	330 zł.
Lit.T-wo Sw.Kazimierza	10	4	-	-	387	80	-120	30 zł.

I. Zebrania.

II. Przedstawienia.

III. Zabawy.

IV Odczyty.

1 29

JEWODA BIAŁOSTOCKI

r BP.1006/33.T.

tuacyjne sprawozdanie
esięczne Nr.3 za mie-
ąc luty 1933 r.

a.a
28.III.1933 r.

Białystok, dnia 17 marca 1933 roku

T A J N E - B. P I L N E !
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny

w W a r s z a w i e.
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3 za miesiąc luty 1933 rok.

Za Wojewodę
Modliński
/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

trzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Łomży,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

T.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1006/33.T.
Dnia 10 marca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc styczeń 1933 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Zobrazowany w poprzedniem sprawozdaniu układ stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego uległ o tyle zmianie, że działalność niektórych stronnictw politycznych została wyraźnie nastawiona na przygotowanie gruntu do spodziewanych jesiennych wyborów do przedstawicielstw samorządowych. - Akcje w tym kierunku prowadzą już z dużem nasileniem Stronnictwo Narodowe, Obóz Wielkiej Polski i Stronnictwo Ludowe, które budzą wśród społeczeństwa zainteresowanie sprawami samorządu i organizują kursy samorządowo-gospodarcze. - W płaszczyźnie tej akcji zarysował się wyraźnie w lutym b.r. stosunek Stronnictwa Narodowego i duchowieństwa katolickiego do Stronnictwa Ludowego. Stosunek ten można zobrazować stwierdzeniem, że Stronnictwo Narodowe i duchowieństwo odnoszą się naogół biernie do Stronnictwa Ludowego, zwalczając go jedynie tam, gdzie jego działalność zagraża bezpośrednio interesom Stronnictwa Narodowego i O.W.P., najczęściej zaś widzą w niem sui generis sojusznika w zwalczaniu Rządu. Na luty przypadło także wyłonienie się kilku zasadniczych momentów, charakteryzujących pewną walkę podjazdową Stronnictwa Narodowego w odniesieniu do Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Walka ta uwidacznia się specjalnie w Białymstoku i powiecie białostockim, gdzie Stronnictwo Narodowe stara się zepchnąć

Chrzescijańską Demokrację z zajmowanych dotąd przez nią pozycji. Pewnego rodzaju awangardy Stronnictwa Narodowego w tej walce stanowi Obóz Wielkiej Polski , nie znajdujący dotąd poparcia ze strony czynników oddanych Chrzescijańskiej Demokracji. Jeżeli chodzi o Obóz Wielkiej Polski, to w lutym b.r. zgrupowano dalsze materjały, stwierdzające ścisłe jego zazębienie organizacyjne ze Stowarzyszeniem Młodzieży Polskiej i popieranie go przez duchowieństwo. W działalności Obozu Wielkiej Polski przeważały momenty konspiracyjne, dążenie do rozszerzenia sieci placówek, stworzenia aparatu alarmowego, podniesienia dyscypliny wewnątrz organizacji, zaostrzenia karności członków i posłuszeństwa ich dla jednostek kierowniczych, a także usiłowania w kierunku zaopatrzenia placówek w broń w drodze legalnej i nielegalnej. Metody działalności Stronnictwa Narodowego, Chrzescijańskiej Demokracji i Obozu Wielkiej Polski, omówione w sprawozdaniu poprzedniem, zmianom nie uległy. Stronnictwo Ludowe działało w kierunku zbudowania sieci ogniw lokalnych Stronnictwa i Związku Zawodowego Rolników i podjęło akcję, zmierzającą do wprowadzenia na teren Związku Młodzieży Ludowej "Wici", którą przeciwstawiało Zjednoczeniu Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, Związkowi Strzeleckiemu i w mniejszym stopniu Związkowi Rezerwistów. Pod koniec miesiąca poszczególni działacze Stronnictwa włącznie z posłem Adolfem Sawickim rozpoczęli konspiracyjną agitację wśród włościaństwa za niepłaceniem podatków zaległych i wpłacanie przedewszystkiem bieżących podatków samorządowych, jako idących na zaspokojenie bezpośrednich potrzeb włościaństwa. W agitacji tej niektórzy z działaczy powoływali się na okólniki władz centralnych Stronnictwa Ludowego.-

Polska Partja Socjalistyczna prowadziła w nieznacznych rozmiarach akcję obchodu czterdziestolecia swego istnienia, starała się umocnić na terenie wiejskim Związek Zawodowy Małorolnych, zwłaszcza w powiatach bielskim, grodzieńskim i wołkowyskim i związać swe organizacje w ośrodkach przemysłowych powiatu bielskiego z tworzonemi w szybkiem tempie organizacjami w ośrodkach z ludnością białoruską w tymże powiecie.- W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym organizacje PPS. propagowały konieczność podjęcia wiosennej akcji o uzyskanie umowy zbiorowej w przemyśle włókienniczym.-

W życiu społecznem ważniejszym momentem było podjęcie w kilku powiatach Województwa przez prorządowe organizacje społeczne inicjatywy co do nawiązania na gruncie pozytywnym dla Państwa pracy społecznej współpracy z organizacjami, pozostającemi pod wpływami politycznych ugrupowań opozycyjnych. Wysiłki w tym względzie dały pewne rezultaty, pozwalające dopatrywać, że sama inicjatywa jest celową i przy odpowiedniem jej wykorzystaniu może dać pozytywne wyniki.

Ze spraw wyznaniowych na szczególną uwagę zasługuje ogłoszenie przez duchownego prawosławnego, ks. J. Kabłukowa, b. proboszcza parafji prawosławnej w powiecie grodzieńskim listu otwartego do Metropolity Dyonizego, Arcybiskupa Grodzieńskiego Aleksego i duchowieństwa prawosławnego, w którym ks. Kabłukow zarzuca duchowieństwu prawosławnemu brak odczucia dla konieczności pracy społecznej i humanitarnej poza kościołem i zasklepianie się wyłącznie w murach kościoła, a także czyni zarzut przełożonym cerkwi prawosławnej, że nie pozwalają duchowieństwu pracować nad gruncie społecznym. List

31

ten został potraktowany ogólnikowo przez prasę polską, pozostającą pod wpływem kleru katolickiego, prawdopodobnie dlatego, że zawarte w niem zarzuty odnosiły się także do duchowieństwa katolickiego.-

W ruchu narodowościowym dostrzegane były w dalszym ciągu sjonistyczne tendencje separatystyczne, określone bliżej w poprzedniem sprawozdanou i specjalnych opracowaniach do Ministerstwa. W ciągu miesiąca odbywało się kształtowanie organów zarządzających gmin wyznaniowych żydowskich, do których wybory odbyły się w grudniu i styczniu. Podkreślić należy, że związku z temi wyborami zaostrzyła się dotąd niebywale walka sjonistów z Agudą, której sjoniści czynią zarzut wysługiwania się władzom państwowym i zaprzepaszczania interesów ludności żydowskiej.-

Zycie społeczne ludności białoruskiej wyczerpywała niemal całkowicie działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którego gruncie odbywała się walka elementów skomunizowanych z jednostkami, wypowiadającymi się zdecydowanie za utrzymaniem działalności Towarzystwa w ramach statutowych. Walka ta, jak dotąd ma różne formy, prowadzona jest ze zmiennem szczęściem, odsłania poważne jeszcze wpływy komunistyczne w poszczególnych kołach Towarzystwa i przekonywuje, że doły Towarzystwa orjentują się w dużej mierze na partję komunistyczną, niemniej jednakże daje podstawy do uzasadnionych dopatrywań, że sprowadzenie działalności Towarzystwa do ram statutowych nie jest zagadnieniem, któregoby rozwiązać nie było można.

Sytuacja gospodarcza w Województwie nie pogorszyła się. Wpływy podatkowe są różne w poszczególnych powiatach i miejscowościach. Zmniejszenie się ich w porównaniu ze styczniem wa ha

się w granicach od 5 do 20 nawet procent. Bezrobocie osiągnęł punkt kulminacyjny i wyrażało się w końcu lutego cyfrą około 15 tysięcy bezrobotnych, a zatem osiągnęło poziom nie wiele większy, niż w roku ubiegłym. Zasługuje na uwagę , że zachowa się bezrobotnych było daleko lepsze, niż w lutym roku ubiegłe

W ośrodkach wiejskich rozszerzył się stan zatrudnienia przy robotach leśnych, zaś w ośrodkach przemysłowych poprawił się konjunktura dla przemysłu drzewnego i włókienniczego, co pozwala przypuszczać, że w drugiej połowie marca nastąpi znac redukcja bezrobocia.

W ciągu miesiąca rozszerzyła się akcja społeczna o tańs prąd elektryczny i zniżenie komornego.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1006/33.T.
Dnia 10 marca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc luty 1933 rok.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Wiele miejsca poświęcił echom prasowym procesu nauczycielskiego w Łomży, wytoczonego przez prefekta ks. Ładę gronu nauczycielskiemu żeńskiego seminarjum państwowego w Łomży, przyczem stwierdzał, że w procesie tym starły się dwa djametralnie różne poglądy na sposoby i cele wychowania młodzieży w Odrodzonej Polsce.- Podkreślał przytem z naciskiem, że z procesu wyszedł zwycięsko pogląd czynników prorządowych.-

Poza tem pismo omawiało kwestję funduszu pracy, podnosząc doniosłość projektu rządowego w dziedzinie walki z bezrobociem . Stwierdzało ono, że o powodzeniu działalności Funduszu Pracy zdecyduje wiara i wola samego społeczeństwa oraz zrozumienie sprawy przez bezrobotnych, którzy winni mieć na uwadze, że uruchomienie rychło robót publicznych nietylko da zatrudnienie bezrobotnym, lecz wpłynie na ożywienie pewnych przynajmniej gałęzi przemysłu i stworzenie znacznych możliwości gospodarczo-społecznych.

Wreszcie pismo propagowało ideologję poszczególnych organizacyj prorządowych, a zwłaszcza Związku Strzeleckiego, Legjonu Młodych i Związku Rezerwistów oraz demaskowało obłudne i nierzadko perfidne metody walki dwutygodnika "Młodzi", organu łomżyńskiego O.W.P. że Związkiem Strzeleckim

Traktując o Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej, pismo na podstawie faktów dowodziło, że Stowarzyszenie to stanowi

organizację, przygotowującą kandydatów na członków Obozu Wielkiej Polski.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

W numerze z dnia 12 lutego b.r. stwierdzało, że list pasterski ks.biskupa Łukomskiego w sprawie wychowania fizycznego młodzieży zwrócił uwagę kół watykańskich, które dały wyraz swego uznania dla działalności kościelnej ks. biskupa Łukomskiego.-

Omawiając rzekomy upadek ducha w narodzie, jako groźne niebezpieczeństwo społeczne, pismo wyrażało żal, że największa organizacja młodzieży w Polsce, jaką jest Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, nietylko nie doznaje poparcia, ale jest źle widziane w kołach prorządowych, które natomiast popierają organizację młodzieży żydowskiej. Zdaniem pisma sytuacja Polski jest tego rodzaju, że nakazuje dbać o przysposobienie wojskowe całego narodu i wszystkich jego organizacyj, a nietylko tych czy innych, które się więcej podobają. Tego rodzaju przeciwnością, stawianym organizacjom katolickim, pismo zaleca przeciwstawiać organizowanie się całej społeczności katolickiej dla pracy, której charakter określa Kościół.-

Traktując o niebezpieczeństwie wojny, pismo oświadczało, że wtedy, kiedy zdrowy rozsądek nakazuje narodowi jednoczyć się wewnętrznie i zbliżać do przyjaciół zagranicznych, w Polsce dzieje się inaczej, gdyż wewnątrz naród jest skłócony, a od przyjaciół się oddala. Trzeba zatem zastanowić się, jak skłócony naród zjednoczyć i z przyjaciółmi utrzymać jak najlepsze stosunki.

W dwuch numerach pisma został zamieszczony pełny tekst listu pasterskiego ks.biskupa Łukomskiego w sprawie

dobrych obyczajów, podkopywanych przez szerzone ze wszech-stron zgorszenia, jak urządzanie w czasie nabożeństw niedzielnych i świątecznych popisów, pochodów i t.p., publiczny rozmowy nieobyczajne, prasa niemoralna i antykatolicka, źle pojęte t.zw. wychowanie fizyczne, odstępstwa od wiary, zrywanie małżeństw i łączenie się w inne nieprawne związki. W liście tym podkreślono, że odpowiedzialność za mnożenie się objawów rozluźnienia obyczajów ponoszą także ci katolicy, którzy je w swoich kołach i między swoimi tolerują.

Podnosząc gromadzenie się rzekomych niebezpieczeństw dla Kościoła i zaliczając do nich rugowanie religji ze szkół coraz większą tchórzliwość społeczności katolickiej w walce o interesy Kośsioła i t.p., pismo zaznaczało, że społeczność katolicka może te niebezpieczeństwa od Kościoła uchylić, ale musi zdawać sobie sprawę z tego, że w walce z temi niebezpieczeństwami nie może liczyć na pomoc ani Sejmu ani też Rządu, lecz tylko na własne siły. Dlatego też społeczność ta musi się konsolidować, zrzeszać w organizacjach katolickich, wypowiadać zdecydowaną walkę szerzącemu bezbożnictwu w szkołach nauczycielstwu i walczyć bezwzględnie z każdym przeciwnikiem kościoła. Analizując wszystkie możliwości przyjścia z pomocą rolnictwu, pismo domagało się roztoczenia przez Rząd ściślejszej opieki nad rolnictwem, podniesieni odpowiednio premij przy wywozie zbóż zagranicę i obniżania cen na produkty wytwórczości karteli.

W numerze z dnia 5 marca b.r. pismo wystąpiło przeciwko Stronnictwu Ludowemu. Wyjaśniało ono, że może więcej, niż Stronnictwo Ludowe dbają o interesy rolnictwa Stronnictwo Narodowe, Chrześcijańska Demokracja M.P.R. i inne, a zatem ludowcy nie są jedynymi opiekunami gospodarza. Zdaniem pisma

słabą stronę Stronnictwa Ludowego stanowi jego całkowite odseparowanie się od robotnika i włościanina, co jest równoznaczne z rozbijaniem przez nie narodu na grupy polityczne. Pismo odmawia Stronnictwu Ludowemu posiadania ludzi wyrobionych, zdolnych do kierowania organizacją polityczną i mogących walczyć skutecznie z obozem prorządowym. Z tej też racji, zdaniem pisma, Stronnictwo Ludowe prowadzi pracę burzycielską, rozpala nienawiść pomiędzy dworem i wsią, wichrzy i tumani ludzi, a nadto prowadzi walkę z Kościołem.

"Nowe Zycie".

Traktując o sprawach wewnętrznych Niemiec dopatrywało, że widoki powodzenia Hitllera są niezbyt różowe, niemniej jednakże zwycięstwo Hitllera stwarza duże niebezpieczeństwo dla Polski. Rozprawę apelacyjną w procesie brzeskim nazywało "Niemym procesem brzeskim". Sytuację gospodarczą w kraju oceniało jako katastrofalną i beznadziejną i zaznaczało, że tylko przejście rządów w ręce stronnictw niezależnych może uratować kraj od ruiny, czego jednak nie chce zrozumieć sanacja, która zlekceważyła wołanie tych stronnictw w Sejmie o nowe uczciwe wybory, wołanie, które było jednocześnie jednym głosem oskarżenia i jako takie nie powinno było być lekceważone. W sprawie ustawy samorządowej pismo ograniczyło się do stwierdzenia, że i w tym wypadku została opozycja całkowicie pokonana, ale za to całkowita odpowiedzialność za błędy sanacyjnej ustawy samorządowej spada niepodzielnie na sanację.-

Charakteryzując bilans prac Sejmu, pismo dowodziło, że uchwalone zostały ustawy, uzależniające jeszcze bardziej ważne dziedziny życia panującej dzisiaj sanacji, że ustawy te o charakterze kagańcowym następowały jedna po drugiej, a

jednocześnie padały resztki tych wartości, jakie dają wolność i niezależność w państwie demokratycznem. Ustawy te stworzyły taki obraz, w którym Rząd, Sejm, Senat, administracja, samorząd instytucje sprawiedliwości i całe szkolnictwo - zostały całkowcie uzależnione od jednego kierunku politycznego, wszystkie zaś inne kierunki polityczne uznane za szkodliwe i zakwalifikowane do zwalczania. Sprowadzi to, według dopatrywań pisma, burzę na Pds-kę, której posiew dla kraju może być zabójczy.

W kilku artykułach pismo wypowiadało się przeciwko podwyższaniu podatków i dalszemu obciążaniu świadczeniami na rzecz Państwa spauperyzowanych mas włościańskich i robotniczych.-

Białostockie "Nowiny Codzienne"

Domagały się interwencji władz administracji ogólnej w sprawie strajku elektrycznego w Białymstoku, Powodziły, że w języku polskim i w prasie polskiej nie ma miejsca na słowo, "kurytarz pomorski", który był i jest odwieczną pomorską ziemią Polską i dopatrywały, że nowa ustawa samorządowa sprowadzi katastrofę mniejszych miast w kraju, odda je bowiem w ręce żydów. Oceniając sytuację polityczną w kraju jako niezmiernie skomplikowaną w związku z wyborami prezydenta i ewentualną zmianą Konstytucji, dopatrywały blisko wyborów sejmowych, podkreślając, że przed majem Rząd na nowe wybory nie pójdzie, gdyż byłyby one dla niego zbyt ryzykowne. Apelowało przytem do społeczeństwa uświadomionego narodowo, ażeby było przygotowane do stoczenia bliskiej walki wyborczej i rozstrzygnięcia jej na swą korzyść. W sprawie uchwalonej przez Sejm ustawy o szkołach akademickich wypowiadały przekonanie, że obóz prorządowy dał tutaj dowód, iż w dziedzinie polityki szkolnej reprezentuje najpotworniejszą reakcję i dowodziły, że rozpoczęta przez sanację walka z ideałami młodzieży

akademickiej jest niebezpieczna i zgóry dla sanacji przegrana. Traktując o polityce zagranicznej Rządu, pismo starało się dowieść, że polityka ta sprowadzana jest do podziemi i wyjaśniało, że jest to naturalnym skutkiem tego, że ludzie stojący dzisiaj u steru władzy przeszli zupełnie specyficzną szkołę konspiracji w okresie niewoli i defenzywy w pierwszych latach Niepodległości, stąd też dopuszczają do rozpanoszenia się prowokacji, konfidentyzmu i szpiegostwa politycznego, stanowiących niebezpieczną chorobę państwową.-

"Zjednoczenie Katolickie" Nawoływało społeczność katolicką do wyzbycia się tchórzostwa w walce o interesy Kościoła, podkreślało konieczność stwierdzania czynami przynależność do Kościoła Katolickiego i przyznawało, że interesy Kościoła zazębiają się tak dalece z życiem świeckiem, że duchowieństwo katolickie nie może odżegnywać się od polityki i to tembardziej, że nie ma ono potrzebnego zaufania do władz państwowych.-

" M ł o d z i ". W numerze 2 pismo wyjaśniało, że naczelnem hasłem Obozu Wielkiej Polski jest: przez wielki naród do wielkiego państwa, gdyż tylko naród stanowić może jedynie podstawę do snucia planów o wielkiem Państwie. W imię tego hasła Obóz Wielkiej Polski rozpoczął walkę, której program streszcza się do: walki o rządy w Państwie jako środek do stworzenia z Polski wielkiego i silnego państwa narodowego i ograniczenia praw obywateli przynależnych do Państwa Polskiego. Do obywateli przynależnych pismo zalicza przedewszystkiem żydów, którym odmawia biernych i czynnych praw wyborczych, praw do zajmowania stanowisk w służbie państwowej, samorządowej, szkolnictwie i wolnych zawodach, a także odbywania służby wojskowej. W zamian za zwolnienie od odbywania służby wojskowej - żydzi powinni płacić pogłówne wojskowe.

Według pisma, Obóz Wielkiej Poslki dąży do stworzenia żydom w Polsce takich warunków życia, aby jak najprędzej się z Polsk wynieśli.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BP. 1006/33 T.
Dnia 10 marca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3
za miesiąc lut y 1933 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy znamionuje nieco żywszą działalność BBWzR. zarówno w terenie, jako też w sprawach organizacyjnych. Jest to może skutkiem domagania się komórek gminnych BBWzR., by Komitety Powiatowe wykazywały większą ruchliwość i bardziej interesowały się życiem wsi, gdzie w ostatnich czasach szczególnie ożywioną działalność ujawniają stronnictwa opozycyjne, a mianowicie Stronnictwo Ludowe i PPS. CKW. przez Związek Zawodowy Rolników, Związek Małorolnych i organizację "Wici" oraz Stronnictwo Narodowe współpracujący z niem, ściśle Obóz Wielkiej Polski. W warunkach takich żywienie działalności BBWzR. było poprostu konieczne. W lutym b.r. działalność BBWzR. wyraziła się w zwołaniu dwuch zgromadzeń publicznych, dwuch zebrań i w założeniu nowego koła.-

Powiat łomżyński

Zgromadzenia publiczne

W dniu 12 lutego b.r. Komitet gminny BBWzR. w Sniadowie zwołał publiczne zebranie, na którem omawiano projekt ustaw o szkołach akademickich, projekt ustawy samorządowej oraz dyskutowano nad obecną sytuacją gospodarczą i polityczną kraju /200/.-

Drugie podobne zgromadzenie publiczne odbyło się w dniu 19 lutego b.r. w Lubotyniu. Poruszano te same sprawy, co i na zebraniu w Sniadowie /80/.-

Pozatem na terenie powiatu łomżyńskiego działalność BBWzR. ożywiła się znacznie jeszcze przez nawiązanie kontaktu Rady Powiatowej BBWzR. z Komitetami gminnymi i mężami zaufania w terenie.

Łączność ta nawiązana została przez wyjazdy członków Rady Powiatowej w teren.-

wiat Szczuczyński. Zebrania zamknięte.

W Rajgrodzie dnia 5 lutego odbyło się zebranie członków BBWzR. Omawiano sprawy organizacyjne, oraz poruszono sytuację gospodarczą i polityczną kraju, tudzież zamierzenia Rządu w dziedzinie zwalczania obecnego kryzysu /26/.-

wiat Wołkowyski W Zelwianach, gminy Piaski koło gminne BBWzR. zwołało zebranie swych członków na posiedzenie informacyjne. Przedewszystkiem omawiano sprawy ekonomiczne robotników miejscowej fabryki dykt, która od 6-ciu miesięcy wypłaca zarobki kwitami, upoważniającymi do nabywania artykułów pierwszej potrzeby w miejscowych wościach sklepach, co nader ujemnie wpływa na stan materjalny robotników i co było powodem, że większość robotników omawianej fabryki, poprzednio członków BBWzR., zapisała się na członków Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego i opuściła oczywiście szeregi BBWzR. Uczynił to nawet prezes koła gminnego BBWzR., Bolesław Boufało. Zapisując się do traktowanego wyżej Związku Zawodowego, robotnicy mieli na względzie, że Związek ten skuteczniej będzie bronił ich interesów ekonomicznych. Na zebraniu tem oświadczono właśnie robotnikom, że Sekretarjat Powiatowy BBWzR. poczyni wszelkie kroki, by unormować sprawę zarobków na korzyść robotników i wzywano ich do niezapisywania się do Związku Zawodowego, wyjaśniając, że Związek ten ma na celu nietyle poprawę sytuacji ekonomicznej robotników, ile względy polityczne /30/.-

iat Białostocki Ruch organizacyjny

W Gródku w dniu 14 lutego b.r. zorganizowano koło BBWzR.,

dokonywując jednosześnie wyboru członków zarządu tego koła /1

Powiat.	Zebrania			Ilość nowych komórek.	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość.		
Białostocki	1	13	13	1	
Łomżyński	2	280	80-200		
Szczuczyński	1	26	26		
Wołkowyski	1	30	30		
Razem:	5	349	13-200	1	

b/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność Stronnictwa Narodowego w lutym b.r. była słaba i ograniczyła się do dwuch powiatów, białostockiego i ostrołęckiego. Przyczem zarówno w powiecie białostockim, jak i w ostrołęckim akcję na rzecz Stronnictwa Narodowego prowadzili głównie księża.-

Powiat Białostocki. W Surażu i parafji surażskiej nader ożywioną i agresywną akcję na rzecz Stronnictwa Narodowego uprawia proboszcz tamtejszy ksiądz Piotr Niewiarowski. Nawołuje on parafjan do bojkotowania handlu żydowskiego zaś objeżdżając parafję, agituje przeciwko Związkowi Strzeleckiemu, zapisując równocześnie parafjan na członków Stronnictwa Narodowego. W zwalczaniu Związku Strzeleckiego ks. Niewiarowski posuwa się tak daleko, że zabrania swym parafjanom nawet uczęszczania na urządzane przez Związek Strzelecki przedstawienia amatorskie, grożąc nieposłusznym wstrzymaniem udzielania Sakramentów Św. i innych posług kościelnych. Pozatem rozpowszechnia on, rozdając przeważnie bezpłatnie, "Białostockie Nowiny Codzienne".-

Na zebraniach Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ks. Niewiarowski w przemówieniach swych stale zwalcza Związek Strzelecki

Na jednem z takich zebrań, odbytem w dniu 19 lutego b.r. w Surażu, obecny był Czesław Serwatko, znany działacz Stronnictwa Narodowego i Obozu Wielkiej Polski w Białymstoku. W przemówieniu do zebranej młodzieży Serwatko zachęcał do wstępowania do S.M.P.

W dniu 9 lutego b.r. odbyło się w Surażu zebranie członków koła Stronnictwa Narodowego przy udziale Czesława Serwatki, który zarzucał zarządowi koła bezczynność i nawoływał do wzmożenia pracy w kierunku organizacyjnym oraz propagandowym przez pozyskiwanie nowych czytelników dla pism Stronnictwa. Jeden z obecnych na sali słuchaczy wyraził wątpliwość co do możliwości rozwoju propagandy za pośrednictwem prasy, a to z tej racji, że obecnie ludność nie ma pieniędzy na opłacenie prenumeraty.-

powiat Ostrołęcki. Na terenie gminy Goworowo księża ostatnio prowadzą agitację przeciwko Związkowi Rezerwistów, wmawiając w ludność, iż jest to organizacja o charakterze bolszewickim. Agitacja ta odnosi skutek, czego najlepszym dowodem jest ta okoliczność, że na zwołane przez Związek Rezerwistów zebranie do wsi Kobylin, gminy Goworowo, przybyły zaledwie 4 osoby.-

Zwalczając organizacje prorządowe, księża ci agitują równocześnie za zapisywaniem się do S.M.P. i in.

Tak tedy, podczas kazania w niedzielę dnia 5 lutego b.r. w Rzekuniach, ksiądz Snarski, omawiając sprawę gniazda Towarzystw Gimnastycznego "Sokół" na stacji Ostrołęka, gorąco zachęcał młodzież do zaciągania się do tego Towarzystwa, równocześnie zaś potępił Związek Strzelecki.-

Tenże Ksiądz Snarski usilnie zabiega koło tworzenia nowych kół S.M.P. Dzięki tym zabiegom powstało takie, narazie żeńskie koło we wsi Ołdaki, gminy Rzekuń zaś istniejące tam koło Zjednoczenia Związków Młodzieży Miejskiej i Ludowej zostało rozwiązane wskutek braku zainteresowania się zrzeszonych tym

kołem.-

Wśród członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim wywołało znaczne przygnębienie i rozczarowanie nagłe przejście zdawałoby się zdeklarowanych zwolenników Stronnictwa Narodowego, inż. Napiórkowskiego i in. w Ostrołęce do Związku Strzeleckiego. Czołowi przedstawiciele Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim zostali tym faktem zaskoczeni. Tłumaczą oni, że takie posunięcie niektórych byłych członków Stronnictwa Narodowego uczynione zostały jedynie"dla oka", gwoli uniknięcia represyj ze strony władzy przełożonej.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Okres sprawozdawczy upłynął na usilnem za ieganiu koło tworzenia nowych placówek O.W.P., uświadamianiu swych członków o ideologji O.W.P. i przyzwyczajaniu ich do zastanawiania się nad różnymi zagadnieniami drogą wygłaszania referatów. Na podkreślenie zasługuje sposób przygotowania tych referatów. Szkic takiego referatu i jego związłą treść opracowuje Wydział Okręgowy O.W.P. w Łomży i przesyła do najbliższej swej placówki, która z kolei powierza znowu jednemu ze swych członków drobiazgowe i szczegółowe opracowanie danego tematu i następnie wygłoszenie go na zebraniu członków placówki, przyczem, jako obowiązek stawia się, by referaty takie były wygłaszane z pamięci, a to celem przyzwyczajenia członków do myślenia i zastanawiania się nad omawianymi referatami. Wydział Okręgowy O.W.P. wysyła traktowane szkice sposobem sztafetowym i w odstępach tygodniowych. Zatem pierwsza placówka, po otrzymaniu nowego szkicu referatu, winna pierwszy szkic odesłać następnej placówce, ta zaś trzeciej i t.d. Sposób ten przedewszystkiem ma na celu zaoszczędzenie czasu i papieru na pisanie naraz kilkudziesięciu szkiców referatów o jednakowej treści.-

38

Przy doborze ludzi na członków placówek O.W.P. pilnie zwraca uwaga na ich jakość, zatem ilość schodzi niejako na plan drugi. Z tych też względów od czasu do czasu odbywa się przetasowywanie osób, wchodzących w skład zarządów poszczególnych placówek O.W.P.

Równoległe z gorączkową pracą, zdążająca w kierunku tworzenia nowych placówek zauważa się równocześnie zanik działalności niektórych placówek ze względów li tylko materjalnych.-

Intensywnie kolportowane są szczególnie w powiecie szczuczyńskim Czasopisma stojące na gruncie ideologji O.W.P., jak "Młodzi", "Wielkopolanin", "Akademik" "Szczerbiec" i "Wstęga".-

Projektuje się w Łomży zaopatrzenie członków O.W.P. w mundury. Ma to być czapka "batorówka" z mieczykiem, siwa koszula drelichowa z wyszytym na lewym rękawie szczerbcem, spodnie granatowe typu marynarskiego i pas koalicyjny.-

Szczegóły zauważonej działalności w powiatach łomżyńskim i szczuczyńskim w okresie sprawozdawczym przedstawiają się następująco:

wiat Łomżyński.

W lutym placówki O.W.P odbyły następujące zebrania: w dniach 30 stycznia i 1 lutego b.r. odbyły się w Łomży zbiórki placówki męskiej - alarmowa /19/ dyskusyjna /21/. Przyjęto roczne sprawozdanie kasowe tej placówki. Sprawozdanie to wykazało niedobór w kwocie zł.89 gr.70. Niedobór ten miano pokryć zaciągniętemi pożyczkami od różnych osób.-

W dniach 2 i 3 lutego b.r. bawił w Łomży znany działacz O.W.P., Kurcjusz junior, konferując z kierownikami placówek miejskich i podmiejskich.-

Dnia 1 lutego b.r. odbyła się zbiórka alarmowa placówki żeńskiej /22/.-

Dnia 12 lutego b.r. placówki męska i żeńska w Łomży odbyły zebrania celem omówienia sposobów urządzenia zabaw towarzyskich

w Łomży i w Jednaczewie.-

W dniu 17 lutego b.r. odbyło się w Łomży zebranie członków miejscowego Wydziału Powiatowego O.W.P., zaś w dniu 19 lutego - miejscowej placówki męskiej.-

Dnia 26 lutego w Jednaczewie odbyło się zebranie członków miejscowej placówki przy udziale posłów Jana Choromańskiego i Witolda Sianiszkisa oraz Kierownika Wydziału Powiatowego O.W.P. w Łomży, Józefa Przybyszewskiego, który następnie został usunięty z tego kierownictwa, pozostając jednak nadal członkiem organizacji i oddając się pracy na prowincji i w redakcji organu O.W.P. "Młodzi".-

Placówka uczniowska na terenie gimnazjum męskiego w Łomży liczy obecnie 16 członków, rekrutujących się z pośród uczniów klas VI., VII. i VIII.-

Na terenie łomżyńskim zauważono jako jeszcze jeden dowód ścisłej współpracy S.M.P. z O.W.P., mianowicie wspólne urządzanie amatorskich przedstawień. Miało to miejsce w dniu 2 lutego b.r.

We wsi Kubra-Nowa, gminy Przyłuży, przy miejscowem kole Stronnictwa Narodowego utworzono placówkę O.W.P. Zorganizował tą placówkę w dniu 2 lutego Józef Przybyszewski, który objechał również w tym celu sąsiednie wioski, jak Aleksandrowo, Doliwy, Chrzanowo, Chrzanowo-Wypychy i Obrytki. Wszędzie ułatwiali mu pracę mężowie zaufania Stronnictwa Narodowego. Tematem przemówień Przybyszewskiego podczas objazdu było wykazywanie, że Stronnictwo Narodowe zdąża do obniżenia budżetu Państwa do połowy i, że rządy "sanacji" pogrzebały wiarę w BBWzR.-

Powiat Szczuczyński. Wikarjusz z Grajewa, ksiądz Białokoziewicz, członek miejscowej placówki O.W.P., objeżdżając swych parafjan "z kolendą" namawiał młodzież do wstępowania do O.W.P. i do tworzenia nowych placówek tej organizacji.-

Kierownik placówki O.W.P. w Grajewie, Franciszek Szelążek został zawieszony w czynnościach z powodu zdekonspirowania się przed władzami policyjnemi ze swej funkcji w O.W.P. Mianowicie w dniu 23 stycznia b.r. zatrzymano go za opilstwo i osadzono w areszcie do wytrzeźwienia. Posiadał on przy sobie legitymację, jako kierownik placówki O.W.P. w Grajewie.-

Placówka O.W.P. w Wąsoszu od pewnego czasu nie przejawia żadnej działalności i obecnie znajduje się w stanie rozkładu. Powodem tego jest brak zaufania członków do księdza Krysiaka i Józefa Przybyszewskiego, który zapewniali, że nikt nie poniesie żadnych konsekwencji z racji należenia do O.W.P., ponieważ ewentualne kary, nałożone przez władze administracyjne, pokryje organizacja. Gdy tymczasem wybitniejsi członkowie, po nałożeniu na nich wysokich grzywien i bezwzględnego aresztu, zwrócili się o pomoc do księdza Krysiaka i do posła Staniszkisa, to ksiądz Krysiak oświadczył, że organizacja nie może ponosić ciężarów za swych członków, którzy niedostatecznie strzegli się przed policją. Poseł zaś Staniszkis zabrał wprawdzie ze sobą nakazy karne, lecz po pewnym czasie zwrócił je bez żadnej odpowiedzi. Fakty te wpłynęły nader ujemnie na członków placówki którzy nie przychodzą obecnie nawet na zebrania placówki, mimo kilkakrotnych zabiegów w tym kierunku księdza Krysiaka i innych czynniejszych członków.-

Stwierdzono, że we wsi Bogusze ożywioną akcję w kierunku werbowania nowych członków dla O.W.P. prowadzi mieszkaniec tejże wsi, Franciszek Zyskowski. We wsi zaś Mirucie takąż akcję oraz agitację za biciem żydów, uprawia Kazimierz Gapski przy pomocy Jana i Feliksa Gutowskich i przy cichem poparciu sołtysa tejże wsi, Pisowackiego, który, zapytany o działalność O.W.P. oraz dlaczego o agitacji nie doniósł policji, oświadczył, że do tej organizacji należy cała wieś i, że on sam ma zamiar zapisać się formalnie na członka tejże, bowiem uważa ją za organizację dobrą

tak samo, jak i agitację w tym kierunku, zatem i donosić policj o tej działalności nie potrzebuje.-

Utworzono nową placówkę O.W.P. we wsi Konopki, gminy Radziłów. Kierownikiem tejże został Juljan Borawski. Placówka liczy 15 członków. Borawski, na zebraniu członków, odzywając się ironicznie o Rządzie, zarzucał Rządowi, że wysyła na wieś uzbrojonych sekwestratorów, że udzielił im prawa strzelania do chłopów w razie stawiania oporu i nadmienił, że chłopi utracili obecnie wszystkie prawa do tego stopnia, że nawet wójta nie mają prawa wybierać, gdyż wójtowie są narzucami przez Starostę, jak to miało miejsce niedawno w gminie Radziłów.-

Powiat.	Zebrania			Ilość nowych komórek.	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Łomżyński	6	78	19 - 30	1	
Szczuczyński	1	15	15	1	
RAZEM:	7	93	15 - 30	2	

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

P.S.Ch.D. w dalszym ciągu rozwija pracę w terenie, która w pewnej mierze i na niektórych odcinkach stanowi niejako kontrakcję przeciwko Stronnictwu Ludowemu. W okresie sprawozdawczym Ch.D. zwołała wiec publiczny w Dobrzyniewie, powiatu białostockiego, w trakcie którego nastąpiło starcie słowne posła Wacława Bitnera z byłym posłem, a obecnie działaczem S.L., Dominikiem Łosiem. Poztem, w ośrodku ruchu Ch.D. w Białymstoku odbyło się zebranie członków tego Stronnictwa, tudzież w Grodnie poseł Pułjan wygłosił odczyt na temat "Kryzys społeczno-gospodarczy w świetle nauki katolickiej". Swiadczy to, że Ch.D. z ciasnego dotychczas kręgu swej działalności na terenie samego Białegostoku usiłuje wyjść na szerszy teren.-

40

Powiat Białostocki

Zgromadzenie publiczne.

W Dobrzyniewie w dniu 19 lutego b.r. odbył się wiec sprawozdawczy posła Ch.D. Wacława Witnera, który na wstępie swego przemówienia podkreślił, że obecny budżet Państwa jest nadmierny, którego ludność nie będzie w stanie zrealizować. Wspomniał, że w okresie dobrej konjunktury, zamiast gromadzić nadwyżkę dochodów, wydawano pieniądze na budowę luksusowych budynków, że Rząd nie dba o rolnika głównie w dziedzinie handlu zbożem, że zamierza się wprowadzić nowy podatek majątkowy, że nadmiernymi podatkami zabija się przemysł, a stąd stoczna się wzrost bezrobocia. Scharakteryzował członków obecnego Rządu, kładąc szczególnie nacisk, że ministrem spraw zagranicznych nie powinien być wojskowy, gdyż tem się wzbudza nieufność zagranicą do Rządu Polskiego. Wyjaśniał, że społeczeństwo, to nie jest wojsko i, gdy w wojsku musi być przestrzegana ściśle dyscyplina, to społeczeństwo winno mieć prawo krytyki, gdyż ponosi wszelkie ciężary państwowe. Przytoczywszy kilka nader charakterystycznych przykładów obciążeń podatkowych, wspomniał o projecie ustawy samorządowej, kwalifikując ją jako zaprzeczenie samorządu ludności, oraz poddał krytyce ustawę o szkołach akademickich. Podniósł grożące Polsce niebezpieczeństwo ze strony Niemiec, poczem omówił program i działalność 4 największych stronnictw w Sejmie: Stronnictwa Narodowego, Polskiej Partji Socjalistycznej, Stronnictwa Ludowego i Chrześcijańskiej Demokracji nadmieniając przytem, że o BBWzR. mówić nie chce. Mówiąc o Stronnictwie Ludowem, podniósł, że w programie swym dawniej mało ono odbiegało od zasad głoszonych przez Ch.D., obecnie zaś znacznie zradykalizowało się z chwilą, gdy do tego Stronnictwa weszli posłowie Putek i Sawicki. Radykalizm S.L. ma się wyrażać obecnie w dążeniu do wprowadzenia małżeństw cywilnych, rozdziału Kościoła od Państwa i in.-

Na powyższe wywody posła Bitnera obecny na wiecu b.poseł Stronnictwa Ludowego, Dominik Łoś, po udzieleniu mu głosu, oświadczył, że właśnie celem skuteczniejszej obrony swych interesów, włościaństwo musiało się zjednoczyć w jeden związek i, że Stronnictwo Ludowe nie jest bynajmniej wrogo usposobione ani do kościoła, ani do religji, czego najlepszym dowodem jest to, że nawet kilku księży należy do Stronnictwa Ludowego. Nadkreślił następnie obecne ciężkie położenie wieśniaka, podnosząc z naciskiem, iż wł ie w jednym silnym związku drobnego włościaństwa można zdobyć dla wsi lepszy byt.-

Odpowiadając na oświadczenie Łosia, poseł W.Bitner wyjaśnił, że należy dbać o podniesienie dobrobytu wszystkich warstw społeczeństwa, z chwilą bowiem pauperyzacji mieszczaństwa, włościaństwo również podupadnie, gdyż nie będzie komu nabywać płodów rolnych.-

W końcu nadmienił poseł Bitner, że Ch.D. dąży obecnie do rozwiązania Sejmu i rozpisania nowych wyborów, które muszą się odbyć sprawiedliwie, bez "cudów nad urną" i zachęcał do zapisywania się na członków Ch.D., oraz czytania pism tego Stronnictwa.-

Naogół przemówienia posła Bitnera utrzymane były w tonie umiarkowanym /300/.-

Białystok Miasto.

Zebranie zamknięte.

W dniu 12 lutego b.r. w Białymstoku odbyło się zebranie członków Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Przemawiał poseł Wacław Bitner, który po odczytaniu swego przemówienia, wygłoszonego w Sejmie, poddał krytyce działalność Rządu, zarzucając Mu wydawanie pieniędzy na budowę luksusowych gmachów, wymierzanie szkodliwych, szczególnie dla rolników, podatków, twierdził, że rządzący obecnie generałowie i pułkownicy mogą być dobrymi żołnierzami, ale do rządzenia 32 miljo

nowem państwem nie nadają się. W końcu apelował do zebranych, ażeby jednoczyli się pod sztandarami Ch.D. /300/.-

iat Grodzieński

O d c z y t .

W Grodnie w dniu 5 lutego b.r. poseł z P.S.Ch.D., Pułjan wygłosił odczyt na temat: "Kryzys społeczno-gospodarczy w świetle nauki katolickiej". Wywodził on, że li tylko oparcie życia społeczeństw na zasadach chrzescijańskich da możność wybrnięcia z obecnego kryzysu /500/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Jak i poprzednio, Stronnictwo Ludowe wysila się na tworzenie coraz to nowych kół przez swych mężów zaufania i w znacznym stopniu to mu się udaje, a to z tego powodu, że działacze tego Stronnictwa zręcznie wykorzystywują nastroje włościan w odniesieniu do podatków. Na zebraniach zatem i w potocznych rozmowach działaczów S.L. z wieśniakami omawiane są bodaj wyłącznie sprawy podatkowe, zaś kwestje polityczne albo nawiasem się poruszą albo też zupełnie się o nich przemilcza. Na wzrost kół S.L. i stan liczbowy członków miały znaczny wpływ odbyte w dniach 27, 28 i 29 stycznia b.r. kursy instruktorskie, urządzone przez S.L. we wsi Grandziczach, powiatu grodzieńskiego, o czem przedłożone były do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych osobne sprawozdania.-

W okresie sprawozdawczym akcja Stronnictwa Ludowego najintensywniej uwidoczniła się w powiecie białostockim, gdzie odbyło się jedno zgromadzenie publiczne i gdzie idzie wytężona praca organizacyjna. Na tym terenie stale przebywa poseł Adolf Sawicki, któremu wielce pomocnym w jego akcji agitacyjnej, jak i organizacyjnej jest ksiądz Alfons Borowski, proboszcz w Tryczówce, gminy Zawyki. Dalej silną działalność S.L. sygnalizowo z powiatu grodzieńskiego, następnie-suwalskiego, augustowskiego wołkowyskiego i wreszcie bielskiego.-

Powiat Białostocki.

Zgromadzenia publiczne.

W dniu 19 lutego b.r. we wsi Tryczówce, gminy Zawyki, odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posła Adolfa Sawickiego, który też pierwszy przemawiał, poruszając obecny kryzys, oraz rzekomą niesprawiedliwość, dziejącą się chłopom z powodu zbyt wysokich podatków. Wspomniał o niewspółmiernej rozpiętości cen w kraju i zagranicą na produkty skartelizowane, jak cukier i inne. Podniósł, że Stronnictwo Ludowe dąży do powiększenia gruntów małorolnym drogą wywłaszczenia i rozparcelowania większych obszarów dworskich za opłatą, rozłożoną na długoterminowe spłaty, że uznaje równouprawienie wszystkich wyznań, że rolnicy, celem obrony przed wyzyskiem, winni organizować się, zakładając w tym celu koła S.L., że na zebraniach tych kół, poza omawianiem spraw zawodowych, winno się czytać prasę ludową. Podkreślił, że władze winne przestrzegać prawo i nie utrudniać zwoływania zebrań. Wreszcie dodał, że ze strony Niemiec i Rosji grozi Polsce niebezpieczeństwo, więc w narodzie musi być jedność i zgoda.

Drugi z kolei przemawiał Dr. Władysław Gogolewski, krytykując Rząd za nieudolność w zwalczeniu obecnego kryzysu i nawoływał włościan do organizowania się.-

Wreszcie trzecim mówcą był sekretarz Wojewódzkiego Sekretarjatu Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, Jan Kreczko, który poddał krytyce wysokość i sposób ściągania podatków. Wspomniał nawiązując do Cudu nad Wisłą, że i "podczas wyborów do Sejmu i Senatu również był cud, ponieważ w urnach wyborczych siódemki zamieniły się w jedynki". Wzywając zebranych do organizowania, odczytał, uchwaloną następnie przez zebranych, rezolucję treści następującej:

" Żądamy nowych i niesfałszowanych wyborów do Sejmu . Żądamy powołania rządów ludowych. Żądamy zniesienia opłat targowych. Żądamy obniżenia cen na produkty skartelizowane, jak: sól, naftę, zapałki, żelazo, cement i t.p. przynajmniej o 50%

Żądamy zmniejszenia podatków, zaległych odroczenia wzgl. zmniejszenia. Żądamy udzielenia długoterminowych pożyczek dla drobnych rolników z kas państwowych".-

Po odczytaniu i uchwaleniu powyższej rezolucji, poseł Sawicki zaproponował odspiewanie "Roty" Konopnickiej, co też zebrani zdjąwszy czapki, uskutecznili, odśpiewując tylko jedną zwrotkę /400/.-

Do zorganizowania i powodzenia tego wiecu przygotował odpowiedni grunt miejscowy proboszcz, ksiądz Alfons Borowski, który po posła i jego towarzyszów posłał konie na stację, gościł ich następnie u siebie na plebanji, podczas zaś nabożeństwa i posadził na honorowem miejscu w kościele. Żegnając się zaś serdecznie z posłem Sawickim przy odjeździe, powiedział: "Niech pan poseł o mnie pamięta, gdy będzie ministrem".-

Powiat Wołkowyski. Dnia 13 lutego b.r. we wsi Podozierany, gminy Jałówka, zwołane zostało zgromadzenie publiczne przez instruktora Stronnictwa Ludowego, Szczepana Zadeła, który też przemawiał, poddając krytyce postępowanie Rządu w stosunku do rolników, od których ściąga się nadmierne podatki, by następnie wypłacać wysokie pensje urzędnikom. Nadmieniwszy, by robotnicy żądali wyższych zarobków za pracę, wezwał zebranych do zapisywania się na członków Stronnictwa Ludowego. Deklarację podpisało 7 osób /20/.-

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

Na terenie powiatu augustowskiego ożywioną agitację za zakładaniem kół S.L. prowadzi Bronisław Makarewicz, mąż zaufania posła Adolfa Sawickiego.-

Założył on koło w dniu 11 lutego b.r. we wsi Łojki, gminy Balla-Wielka. Zapisało się do tego koła 28 osób.-

Powiat Białostocki. Dnia 4 lutego b.r. we wsi Olmontach, gminy Dojlidy, odbyło się zebranie członków S.L. przy udziale posła Sawickiego. Na zebraniu tem założono koło S.L., do którego zapisało się na czło-

ków 12 osób /100/.-

Dnia 11 lutego b.r. na zebraniu koła S.L. we wsi Klewinowo, gminy Juchnowiec, debatowano nad sprawami organizacyjnemi, propagandowemi oraz w kwestji wnoszenia podań do Urzędu Skarbowego o rozłożenie podatków na raty /15/.-

W tejże wsi, prezes koła S.L., Julijan Kosior zebrał 80 pisów pod deklaracjami o rozwiązanie Izb Ustawodawczych i rozpisanie nowych wyborów.-

W dniu 26 lutego b.r. we wsi Krymickie, gminy Zabłudów, na zebraniu członków i sympatyków S.L., debatowano nad sprawami poruszonemi na wiecu w Tryczówce i postanowiono złożyć na ręce posła Sawickiego rezolucję, domagającą się zniesienia opłat za ponaglenia zaległości podatkowych, oraz zniesienia podatku wojskowego /50/.-

W tymże dniu na zebraniu we wsi Rutkowskie-Duże, mają zafania posła Sawickiego, Wacław Karwowski zachęcał zebranych, by domagali się zmniejszenia urzędników i policji, obniżenia cen na artykuły pierwszej potrzeby i narzędzia rolnicze, oraz podniesienia cen ziemiopłodów.-

Wspomniany wyżej Karwowski założył w lutym b.r. nowe koła S.L. we wsi Kosiorki /11/ członków i we wsi Świerzbienie /10 członków/.-

Pozatem zorganizowano 4 nowe koła jeszcze w następujących wsiach, gminy Kalinówka: Potoczyzna, Szpakowo, Krzeczkowo i Bagno.-

Powiat Bielski.

Znany działacz S.L. na terenie powiatu bielskiego, Jan Saciuk, za pomocą agitacji domokrążnej zorganizował koło S.L. w Mielniku, liczące 16 członków.-

Powiat Grodzieński.

W dniu 1 lutego b.r. sołtys wsi Łepienki zwołał zebranie gromadzkie celem omówienia spraw podatkowych. Po załatwieniu tej sprawy wezwał zebranych do rozejścia się, lecz włościanie

nie usłuchali tego wezwania i w tym momencie rozpoczął przemowę
co nich zwolennik Stronnictwa Ludowego, Jan Małyszko, nawo-
łując zebranych do zapisywania się na członków S.L. oraz do wal-
ki z Rządem i obozem rządowym /50/.-

Nowe koła Stronnictwa Ludowego powstały w następujących
miejscowościach: we wsi Zarzyca /24 członków/, we wsi Podjezior-
ki, gminy Hoża /14 członków/ i we wsi Hoża /38 członków/.-

iat Suwalski. Dnia 26 stycznia b.r. we wsi Soliny, gminy Kadaryszki, w
lokalu zamkniętym przy udziale posła Franciszka Rogowskiego odby
wało się zebranie członków i sympatyków S.L. w liczbie 300 osób,
przybyłych z okolicznych wiosek. Przemówienie posła, niektórzy
z zebranych poczęli przerywać, wówczas usiłował on urządzić ze-
branie tylko członków, lecz, wskutek powstałej wrzawy, nie do-
szło do tego, właściciel zaś lokalu zabronił dalszego odbywania
zebrania w mieszkeniu. Następnie czynione były usiłowania przez
posła Rogowskiego w kierunku urządzenia zgromadzenia na podwórzu
lecz policja do tego nie dopuściła i zebranie rozwiązała. Wśród
zebranych wyczuwało się silne podniecenie i szemranie z powodu
niedopuszczenia do dalszego zebrania.-

Nowe koło S.L. powstało w lutym b.r. we wsi Zielone-Kró-
lewskie.-

at Łomżyński. Instruktor Stronnictwa Ludowego Szczepan Zadello, zwołał
kilka zebrań organizacyjnych a mianowicie: dnia 2 lutego b.r. we
wsi Niesbodzioze, rozwiązane przez policję z powodu niezgłoszen-
nia /20/.-

Dnia 4 lutego b.r. we wsi Ciwoniukach, gminy Jałówka.
Na zebraniu tem Zedello wygłosił referaty na tematy:"Niewola
ludu hiszpańskiego i tureckiego", "Ucieczka polskich magnatów
z Warszawy podczas inwazji bolszewickiej w 1920 r.", "Religja
państwowa" i "Program Stronnictwa Ludowego". Po przemówieniu,
utworzono koło S.L., do którego zapisało się 10 osób /20/.-

Takież zebranie odbyło się dnia 5 lutego b.r. we wsi kowy Gród, gminy Jałówka i zorganizowano koło S.L. /30/.-

Dnia 11 lutego b.r., zebranie organizacyjne we wsi Podzierany, gminy Jałówka, wskutek niezgłoszenia, zostało przez licję rozwiązane /30/.-

Nowe koła Stronnictwa Ludowego zorganizowane zostały lutym b.r. w następujących miejscowościach: we wsi Tanica-Gó gminy Tarnopol /11 członków/, we wsi Łuplanka-Stara, gminy Ja ka /11 członków/ i we wsi Podozieranach, gminy Jałówka /12 członków/.-

Powiat.	Zebrania			Ilość nowych komórek.	Uwag
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Augustowski	-	-	-	1	
Białostocki	7	593	10 - 400	7	
Bielski	-	-	-	1	
Grodzieński	1	50	50	3	
Suwalski	1	300	300	1	
Wołkowyski	8	120	20- 30	5	
RAZEM:	17	1063	10 - 400	18	

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W okresie sprawozdawczym PPS. usilnie zabiegała o wciągnięcie w orbitę swych wpływów ludności wiejskiej, tworząc w tym celu oddziały Związku Zawodowego Małorolnych. W tym kierunku działało zarówno w bielskim okręgu przemysłowym, jako też na terenach powiatów grodzieńskiego i łomżyńskiego. Działalność PPS. wśród klasy robotniczej wiejskiej zeszła niejako na drugi plan i ograniczała się do urządzenia kilku odczytów w Białymstoku i zwołania wiecu w Grodnie.-

Szczególne nasilenie akcji propagandowej miało miejsce na terenie powiatu bielskiego, gdzie pozyskiwała ona coraz większy posłuch wśród włościan białoruskich. Ukoronowaniem tej akcji miał być zjazd małorolnych w Narewce, na którym poseł Stanisław Dubois miał dokonać ostatecznego podporządkowania uczestników zjazdu, jak zorganizowanej masy, wpływom PPS.CKW. Zjazd ten jednak nie doszedł do skutku z tej racji, że został on poprzedzony zgromadzeniem publicznem w Narewce w dniu 18 lutego b.r., które ze względu na zakłócenie spokoju publicznego, zostało rozwiązane, a organizatorzy zjazdu po tej wstępnej porażce, zrezygnowali ze zwołania go. /Sprawozdanie ze zgromadzenia w Narewce przedłożone było osobno do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych/.-

Powiat Grodzieński.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 12 lutego b.r. w Grodnie odbył się wiec, zwołany przez posłów Kazimierza Pużaka i Marjana Nowickiego./500/ /Sprawozdanie z tego wiecu przedłożono do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych osobno/.-

Pozatem, na terenie Grodna, PPS. prowadziła ożywioną agitację przeciwko magistratowi tego miasta, a to z tej racji, że Magistrat zalega z wypłatą poborów swym pracownikom.-

Powiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Łomży w dniu 26 lutego b.r. odbył się zjazd członków Związku Zawodowego Małorolnych. Zapowiedziany przyjazd posła Swiątkowskiego i sekretarza Głównego Zarządu Związku Zawodowego Małorolnych nie nastąpił, wskutek czego wśród zebranych wyczuwało się z tej racji niezadowolenie. Po przedstawieniu obecnego położenia na wsi i zaatakowaniu Rządu za rzekomo zbyt wysokie podatki, uchwalono odpowiednią rezolucję /100/.

Powiat Wołkowyski.

Dnia 2 lutego b.r. w Zelwianach, gminy Piaski zwołane przez delegatów PPS. z Grodna zebranie robotników miejscowej fabryki dykt, zostało przez policję rozwiązane, jako niezgłoszone władzy administracji ogólnej. Do chwili jednak rozwiązania jeden z delegatów, Kazimierz Krasiński zdążył jeszcze wypowiedzieć krótkie przemówienie, atakując Rząd oraz wzywając robotników do organizowania się w szeregach PPS., gdyż ma być utworzona armja robotnicza, gotowa do ataku.-

Powiat grodzieński.

Ruch organizacyjny.

Wśród małorolnych w gminach Porzecze i Marcinkańce prowadzona jest usilna agitacja za tworzeniem oddziałów Związków Zawodowych Małorolnych.-

W dniu 7 lutego b.r. instruktor Związków Małorolnych, Zygmunt Walter z Grodna odwiedził wieś Pieśle, gminy Indura, gdzie zbierał od członków istniejącego tam oddziału Związku składki, obiecując przy tej okazji, że każdy zrzeszony w Związku członek otrzyma na wiosnę po kilka pudów zboża. Włościanie w większości uwierzyli tym obietnicom.-

Wśród członków PPS. w Porzeczu nastąpił rozłom. Część dawnych sympatyków PPS. przeszła do BBWzR.-

Białystok Miasto.

O d c z y t y.

Sekretarz Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych w Białymstoku, Tomasz Kapitułko wygłosił trzy odczyty.

Pierwszy odczyt wygłosił w dniu 9 lutego b.r. na temat: "Krwawy Hitller u władzy". Podkreślił on agresywną politykę obecnego rządu niemieckiego, która doprowadzi wreszcie do wojny, oraz nadmienił, że zwycięstwo Hitllera oznacza koniec partji komunistycznej w Niemczech. W końcu dał wyraz przekonaniu, że i w Niemczech zbankrutuje dotychczasowy ustrój kapitalistyczny i zapanują tam rządy robotniczo-chłopskie /180/.-

W drugim odczycie p.t."Plusy i minusy piatiletki", wygłoszonym w dniu 16 lutego b.r., prelegent do plusów "piatiletki" zaliczył nadzwyczajną rozbudowę przemysłu oraz dokonane postępy w szkolnictwie, do minusów zaś kolektywizację wsi, która doprowadziła w końcu do ogłodzenia miast. Dodał przytem, że ZSRR. daleka jest od socjalizmu i pomimo głoszonej buńczucznie dyktatury proletarjatu, niema tam wolności dla robotnika (150).-

W reszcie trzeci odczyt na temat: "Jedność robotnicza" Kapitułko wygłosił w dniu 23 lutego b.r. W referacie swym prelegent główny nacisk położył na udowodnienie, że połączenie socjalistów z partją komunistyczną nie może nastąpić wobec uprawianej przez komunistów obłudnej taktyki postępowania, jakkolwiek w Niemczech, celem zwalczania Hitllera, istnieją możliwości takiego połączenia. (180)

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	rozciągłość		
Białystok miasto	1	180	180	-	
Białostocki	1	35	35	-	
Grodzieński	1	500	500	1	
Łomżyński	1	100	100	-	
Wołkowyski	1	35	35	-	
Razem	5	850	35-500	1	

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BP.1006/33.T.
Dnia 10 marca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.3 za miesiąc luty 1933 roku.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Okres sprawozdawczy dla Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych upłynął pod znakiem wytężonej pracy w kierunku organizacyjnym. Akcja w tym kierunku uwydatniła się najsilniej w powiatach ostrołęckim i sokólskim.

Zebrania kół.

Na zebraniu członków koła we wsi Kupisk, gminy Janów powiatu sokólskiego, w dniu 7 lutego b.r. omawiano sprawę zorganizowania ochotniczej straży ogniowej, oraz poruszono konieczność przeprowadzenia ścisłej rejestracji rezerwistów, poczem dokonano wyboru członków nowego zarządu koła /60/.-

W dniu 12 lutego r.b. na zebraniu koła gminnego w Korycinie, powiatu sokólskiego, wybrano nowy zarząd koła. Na zebraniu tem nauczyciel Stefan Toporkiewicz z Ostrej Góry w sposób de-magogiczny występował przeciwko Związkowi Rezerwistów i b.wojskowych, podkreślając, że rolnicy muszą tworzyć własne organizacje zawodowe i klasowe.-

Nowe koła.

Nowe koła Związku Rezerwistów i b.Wojskowych powstały w następujących miejscowościach:

w powiecie ostrołęckim: wieś Popiołki, gminy Gawrychy - 20 członków, wieś Białobrzeg-Dalszy, wieś Białobrzeg-Bliższy, wieś Nakły - 9 członków, osada Maszyniec, wieś Laski, gminy Gawrychy - 14 członków i wieś Dobrylas, gminy Gawrychy - 17 członków.

w powiecie sokólskim: wieś Ostrynka, gminy Janów - 20 członków, wieś Teolin, gminy Janów - 15 członków i wieś Przystawka, gminy Janów - 25 członków;

w powiecie wołkowyskim: wieś - Łysków - 19 członków.

b/ Związek Strzelecki.

Związek Strzelecki w dalszym ciągu krząta się koło zakładania nowych oddziałów, przeprowadzania ćwiczeń polowych, co wpływa wydatnie na spopularyzowanie tej organizacji wśród ludności. Pozatem, w okresie sprawozdawczym, poszczególne oddziały Związku Strzeleckiego urządziły szereg przedstawień amatorskich i zabaw.-

Zebrania.

W Łunnie, powiatu grodzieńskiego, odbyło się w dniu 5 lutego b.r. zebranie działaczów Związku Strzeleckiego celem omówienia sprawy ożywienia działalności tego Związku, która ostatnio znacznie osłabła wskutek agitacji przeciwstrzeleckiej księdza Radziszewskiego. Postanowiono energicznie zająć się pracą wychowawczą wśród młodzieży.-

W dniu 24 lutego r.b. w Sokółce na odbytem posiedzeniu Powiatowego Zarządu Związku Strzeleckiego omawiano sprawy organizacyjne, oraz pracę nauczycielstwa w Związku Strzeleckim.

Ćwiczenia.

W dniach 18 i 19 lutego r.b. we wsi Kwasówka, gminy Łasza, odbyły się ćwiczenia polowe oddziałów strzeleckich, poprzedzone nabożeństwem w kościele. Równocześnie był to obchód 70-letniej rocznicy Powstania Styczniowego. Całość uroczystości wywarła dodatnie wrażenie na ludności.-

Podobne ćwiczenia polowe odbyły się w dniu 26 lutego r.b. we wsi Poświętne, powiatu wysoko-mazowieckiego, w których brało udział przeszło 70 strzelców.-

Nowe oddziały.

W lutym zorganizowano nowe oddziały Związku Strzeleckiego w następujących miejscowościach:

w Białymstoku, przy fabryce dykt Dojlidy - 70-ciu członków;

w powiecie grodzieńskim - 5 oddziałów;

w powiecie ostrołęckim: Myszyniec - 21 członków;

w powiecie ostrowskim: wieś Gostkowo, gminy Szulborze-Koty.-

c/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

W okresie sprawozdawczym S.M.P. urządziło szereg imprez rozrywkowych, jak przedstawienia amatorskie i zabawy. Pozatem prowadziło akcję w kierunku tworzenia nowych kół, przeciwstawiając się wszędzie organizacjom prorządowym, a w szczególności Związkowi Strzeleckiemu i Stowarzyszeniu Rezerwistów i b.Wojskowych i innym. Charakterystycznem jest, że ksiądz Walentynowicz z Korycina, powiatu sokólskiego, prowadzący dotychczas ożywioną agitację na rzecz S.M.P., ostatnio wyraził się, że nie wierzy w jej powodzenie, lecz musi ją kontynuować z uwagi na nakaz z góry.

Zebrania.

W dniach 20 i 23 lutego r.b. w Łunnie, powiatu grodzieńskiego z inicjatywy działaczów prorządowych odbyły się zebrania porozumiewawcze celem złagodzenia tarć między organizacjami prorządowemi i chadeckiemi. Chodziło głównie o korzystanie ze wspólnej świetlicy przez członków Związku Strzeleckiego i członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Jednakże ksiądz Radziszewski nie zgodził się na to, by członkowie S.M.P. uczęszczali do świetlicy gminnej i zaproponował, by organizacje prorządowe odbywały zebrania w lokalu Komitetu Akcji Katolickiej. Do porozumienia wobec tego nie doszło.-

Na zebraniu członków S.M.P. w Sokołach, powiatu wysoko-mazowieckiego, odbytem w dniu 19 lutego b.r., ksiądz Szepietowski zakazał zebranym popierać w jakikolwiek sposób Związek Strzelecki i zalecał, by członkowie S.M.P. agitowali wśród młodzieży, zrzeszonej w Związku Strzeleckim, by opuszczała ona szeregi tej organizacji.-

Kursy instruktorskie.

W Siemiatyczach, powiatu bielskiego, w dniach od 6 do 9 lutego b.r. odbył się kurs instruktorów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, na który uczęszczało 12 słuchaczów. Wykładowcą był Janusz Sukiennikowicz z Pińska, delegowany przez Kurję Biskupią Pińską.

Nowe koło.

Zorganizowano nowe żeńskie koło S.M.P. we wsi Ołdakach, gminy Rzekuń, powiatu ostrołęckiego, liczące 20 członkiń.

d/ Związek Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Zebrania.

W dniu 12 lutego b.r. w Milejczycach, powiatu bielskiego, na zebraniu koła dokonano wyborów członków nowego Zarządu.

W Suwałkach w dniu 12 lutego b.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów kół wiejskich Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej. Omawiano sprawy organizacyjne./40/.-

Nowe koła.

W lutym powstały nowe koła Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej w następujących miejscowościach:

we wsi Skupowo, gminy Masiewo, powiatu bielskiego, liczące 31 członków i

we wsi Olchowo, gminy Roś, powiatu wołkowyskiego.

e/ Legjon Młodych.

W Łomży w dniu 12 lutego b.r. odbyła się inauguracja oddziału Legjonu Młodych, poprzedzona nabożeństwem i złożeniem

wieńca na grobie poległych w 1920 roku /300/.

f/ Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

W dniu 19 lutego w Suwałkach odbyło się zebranie czł ków oddziału Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszec nych. Debatowano nad pragmatyką służbową.

g/ Związek Hallerczyków.

Z okazji 15-letniej rocznicy powstania Armji Polskie we Francji i 15-letniej rocznicy bitwy pod Rarańczą, placó ka Związku Hallerczyków w Wysokiem-Mazowieckiem urządziła u roczystą akademję, w której wzięli udział przeważnie człon kowie S.M.P. i P.O.W., oraz przybył delegat Chorągwi Warsza skiej, kapitan rezerwy Sierociński. Gloryfikowano generała Józefa Hallera i jego działalność oraz nakreślono dzieje Ar mji Polskiej we Francji. /150/.

h/ Związek Osadników.

Pow. grodzieński. W dniu 12 lutego b.r. odbył się w Grodnie powiatowy zjazd osadników przy udziale Pana Wojewody. Uchwalono rezo lucję, dotyczącą ulg podatkowych, pomocy siewnej w okresie wiosennym oraz wybrano nowy zarząd powiatowy. Zjazd zdekla rował gotowość współpracy z władzami administracji ogólnej w zwalczaniu ruchu wywrotowego.-

Pow. suwalski. W Suwałkach na zebraniu członków Związku Osadników w dniu 17 lutego b.r. omawiano sprawę bezpłatnego nadziału gruntów i egzekucji należności przez Państwowy Bank Rolny. /200/.-

i/ Sprawy gospodarcze.

Pow. augustowski. W dniu 26 lutego b.r. na zebraniu rolników miasta

Augustowa omawiano sprawę likwidacji serwitutów brzegowych na jeziorach w Augustowie i, uważając, że odszkodowanie za serwituty w kwocie zł.4200 jest zaniskie, postanowiono wnieść rekurs do Głównej Komisji Ziemskiej w Warszawie /60/.-

Pow.wysokomazowiecki.

W dniu 18 lutego b.r. w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie członków spółdzielni rolniczo-handlowej tamże. Omawiano sprawę skonstatowanych nadużyć, dokonanych przez zarząd spółdzielni i postanowiono winnych pociągnąć do odpowiedzialności sądowej. /200/.

f/ Zjazd Polaków z Kowieńszczyzny.

W Suwałkach, w dniu 26 lutego b.r. odbył się zjazd Polaków-uchodźców z Litwy. Na zjeździe postanowiono utworzyć koło Suwalskiego Związku Kowieńszczan. i powołano komisję organizacyjno-ewidencyjną. /100/.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Dochód
Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych	12	4	3	2	1348	20 -	200	475
Związek Strzelecki	12	58	17	-	3262	12 -	250	1274
Zw.Podofic.Rezerwy	1	-	-	-	23	-	-	-
Przysposob.Wojskowe	1	-	-	-	200			
Stow.Przyjaciół Zw. Strzeleckiego	1	-	-	-	18			
Związek Inwalidów R.P.	1	-	-	-	75			
Związek Obrony Kresów Zachodnich	2	-	-	2	710	60 -	500	
Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejsk.i Lud.	2	6	4	-	603	35 -	90	310
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	1	-	-	-	8			

Ochotnicza Straż Pożarna	9	17	-		1331	24	-	170
L.O.P.P.	2	-	2	1	1520	100	-	800
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	3	24	-	-	2070	25	-	250
Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy	-	-	-	2	500	200	-	300

I. - zebrania,

II. - przedstawienia,

III. - zabawy,

IV. - odczyty.-

----- :-.-:-----

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1006(33T.
Dnia 10 marca 1933r.

41

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.3 za miesiąc luty 1933r.

49

V. Ruch Wyznaniowy.

a) Kościół Katolicki

Prezes Komitetu Akcji Katolickiej w gminie Ejsmonty Wielkie, powiatu grodzieńskiego, dr. Antoni Docha wybudował ostatnio we wsi Zukiewicze przy własnej lecznicy kaplicę i sprowadził księdza katolickiego. Pozatem czyni on starania do utworzenia tam filji parafji wielko-ejsmontowskiej, proboszcz zaś tej ostatniej jest przeciwny zamierzeniom dr. Dochy, którego nazwał z ambony rozbijaczem parafji oraz oświadczył, że dołoży wszelkich starań, by do utworzenia filji parafji nie doszło.

b) Kościół Prawosławny.

W dniu 14 lutego b.r. w szkole powszechnej we wsi Krasnia, powiatu sokólskiego, zaszedł następujący charakterystyczny incydent. Według zarządzeń władz szkolnych, religja dla dzieci prawosławnych wykładana jest w języku słowiańskim, tłumaczenie zaś przeprowadza się po polsku. W dniu tym, gdy duchowny prawosławny rozpoczął tłumaczenie, jak zwykle, popolsku, dzieci nie chciały odpowiadać, mówiąc, iż są prawosławni, a zatem, należy ich uczyć religji w języku "prawosławnym". Ponieważ mimo interwencji kierownika szkoły, dzieci nie chciały słuchać religji w języku polskim, lekcję przerwano.

c) Sekta Adwentystów

Z początkiem lutego br. przebywał we wsi Krasna, gmi-

ny Dubiażyn, powiatu bielskiego, przełożony sekty adwentystów, niejaki Dzik z Wilna. Po odprawieniu modłów, informował on swych wyznawców o możliwości wybuchu wojny polsko-niemieckiej.

d) Sekta Baptystów.

W okolicach Hajnówki, powiatu bielskiego, zauważono wzmożoną ruchliwość niejakiego Iwanowa, starszego sekty baptystów, zmierzającą do pozyskania nowych członków dla tej sekty. W wyniku tej akcji liczba sekciarzy urosła do 80 osób.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1006/33.T.
Dnia 10 marca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc luty 1933 r.

50

VI. Mniejszości narodowe.

Ważniejszymi spostrzeżeniami z dziedziny życia mniejszości narodowych były zataczająca coraz szersze kręgi walka na gruncie Towarzystwa Szkoły Białoruskiej jednostek umiarkowanych, stojących na gruncie statutowej działalności Towarzystwa z elementami skomuniżowanymi.- Poczynania władz administracji ogólnej, zmierzające do usanowania stosunków w Towarzystwie, wywołują silną reakcję ze strony czynników wywrotowych, niemniej jednakże dają pewne, pozytywne rezultaty, zwłaszcza w powiecie białostockim, w którym zaistniał już w kilku miejscowościach lojalny stosunek kół T.S.B. do prorządowych organizacyj polskich. Gorzej przedstawiała się sprawa w powiecie wołkowyskim, gdzie władze administracji ogólnej nie mają oparcia o wyrobione jednostki białoruskie, których tutaj brak. Zarząd Główny Towarzystwa poczynił zabiegi co do odbycia zjazdu okręgowego delegatów T.S.B. w Wołkowysku i powołania do życia zarządu Okręgowego dla powiatu wołkowyskiego. Doępoczynań tych Urząd Wojewódzki ustosunkował się pozytywnie, dąży bowiem do wykorzystania ich w celu podjęcia planowej w powiecie wołkowyskim pracy w odniesieniu do T.S.B., jaka prowadzona już jest w powiecie białostockim.-

Ze spraw żydowskich zasługuje na uwagę zaostrzająca się stale walka pomiędzy sjonistami i Agudą i prowadzona w ciągu miesiąca dyskusja w prasie żydowskiej na temat, czy jest celowe pozostawanie sjonistów w gminach wyznaniowych żydoskich , które są instytucjami, pozbawionemi wszelkiej możliwości oddziaływania na życie ludności żydowskiej. W dyskusji tej przeważały zdania, że tak,jak stronnictwa opozycyjne nie mogą opuścić Sejmu, sjoniści nie mogą wysunąć się poza nawias gmin wyznaniowych żydowskich. ∞

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Poalej-Sjon.

W dniu 24 lutego b.r. w Grodnie dr.Bergier z Warszawy wygłosił odczyt na temat: "Odbudowa Palestyny przez Poalej-Sjon", podkreślając w nim rolę Poalej-Sjonu w odbudowie Palestyny oraz jej dbałość o losy robotnika żydowskiego. /200/.

W Zelwie, powiatu wołkowyskiego w dniu 4. lutego b.r. Chackiel Rabinowicz wygłosił odczyt na temat: "Położenie materjalne i polityczne współczesnej Palestyny". /50/.

Bund.

Bund w Białymstoku i Grodnie rozpoczął akcję za obniżką komornego, a w Białymstoku ponadto akcję za strajkiem elektrycznym.

Z tej racji w Białymstoku w dniu 19 lutego r.b. odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez Bund. Po przemówieniach, w których atakowano kartele, obecny ustrój i rzekomy wyzysk robotnika przez klasy posiadające, uchwalono rezolucję, domagającą się obniżenia komornego o 50%, wstrzymania eksmisyj oraz moratorjum na wszelkie zaległości z tytułu komornego/1700/.

Życie kulturalno-oświatowe.

W Białymstoku w dniu 17 lutego br. staraniem "Kultur-Ligi" przybyły z Warszawy Erlich wygłosił odczyt na temat: "Hitler przy władzy w Niemczech i źródła faszyzmu w Europie". W momencie, gdy prelegent wspomniał o "czerwonym Hitlerze", obecni na sali komuniści, w liczbie kilku osób, wszczęli hałas, a następnie bójkę, w rezultacie której poturbowano komunistów. Od-

czyt został rozwiązany./350/.

W dniu 7 lutego b.r. w Grodnie, na posiedzeniu Żydowskiego Towarzystwa Krajoznawczego, po złożeniu sprawozdania z dotychczasowej działalności, postanowiono rozpocząć organizowanie wycieczek krajoznawczych. /20/.

Życie gospodarcze.

W okresie sprawozdawczym odbyły się zebrania członków Żydowskiego Banku Ludowego w Dąbrowie i Janowie, powiatu sokólskiego, w Świsłoczy, powiatu wołkowyskiego oraz Banku Spółdzielczego w Rajgrodzie, powiatu szczuczyńskiego. Na zebraniach tych, po złożeniu sprawozdań z działalności za rok ubiegły, dokonano wyborów nowych ~~xxxx~~ zarządów.

Sprawy wyznaniowe.

W dniu 19 lutego b.r. odbyły się w Bielsku-Podlaskim, oraz na terenie tego powiatu w Brańsku, Boćkach, Ciechonawcu, Drohiczynie, Siemiatyczach, Orli i Narewce wybory do zarządów gmin wyznaniowych żydowskich, które przyniosły znaczne zwycięstwo sjonistom.

P r a s a

Prasa białostocka poruszała sprawę gminy wyznaniowej żydowskiej, zamknięcia Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Białymstoku oraz sprawy podatkowe. Czasopismo "Białystoker Frymorgen" w artykule zatytułowanym: "Walka naokoło gmin wyznaniowych", nawiązując do uchwał X Zjazdu Sjonistycznego w Warszawie z przed roku, zastanawiało się, czyby nie lepiej było, gdyby sjoniści uchylili się od prac w gminach, a to z tej racji, że kompetencje tych instytucyj są nader organiczone i, że sjoniści muszą walczyć na dwa fronty: z czynnikami admini-

stracyjnymi na zewnątrz i z "czarną reakcją Agudy", nawewnątrz. W rozważaniach tych traktowane pismo dochodziło do wniosku, że jednak należy brać czynny udział w pracach gmin wyznaniowych, bowiem one, jakkolwiek w bardzo zwężonym zakresie, stanowią niemniej jedyną legalną placówkę samorządową ludoności żydowskiej. Na poparcie tej tezy, jako przykład, przytaczało obecny Sejm, i instytucje samorządowe, w których istnieje większość prorządowa, stanowiąca faktycznie zdaniem pisma, doradcę Rządu, jednakże instytucyj tych członkowie stronnictw opozycyjnych nie opuszczają, mimo, iż wiedzą, że różne ich wnioski nie będą uchwalone. Powracając do zagadnienia gmin, pismo konkludowało: "Smutno jest takiej organizacji, która, chcąc uchodzić za przedstawicielkę samorządu szerokich mas ludności, sama ma związane ręce i nogi, nie mogąc nic uczynić, mając nadto nad sobą czujne oko, które kontroluje, czy czasem ten związany nie uczyni coś takiego niepotrzebnego".

Z powodu zamknięcia Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Białymstoku, to samo pismo wyraża zdziwienie z takiego kroku władz administracyjnych i daje wyraz nadziei, że zarządzenie to przez władze nadzorcze będzie uchylone.

"Unzer Żeben" w artykule pod tytułem: "Kupcy żydowscy dla Komitetu Bezrobocia", podkreślając ciężki stan kupiectwa żydowskiego, które jednak śpieszy z ofiarami na rzecz bezrobotnych, podnosiło słuszność zarządzenia omawianego Komitetu, że wśród kupiectwa żydowskiego ofiary zbierają obecnie inkasenci żydzi, a nie chrześcijanie, którzy, zdaniem pisma uważali się za wielkich dygnitarzy i przybierali stanowisko nader agresywne.

Z prasy grodzieńskiej "Grodner Moment", omawiając wyrok Sądu Okręgowego w Grodnie w sprawie Bukształskiego i innych

sprawców zabójstwa Szmerela Zawlera, ubolewał, że tego rodzaju przykre i smutne wypadki /morderstwo/ mogą mieć miejsce w społeczeństwie żydowskiem. Zabójstwo żyda przez żyda nazywa pismo rzadkiem zjawiskiem, które zmusza każdego zdrowo myślącego człowieka do zastanowienia się nad stanem duchowym młodzieży żydowskiej. Sytuację życiową tej młodzieży pismo określało następująco: "Młodzież bez pracy, bez nadziei, bez widoków na lepsze jutro, młodzież, która w najlepszych latach swego życia zawiera bliższą znajomość z głodem, z nędzą i z bezrobociem, młodzież, która wciąż widzi wokoło siebie ruiny i zniszczenie żydowskich kulturalnych i gospodarczych instytucyj. Kończyło zaś następującem zdaniem: "Czyż wobec tego dziwnem jest, że młodzież ta stanowi podatny materjał na różne hasła, obiecujące jej lepszą przyszłość!"

Prasa łomżyńska zasługujących na uwagę spraw nie poruszała

b/ Białorusini.

Pow. białostocki.

Na zebraniu członków koła TSZB w Pieszczanikach, prezes zarządu Józef Grześ wzywał obecnych do złożenia podpisów pod petycją do Sądu Okręgowego w Wilnie o uniewinnienie oskarżonych członków Zarządu Głównego TSzB.

To samo koło czyni starania o otwarcie w Pieszczanikach prywatnej szkoły białoruskiej.

W dniu 10 lutego b.r. w Gródku, na pogrzebie członka TSB, Dziermańskiego, brat zmarłego Aleksander Dziermański, składając na grobie wieniec z biało-czerwoną wstążką i z napisem "Na pamiątkę TSB towarzyszowi D", rzekł po białorusku: "Drogi bracie, przyjm wieniec za zasługi przed narodem" Pod adresem obecnych na pogrzebie policjantów jedna z uczestniczek,

Luba Januszkiewicz, rzekła: "Pilnują nawet nieboszczyków".

Dnia 24 lutego b.r. na zebraniu członków koła T.S.B. we wsi Załuki, gminy GRódek, Filip Kiziewicz zachęcał zebranych do pracy bez obawy przed odpowiedzialnością za swą działalność, a to z tej racji, że Sąd Okręgowy w Wilnie uniewinnił oskarżonych o działalność wywrotową członków zarządu Głównego T.Sz.B. Szyrmę i innych. Nadto wzywał zebranych do wpłacania składek członkowskich./15/.

Pow.wołkowyski. Na zebraniu członków koła T.Sz.B. w Niezbodziczach, gminy Jałówka, omawiano sprawę bibljoteki i możności jej udostępnienia wszystkim członkom koła oraz zachęcano do zapoczątkowania oświaty, zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci w języku białoruskim./18/.

W związku z zapowiedzianym na dzień 26 lutego b.r. Okręgowym Zjazdem Delegatów TSB w Wołkowysku, następujące koła TSB Zwołały zebrania swych członków i wybrały delegatów na ten zjazd: we wsi Dobrowola, gminy Swisłocz, Jelcowszczyzna, gminy Izabelin, Swisłocz, Hrynki i Romanowce, gminy Swisłocz.

c/ L i t w i n i.

Pow.grodzieński. Na zebraniu w dniu 19 lutego r.b. członków oddziału Towarzystwa Swiętego Kazimierza we wsi Morgiewicze, gminy Marcinkańce, wybrano nowy zarząd oddziału /21/.

Pow.suwalski. Na zebraniu oddziału Towarzystwa Swiętego Kazimierza we wsi Polunce, gminy Krasnowo, wykreślono z liczby członków 7-miu ewangelików za to, że nie chcąc posyłać swych dzieci do miejscowej prywatnej szkoły litewskiej, czynili starania o szkołę państwową, do której uczęszczają obecnie ich dzieci.

W dniu 12 lutego b.r. na zebraniu członków Towarzystwa Swiętego Kazimierza w Bubelach postanowiono zaprenumerować czasopismo z Wilna p.t."Vilniaus Ausra"./80/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Dochód
Sjoniści ogólni	1	-	-	2	280	80	180	
Sjonośći rewizjoniści	-	1	-	1	75	25	50	
Poalej-Sjon prawica	-	1	-	8	540	50	200	
Bund	2	1	-	-	2100	400	1700	
Mizrachi	--	-	-	3	380	100	150	
Tarbuth	3	5	-	2	1026	60	300	80.-
Kultur Liga	-	-	-	2	350	80	120	
Makkabi	2	-	-	-	115	35	80	
Hechaluc-Pioner	-	-	-	1	150			
Brith-Trumpeldor	1	-	-	-	300	-		
Gemikus Chesed	-	1	2 kwesty		120			13.-
Linas Chacedek	1	1	-	-	165	65	100	12.-
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	7	7	-	-	701	18	200	68.-
Litewskie Towarzystwo Swiętego Kazimierza	4	4	1	-	521	70	150	

I. - zebrania,

II. - przedstawienia,

III. - zabawy,

IV. - odczyty.

---oo0oo---

H.B.

1

54

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

-: T A J N E :-

Nr.BP.1484/33.T.

B. P I L N E

Białystok, dnia 10/IV.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4 za miesiąc marzec 1933 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za miesiąc marzec 1933 roku.-

Za Wojewodę

Modliński

/St.Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Lublinie,
7/ " " w Tarnopolu,
8/ " " w Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III w Grodnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. IX w Brześciu n/Bugiem,
17/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Modliński

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1484/33.T.
Białystok, dnia 10.IV.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1933 rok.

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie województwa Białostockiego , zobrazowanym w sprawozdaniu za styczeń b.r. i uzupełnionym w sprawozdaniu za luty b.r. zaszły tego rodzaju zmiany w marcu, które zasługują na baczniejszą uwagę. Przedewszystkiem w powiatach siódmego okręgu wyborczego, a właściwie djecezji łomżyńskiej wystąpił zgoła otwarcie Obóz Wielkiej Polski jako czynnik, zagrażający w sposób wybitny porządkowi i bezpieczeństwu publicznemu.- Aczkolwiek działalność tych organizacyj w nazwanych powiatach pozostawała w rażącej sprzeczności z nakazami władz państwowych i postanowieniami Kodeksu Karnego, to jednakże spotkało się z całkowitem poparciem kleru katolickiego, nie mówiąc już o Stronnictwie Narodowem, którego Obóz Wielkiej Polski, przynajmniej na terenie województwa Białostockiego do chwili rozwiązania, był integrealną częścią składową.- Dowodzą tego takie fakty, jak zaopatrywanie członków O. W. P. w legitymacje Stronnictwa Narodowego, zespolenie obu organizacyj na wierzchołkach, obsługiwaniu konferencyj, zjazdów i t.p. Obozu Wielkiej Polski przez Stronnictwo Narodowe i odwrotnie i t.d. Już w pierwszych dniach marca nie ulegało jakiejkolwiek wątpliwości, że Obóz Wielkiej Polski wypłynął z całą wyrazistością na widownię życia politycznego, jako inspirowana awangarda Stronnictwa Narodowego, której zadaniem było doprowadzenie do niepożądanych z punktu widzenia bezpieczeństwa publicznego ekscesów, szczególnie antyżydowskich, któreby sprawiły kłopot Rządowi w płaszczyźnie zarówno polityki zagranicznej, jako też poczynań wewnętrznych w kraju. Świadczą o tem wydarzenia, które zaistniały dnia 19 i 20 marca b.r. w Grajewie

55

i dnia 3 marca b.r. w Radziłowie. Po tych wydarzeniach decyzja Pana Ministra Spraw Wewnętrznych co do zawieszenia działalności i równoczesnego rozwiązania Obozu Wielkiej Polski, znalazła całkowite oparcie w opinji myślącego państwowemi kategorjami społeczeństwa polskiego, jeśli pominąć opinje społeczeństwa żydowskiego, które w Obozie Wielkiej Polski widziało już od dłuższego czasu czynnik polityczny, godzący w jego bezpieczeństwo osobiste i mienia.- Wspomniana decyzja przyczyniła się w dużym stopniu do złagodzenia nastrojów ludności w tych powiatach, w których działał Obóz Wielkiej Polski i zlikwidowała w dużym stopniu proces demoralizowania społeczeństwa, stworzony przez Stronnictwo Narodowe oraz popierający Obóz Wielkiej Polski kler katolicki.
Na rozwiązaniu Obozu Wielkiej Polski straciło wiele Stronnictwo Narodowe, którego działalność w zasadzie polegała nadal na generalizowaniu wszelkiego rodzaju zarzutów przeciwko Rządowi i dążeniu do jak najszerszego opanowania terenu. Prowadziło ono w dalszym ciągu dywersję w odniesieniu do Polskiego Stronnictwa Chrzescijańskiej Demokracji w Białymstoku i powiecie białostockim ze znacznymi nawet wynikami, co zmusiło Chrzescijańską Demokrację do reakcji, rozpoczętej odbytym dnia 12 marca b.r. w Białymstoku zjazdem przy udziale posłów Wojciecha Korfantego, Antoniego Ponikowskiego i Wacława Bitnera. Zjazd ten, mimo pokładane w nim nadzieje nie uintensywnił działalności Ch.D. w terenie, która silniejszą była tylko w Białymstoku, gdzie na ożywienie jej wpłynęła podjęta pod koniec marca przez Chrzescijańskie Zjednoczenie Zawodowe obronna akcja ekonomiczna robotników przemysłu włókienniczego.- Rozwiązanie Obozu Wielkiej Polski nie wywołało większego oddźwięku w działalności Obozu Wielkiej Polski. Dyskontował je tylko poza Stronnictwem Narodowem w akcji terenowej BBWR., którego działalność nie odpowiadała natężeniu działalności stronnictw opozycyjnych, z których ożywienie działało Stronnictwo Ludowe. Nastawienie jego działalności szło głównie w kierunku rozszerzenia i umocnienia sieci organizacyjnej i przygotowania jej do udziału w kongresie Stron-

ni twa, mającego się odbyć w dniach 27 i 28 maja b.r. w działalności swej Stronnictwo Ludowe nie wahało się przed propagowaniem akcji biernego oporu podatkowego ludności wiejskiej i dyskredytowaniem władz państwowych. Zasługuje na uwagę, że spotykało się ono z przeciwdziałaniem Stronnictwa Narodowego i duchowieństwa katolickiego tylko tam i w tych wypadkach, kiedy zagrażało bezpośrednio ich interesom materjalnym, organizacyjnym i politycznym, natrafiało zaś na ich jakby neutralne tolerowanie wówczas, gdy było ich taktycznem sprzymierzeńcem w zwalczaniu BBWR. i prorządowych organizacyj społecznych. Na terenie wiejskim działalność Stronnictwa Ludowego zazębiała się niejednokrotnie z poczynaniami PPS., która z kolei rzeczy umacniała się organizacyjnie w powiecie bielskim, podjęła akcje ekonomiczne wśród robotników poszczególnych gałęzi przemysłu w Białymstoku i starała się zaognić nastroje bezrobotnych i pracujących robotników w Grodnie i powiecie grodzieńskim, co jej się częściowo i na krótką metę udało.-

Ogólnie w działalności stronnictw politycznych zarysowały się widocznie orjentacje na spodziewane w jesieni b.r. wybory do przedstawicielstw samorządowych.-

W życiu społecznem dominowała akcja obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego, która wypadła imponująco, aczkolwiek usiłowały ją za wszelką cenę osłabić stronnictwa opozycyjne, zwłaszcza zaś Stronnictwo Narodowe i PPS.

W życiu mniejszości narodowych wysunęły się na czoło reakcja ludności żydowskiej przeciwko prześladowaniu żydów w Niemczech, którą nierzadko usiłowano wykorzystać jako doskonały moment do zorganizowania społeczeństwa żydowskiego przy oparciu się o władze państwowe i społeczne organizacje polskie. Przyznać trzeba, że w wielu wypadkach demonstracyjnej akcji protestu ludności żydowskiej przeciwko prześladowaniu żydów w Niemczech nadawano charakter żydowskiej akcji bojowej, mającej na celu zaktualizowanie [illegible]

Polsce o pełnię praw obywatelskich i wciągnąć do tej akcji pod pozorem bojkotu gospodarczego Nie iec władze państwowe. Pozatem uwagę ludności żydowskiej absorbowały sprawy gospodarcze i wewnętrzne kwestje wyznaniowych gmin żydowskich, na których gruncie rozgrywa się w dość ostrej formie walka pomiędzy Agudą i sjonistami.-

Ze spraw białoruskich zasługuje na podkreślenie odbyty dnia 12 marca b.r. w Wołkowysku zjazd powiatowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zjeździe tym, mimo ostrzeżenia uczestników zjazdu przez przedstawicieli władz administracji ogólnej, został wybrany Zarząd Okręgowy, złożony z osób, które nie dawały gwarancji utrzymania działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w ramach statutowych i lojalności względem nakazów władz.- Z tych też względów Starosta Powiatowy odmówił prawnego uznania tego zarządu, zaś Urząd Wojewódzki zażądał od Zarządu Głównego T.S.B. w Wilnie usunięcia całego szeregu momentów antystatutowych z działalności kół T.S.B. w powiecie wołkowyskim, uzależniając od tego swoje ustosunkowanie się do sprawy wyboru nowego zarządu okręgowego T.S.B. w Wołkowysku.-

Życie pozostałych mniejszości narodowych bardziej charakterystycznych i wymagających omówienia uwag nie nastręczyło.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie Białostockiem pogorszyła się cokolwiek na terenie wiejski-m, ludność bowiem rolnicza wyekspansowała się finansowo na uiszczenie podatków państwowych i samorządowych w ubiegłych miesiącach, wobec czego położenie jej materjalne w marcu było dość ciężkie.- W ośrodkach miejskich bądź nastąpiło odprężenie w płaszczyźnie bezrobocia, bądź też zaistniały znaczne możliwości zatrudnienia bezrobotnych.

W ciągu miesiąca w większości ośrodków miejskich Województwa trwała akcja społeczna o tańszy prąd elektryczny i zniżenie komornego.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1484/33.T.
Dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1933 rok.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Przypominał Stronnictwu Narodowemu, że o ile na dowa demokracja zachowywała zawsze w sprawach szkoln i akademickich pokorę wobec najeźdźców, o tyle pcha buntu przeciwko władzy polskiej, co wyraźnie odźwier ciadliły wybryki bojówek akademickich w związku z no Ustawą o ustroju szkół akademickich. Demaskował podw ną moralność"Życia i Pracy" jako organu kurji biskupiej w Łomży w odniesieniu do Związku Strzeleckiego i bojówek O.W.P. Dowodził, że Obóz Wielkiej Polski, inspirując i wywołując ekscesy antyżydowskie, ratował Niemcy od kompromitacji i dawał społeczeństwu polskie mu lekcję poglądową tej praworządności, jakiej może się ono spodziewać ze strony Stronnictwa Narodowego i jej organów wykonawczych. Podniósł, że kurja biskupia w Łomży nie zezwoliła na odprawienie projektowany tamże nabożeństw szkolnych w dniu 18 marca b.r. w zwi zku z tegoroczną uroczystością obchodu Imienin Marszał ka Piłsudskiego, motywując swoje stanowisko niezałatwi niem konfliktu, jaki powstał wskutek nie zezwolenia na odprawienie w dniu 4 września 1930 roku w katedrze ło żyńskiej nabożeństwa za duszę ś.p. Ministra Sławomira

57

Czerwińskiego. -

b/ Prasa opozycyjna.

iałostockie Nowi-
y Codzienne". -

W związku z przybyciem dnia 12 marca b.r. na zjazd Ch.D. do Białegostoku posła Wojciecha Korfantego pismo podkreślało zasługi jego w dziedzinie walki o polskość Śląska i przynależność ziemi śląskiej do Polski, zaznaczało jednakże, że poseł Korfanty niema szczęścia do ludzi, których nie umie sobie dobierać, że nie-docenia on znaczenia dobrego sztabu i, że przeto jest na firmamencie politycznym gwiazdą pierwszej wielkości, ale samotną, nie wplecioną w żadną konstelację. W odcinkach kilku numerów drukowało pismo panflet polityczny Viktora Hugo p.t. "Napoleon Mały", dając mu tytuł "Zbudź się sumienie". W artykule "My i Wy" pismo stwierdzało, że aczkolwiek obóz prorządowy wywodzi swój ród z obozu demokratycznego i rewolucyjnego, to jednak w rzeczywistości jest jak najbardziej kategorycznem zaprzeczeniem demokracji, stał się bowiem skrajnie reakcyjnym przyjacielem kapitalistów i poprzecznikiem kapitału, a przedewszystkiem obozem konspiracji, który wprawdzie ma olbrzymie zasługi w walce o polskość , lecz dyskontuje te zasługi z korzyścią materjalną dla siebie.- Omawiając represje władz względem Obozu Wielkiej Polski , stwierdzało, że w ogniu represyj i prześladowań nie zginą idee obozu narodowego, ale zahartują się i skrzepną, co zapewni temu obozowi ostateczne zwycięstwo. Traktując o ekscesach antyżydowskich O.W.P., dowodziło, że ekscesy te nie są bynajmniej wynikiem zbrodniczej agitacji, lecz tylko przejawem walki ludności polskiej o

chleb we własnym kraju.

" Życie i Praca".

Wskazywało na konieczność organizowania się sp łeczności katolickiej do walki wyborczej na wypadek rozpisania wyborów do przedstawicielstw samorządowy podkreślało potrzebę podniesienia przez Rząd dopłat przy wywozie zboża zagranicę w celu przyjścia z pom cą rolnictwu, wzywało do pracy nad rozwojem życia g spodarczego, widząc w tem drogę do zwalczania bezro bocia i przekonywało swych czytelników, że nie poli lecz Kościół Katolicki jest tym czynnikiem, który skutecznie zmaga się z działalnością antypaństwową. Na marginesie wydarzeń w Niemczech wyjaśniało, że Polska winna umacniać przyjaźń z przyjaciółmi zagranic nymi, oraz godzić się wewnątrz kraju i jednoczyć si oraz apelowało do Rządu, ażeby w interesie mas pracu cych zamknął granicę przed przybyszami z Niemiec. Pozatem propagowało w dalszym ciągu akcję bojkotową żydów i alarmowało, że klęska bezrobocia, której Rzą nie może zapobiec, prowadzi do ruiny kraju.

Zjednoc

" Nowe Życie".

Rozważając sprawę udzielenia przez Sejm pełno mocnictw Rządowi , pismo zaznaczało, że pełnomocnict te pozwolą Rządowi załatwić najważniejsze sprawy bez udziału Sejmu i Senatu i, że taki sposób rządzenia jest wyraźną dyktaturą, przynoszącą Państwu nieobli czalne szkody. Po zamknięciu sesji parlamentarnej, pis o, zestawiając bilans jej wyników, dowodziło, że uchwalone podczas tej sesji ustawy - samorządowa, akademicka i o pełnomocnictwach staną się dla Polski gorzkiemi owocami, za które Polska może bardzo drogo zapłacić.-

W związku z wydarzeniami w Niemczech pismo przestrzegał przed stwarzaniem psychozy zdenerwowania, niepewności i niepokoju, gdyż zdaniem jego utrudni tą pracę nad uzdrowieniem stosunków wewnętrznych w kraju i zjednoczeniem sił narodowych, co jest nakazem chwili.-

Zjednoczenie Katolickie"

Upatrywało jedyne lekarstwo na wszystkie bolączki życia społecznego, gospodarczego i państwowego w organizowaniu się społeczeństwa polskiego przy Kościele Katolickim.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1484/33.T.

Dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr
za miesiąc marzec 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR, po okresie pewnej stagnacji, sta potęguje się i to zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie d tychczas grunt opanowany był przez stronnictwa opozycyjne, j np. powiaty łomżyński i ostrołęcki. Akcja jego nie wszędzie jednak stoi na odpowiednim poziomie, wymaganym zachodzącymi zdarzeniami dnia oraz posunięciami opozycji. Odnosi się to głównie do terenu powiatu białostockiego, gdzie, pomimo zaistniałej ostatnio wzmożonej działalności Stronnictwa Narodowego, Stronnictwa Ludowego, a częściowo i P.S. Chrześcijańskiej Demokracji, BBWzR nie wykazuje inicjatywy, któraby paraliżowała poczynania stronnictw opozycyjnych, czego nawet stanowczo domagają się komórki gminne w terenie. Komórki te, nie mając należytego poparcia ze strony organizacji powiatow bezradne są, by uczynić jakąkolwiek dywersję w licznie ostat nio inicjowanych przez ugrupowania opozycyjne zebraniach, ma jących na celu kooptowanie sobie zwolenników. Naogół, działa ność BBWzR sprowadzała się do zebrań, poświęconych omówieniu spraw organizacyjnych, oraz do zgromadzeń, na których referowano aktualne zagadnienia polityczne, dotyczące bądź polityki wewnętrznej, bądź też polityki zewnętrznej w nawiązaniu do za chodzących wypadków na terenie międzynarodowym. Lwia jednak

część zebrań poświęcona była roztrząsaniu zagadnień doby obecnej życia państwowego Polski.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. Łomżyński. Dnia 12 marca r.b. w Kolnie odbyło się zgromadzenie publiczne, na którem działacze BBWzR z Łomży omawiali sytuację gospodarczą kraju oraz poruszali zagadnienie stosunku Polski do Niemiec. /600/.

W tymże dniu we wsi Rutki, staraniem miejscowego Koła BBWzR zwołano zgromadzenie, na które przybyło około 2000 osób. Ponieważ przy tak licznem zebraniu nie można było spokojnie przeprowadzić dyskusji, tembardziej, że niektórzy z pośród zebranych usiłowali krzykami przeszkadzać wygłaszającym przemówienia, przeto zgromadzenie to rozwiązano, by po upływie kilku godzin ponownie otworzyć, tym razem przy udziale około 500 osób. Poruszano te same sprawy co i na zgromadzeniu w Kolnie.-

Zebrania zamknięte.

Pow. augustowski. W dniu 5 marca r.b. w Sztabinie poseł Michał Łazarski na zebraniu członków Kasy Stefczyka złożył sprawozdanie poselskie

Pow. białostocki. Dnia 4 marca r.b. odbyły się posiedzenia lokalnych kół BBWzR w Knyszynie, w Krypnie i w Jasionówce. Omawiano sytuację gospodarczą oraz sprawę przyjścia z pomocą rolnikom w czasie zasiewów wiosennych.-

Pow. Łomżyński. Dnia 21 marca r.b. odbył się w Łomży powiatowy zjazd sekretarzy komitetów gminnych BBWzR, poświęcony omówieniu spraw organizacyjnych /22/.

Dnia 26 marca r.b. na zebraniu komitetu gminnego BBWzR

w Przytułach przemawiał sekretarz Rady Powiatowej BBWzR, Witold Raganowicz, na temat nowej ustawy samorządowej i poczynań Rządu odnośnie walki z kryzysem. /60/.

Pow. ostrołęcki. W dniu 25 marca r.b. w Czerwinie odbyło się zebranie członków koła BBWzR. Postanowiono skierować na tory bardziej czynnej pracy to koło, które dotychczas nie przejawiało żadnej działalności.

Pow. sokólski. Na odbytem w dniu 25 marca r.b. zebraniu koła gminnego BBWzR w Janowie dokonano wyboru nowego zarządu oraz poruszono sprawę paszenia bydła w lasach państwowych. /30/.

Pow. szczuczyński. W dniu 5 marca r.b. w Grajewie odbyło się zebranie informacyjne członków miejscowego Komitetu BBWzR. Omawiano sytuację gospodarczą oraz obecną międzynarodową sytuację polityczną. Zebranie to usiłowali zakłócić członkowie miejscowej oraz sąsiednich placówek OWP w liczbie około 70 osób. Wskutek interwencji policji do zajść nie doszło.

Pow. wołkowyski. Na zebraniu w dniu 5 marca r.b. w Wołkowysku sekcji gospodarczej miejscowego Komitetu BBWzR, poseł Włodzimierz Bzowski omawiał sprawy gospodarcze.

Z inicjatywy sekretarjatu BBWzR w Wołkowysku, dyrektor gimnazjum dr. Hirszberg wygłosił odczyt o ś.p. Tadeuszu Hołówce. /400/.

W dniu 12 marca r.b. odbyło się w Wołkowysku zebranie miejscowego Komitetu BBWzR. Na zebraniu tem poseł Sławomir Dubulewicz omówił cele, zadania i działalność BBWzR, poczem odbyły się wybory zarządu, które jednak przez Sekretarjat Powiatowy BBWzR ze względów formalnych zostały unieważnione.-

Na zebraniu członków BBWzR w Łyskowie w dniu 9 marca r.b. po omówieniu spraw organizacyjnych, przeprowadzono wybory

nowego Zarządu. /37/.-

Takież zebranie członków BBWzR odbyło się dnia 10 marca r.b. w Podorosku, oraz dnia 12 marca r.b. w Piaskach i Werejkach, wreszcie w dniu 26 marca r.b. w Mścibowie.

Pow. wysoko-mazowiecki.

W Wysokiem-Mazowieckiem w dniu 26 marca r.b. odbył się zjazd kół gminnych i miejskich BBWzR. Omawiano sprawy organizacyjne. Pozatem wskazywano na konieczność urządzania przez posłów z BBWR sprawozdań poselskich, któreby wyjaśniły niejedną wątpliwość, a to tembardziej, że działalność stronnictw opozycyjnych paraliżuje wszelkie poczynania BBWR. /45/.-

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozpiętość	
Augustowski	1			
Białostocki	3			
Łomżyński	4	2682	22-2000	
Ostrołęcki	1			
Sokólski	1	30		
Szczuczyński	1	20		
Wołkowyski	7	166	30 -45	
Wysoko-Mazow.	1	45		

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Na terenie powiatu białostockiego rozpoczął akcję w kierunku organizacyjnym Antoni Szczepański, mieszkaniec wsi Kamionka, gminy Kalinówka. Założył on Koło Chłopskiego Stron-

nictwa Rolniczego w swej wsi. Liczy ono 9 członków. Akcja Szczepańskiego spotyka się jednak wszędzie z nieufnością i brakiem chętnych do zapisywania się na członków tego stronnictwa.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

Okres sprawozdawczy wykazuje ożywioną działalność Stronnictwa Narodowego i to naraz w szeregu powiatów. Działalność ta wyraziła się w zwołaniu kilku zgromadzeń publicznych oraz w urządzeniu szeregu zebrań. Tendencja działalności S.N. szła, poza zwalczaniem obecnego Rządu, głównie w kierunku akcji antyżydowskiej i wywołania bojkotu ekonomicznego żydów. Jak i poprzednio, a obecnie może nawet w wyższym stopniu dopomagają Stronnictwu Narodowemu w jego poczynaniach księża katoliccy, którzy w tym celu bardzo często nadużywają ambony a nawet konfesjonału. Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, stanowiące domenę wpływów księży i Stronnictwa Narodowego, są w wielu wypadkach współczynnikami w akcji Stronnictwa Narodowego. S.M.P. służy głównie Stronnictwu Narodowemu jako teren do rozbijania Związku Strzeleckiego i innych młodzieżowych organizacyj prorządowych. Akcja ta w niektórych miejscowościach odnosi powodzenie z powodu zbyt może słabej, a często niezdecydowanej reakcji ze strony czynników prorządowych.

Zgromadzenia publiczne.

pow. białostocki. W dniu 26 marca r.b. w Zabłudowie zwołał zgromadzenie publiczne poseł Rutka, którego przemówienie wypowiedziane bardzo zawile, polegało na krytyce wydanych ostatnio ustaw - samorządowej i o szkołach akademickich, oraz budżetu. Następnie zabrał głos zwolennik Stronnictwa Narodowego, Wincenty Krasow-

ski, który zwrócił się z prośbą do posła, by w przyszłości przy uchwalaniu ustaw posłowie Stronnictwa Narodowego mocno popierali w Sejmie swe postulaty, a nie opuszczali Sejmu, oraz by dążyli do zmniejszenia djet poselskich, tudzież, by przeprowadzili ustawę, w myśl której przymus szkolny rozpoczynałby się od 10-go roku życia dziecka, a nie od 6-go roku. W odpowiedzi na powyższe prośby, poseł Rutka wyjaśnił, że Stronnictwo Narodowe bardzo często zabiera głos w Sejmie, lecz, że zawsze bywa przegłosowane przez większość rządową, a co do szkolnictwa, to przyrzekł sprawę tę przedstawić w klubie stronnictwa. Po tej odpowiedzi posła, członek Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Juljan Dąbrowski, podkreślając szkodliwość dla Polski ludności żydowskiej, wzywał do bojkotu handlu żydowskiego. /400/.

W tymże dniu miało się odbyć zgromadzenie publiczne w Jasionówce, zapowiedziane uprzednio podczas nabożeństwa z ambony przez księdza Małynicza-Malickiego, który zachęcał wiernych, by tłumnie pośpieszyli na wiec. W ostatniej chwili, gdy na placu przed kościołem zgromadziło się około 2000 osób, a poseł Lech miał rozpocząć swe przemówienie, przedstawiciel Starosty nie dopuścił do tego zgromadzenia wobec stwierdzonych na miejscu uchybień natury formalnej ze strony organizatorów. Wskutek takiego obrotu sprawy odbyło się w lokalu zamkniętym zebranie, na którem wspomniany poseł Lech poddał krytyce ustawę o zgromadzeniach oraz ustawę prasową. /150/.

Bezpośrednio po tem zebraniu zorganizowano w Jasionówce komitet miejscowy Stronnictwa Narodowego.

Również na dzień 26 marca r.b. zapowiedziane było zgromadzenie publiczne w lokalu zamkniętym w Choroszczy. Prze-

mawiać miał senator Michał Siciński. Do zgromadzenia tego jednak nie doszło, a to z obawy jego organizatorów przed ewentualną opozycją ze strony członków innych ugrupowań politycznych, którzy, jako na zgromadzenie publiczne, mieli prawo wstępu do lokalu, w którym miał się odbyć omawiany wiec.

Zapowiedziane na tenże dzień zgromadzenie publiczne w Juchnowcu również nie odbyło się z powodu nieprzybycia posła, który miał przemawiać na tem zgromadzeniu. Ograniczono się do rozdania ulotek p.t. "O co walczą narodowcy" i "Jak wyglądamy z końcem roku 1932". /300/.

Zebrania zamknięte.

Pow. augustowski. Dnia 26 marca b.r. poseł Witold Staniszkis odbył konferencję w Augustowie z miejscowym aptekarzem, Stanisławem Stankiewiczem. Treść konferencji narazie nie jest znaną.

Pow. białostocki. Dnia 26 marca r.b. na plebanji w Surażu odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego, zwołane przez miejscowego proboszcza księdza Piotra Niewiarowskiego. Przemówienie wygłosił Jan Choromański, który zaznaczył, że Rząd nadał szerokie prawa żydom, którzy tuczą się pracą polaków i wypierają ich z różnych dziedzin życia. Podkreślił, że polacy winni organizować się celem przeciwstawienia się zakusom żydowskim. Wreszcie potępiał program Stronnictwa Ludowego oraz, omówiwszy politykę Hitlera, pochwalił jego stanowisko i postępowanie w stosunku do żydów. /85/.-

Następnie w tymże dniu poseł Choromański razem z księdzem Niewiarowskim udał się do wsi Zawyki, gdzie zamierzał zwołać zgromadzenie publiczne, które jednak do skutku nie doszło wobec sprzeciwu policji. Ograniczył się tedy do zebrania w lokalu zamkniętym, gdzie wygłosił przemówienie identyczne co do treści z przemówieniem w Surażu, doda-

jąc przytem, że zbyt wielkie sumy pieniędzy idą na wygórowane pensje różnych dyrektorów przedsiębiorstw państwowych, oraz na wypłatę emerytur, co ma być właśnie powodem obecnego kryzysu w kraju. W końcu porównał obecną cenzurę prasową do cenzury z czasów zaborczych./130/.

W Białymstoku w dniu 26 marca r.b. poseł Stanisław Zieliński wygłosił odczyt dla członków Stronnictwa Narodowego p.t. "Adolf Hitler". /Szczegółowe sprawozdanie z tego odczytu zostało przedłożone Ministerstwu/. /120/.

Pow.suwalski.

W dniu 26 marca r.b. w Suwałkach na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego w lokalu zamkniętym poseł Witold Staniszkis wygłosił przemówienie, w którem poddał surowej krytyce budżet Państwa, ustawy samorządową i o szkołach akademickich, poczem nawoływał do zwalczania żydów na polu ekonomicznem, dodając, że na tym odcinku życia winni być solidarni wszyscy polacy, bez różnicy przekonań politycznych. /200/.

Działalność księży.

Pow.białostocki.

W Jasionówce w dniu 25 marca r.b. ksiądz Małynicz-Malicki podczas kazania zaznaczył, że subsydjowana przez Rząd prasa atakuje księży i, że w Polsce należy się spodziewać takich prześladowań religijnych, jak to ma obecnie miejsce w Hiszpanji. Potępił następnie nowopowstałe koło Legjonu Młodych w Jasionówce, nazywając organizację tę niekatolicką i zachęcał do walki z nią.

Pow.ostrołęcki.

W dniu 5 marca r.b. w Rzekuniu, podczas kazania ksiądz Stanisław Suliński zachęcał parafjan, by wstępowali w szeregi Obozu Wielkiej Polski i Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, które jedynie są chrześcijańskiemi. Ponieważ całe

to kazanie nacechowane było wycieczkami przeciwko organizacje prorządowym i nic wspólnego z nauką kościoła nie miało, przeciwko ks.Suliński emu Starosta wdrożył dochodzenia.

Pow.ostrowski. Po dłuższym okresie pewnego uspokojenia ostatnio zauważono objawy zaostrzenia stosunku duchowieństwa do organizacji prorządowych. Sprawdzianem zaszłych wśród duchowieństwa traktowanych zmian są następujące fakty:

Podczas kazania w dniu 9 marca r.b. w Brańszczyku, ks. Wacławski ostro wystąpił przeciwko działalności miejscowego koła Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, oświadczając, że akcja koła obliczona jest jedynie na zdobycie głosu dla "jedynki" przy przyszłych wyborach.

W dniu 12 marca r.b. podczas kazania w Małkini, ksiądz Sniegocki zwrócił się do ludności z wezwaniem, by zaniechała popierania Związku Strzeleckiego i nadmienił, że organizacja ta i jej kierownicy są to szubrawcy, którzy doprowadzają młodzież do zguby. Potępiając w ten sposób Związek Strzelecki, ks.Sniegocki równocześnie wzywał do gremjalnego zaciągania się młodzieży do organizacyj, popieranych przez Kościół.

Pow.wysokomazowiecki. We wsi Perki, gminy Sokoły, pod pretekstem zebrań bractwa Sw.Różańca, ks.Szepietowski urządza zebrania polityczne, na których krytykuje organizacje prorządowe i równocześnie zachęca do uiszczania składek na rzecz Stronnictwa Narodowego. Zebrań takich odbyło się kilka. Składki wynosiły po 20 gr od osoby. Zebrane pieniądze przekazano sekretarzowi Stronnictwa Narodowego, Janowi Roszkowskiemu.

63

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi
	Ilość	Frekwencja			
		Ogólna	Rozciągłość		
Białostocki	4	765	85-400	1	Jasio-Nówka
Łomżyński	1	100			
Suwalski	1	200			
Razem	6	1065	85-400	1	

d/ Obóz Wielkiej Polski.

W ostatnich czasach OWP prowadził nader intensywną i stopniowo potęgującą się akcję antyżydowską, która stanowiła niejako przykrywkę akcji antyrządowej, prowadzonej z wielkim nakładem woli i w nieprzebieraniu środków. Zwrócono szczególną uwagę na zakłócenie obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego. Udało się to częściowo w Grajewie. Wystąpienia antyżydowskie polegały głównie na biciu szyb w sklepach i domach żydowskich, oraz na usiłowaniu demolowania sklepów żydowskich; pozatem kolportowano ulotki i inne wydawnictwa antyżydowskie. Obejmująca swymi wpływami coraz szersze kręgi agitacja OWP, doprowadziła w dniu 23 marca r.b. w Radziłowie, powiatu szczuczyńskiego do zdemolowania tam aresztu i zwolnienia zatrzymanych prewencyjnie członków OWP, a następnie - do zaatakowania policji przez tłum i do rabunku straganów żydowskich oraz bicia żydów, w rezultacie czego policja zmuszona była dać do tłumu salwę karabinową, od której zabici zostali dwaj mężczyźni, oraz dwaj ciężko ranni, którzy zmarli następnie w szpitalu.

Zarządzenie, rozwiązujące OWP, nie było niespodzianką dla członków tej organizacji, to też sam fakt rozwiązania przeszedł całkiem spokojnie.

Pow. Łomżyński.

W nocy z dnia 16 na 17 marca r.b. dokonano napisów antyżydowskich na domach w Łomży. Sprawcy zostali ujęci. Są to członkowie OWP: Bronisław Aszoff - student uniwersytetu warszawskiego, Kazimierz Kujałowicz - absolwent szkoły handlowej, Zygmunt Cwalina - rolnik i Antoni Zwierzyński. Skazani oni zostali w trybie karno-administracyjnym: Aszoff na 7 dni bezwzględnego aresztu, a Kujałowicz na 5 dni takiegż aresztu, zaś Cwalina i Zwierzyński po 50 zł. grzywny.

W połowie marca r.b. kierownikiem Wydziału Okręgowego OWP w Łomży został Stefan Iniski w miejsce Bronisława Bronowicza, który objął referat fisnansowy w tymże Wydziale.

W dniu 18 marca w kilku punktach Łomży ujawniono na murach odezwy antykomunistyczne, wydane przez Centralne Biuro Poroz. Współdz. w zwalczaniu komunizmu w Warszawie i zatytułowane "Robotnicy!" Odezwy te rozklejone były z inicjatywy OWP.

W związku z aresztowaniem, po zajściach w Radziłowie, Józefa Przybyszewskiego i Stefana Iniskiego, kierownictwo akcji OWP w Łomży objął Stanisław Mojkowski, student uniwersytetu warszawskiego. O objęciu tego kierownictwa Mojkowski wysłał natychmiast depeszę do posła Witolda Staniszkisa.

W dniu 28 marca r.b. na wniosek Urzędu Wojewódzkiego Sąd Okręgowy w Łomży zawiesił dwutygodnik "Młodzi", organ OWP.

Pow. ostrołęcki.

Na terenie gminy Troszyn ożywioną akcję w kierunku zakładania prawie w każdej wiosce placówek OWP prowadził poseł Jan Choromański. Zainteresowanie tą akcją nietylko wśród młodzieży, ale i wśród starszych było coraz większe. Kolportowano

też tam ulotkę p.t. "Katechizm małego Be-Be", odbitą na szapirografie.-

W dniu 5 marca r.b. odbył się w Ostrołęce powiatowy zjazd OWP.

W dniu 15 marca r.b. przeprowadzono rewizję u kierownika Wydziału Powiatowego OWP w Ostrołęce, Dyspolskiego, oraz u kierownika placówki w Troszynie, Świerczewskiego. Poszukiwanej broni nie znaleziono, natomiast ujawniono szereg pism, dotyczących tej organizacji. Rewizja ta wywołała konsternację w szeregach członków OWP tak dalece, że przygotowania do urządzenia wystąpień w dniu 18 marca r.b. oraz akcja antyżydowska uległy załamaniu. Charakterystycznem jest, że rodzice w wielu wypadkach nie wiedzieli, że ich synowie należą do OWP, po ujawnieniu zaś tego faktu wyrażali swoje z tego powodu oburzenie.-

Pow. ostrowski. We wsi Andrzejewo, gminy Warchoły, mieszkaniec tejże wsi Wincenty Kurant zorganizował placówkę OWP. Do współpracy wciągnięto młodzież przeważnie z S.M.P.

Pow. sokólski. W pierwszej połowie marca r.b. do duchowieństwa katolickiego na terenie powiatu sokólskiego zwrócił się ksiądz Rogoziński z powiatu wysoko-mazowieckiego z prośbą o nadesłanie datków na OWP. Pieniądze mają być przekazywane na konto PKO Nr. 66145. Proboszcz z Janowa wysłał już 20 złotych.

Pow. szczuczyński. W łonie placówki OWP w Grajewie istniała bojówka, której członkowie byli ściśle zakonspirowani. Na czele bojówki stał Antoni Wyspaski, czeladnik szewcki.

We wsi Bogusze, członek OWP, Modzelewski, czynił zabiegi koło rozbicia miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego i pozyskania jego członków dla OWP.-

W nocy z dnia 5 na 6 marca r.b. w Grajewie, na par-

kanie kościoła, członkowie OWP umieścili napis "Żyd to wróg Polski".

W Grajewie, w dniu 10 marca r.b. odbyło się posiedzenie członków miejscowej placówki OWP. Na posiedzeniu tem dokonano obliczenia zysków z urządzonego w dniu 18 marca przedstawienia. Przy tej okazji zarzucono Teodorowi Henczlowi, że część pieniędzy wydatkował na swe osobiste cele. Definitywnego stanowiska w tej sprawie nie zajęto, lecz postanowiono zwrócić się do Wydziału Okręgowego OWP w Łomży. Na temże zebraniu wybrano Teodora Henczla na zjazd OWP w Warszawie. Z Henczlem udał się na zjazd do Warszawy również członek OWP Andrzej Gregolewski, inwalida wojenny, korzystający ze zniżek kolejowych na kolejach.

Po powrocie z Warszawy, Henczel w dniu 14 marca r.b. na zebraniu członków placówki zdał sprawozdanie z przebiegu i zapadłych na zjeździe uchwał.

Na temże zebraniu omawiano sprawę urządzenia w dniu 19 marca r.b. obchodu ku czci generała Józefa Hallera. Obchód ten miał polegać na urządzeniu akademji w lokalu własnym placówki, a następnie, na zorganizowaniu pochodu dwójkami przez rynek, o ile na to pozwolą warunki.

W dniu 9 marca r.b. we wsi Tajenko gmina Pruska, Stanisław Bzura urządził zebranie wstępne w celu zorganizowania placówki OWP. Do zorganizowania jednak nie doszło. /10/.

W dniu 14 marca r.b. Teodor Henczel i Antoni Wypyski urządzili zebrania we wsi Karwowo i we wsi Kosiły, gminy Bełda. Zebrania te miały na względzie zbadanie, czy istnieje możność zorganizowania w tych wsiach placówek OWP.

Dnia 18 marca członkowie placówki OWP w Grajewie zamierzali zakłócić capstrzyk, urządzony ku czci Marszałka Józefa

Piłsudskiego. Wobec tych zamierzeń, policja zatrzymała prewencyjnie zebranych w lokalu placówki 25 członków OWP do godziny 21-ej. Po wyjściu z lokalu po godzinie 21-ej, Teodor Henczel, Andrzej Grogolewski i inni poczęli zaczepiać przechodniów żydów, zakłócając tem spokój publiczny, przyczem przez całonka OWP, Franciszka Kuczewskiego, pobity został mocno, na tle porachunków osobistych, żyd Moszek Bajkowski. Sam capstrzyk odbył się całkiem spokojnie.

W dniu 19 marca r.b. wystąpienia OWP przybrały ostrzejszą formę. Podczas przemówień i wznoszenia okrzyków z okazji imienin Marszałka Piłsudskiego, członkowie OWP usiłowali zakłócić uroczystość przez wznoszenie ze swej strony okrzyków: "Niech żyje generał Józef Haller! Niech żyje Obóz Wielkiej Polski! Precz z żydami!" W urządzonym następnie pochodzie brało również udział żydowskie przysposobienie wojskowe pod nazwą "Brith Trumpeldor" w liczbie 20 osób, w tem 18 z karabinami. Referent organizacyjny placówki OWP w Grajewie, Stanisław Bzura, upatrzywszy stosowny moment, wyrwał z rąk chorążego Aktera Segała szztandar organizacji i począł z nim uciekać, został jednak zaraz ujęty przez policję i sztandar odebrano. W czasie tego zajścia poturbowano lekko wzmiankowanego chorążego Segała, oraz ciężko został pobity przez Joska Kanowicza bojówkarz OWP, Stanisław Kuligowski. Sprawców tego incydentu, w liczbie 11 osób, zatrzymano. Główni zaś sprawcy zajścia, Stanisław Bzura i Franciszek Wójtowicz narazie ukryli się i ujęci zostali dopiero później.

W dniu 20 marca r.b. doszło w Grajewie do większych zajść antyżydowskich. W dniu tym, z okazji jarmarku, przybyło

do Grajewa z okolicznych wiosek około 3000 włościan. Wywiadowca Kulesza zauważył na rynku poszukiwanego za zajścia w dniu poprzednim Franciszka Wójtowicza i usiłował odprowadzić go na posterunek Policji. Na pomoc wywiadowcy przybyło 4 strażników Straży Granicznej, jednak tłum odbił zatrzymanego. Było to poniekąd bezpośredniem hasłem do wystąpień antyżydowskich, które polegały na wybijaniu szyb zarówno w sklepach, jak i w prywatnych domach żydowskich. Ogółem w Grajewie wybito szyby w 53 lokalach żydowskich i w 2 lokalach, zajmowanych przez chrześcijan.

Podobne wybijanie szyb, lecz na znacznie mniejszą skalę, dokonane było w tymże dniu w Szczuczynie, gdzie wybito 6 szyb w dwóch synagogach, oraz w Rajgrodzie powybijano szyby w 7 lokalach żydowskich.

Dnia 23 marca r.b. doszło do tragicznych zajść w osadzie Radziłów. Z racji odbywającego się w tym dniu jarmarku, zjechało do Radziłowa 1000 osób, przeważnie młodzieży. Dochodzeniem ustalono, że o godzinie 8 rano wyruszyli z Radziłowa konno specjalni kurjerzy do kierowników placówek w okolicznych wioskach celem sprowadzenia do Radziłowa jak najwięcej ludzi dla odbicia z aresztu 9 członków OWP., zatrzymanych prewencyjnie tegoż dnia z rana, by uniemożliwić prowadzenie przez nich agitacji. Około godziny 10-tej zorganizowany tłum wystąpił przeciwko policji, żądając natychmiastowego zwolnienia zatrzymanych. Obecny na miejscu Komendant Powiatowy P.P. począł uspakajać tłum, wzywając go do rozejścia się i obiecując spokojnie prośbę jego rozpatrzeć. Tłum jednak nie ustępował, przyczem na policjantów poczęły padać kamienie i orczyki. Równocześnie z tem, inna, mniejsza grupa ludzi, poza osiedlami

dotarła do lokalu, w którym znajdował się areszt, zdemolowała go i wypuściła zatrzymanych. Wtedy cały tłum rozbiegł się po rynku i począł bić szyby w lokalach żydowskich oraz rabować wszystkie straganyna rynku. Policja uasiłowała przywrócić porządek, jednak tłum przybierał coraz groźniejszą wobec niej postawę, ciskając równocześnie w policjantów różnymi przedmiotami. Gdy zaś z tłumu padło około 10 strzałów, wówczas policja dała salwę ostrzegawczą w górę, na którą tłum zareagował w ten sposób, że poczęły odrywać się głosy: "Bracia, nie bójcie się, policja nie będzie do nas strzelać" i nadal atakował policję, usiłując ją otoczyć. W takich okolicznościach policja zrobiła użytek z broni, skutkiem czego na placu zostało 2 zabitych i 2 ciężko rannych i wówczas tłum rozpierzchnął się. Zabici zostali: Piotr Gordocki mieszkaniec wsi Karwowo, gminy Radziłów, członek OWP i Antoni Hermanowski, mieszkaniec wsi Mścichy, gminy Radziłów. Obaj ranni, Antoni Kierszenowski i Feliks Sprodzki zmarli w szpitalu. Tłum w zajściach pobił 9 żydów oraz poturbował kilku policjantów. Jedna z pobitych żydówek zmarła w szpitalu.

W dniu 22 marca r.b. w Rajgrodzie w godzinach wieczorowych, członkowie OWP wraz z mentami społecznemi w liczbie około 70 soób próbowali wywołać ekscesy. Policja przy pomocy Straży Granicznej zapobiegła jednak zajściom, rozpędzając zebranych przy użyciu pałek gumowych.

Dnia 26 marca r.b. w tymże Rajgrodzie odebrano od Leona Sadowskiego cztery wykonane ręcznie ulotki o treści antyżydowskiej.

Pow. wysoko-mazowiecki

W ostatnim przed rozwiązaniem okresie OWP urządził kilka zebrań swych członków na terenie powiatu wysoko-mazowiec-

kiego.-

Jedno z takich zebrań odbyło się na początku marca r.b. we wsi Płonka Kościelna, gminy Kowalewszczyzna. Na zebraniu tem przedstawiono członków placówki OWP nowoprzybyłemu księdzu Józefowi Choromańskiemu, który, witając zebranych, zachęcał ich do dalszej intensywnej pracy, przyobiecując jednocześnie ze swej strony jak najdalej idącą współpracę. Następnie kierownik placówki Jan Pogorzelski potępił dwóch członków, którzy opuścili szeregi OWP.

W dniu 21 marca r.b. podczas jarmarku w Sokołach, członkowie OWP kolportowali w większej ilości ulotki antyżydowskie.

Dnia 22 marca r.b. w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie osób, popierających OWP. Zebrani rekrutowali się przeważnie ze sfer kupieckich oraz z pośród właścicieli nieruchomości. Jan Roszkowski podniósł potrzebę organizowania się oraz zachowanie jak najdalej idącej konspiracji oraz wzywał do opodatkowania się na rzecz OWP. Postanowiono zwrócić się do wszystkich członków Powiatowego Związku Kupców Chrześcijan oraz do sympatyków Stronnictwa Narodowego, aby niezwłocznie opodatkowali się na wymieniony wyżej cel.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Ostrowski	-	-	-	1
Szczuczyński	7	62	10 - 25	
Wysoko-mazowiecki	2	47	22 - 25	
Razem:	9	109	10 - 25	1

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji

Na czoło działalności Ch.D w okresie sprawozdawczym wysuwa się zorganizowanie w dniu 12 marca r.b. Okręgowego Zjazdu Chrześcijańskiej Demokracji w Białymstoku. Na zjazd ten przybyli posłowie Wacław Bitner, Antoni Ponikowski i Wojciech Korfanty.

Pozatem innych przejawów działalności Ch.D poza założeniem koła w Czarnej-Wsi nie zauważono.

Białystok.

Dnia 12 marca r.b. odbył się w Białymstoku Okręgowy Zjazd Chrześcijańskiej Demokracji. Przybyli posłowie Wacław Bitner, Antoni Ponikowski i Wojciech Korfanty. Zjazd zagaił ks. Zalewski z Białegostoku. Obrady Zjazdu podzielone były w ten sposób, że w godzinach południowych przeznaczone były dla jednej grupy członków tego stronnictwa, a po przerwie obiadowej - dla drugiej grupy. Uczyniono to z uwagi na szczupłość sali obrad, w której wszyscy przybyli delegaci nie mogliby naraz pomieścić się.

Po zagajeniu Zjazdu pierwszy przemawiał poseł Wacław Bitner. Kładł on szczególny nacisk na sprawy organizacyjne z uwagi na zbliżające się wybory do ciał ustawodawczych. Następnie, poseł Antoni Ponikowski w przemówieniu swem twierdził, że Rząd pomajowy obejmując władzę, zastał w Kasach Skarbowych duże zapasy pieniędzy, które jednak wskutek złej gospodarki rozeszły się i obecnie budżet łata się najrozmaitszemi oszczędnościami. Wreszcie poseł Wojciech Korfanty, omawiając obecną sytuację gospodarczą w Polsce, zauważył, że przeżywany kryzys nie powinien był dojść do takich rozmiarów, w jakich jest obecnie, a że tak się spotęgował, to winne są temu rządy pomajowe. Kończąc swe przemówienie poseł Korfanty wzywał zebranych, by prenumerowali pisma, wydawane przez Chrześcijańską Demokrację. /350/.

Popołudniowe obrady Zjazdu zagaił ks. Zalewski, który gloryfikował zasługi Korfantego w odniesieniu do Górnego Śląska, zaznaczając, że Polska bez Górnego Śląska byłaby niczem. Znów pierwszym przemawiał poseł Wacław Bitner, wzywając, jak i w poprzedniem swem przemówieniu do organizowania się pod sztandarami Ch.D. Podkreślił przytem, że wychowanie młodzieży w myśl programu Ch.D. oraz przestrzeganie zasad kościoła katolickiego w życiu społecznem i państwowem, jak również szerzenie kultu patrjotycznego, może doprowadzić Polskę do ładu i dobrobytu. Poseł Korfanty omówił ogólno-światową politykę, uwydatniając szczególnie zakusy odwetowe Hitlera i podkreślając, że granic swych Polska będzie bronić do ostatniej kropli krwi. Mówiąc o kryzysie ekonomicznym, poseł Korfanty podniósł, że obecny kryzys najmniej dałby się odczuć Polsce, gdyby rządy pomajowe nie wydawały poprzednio nieprodukcyjnie nagromadzonych rezerw pieniężnych. Przechodząc do zagadnienia rządu, Korfanty wyjaśnił, że metody rządzenia obecnego Rządu są zlepkiem systemów, stosowanych w Rosji Sowieckiej oraz przez Mussoliniego z dodaniem własnych, rodzimych pomysłów, co w konsekwencji stworzyło dyktaturę, która jednak nie da się utrzymać na dalszą metę i w najkrótszym czasie obecny system rządzenia musi się skończyć. Korfanty zakończył swe przemówienie wezwaniem do organizowania się społeczeństwa w CH.D.

Poseł Ponikowski w obradach popołudniowych głosu nie zabierał. /400/.

f/ Stronnictwo Ludowe.

Wzmożona praca nad tworzeniem nowych kół Stronnictwa Ludowego i pozyskiwanie jak największej liczby członków, dominowały na pierwszym planie działalności tego Stronnictwa w ok-

resie sprawozdawczym. W niektórych powiatach a głównie w augustowskim, akcja Stronnictwa Ludowego napotyka sprzeciw ze strony księży katolickich, którzy usiłują zwalczać wpływy S.L. Natomiast w powiecie białostockim ks Alfons Borowski zupełnie wyraźnie popiera Stronnictwo Ludowe i zabiega koło przysporzenia temu Stronnictwu członków. Najbardziej wytężoną akcję w kierunku organizacyjnym zauważono w powiatach białostockim i wołkowyskim, a następnie wysoko-mazowieckim, gdzie Stronnictwo Ludowe pozyskuje coraz więcej zwolenników, Na powiat ten poseł Adolf Sawicki zwrócił, zdaje się, szczególną uwagę, urządzając w tym celu w okresie sprawozdawczym wiec oraz zjazd członków Stronnictwa Ludowego. Pozatem, do poczynań Stronnictwa Ludowego na szerszą skalę należy zaliczyć dwudniowe kursy polityczne-gospodarcze i samorządowo-spółdzielcze, urządzone w dniach 26 i 27 marca r.b. we wsi Zielone-Królewskie, gminy Kuków, powiatu suwalskiego, przy udziale posłów Adolfa Sawickiego, Aleksandra Bogusławskiego i Babskiego.

Zgromadzenia publiczne.

Pow. Wysoko-mazowiecki.

Dnia 5 marca r.b. poseł Adolf Sawicki urządził we wsi Kulesze-Kościelne, gminy Wysokie-Mazowieckie, wiec sprawozdawczy. Wiec zagaił sekretarz sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, Jan Kreczko, który przedstawił zebranym posła Sawickiego, jako bojownika za sprawę ludu wiejskiego. Następnie zabrał głos sam poseł Sawicki, którego przemówienie streszczało się do krytyki obecnego Rządu. Mianowicie, utyskiwał on na nędzę rolnika, na wysokie podatki, na taniość płodów rolnych a wygórowane ceny produktów skartelizowanych, nadmienił, że Rząd zapomina całkiem o wieśniaku,

a popiera ziemian, którym nawet umarza długi podatkowe, wspomniał o obaleniu w maju 1926 roku rządu Witosa i, że wówczas najobficiej lała się krew chłopska i robotnicza, podniósł, że obecnie z powodu zbyt wysokich opłat szkoły wyższe niedostępne są dla dzieci chłopskich i wreszcie nawoływał do organizowania się i solidarności włościaństwa, tylko bowiem w ten sposób można będzie dojść do rządu ludowego, który jedynie zdolny będzie wyprowadzić kraj z obecnego kryzysu gospodarczego.-

Po pośle Sawickim przemawiali jeszcze Dr Władysław Gogolewski i wspomniany już Jan Kreczko. Dr Gogolewski zaznaczył, że jak dawniej, tak i obecnie magnaci i klasy posiadające zaprzepaszczają Polskę, Kreczko zaś, scharakteryzowawszy życie rolników w Czechosłowacji, apelował do zebranych by organizowali się w kołach wiejskich Stronnictwa Ludowego. Na zakończenie odczytano rezolucję treści następującej:

1/ żądamy rozwiązania Sejmu i uczciwych wyborów, oraz powołania rządów ludowych,

2/ żądamy zniesienia opłat targowych,

3/ żądamy zmniejszenia podatków i umorzenia zaległych podatków małorolnym,

4/ sprzeciwiamy się kategorycznie wprowadzaniu nowych podatków: majątkowego, kościelnego i innych z gospodarstw małych,

5/ żądamy ściągnięcia zaległych podatków z obszarników i fabrykantów,

6/ żądamy udzielenia długoterminowych pożyczek dla małorolnych,

Wiec zakończono odśpiewaniem "Roty" Konopnickiej. /1000/.-

69

Zebrania zamknięte.

Pow.białostocki. Zebrania kół wiejskich Stronnictwa Ludowego odbyły się w następujących miejscowościach:

dnia 2 marca we wsi Ogrodniki, gminy Obrubniki,/20/.

dnia 5 marca we wsi Biele /40/ i we wsi Janowicze, gminy Juchnowiec /28/.

dnia 6 marca we wsi gminnej Zawyki /60/ i we wsi Mroczki, gminy Trzcianne /12/.

dnia 11 marca we wsi Krzecze, gminy Dolistowo i we wsi Klewinowo, gminy Juchnowiec /20/.

dnia 12 marca we wsi Dolistowo-Stare,

dnia 18 marca we wsi gminnej Kalinówka /40/ i we wsi Kropiwnica, gminy Kalinówka /40/.

Na tych zebraniach omawiano sprawy organizacyjne.

W Białymstoku w dniu 13 marca r.b. na zebraniu powiatowem Stronnictwa Ludowego wybrano nowy zarząd powiatowy, w skład którego weszli: dr.Władysław Gogolewski - prezes, Dominik Łoś - wiceprezes, Wacław Karwowski - sekretarz, Józef Szymański - drugi wiceprezes, Jan Ostaszewski - skarbnik, oraz Władysław Sadowski i Mioduszewski - członkowie.-

Pow.Grodzieński. Dnia 12 marca we wsi Łapienki, gminy Hoża na zebraniu członków miejscowego koła debatowano nad okólnikiem Centrali Stronnictwa Ludowego w sprawie wstrzymania się z płaceniem, zwłaszcza zaległych podatków./40/.

Pow.suwalski. We wsiach Jeglimiec, gminy Sejwy, Piotrowa-Dąbrowa, gminy Huta oraz Postawele i Kupowo, gminy Andrzejewo, odbyły się zebrania kół w celu omówienia spraw organizacyjnych /9-20/.

W dniach 26 i 27 marca r.b. we wsi Zielone-Królewskie gminy Kuków, Stronnictwo Ludowe urządziło kurs polityczno-gospodarczy i samorządowo-spółdzielczy dla członków swego stronnictwa

W pierwszym dniu wykładali posłowie Aleksander Bogusławski i Adolf Sawicki, w drugim zaś poseł Babski. Na kursach tych tłumaczono zebranym, że budżet Państwa jest nierealny, że został on uchwalony tylko głosami BBWzR, że w budżecie tym mało przeznaczono na rolnictwo i oświatę, natomiast lwia część wydatków idzie na policję, wojsko i administrację, że rolnikowi nie udziela się żadnej pomocy, wskutek czego żyje on w nędzy. Żalono się na policję, oraz poddano krytyce ustawę o stowarzyszeniach. Szczególnie ostro poseł Sawicki zaatakował policję, która jest obecnie "organem niebezpieczeństwa, bo gnębi ludność, a nie przestrzega swych obowiązków, tropi działaczów ludowych". Podkreślił, że "zmiana obecnych stosunków w Polsce musi nastąpić, jeżeli nie drogą ewolucji, to w inny sposób". W pierwszym dniu kursów było obecnych 200 osób, w drugim zaś tylko 70 osób.

Pow. wołkowyski. Na terenie powiatu nader ożywioną akcję prowadzi Szczepan Zadella, który zwołał kilka zebrań członków Stronnictwa Ludowego, a mianowicie:

dnia 11 i 26 marca r.b. we wsi Luplanka-Stara, gminy Jałówka /7 i 35/,

dnia 19 marca r.b. we wsi Łuka, gminy Tarnopol /70/,

dnia 20 marca we wsi Siemienówka, gminy Tarnopol /50/,

dnia 21 marca we wsi Mikłaszewo, gminy Tarnopol /40/,

dnia 25 marca we wsi Bachury, gminy Jałówka /20/,

dnia 30 marca we wsi Kuchmy-Nowe, gminy Jałówka /7/.

Na zebraniach tych, poza sprawami organizacyjnemi, omawiano także aktualne zagadnienia polityczne kraju, oświetlając je ze stanowiska Stronnictwa Ludowego.

Pow. Wysokomazowiecki. Dnia 30 marca r.b. w Sokołach odbył się powiatowy Zjazd Stronnictwa Ludowego przy udziale posłów Adolfa Sawicki

go i Michała Roga. Przemówienie posła Sawickiego w zasadniczej swej formie w niczem nie różniło się od przemówienia jego na wiecu we wsi Kulesze-Kościelne w dniu 5 marca r.b. Wspominając zaś o prześladowaniu żydów w Niemczech nadmienił, że źle jest, iż żydzi posiadają wszystko w swym ręku, jednak nie pochwala niemieckich metod zwalczania żydów. Poseł Róg szczególnie zaatakował duchowieństwo katolickie, wywodząc, że żyje ono i utrzymuje się wyłącznie z chłopów, popiera natomiast wrogie włościanom organizacje. Porównał następnie obecny system rządzenia państwem do czasów panowania Faraonów w Egipcie, nadmieniając, przytem, że "kto ośmieli się powiedzieć prawdę dostaje natychmiast w łeb". /150/.

Ruch organizacyjny.

Nowe koła Stronnictwa Ludowego powstały w następujących miejscowościach:

powiat białostocki: wsie Zawyki, Janowicze, Ogrodniki, Kalinówka, Kropiwnica, Fasty, Skrzecze, Dolistowo-Stare i Wróceń;

powiat wołkowyski: wsie Łuka i Mikłaszewo;

powiat wysoko-mazowiecki: wsie Poświętne, Gołasze Puszcza i Kruszewo-Wypychy.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Białostocki	8	180	12-60	9
Grodzieński	1	40		-
Suwalski	4	320	9 - 200	-
Wołkowyski	6	222	7 - 70	2
Wysoko-mazow.	4	1150	35-1000	3
Razem	23	1912	7 - 1000	14

g/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W okresie sprawozdawczym PPS czyniła usiłowania około założenia Klasowych Związków Zawodowych w Czarnej-Wsi i w Wasilkowie, natomiast poczynań w kierunku zakładania Związków Małorolnych wcale nie notowano. Obchód 40-lecia istnienia PPS wypadł naogół słabo i miał miejsce jedynie w Hajnówce, powiatu bielskiego i w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego. Rozpoczęty w dniu 15 marca r.b. strajk włókniarzy białostockich PPS.CKW usiłuje poddać swemu wpływowi i przewodzić w tym strajku. Dzień 5 marca - przeszedł bez żadnych demonstracyj przeciwko ustawie scaleniowej ubezpieczeń społecznych.

ZGromadzenia publiczne.

Białystok. Dnia 5 marca r.b. odbył się w Białymstoku wiec, zwołany przez Okręgową Komisję Klasowych Związków Zawodowych. Przemawiało kilka osób. Tematem przemówień było znowelizowane ustawodawstwo socjalne, polityka gospodarcza, bezrobocie, oraz sprawa strajku elektrycznego w Białymstoku i obniżki komornego. Komunista Chone Bobrownicki natomiast zaatakował przewódców PPS za ich rzekomo błędną i dwulicową politykę, szkodliwą dla klasy robotniczej, a następnie usiłował odczytać rezolucję w duchu komunistycznym, do czego jednak nie doszło z uwagi na obecność przedstawiciela władzy. /800/.

W dniu 2 marca r.b. Tomasz Kapitułko, sekretarz Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych, wygłosił w Białymstoku odczyt p.t. "Wyklęty Spinoza" /120/.

Pow.bielski. Dnia 5 marca r.b. w Hajnówce urządzono dwa zebrania publiczne w lokalu zamkniętym. Na obu zebraniach Jan Pater wygłosił referat na temat: "Ustrój kapitalistyczny a kryzys

gospodarczy". Treść referatu osnuta była na rzekomym wyzysku warstwy robotniczej przez sfery posiadające. /350 i 180/.

Pow.grodzieński. W dniu 5 marca r.b. w Krynkach odbyło się zebranie publiczne, zwołane przez Związek Zawodowy Przemysłu Skórzanego. Przemawiali działacze Bundu, którzy podnieśli ciężkie położenie materjalne warstwy robotniczej oraz poddali krytyce ustawodawstwo socjalne. /250/.

Pow.łomżyński. W Łomży w dniu 5 marca odbyło się zebranie publiczne, zwołane przez PPS, na którem przemawiali Bronisław Załęski - sekretarz Związku Zawodowego Robotników Rolnych, Franciszek Hryniewicz i Mordko Posesorski, członek Bundu. Omawiano sprawy organizacyjne oraz kwestję walki o obniżkę komornego./250/.

Pow.wysokomazowiecki. W dniu 19 marca r.b. w Łapach, staraniem lokalnego Komitetu Miejskiego PPS, odbyła się akademja z okazji 40-lecia istnienia partji. Przem-ówienie wygłosił poseł Kazimierz Czapiński, dając historyczny rys rozwoju partji oraz jej działań. Następnie odbyła się część koncertowa akademji. /150/.

Dnia 26 marca r.b. Tomasz Kapitułko wygłosił tamże odczyt na temat: "Krwawy Hitler", obrazując dzieje oraz dojście do władzy hitleryzmu w Niemczech. /50/.

Zebrania zamknięte.

Pow.białostocki. W dniu 16 marca r.b. w Jasionówce, na zebraniu organizacyjnem utworzono oddział Klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Skórzanego oraz wybrano zarząd, w skład którego weszli: Marcin Rożko - prezes, Judel Bursztyn - wiceprezes, Bronisław Narewski - sekretarz, Chaim Bejłach /komunizujący/ - skarbnik i Fajwel Płaskowski - gospodarz /100/.

Dnia 30 marca r.b. Tomasz Kapitułko z Białegostoku przybył do Wasilkowa celem zwołania zebrania organizacyjnego

Klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Włókienniczego. Zebranie nie doszło do skutku z powodu niezgłoszenia w Starostwie.

Pow. suwalski. W dniu 5 marca r.b. odbyło się w Suwałkach zebranie członków Klasowych Związków Zawodowych. Przemawiał Nowicki, który, nawiązując do obecnego ciężkiego położenia robotnika, nadmienił, że sytuację tą chcą wykorzystać elementy wywrotowe i doprowadzić do wypadków, hańbiących robotników. W konkluzji ostrzegał przed tego rodzaju czynnikami nieodpowiedzialnymi i zaznaczył, że we wszelkich obchodzących ogół robotniczy sprawach, robotnicy winni zwracać się z całem zaufaniem do swych przewódców.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Białostocki	3	1020	100-800	1
Bielski	2	180	70 -110	
Grodzieński	1	250		
Łomżyński	1	250		
Suwalski	1	75		
Wysoko-Mazow.	1	150		
Razem:	9	1925	70 -800	1

----------oooOooo----------

H.B.

37 72

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1484/33.T.
Dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1933 rok.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Rezerwistów.

Okres sprawozdawczy przeminął dla Związku pod dalszem kontynuowaniem wytężonej pracy w kierunku organizacyjnym oraz na uświadamianiu swych członków o celach i zadaniach tej organizacji w związku z wytwarzającą się sytuacją polityczną na terenie międzynarodowym.-

Powiat Łomżyński. W dniu 27 marca b.r. na zebraniu organizacyjnem w Szczepankowie omawiano sprawy organizacyjne oraz poruszano zagadnienia aktualne a zwłaszcza wypadki w Radziłowie w dniu 23 marca b.r., przyczem nastrój wśród zebranych w stosunku do żydów był nieprzychylny. Zapisało się na członków organizacji 60 osób./250/.-

Powiat Ostrołęcki. Na zebraniu w dniu 5 marca b.r. we wsi Piski wybrano nowy zarząd Stowarzyszenia. Na zebraniu tem zapisało się na członków 34 osoby/300/.-

Powiat Ostrowski. W dniu 3 marca b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się zebranie koła Związku, na którem adwokat Sass Stanisław, scharakteryzowawszy obecną sytuację polityczną, podkreślił potrzebę stworzenia silnej organizacji, skupiającej rezerwistów i b.wojskowych. Z pośród obecnych na sali 130 osób zapisało się na członków 32 osoby.-

Podobne dwa zebrania odbyły się również w Komorowie. Na

pierwszem zebraniu zapisało się na członków Związku 30 osób, a na drugiem - 50 osób.-

Pozatem jeszcze jedno zebranie odbyło się w dniu 26 marca b.r. na szosie Brokowskiej pod Ostrowią-Mazowiecką. Omawiano sprawy organizacyjne /200/.-

Powiat Sokólski. W Sokółce w dniu 12 marca b.r. odbył się Powiatowy Zjazd delegatów Związku. Omawiano sprawy organizacyjne, a głównie propagandę Związku wśród ludności wiejskiej, poczem wybrano zarząd powiatowy /60/.-

Na zebraniu organizacyjnem w dniu 16 marca b.r. we wsi Kumiałka utworzono koło Związku. Zapisało się na członków 12 osób./18/.-

Powiat Szczuczyński. Dnia 26 marca b.r. w Szczuczynie odbyło się zebranie koła Związku. Porucznik rezerwy Władysław Dzięgielewski scharakteryzował cele i zadania Związku i zachęcał do zapisywania się na członków. Ze względu jednak na konieczność płacenia składek członkowskich , oraz z uwagi na ostatnie zajścia /Grajewo,Radziłów/, zebrani niechętnie przyjęli propozycję Dzięgielewskiego i rozeszli się.-

b/ Związek Strzelecki

Związek Strzelecki dużo uwagi poświęcił uświadamianiu swych członków w kierunku państwowo-twórczym i obywatelskim. Pozatem Związek organizował wszędzie obchody z okazji Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego.-

Powiat Białostocki. Zebrania oddziałów Związku Strzeleckiego odbyły się w następujących miejscowościach:

dnia 5 marca b.r. we wsi Jasionówka celem wybrania zarządu, oraz we wsi Zawyki, gdzie omawiano uzgodnienie pracy Związku Strzeleckiego, Związku Rezerwistów i Straży Pożarnej, zaś dnia

12 marca b.r. w Czarnej-Wsi celem dokonania wyborów nowego zarządu /50/.-

powiat Łomżyński. Dnia 12 marca b.r. odbyła się w Łomży odprawa komendantów i referentów oświatowych kół gminnych Związku Strzeleckiego /46/, zaś w dniach 25-27 marca b.r. urządzony był kurs instrukcyjny dla instruktorów oświatowych Związku Strzeleckiego.-/50/

powiat Ostrołęcki. Na zebraniu członków Związku Strzeleckiego we wsi Zbójna w dniu 5 marca wybrano nowy zarząd oddziału tego Związku.-

powiat Ostrowski. Nowy zarząd oddziału Związku Strzeleckiego wybrano w dniu 12 marca b.r. we wsi Zaręby-Kościelne.-

powiat Szczuczyński. W Rajgrodzie w dniu 3 marca b.r. wybrano nowy zarząd oddziału Związku Strzeleckiego /30/.-

powiat Wołkowyski. W Wołkowysku w dniu 5 marca b.r. odbyła się odprawa komendantów kompanji Związku Strzeleckiego i referentów wychowania obywatelskiego /90/.-

c/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

powiat Białostocki. W Knyszynie w dniu 12 marca b.r. zorganizowano Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Na członków zapisało się 50 osób.-

d/ Przysposobienie Wojskowe i Wychowanie Fizyczne.

Powiat Białostocki. Dnia 6 marca b.r. odbyło się w Białymstoku zebranie Powiatowego Komitetu P.W. i W.F. celem ustalenia budżetu i omówienia planu pracy na najbliższą przyszłość /15/.-

e/ P.O.W.

W dniu 12 marca b.r. odbyły się w Grodnie i w Raczkach, powiatu augustowskiego zebrania członków P.O.W. Debatowano nad

sprawami organizacyjnemi.-

f/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Powiat Ostrołęcki. We wsi Trzcianka, gminy Brańszczyk w dniu 4 marca b.r. założono koło Z.P.O.K. i dokonano wyborów zarządu /25/.-

W Brańszczyku w dniu 8 marca b.r. na zebraniu członków Z.P.O.K. omawiano projekt sprowadzenia nasion warzywnych oraz przeprowadzenia konkursów ogrodów warzywnych.-

Powiat Sokólski. Na zebraniu w dniu 5 marca b.r. starano się załagodzić wynikłe na tle osobistem, pewne nieporozumienia pomiędzy członkiniami Z.P.O.K.

Powiat Wołkowyski. W dniu 4 marca b.r. w Zelwie zorganizowano oddział Z.P.O.K. i dokonano wyboru członkiń zarządu.-

g/ Związek Osadników.

Dnia 12 marca b.r. w Łomży, a dnia 7 marca b.r. w Wołkowysku odbyły się walne zebrania osadników celem wysłuchania sprawozdań z działalności zarządów Związku Osadników oraz wybrania nowych zarządów /100 i 350/.-

h/ Związek Inwalidów Wojennych.

W Sokółce w dniu 12 marca b.r. odbyło się zebranie sprawozdawcze członków koła Związku Inwalidów Wojennych. Wybrano nowy Zarząd /80/.-

i/ Liga Obrony Przeciwgazowej Państwa.

Powiat Ostrołęcki. W dniu 1 marca b.r. zorganizowano koło L.O.P.P. w Goworowie.-

Powiat Ostrowski. Dnia 1 marca b.r. na zebraniu koła L.O.P.P. w Brańszczyku wybrano nowy zarząd /20/.-

W Ostrowi-Ma owieckiej w dniu 4 marca b.r. odbyło się walne zebranie członków Powiatowego Komitetu L.O.P.P. Złożono sprawozdanie kasowe za rok ubi y, uchwalono program prac na rok bieżący i wybrano nowy ząd.-

Powiat Sokólski.

W Sokółce dnia 12 marca b.r. odbył się Powiatowy zjazd delegatów kół L.O.P.P. Omawiano sprawy organizacyjne, kładąc szczególny nacisk na potrzebę szkolenia ludności cywilnej w akcji samoobrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej. Pozatem występowano przeciwko ostatnim posunięciom oszczędnościowym Komitetu Wojewódzkiego L.O.P.P., które pozbawiły powiat sokólski instruktora L.O.P.P. Wreszcie dokonano wyborów uzupełniających do Zarządu Powiatowego oraz do Komisji Rewizyjnej /40/.-

Powiat Wołkowyski.

W dniu 12 marca b.r. przeprowadzono w Wołkowysku wybory zarządu L.O.P.P., poczem odbyło się posiedzenie nowowybranego zarządu /14/.-

j/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Jak i poprzednio Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej intensywnie pracowało nad zakładaniem nowych i rozszerzaniem już istniejących kół. Jak zawsze, tak i w okresie sprawozdawczym, wielce czynnem w tej akcji było duchowieństwo katolickie, które prowadząc prace organizacyjne w S.M.P. równolegle silnie zwalcza ~~organizacyjne~~ młodzieżowe organizacje prorządowe, używając w tym celu swych wpływów wśród parafjan. Zwalczanie organizacyj prorządowych odbywa się skrycie - przez wmawianie poszczególnym osobom szkodliwości należenia do Związku Strzeleckiego lub innej organizacji, przedstawiając zwykle zwalczaną organizację w jak najgorszem świetle oraz jawnie przez nadużywanie w tym celu ambony, jak to miało miejsce w czasie nabożeństwa w dniu 5 marca b.r. w kościele w Łysych, powiatu ostrołęckiego, gdzie ks. Edward

Łapiński, generalny sekretarz S.M.P. przy Kurji Biskupiej w Łomży, wygłosił kazanie, w którem zwrócił się do rodziców, by zapisywali swe dzieci wyłącznie do S.M.P. Ostatnio, prowadzona przez księży kampanja przeciwko Związkowi Strzeleckiemu na terenie powiatu ostrołęckiego straciła nieco na swej ostrości, natomiast z całą siłą zwróciła się przeciwko Zjednoczeniu Związków Młodzieży Ludowej i Wiejskiej. Kolportuje się tam licznie wśród młodzieży broszurkę "Chodź do nas", która w popularny i dostępny sposób wykazuje korzyści z należenia do S.M.P.-

owiat Łomżyński.

Dnia 16 marca b.r. odbył się w Łomży powiatowy zjazd delegatów kół S.M.P. Poruszano sprawy organizacyjne /62/.-

Na zebraniu członków koła S.M.P. we wsi Cedry, gminy Stawiski, po omówieniu spraw organizacyjnych, poruszono sprawę obchodu 3 Maja.-

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 2 marca b.r. na zebraniu S.M.P. we wsi Ołdaki, gminy Rzekuń, ksiądz Snarski apelował do młodzieży, by zapisywał się w szeregi S.M.P., jako organizacji czysto katolickiej i apolitycznej.-

Powiat Ostrowski.

W Ostrowi-Mazowieckiej w dniach 10-13 marca b.r. dla delegatek i w dniach 14-15 marca b.r. dla delegatów S.M.P. odbył się kursy instruktorskie. Na kurs żeński uczęszczało 8 członkiń, na męski zaś 7 członków. Wykładał na kursach instruktor okręgowy S.M.P. z Łomży, Stanulewicz, oraz ks. Janucik.-

k/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowe

W Nurczyku, powiatu bielskiego, odbyło się w dniu 19 marca b.r. walne zebranie członków Związku Młodzieży Ludowej, na którem wybrano nowy zarząd.-

43

75

1/ Sprawy gospodarczo-rolnicze.

Powiat-Augustowski.

W Augustowie w dniu 25 marca b.r. odbyło się walne zebranie członk w Kółka Rolniczego. Postanowiono pracę kółka skierować na bardziej intensywne tory i w tym celu wybrano nowy zarząd /120/.-

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 12 marca b.r. w Ostrołęce odbyło się zebranie członków Kasy Stefczyka przy udziale delegata Związku Rewizyjnego z Warszawy. Na zebraniu tem wynikły tarcia pomiędzy członkami Kasy. Tarcia te powstały prawdopodobnie wskutek inspiracji ks.Sulińskiego, który chce opanować Kasę Stefczyka, by w ten sposób wywierać wpływ na ludność i zjednywać ją dla O.N.P.

W tymże dniu odbyło się w Myszyńcu zebranie członków spółdzielni "Jedność". Poruszoną sprawę ks.Rogalskiego, który, jako sekretarz, zobowiązał się prowadzić wszystkie księgi kasowe bezinteresownie, lecz później nie chciał tego czynić, żądając wynagrodzenia. Na zebraniu tem, gdy przyszło do wyborów zarządu spółdzielni, ks.kanonik Sawicki usiłował przeprowadzić swoich ludzi, a w tej liczbie i ks.Rogalskiego. Po ożywionej dyskusji, ks.Rogalski wybrany został tylko jako zastępca członka Rady Nadzorczej. Oznacza to porażkę zarówno ks.Sawickiego jak i ks.Rogalskiego, którzy są działaczami Stronnictwa Narodowego.-

Powiat Suwalski.

Na ogólnem zebraniu w dniu 17 marca b.r. w Suwałkach członków Kasy Stefczyka, zarząd tej Kasy, naskutek wyrażonego mu votum nieufności, podał się do dymisji. Nowy zarząd na utworzyć wybrana Rada Nadzorcza /35/.-

Powiat Wołkowyski.

W dniu 6 marca b.r. odbyły się zebrania członków Kasy Stefczyka, oraz Spółdzielni Rolniczo-Handlowej. Na obu zebraniach zdawano sprawozdanie z dotychczasowej działalności

tych instytucyj /93 i 100/.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem.	Rozpiętość od - do.	Dou
Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.	11	1	-	-	1288	18 - 300	88
Związek Strzelecki	9	11	-	1	1247	15 - 200	30
Przysposobie Wojskowe	1	-	-	-	15	-	-
P. O. W.	2	-	-	-	130	40 - 90	-
Stow.Przyjaciół Zw. Strzeleckiego	2	-	-	-	200	50 - 150	-
Związek Inwalidów Woj. R.P.	1	-	-	-	80	-	-
Związek Obrony Kr.Zach.	-	-	-	1	240	-	-
Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejsk.i Lud.	1	1	k w esta		70	30 - 40	11
Związek Pracy Obyw.Kob.	3	-	-	-	90	25 - 40	-
OCHotnicza Straż Pożarna	6	1	-	-	164	15 - 98	52
L.O.P.P.	9	-	-	3	501	6 - 300	-
Stowarzyszenie Młodz. Polskiej	8	6	-	-	1053	21- 200	11

I. - zebrania,

II. - przedstawienia,

III.- zabawy,

IV. - odczyty.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

45

76

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1484/33.T.
Dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1933 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W powiecie ostrołęckim coraz częściej dają się słyszeć narzekania ludności na zbyt wysokie wynagrodzenia, pobierane przez księży za posługi religijne, przyczem księża ci całkiem nie liczą się ze stanem materjalnym ludności. Ludność gmin Ostrołęka, Czarnia, Rzekuń i Turośl kilkakrotnie już zwracała się do Starosty Powiatowego z zażaleniem w tej sprawie. Podobne bezwzględne stanowisko kleru powoduje rozgoryczenie wśród ludności.-

Przeniesiony decyzją Kurji Biskupiej ks. Rogalski z parafji w Czarni, powiatu ostrołęckiego, na inne stanowisko, używa wszelkich środków, by pozostać na dawnem miejscu. Jeden z parafjan w Czarni, Jan Ejzak, miał w tej sprawie na ks.Rogalskiego napisać anonim do nowowyznaczonego księdza na stanowisko proboszcza w Czarni, który ze swej strony przesłał ten anonim do Kurji Biskupiej w Łomży, odpis zaś anonimu ks.Rogalskiemu. W dniu 18 marca b.r. ks.Rogalski wezwał do siebie domniemanego autora anonimu, Ejzaka i miał go pobić. Ejzak, uciekając, zostawił na plebanji czapkę, którą następnie odniósł mu kościelny Górski. W związku z tem zajściem ks.Rogalski zawiesił w czynnościach organistę w Czarni, który jest szwagrem Ejzaka. Z tego powodu w niedzielę dnia 19 marca b.r. organy nie grały, co było szeroko komentowane wśród parafjan.-

b) Kościół Narodowy.

Dnia 26 marca b.r. we wsi Grucele, gminy Troszyn powiatu ostrołęckiego, przybyły z Malinowa ksiądz Kościoła Narodowego Jan Zawadzki, w zaimprowizowanej kaplicy odprawił nabożeństwo. Na nabożeństwie było wiele osób, wraz z rodzinami, podejrzanych o działalność komunistyczną. W czasie nabożeństwa ks. Zawadzki polecił zebranym pomodlić się za Prezydenta Rzeczypospolitej oraz za Marszałka Piłsudskiego. Gdy wypłynęła sprawa ochrzczenia dziecka, to ks. Zawadzki wyjaśnił, że narazie uskutecznić tego nie może, lecz uprzednio musi porozumieć się w tej sprawie z Kurją Biskupią Kościoła Narodowego. Następnie ks. Zawadzki zaproponował zebranym utworzenie w Grucelach oddziału Związku Strzeleckiego, na co zebrani wyrazili chęć natychmiastowego zapisania się na członków tej organizacji, lecz ks. Zawadzki uchylił się od zapisywania z miejsca chętnych i wyjaśnił, że ponownie przybędzie w najbliższej przyszłości do Grucel i wtedy załatwi sprawę organizacyjną.

Po odjeździe ks. Zawadzkiego z Grucel, komunizujący Leon Święcicki wyraził się do swych współpartyjników, że "ks. Zawadzki jest takiem samem lichem, jakikażdy inny ksiądz i, że tak samo staje on w obronie kapitalistów, a dąży do oszukania robotnika, aby go wykorzystać i oddać na łup kapitalistów."-

OBWÓD BIAŁOSTOCKI
r.Nr.1484/33.T.
dnia 10 kwietnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne r.4.
za miesiąc marzec 1933 rok.

77

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu mniejszości narodowej białoruskiej nie zaszły istotne zmiany w sytuacji, przedstawionej w poprzednim sprawozdaniu.-

Na uwagę zasługuje fakt wybrania w Wołkowysku na zjeździe powiatowym w dniu 12 marca b.r. Okręgowego Zarządu Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, w skład którego weszła większość zdecydowanych, czynnych komunistów, co nie wróży lojalnego ustosunkowania się do państwowości polskiej.-

Umysły ludności żydowskiej całkiem niemal pochłonięte były rozgrywającemi się obecnie wydarzeniami w Niemczech w związku z dojściem tam do władzy Hitlera.-

W szeregu miejscowości o większem lub mniejszem skupieniu ludności żydowskiej odbyły się wiece protestacyjne przeciwko prześladowaniu żydów w Niemczech, oraz zarządzono bojkot towarów niemieckich. Grodnie urządzono nawet "sąd" publiczny nad Hitlerem, przyczem w wyniku "rozprawy" skazano Hitlera na karę śmierci przez powieszenie. Pozatem uwagę ludności żydowskiej zaprzątała również sprawa gmin wyznaniowych żydowskich oraz wciąż zaostrzająca się walka między sjonistami a "Agudą" na terenie tych gmin, przyczem sjoniści imputowali nawet "Agudzie" winę niezatwierdzenia dotychczas Zarządu Gminy w Białymstoku przez władze nadzorcze.

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

W Wołkowysku w dniu 4 marca b.r. założono żydowski klub "Myśli Państwowej". Na zebraniu organizacyjnem przemawiał dr.Hirszberg z

Wilna, który oświatlił cele i zadania nowopowstałej organizacji zaznaczając, że będzie ona rozsadnikiem wśród ludności żydowskiej idei państwowości polskiej oraz ideologji Marszałka Piłsudskiego i współpracy z demokracją polską. Na temże zebraniu dokonano wyborów zarządu koła /34/.-

S j o n i ś c i .

W dniu 11 marca b.r. organizacja sjonistyczna w Ostrowi-Mazowieckiej zorganizowała akademję ku czci kpt.Trumpeldora. Po przemówieniu kilku osób, odśpiewano pieśń żałobną, a następnie hymn żydowski "Hatykwa".-

B u n d .

Dnia 25 marca b.r. w Białymstoku staraniem Bundu odbyła się akademja z racji 50-letniej rocznicy śmierci Karola Marksa /200/.

W Łomży w dniu 4 marca b.r. odbył się wiec, zwołany przez miejscową organizację Bundu. Przemawiali: członek Bundu, Motek Posesorski, oraz przedstawiciel PPS.CKW., Bronisław Załęski. Tematem przemówień było bezrobocie i walka z niem oraz sprawa obniżki komornego /120/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Powiat Białostocki. Dnia 5 marca b.r. w Białymstoku staraniem Stowarzyszenia "Kultur-Liga" prelegenci Brotmacher i Wiernik wygłosili odczyt na temat "Nowa powieść żydowska"./100/.-

Dnia 27 marca b.r. w Białymstoku towarzystwo "Tarbuth" urządziło akademję ku uczczeniu 50-lecia pracy poetyckiej Chaima-Nochima Bielika /600/.-

Powiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 4 marca b.r., staraniem towarzystwa "Tarbuth", przybyły z Warszawy Abram Ansztejn wygłosił odczyt na temat: "Język hebrajski w dobie obecnej" /100/..

Powiat Grodzieński.

W dniu 25 marca b.r. w Grodnie odbyła się akademja z okazji 15-lecia istnienia towarzystwa sportowego "Makabi" w Grodnie /900/.-

Zycie gospodarcze.

W okresie sprawozdawczym odbyło się kilka zebrań członków poszczególnych banków żydowskich, a mianowicie:

dnia 26 marca b.r. - Banku Udziałowo-Spółdzielczego w Białymstoku celem zdania sprawozdania za rok 1932 i wyberaniu nowych władz banku;

w dniach 4 i 11 marca b.r. - Zydowskiego Banku Ludowego w Sokółce - celem wybrania nowego zarządu banku;

dnia 5 marca b.r. - Banku Spółdzielczego w Grajewie, celem zatwierdzenia sprawozdania z działalności banku za rok ubiegły oraz dokonania wyboru nowego zarządu.-

P R A s A .

Prasa żydowska białostocka, na wzór stołecznej, wiele miejsca poświęcała obecnym wypadkom w Niemczech, pozatem poruszała zagadnienia lokalne, z których zasługują na uwagę: sprawa Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Białymstoku, kwestja zatwierdzenia Zarządu Gminy Wyznaniowej Zydowskiej w Białymstoku oraz wywiad z Wicewojewodą Białostockim.-

" Białystoker Frimorgen" w numerze 18 z dnia 10 marca b.r. w artykule, zatytułowanym "Dlaczego nie zatwierdza się" zastanawiał się nad pytaniem, dlaczego władze nadzorcze dotychczas nie zatwierdziły zarządu i rady gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku, mimo, że od czasu wyborów upłynęło już przeszło 4 tygodnie. W rozważaniach swych na ten temat pismo doszło do wniosku, że w tem wszystkiem jest ręka "Agudy", która wywiera w tym celu wpływ we władzach nadzorczych, by nie zatwierdzały zarządu gminy, składającego się w swej więk-

szości z sejmików. Na zakończenie konkluduje pismo, że narodowo-uświadomione społeczeństwo żydowskie w Białymstoku nie zrezygnuje ze swych praw w kierunku swobodnego wybierania radnych gminy według własnego sumienia.-

Wreszcie pismo to w numerze 26 z dnia 20 marca b.r., pisząc o wywiadzie swego współpracownika z Panem Wicewojewodą Białostockim, zauważyło między innemi, że Pan Wicewojewoda podkreślił, iż niezrozumiałem jest dlaczego miejscowe starsze społeczeństwo żydowskie wszędzie używa wciąż jeszcze języka rosyjskiego, zamiast posługiwać się językiem macierzystym - żargonem lub hebrajskim, czy też wreszcie państwowym, polskim. Postępowanie takie społeczeństwa żydowskiego uważa Pan Wicewojewoda za nietaktowne .-

Pozatem prasa zagonowa białostocka szeroko komentowała zajścia antyżydowskie w Grajewie i w Raczikowie.-

b/ B i a ł o r u s i n i .

Powiat Białostocki.

Dnia 12 marca b.r. w Białymstoku odbyło się zebranie członków koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej pod przewodnictwem Józefa Grygorczuka. Złożono sprawozdanie kasowe z przedstawienia, urządzonego w dniu 26 lutego b.r., oraz postanowiono uruchomić bilbjotekę i czytelnię przy kole T.S.B., urządzić szereg odczytów o treści naukowej i z literatury białoruskiej, rozpocząć w niedalekiej przyszłości kurs dokształcający dla analfabetów oraz interwenjować u władz w sprawie otwarcia na początku roku szkolnego 1933/1934 państwowych szkół białoruskich, podobnie jak to mają inne mniejszości narodowe. W tym celu zarząd koła ma złożyć petycję miarodajnym czynnikom /17/.-

Dnia 11 marca b.r. we wsi Pieszczaniki, gminy Gródek a następnie w dniu 12 marca we wsi Dzierniakowo, gminy Gródek

odbyły się zebrania członków kół T.S.B. przy udziale Filipa Kiziewicza, członka Okręgowego Zarządu T.S.B. Omawiano sprawy oświatowe.-

Na zebraniu członków koła T.S.B. w Bielewiczach, gminy Gródek, omawiano sprawę zebrania żyta do siewu dla sekretarza Okręgowego Zarządu T.S.B., Łukaszyka.-

Powiat Wołkowyski.

Dnia 12 marca b.r. w Wołkowysku, w lokalu zamkniętym odbył się Okręgowy Zjazd członków T.S.B. z powiatu wołkowyskiego. Postanowiono zorganizować w Wołkowysku Zarząd Okręgowy T.S.B. i wybrano członków tego zarządu, w skład którego weszli: Mikołaj Bahacz - członek KPZB., Jan Panotczyk - członek KPZB., Jan Sztop - członek KPZB., karany 1-miesięcznem więzieniem za usiłowanie nielegalnego przekroczenia granicy do Rosji, Eugenjusz Zagórski i Aleksander Charuk - podejrzani o należenie do KPZB., oraz Józef Ziemczyk, czynny członek KPZB. Wybrany w takim komplecie zarząd nie daje najmniejszej gwarancji, że prace T.S.B. na terenie powiatu wołkowyskiego prowadzone będą w kierunku lojalności do państwowości polskiej, lecz wręcz przeciwnie należy przypuszczać, że Zarząd ten przyczyni się w dużej mierze do szerzenia wśród białorusinów akcji wywrotowej, a zwłaszcza tendencyj separastycznych /83/

Na zebraniu w dniu 11 marca b.r. członków koła T.S.B. we wsi Horbacze, gminy Świsłocz, postanowiono, by członkowie koła pobierali lekcje języka białoruskiego od b.nauczyciela Stefana Zarzeckiego. Lekcje mają się odbywać w wynajętym na ten cel starym budynku, który obecnie doprowadzają do stanu używalności niemal wszyscy wieśniacy, pracując bezinteresownie i kradnąc nawet na ten cel różne materjały budowlane.-

c/ L i t w i n i .

Powiat Grodzieński.

Dnia 12 marca b.r. we wsi Derzele, gminy Marcinkańce odbyło się zebranie członków lokalnego oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza. Omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano nowy zarząd.-

W okresie od dnia 6 do dnia 16 marca b.r. teren gminy Marcinkańce objeżdżał działacz litewski z Wilna, Adam Butrym, który po wsiach, gdzie istnieją oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza, urządzał odczyty popularno-naukowe,ilustrowane przezroczami.-

W związku z ostatniemi wydarzeniami na terenie międzynarodowym rozsiewane są wśród ludności litewskiej na terenie powiatu grodzieńskiego pogłoski, że wkrótce wybuchnie wojna z Niemcami i wówczas zamieszkały przez litwinów teren przyłączony będzie do Litwy. Wykorzystują te pogłoski członkowie Towarzystwa Św.Kazimierza i rozpoczynają silniejszą akcję antypolską, nawołując ludność do zapisywania się do ich szeregów.-

Powiat Suwalski.

W dniu 4 marca b.r. w Sejnach odbyła się uroczysta akademja ku czci Św.Kazimierza, na którą przybyło dziewięć oddziałów Towarzystwa Św.Kazimierza. Referat o życiu i pracach Św.Kazimierza wygłosił miejscowy dziekan, ks.Stasiewicz, zaś Michał Isidor - o zasługach tego świętego dla Litwy, wreszcie Józef Maksimowicz nawoływał młodzież, by wstrzymała się od używania alkoholu i popierała Towarzystwo Św.Kazimierza /200/.-

Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Maciejcie na zebraniu w dniu 19 marca b.r. postanowił wznieść w maju w tej wsi drewniany krzyż pamiątkowy /50/.-

80

d/ Ukraincy.

Ukraincy, zrzeszeni w Centralnym Komitecie Ukraińskim w Polsce, w oddziałach w Augustowie i we wsi Płociczno, powiatu suwalskiego, urządzili w dniu 12 marca b.r. akademje ku czci poety ukraińskiego, Tarasa Szewczenki. Na akademjach tych wygłoszono referaty o życiu i dziełach poety.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV.	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni	1	-	2	7	1230	60 - 400	90
Poalej-Sjon Prawica	1	-	-	5	190	40 - 50	-
B u n d	1	-	-	3	510	90 - 200	-
Mizrachi	-	-	1	-	-	-	-
Tarbuth	1	3	2	1	1070	100-600	65
Kultur-Liga	-	-	-	3	185	40- 100	-
Makabi	-	2	-	-	90	30 - 60	-
Hechaluc-Pioner	1	1	-	-	100	40 - 60	-
Brith-Trumpeldor	-	1	1	1	60	15 - 30	-
Gemiłus Chesed	4	-	1	kwesta	183	25 - 60	-
Linas Chacedek	2	1	3	kwesta	320	70 - 200	40
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	6	2	-	-	217	17 - 120	-
Litewskie T-wo Św. Kazimierza	3	-	-	-	200	15 - 150	-

I. - zebrania,

II.- przedstawienia,

III. - zabawy,

IV. - odczyty.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1905(33T.

Białystok, dnia 22 V. 1933r.

-:TAJNE:-

81

B. PILNE

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5 za miesiąc kwiecień 1933 roku.-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc kwiecień 1933 roku.-

Za Wojewodę

(St.Modliński)
Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu n(Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
" Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Łomży,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.IX. w Brześciu n(Bugiem,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.

Dowództwo Okręgu Korpusu № IX
Wpłynęło dn. 29.V. 1933 L. 2214
Załączników

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1905/33.T.
Dnia 10 maja 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc kwiecień 1933 r.

I. SYtuacja ogólna

Jednym z najważniejszych momentów okresu sprawozdawczego, który wniósł poważne zmiany do zobrazowanego w poprzedniem sprawozdaniu układu stosunków społeczno-politycznych na terenie ojewództwa a zwłaszcza jego powiatów, należących do djecezji łomżyńskiej/strefa działania Stronnictwa Narodowego/, było zawieszenie działalności i równoczesne rozwiązanie wszystkich jednostek organizacyjnych Obozu Wielkiej Polski. Fakt ten został potraktowany przez społeczeństwo jako bezpośrednia i natychmiastowa reakcja na wydarzenia w dniach 18 - 23 marca b.r. w powiatach łomżyńskim i szczuczyńskim, a równocześnie jako stwierdzenie przez władzę administracji ogólnej, że nie będą one tolerowały w przyszłości takiej działalności organizacyj legalnych, któraby zagrażała bezpieczeństwu publicznemu i interesom Państwa. Od chwili rozwiązania Obozu Wielkiej Polski nie upłynęło jeszcze tyle czasu, by władze administracji ogólnej mogły się zorjentować o zamierzeniach b.kierowników tej organizacji i Stronnictwa Narodowego w odniesieniu do dołów b.OWP., niemniej jednakże są one już w posiadaniu pewnej sumy przesłanek, które pozwalają dopatrywać, że ze strony nazwanych czynników czynione są wszelkie wysiłki w kierunku utrzymania tych dołów w ramach organizacyjnych Stronnictwa Narodowego. O ile sądzić można, w Stronnictwie Narodowem ścierają się różne poglądy w kwestji organizacyjnego ujęcia b.członków Obozu Wielkiej Polski , wobec czego kwestja ta jest naogół dowolnie rozwiązywana w terenie przez lokalne organizacje Stronnictwa Narodowego. Jedne z tych organizacyj tworzą z pośród b.członków O.W.P. sekcje-

82

młodych tronnictwa Narodowego, inne przekształcają b.placówki OWP. na koła Stronnictwa Narodowego, niektóre zaś oczekują na dyrektywy z Warszawy . Utrzymuje się przekonanie, że władze naczelne Stronnictwa Narodowego powołają do życia nową przybudówkę polityczną tegoż Stronnictwa dla kontynuowania działalności rozwiązanego O.W.P. Faktem stwierdzonym jest, że znaczna część b.członków O.W.P. zerwała całkowicie z tą organizacją i nawet Stronnictwem Narodowem, ale podkreślić trzeba także, że poważny ich odsetek orjentuje się nadal na b.Obóz Wielkiej Polski . Przyczynia się do tego w dużym stopniu propaganda Stronnictwa Narodowego, które podkreśla niemal na każdem miejscu, że decyzja władz co do rozwiązania Obozu Wielkiej Polski pozostała tylko decyzją na papierze , w rzeczywistości bowiem Obóz Wielkiej Polski istnieje i rozwija się organizacyjnie. W każdym bądź radzie rozwiązanie Obozu Wielkiej Polski wpłynęło niezmierznie uspakajająco na umysły ludności , a przedewszystkiem przekreśliło wytworzone przez tę organizację zadrażnienie stosunków pomiędzy ludnością polską i żydowską. Po rozwiązaniu Obozu Wielkiej Polski straciła w dużej mierze na ostrości działalność Stronnictwa Narodowego. W której dominowało nastawienie na rozbudowę Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, ośrodków parafjalnych Stronnictwa, budzenie wśród społeczeństwa zainteresowania przyszłymi wyborami do przedstawicielstw samorządowych i propagandę przeciwrządową. Pod koniec miesiąca posłowie i działacze Stronnictwa Narodowego wyjaśniali jego stanowisko w odniesieniu do wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, podkreślając, że Stronnictwo Narodowe nie może liczyć na wybór jego kandydata, niechce zaś oddać swych głosów na kandydat bloku prorządowego, gdyż w ten sposób dokonałoby aktu zalegalizowania stanu rzeczy w Polsce, istniejącego od roku 1926. Nie-nastręczyła władzom administracji ogólnej specjalnych uwag i spostrzeżeń działalność Chrzescijańskiej Demokracji, która żywszą była jedynie w powiatach grodzieńskim i białostockim.- Zauważyć należy jedynie, że

w Białymstoku i powiecie białostockim, będących terenem dywersji Stronnictwa Narodowego względem Chrześcijańskiej Demokracji, działaczej tej ostatniej poczynili szereg kroków, obliczonych na niewpuszczenie na ten teren Stronnictwa Narodowego, które zresztą po rozwiązaniu O.W.P. i zawieszeniu działalności "Białostockich Nowin Codziennych", dywersję tę przerwało. W kwietniu oba omawiane Stronnictwa zmieniły dość radykalnie swój stosunek do Stronnictwa Ludowego, o ile bowiem dotąd tolerowały jego działalność nierzadko jako sprzymierzeńca w walce opozycyjnej z Rządem, to obecnie, widząc, że sprzymierzeniec ten zagraża ich interesom politycznym, wszczęły przeciwko niemu kampanję, wykorzystując zwłaszcza duchowieństwo katolickie. Z tej też racji działalność Stronnictwa Ludowego w wielu miejscowościach osłabła. Ważniejszymi jej momentami były rozszerzanie sieci kół lokalnych Stronnictwa i przygotowywanie ich do udziału w kongresie, mającym się odbył w Warszawie pod koniec maja.

Polska Partja Socjalistyczna ograniczała się w swych poczynaniach do poczynań na gruncie pracowniczych związków zawodowych, zwłaszcza w powiatach grodzieńskim i bielskim oraz w m.Białymstoku i czyniła przygotowania do obchodu pierwszomajowego. W działalności jej dostrzegany był pewnego rodzaju fakt kokietowania elementów komunizujących, co tłumaczyć należy z jednej strony wzrostem wpływów tych elementów w ogniwach organizacyjnych partji, z drugiej zaś taktyką pewnego rodzaju nieodżegnywania się od koncepcji tworzenia jednolitego frontu robotniczego. Swiadczą o tem fakty, że posłowie i działacze PPS. niemal na wszystkich wiecach i zebraniach wskazywali na zdobycze socjalne proletarjatu w Rosji Sowieckiej i potępiali wszelkie przygotowania do napadu na ZSRR. ze strony państw kapitalistycznych.-

W życiu społecznem dominowała akcja prorządowych organizacyj społecznych, zmierzająca do konsolidowania społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem na polu społecznem i gospodarczem. Spotykała

się ona oczywiście z przeciwdziałaniem stronnictw opozycyjnych.

W życiu mniejszości narodowych na czoło wydarzeń wysuwała się reakcja ludności żydowskiej na prześladowania żydów w Niemczech. Reakcja ta przyjmowała najczęściej formy bojkotu ekonomicznego Niemiec, bojkot ten jednakże miał przeważnie charakter manifestacji narodowościowej . Podkreślało to nawet prasa żydowska, która wskazywała, że podjęta przez żydów polskich akcja przeciwko niemcom hitlerowskim powinna odegrać ważną rolę w kształtowaniu się stosunku żydostwa polskiego do Państwa. Stanie się to jednak , według jej podkreśleń, tylko wtedy, jeżeli żydzi w traktowanej akcji nie będą się ograniczali jedynie do stanowiska żydowskiego i nie będą występowali tylko jako żydzi, ale zaczną podkreślać i manifestować wobec całego świata, że działają również jako obywatele polscy, jako ~~integ~~ składowa część Polski, której niemcy hitlerowskie najbardziej zagrażają.- Wspomniana prasa akcentowała dalej, że chodzi nietylko o samą manifestację, ale i o czyn, którym winno być nadanie akcji bojkotowej charakteru ogólno-państwowego, branie przez żydów czynnego udziału w pracach Związku Obrony Kresów Zachodnich, L.O.P.P. i in. przyczynianie się do rozszerzanie pracy społecznej nad obroną Państwa, propagowanie tej obrony wśród żydów polskich poza granicą kraju i t.p., a przedewszystkiem zacieśnięniu współpracy z Rządem.

Zasługującą na podkreślenie sprawą ludności białoruskiej była odmowa Starosty Powiatowego w Wołkowysku na rozpoczęcie działalności przez wybrany w marcu b.r. zarząd okręgowy T.S.B. na powiat wołkowyski, którego skład nie dawał gwarancji, że działalność ta będzie utrzymana w ramach statutowych.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie nie uległa poprawie, niemniej jednakże na niektórych odcinkach życia gospodarczego ludności dostrzegane były symptomy odprężenia. W znacznym stopniu na sytuacji tej zasiążył przedłużający się strajk robotników przemysłu włókienniczego w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1905/33.T.
Dnia 10 maja 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1933 rok.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Zarzucał drukarni djecezjalnej w Łomży, że drukowała czasopismo "Młodzi", będące organem O.W.P. i propagujące hasło bicia i niszczenia żydów, sprzeczne z głoszonem przez kościół hasłem miłości bliźniego. Zdaniem pisma, drukarnia djecezjalna, drukując pismo "Młodzi", przyczyniła się w dużym stopniu do szerzenia nienawiści społeczeństwa polskiego do żydów, nie uświadomiony bowiem czytelnik pisma "Młodzi", widząc na niem signum drukarni djecezjalnej, uważał się za rozgrzeszonego i wprowadzał w czyn hasło "bić żydów", co musiało doprowadzić i doprowadziło do tragicznych wydarzeń w Radziłowie.-

Pismo z zadowoleniem przyjęło fakt rozwiązania O.W.P. twierdząc, że godził on w interesy Państwa zagrażał bezpieczeństwu, podważał w społeczeństwie poczucie zagwarantowanej Konstytucją równości i wolności i chciał Polskę cofnąć do tego poziomu, na którym Hitler chce ustabilizować stosunki w Niemczech, to jest do poziomu nie tolerancji i nienawiści narodowej. Zaatakowało tygodnik "Życie i Praca", jako pismo katolickie, które nie wspomniało ani słowem o uroczystych obchodach Imienin Marszałka Piłsudskiego, a natomiast wychwalało Hitlera zato jedynie, że wysłał on delegację do Watykanu w osobach dwuch pruskich ministrów. Postępek ten pismo porównywało z perfidjąm dawnych krzyżaków, którzy nosili obok zbójeckiego noża

84

i stryczków - różaniec święty i dodawało z ironią, że po "mieczyku" OWP przyszła teraz kolej na uzyskanie przez "Życie i Praca" z "Gwiastyki hitlerowskie".

W artykule "Wiatr od Niemców" pismo podkreślało, że tym żydom, którzy mściwie w myśl nacjonalistycznej zasady "oko za oko, ząb za ząb" chcieliby w Polsce czynić samosąd wobec obywateli z mniejszości narodowych należy przypomnieć, że oni są również mniejszością i, że raczej należałoby, ażeby obywatele polscy wyznania mojżeszowego zamanifestowali godnie przeciw Hitlerowi przez wyrzeczenie się żargonu jako zepsutej niemczyzny. Wreszcie pismo zastanawiało się nad zagadnieniem obchodu święta 3 Maja i dochodziło do wniosku, że Konstytucja 3 Maja, jakkolwiek ujmowała zwniosłe cele, niemniej jednakże nie może być dzisiaj przewodnikiem dla Polski Odrodzonej i stanowi raczej cenny zabytek przeszłości, a przeto nie będzie dziwnem, jeśli nowa Konstytucja, która ujmie w formę ostateczną rezultaty naszego budownictwa wenętrznego, pominie artykuł Konstytucji marcowej, ustanawiający święto narodowe w dniu 3 Maja.

b/ Prasa opozycyjna.

a i Życie" Pismo alarmowało, że wyłania się niebezpieczeństwo całkowitej ruiny gospodarki narodowej i podkreślało, że nie należy przeciągać struny cierpliwości ludzkiej, a trzeba rzetelnie zająć się naprawą życia gospodarczego w Polsce, bo czas już po temu ostatni. Występowało nadal przeciwko Związkowi Pracy Obywatelskiej Kobiet, wykorzystując w tym celu komunikaty Katolickiej Agencji Prasowej i przeciwko zepsuciu moralnemu, szerzonemu przez czynniki państwowe w dziedzinie sportu i wychowania fizycznego. Na marginesie sprawy obchodu święta 3 Maja

stwierdzało, że przełamanie kryzysu w kraju nastąpi tylko wtedy, gdy społeczeństwo umoralni się i zbliży do Boga.

Konstatując fakt wysłania przez Hitlera do Watykanu swych dwóch ministrów oraz wyjazd króla belgijskiego do Jerozolimy w celu odwiedzenia grobu Chrystusa, zapytywało z przesem, czy i kiedy zdobędzie się na podobny czyn Polska. Traktując o Zgromadzeniu Narodowem dnia 8 maja, podkreślało, że obojętemu jest z jakiej partji, lub dzielnicy wyjdzie przyszły Prezydent Rzeczypospolitej, byleby był tym mężem opatrznościowym, który wezwie naród do zgody, jedności i przestrzegania w życiu państwowem zasad katolickich.

Białostockie Nowiny Codzienne.

W związku z trwającym strajkiem robotników przemysłu włókienniczego w Białymstoku pomawiało władze administracji ogólnej o bezsilność wobec przemysłowców, zapoznawanie interesów robotnika i brak stanowczej decyzji w kierunku zmuszenia przemysłowców do zlikwidowania strajku na warunkach korzystnych dla robotnika. Traktując o reakcji ludności żydowskiej przeciw prześladowaniu żydów w Niemczech, wskazywało, że akcja bojkotu ekonomicznego Niemiec hitlerowskich jest w pewnych wypadkach akcją pozytywną w zrozumieniu państwowem ale najczęściej społeczeństwo żydowskie pojmuje ją jako wojnę wypowiedzianą Hitlerowi za jego politykę wewnętrzną, a nie Niemcom jako takim, które żydzi w ciągu 15 lat ostatnich stale przeciwko Polsce popierali. Pismo dodawało, że dla żydów niebezpieczeństwo niemieckie skończy się razem z Hitlerem, polacy zaś winni prowadzić akcję bojkotową nie przeciwko Hitlerowi, lecz przeciwko rewizjonizmowi niemieckiemu bez względu na to, czy jego przedstawiciele prześladują żydów, czy też n

W artykule "Posłuszeństwo wobec władzy", nawiązując do słów pisma świętego że "Wszelka władza pochodzi od Boga" i przytaczając interpretację tych słów według wywodów św. Tomasza podnosiło, że jeżeli ktoś doszedł do władzy przez gwałt, w takim razie poddani nie mają obowiązku posłuszeństwa wobec niego a przeciwnie mają prawo obalić go, jeżeli posiadają do tego siłę.

"Nowe Życie"

Podnosiło wielkie znaczenie dla Polski Konstytucji 3 Maja która zdecydowała o odrodzeniu narodu i zaznaczało, że obecna Konstytucja wzorowana jest na Konstytucji Majowej, której wiele zasad wcieliła w życie rozwijające się pomyślnie i zahamowane dopiero wypadkami majowymi 1926 roku.

"Zjednoczenie Katolickie":

Podnosiło gł-ównie konieczność oparcia życia jednostek i państwa na zasadach ściśle chrześ jańskich.-

---- oOo ----

H.B.

Wojewoda Białostocki

Nr.BP.1907/33.T.

Białystok, dnia 10 maja 1933r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5 za miesiąc kwiecień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy zaznaczył się ożywioną działalnością BBWzR w kierunku zwoływania wieców sprawozdawczych oraz zebrań członków kół i sympatyków. Mianowicie w kwietniu urządzono czternaście zgromadzeń publicznych, w tem w powiecie augustowskim siedem. Zgromadzenia te stanowią reakcję przeciwko działalności Stronnictwa Ludowego zarówno w odniesieniu do powiatu augustowskiego jakoteż innych, na których terenie Stronnictwo to chce się wzmocnić organizacyjnie.-

Zgromadzenia publiczne.

Pow. augustowski. W kwietniu b.r. poseł Michał Łazarski zwołał wiece sprawozdawcze w następujących miejscowościach: w Bargłowie, Sopoćkiniach, Sztabinie, Raczkach, Szczebro-Olszance, Jaminach i w Netcie. W przemówieniach swych na tych wiecach poseł Łazarski omawiał prace Sejmu obecną sytuację polityczną, oraz zagadnienia gospodarcze, tudzież nawoływał do zgodnego współżycia ludności polskiej z żydowską. Wiece te obudziły znaczne zainteresowanie wśród zebranych, głównie rolników omawianemi sprawami gospodarczemi. /200- 400/.

Powiat białostocki. W Białymstoku w dniu 9 kwietnia r.b. posłowie Jan Wróblewski i Sławomir Dabulewicz wygłosili referaty na temat: "Praca obecnej sesji sejmowej w Polsce" /200/.

Pow. łomżyński. Dnia 2 kwietnia r.b. w Szumowie na zorganizowanym przez

Sekretarjat Rady Powiatowej BBWzR w Łomży wiecu, przemawiał Witold Raganowicz, podnosząc znaczenie dla wsi nowej ustawy samorządowej oraz poczynania Rządu w kierunku zwalczania kryzysu gospodarczego /200/.

Drugi wiec sprawozdawczy odbył się w Łomży w dniu 23 kwietnia r.b. Przemawiali - senator Wielowiejski i poseł Godlewski. Obaj oni oświetlali pracę ciał ustawodawczych i ostatnie zarządzenia Rządu. /1000/.

Pow. ostrołęcki. W Ostrołęce w dniu 30 kwietnia r.b. zwołał wiec sprawozdawczy senator Juljan-Wincenty Poczętowski, który omawiał sprawę stosunku obywatela do Rządu i jego poczynań oraz wynikające stąd obowiązki obywateli. Przemówienie senatora wywarło nader dodatnie wrażenie na słuchaczach, którzy wyrażali jedynie ubolewanie, że przedstawiciele BBWR tak rzadko pokazują się w Ostrołęce. /350/.-

Pow. sokólski. Dnia 2 kwietnia r.b. w Sokółce odbyło się zebranie Rady Powiatowej BBWR celem omówienia spraw organizacyjnych, a następnie, bezpośrednio po zebraniu Rady, urządzono wiec sprawozdawczy na którym przemawiali posłowie Józef Sanojca, Włodzimierz Bzowski i Jan Walewski. Sanojca w przemówieniu swem zwrócił uwagę na grożące Polsce z Zachodu niebezpieczeństwo oraz w przystępnych słowach przedstawił zebranym obecny stan gospodarczy Państwa i uwypuklił poczynania Rządu w kierunku przezwyciężania kryzysu gospodarczego. Poseł Bzowski poruszył działalność nowozorganizowanych Izb Rolniczych i Urzędów Rozjemczych, poseł Walewski zaś nawoływał do otrząśnięcia się z apatji i zaprzestania ciągłego narzekania na obecne stosunki, ponieważ w istocie nie jest tak bardzo źle, jak się dla wielu wydaje oraz zapowiedział rozpoczęcie robót publicznych na większą skalę w województwie białostockiem /300/.-

Pow. suwalski. W Suwałkach dnia 23 kwietnia r.b. pouprzedniem posiedzeniu Rady Powiatowej BBWzR, na którem omawiano sprawy organizacyjne, odbył się wiec sprawozdawczy posła Sławomira Dabulewicza, który w przemówieniu swem zanalizował ostatnio wydane ustawy, dotyczące rolnictwa, przemysłu oraz zagadnień socjalnych. /600/.

Pow. wołkowyski. Dnia 23 kwietnia b.r. w Wołkowysku odbył się wiec sprawozdawczy, na którym przemawiali posłowie Jan Walewski, Włodzimierz Bzowski oraz Senator Walery Roman. Poruszali oni wzrastające niebezpieczeństwo ze strony Niemiec, ustawy samorządowe i inne, dotyczące rolnictwa, oraz napiętnowali działalność partyj opozycyjnych. /400/.

Zebrania zamknięte.

Pow. białostocki. W dniu 9 kwietnia r.b. odbyły się zebrania w różnych godzinach członków i sympatyków BBWzR w Krypnie i w Dobrzyniewie Dużem. Na obu tych zebraniach poseł Jaroszewicz omawiał sytuację gospodarczą oraz zapoznał zebranych z ustawą samorządową. /100-60

Pow. bielski. Dnia 2 kwietnia b.r. w Hajnówce odbyło się zebranie członków lokalnego koła BBWzR. Po omówieniu spraw organizacyjnych i panujących w Hajnówce stosunków lokalnych dotychczasowy Zarząd koła zgłosił rezygnację ze swego stanowiska, wskutek czego zebrani powołali nowy zarząd w składzie 7 osób. /69/.

Podobne zebranie Komitetu Gminnego BBWzR, zwołane wyłącznie do omówienia spraw organizacyjnych odbyło się w dniu 3 kwietnia r.b. w Orli. /30/.

Pow. łomżyński. Dnia 9 kwietnia r.b. odbyły się zebrania członków Komitetów Gminnych BBWzR w Kołakach i w Stawiskach. Przemawiali członkowie Rady Powiatowej BBWzR na temat ustawy samorządowej, oraz ostatnich wystąpień antysemickich w Niemczech. Przebieg zebrań

87,

w Kołakach był spokojny, natomiast w Stawiskach usiłowali wnieść zamieszanie w obrady sympatycy PPS.CKW, którzy zebrali się w tym dniu celem wysłuchania referatu sekretarza Związków Zawodowych w Łomży, Bronisława Załęskiego. Zebranie to robotników z pod znaku PPS było we właściwym czasie w Starostwie zgłoszone, lecz posterunek PP w Stawiskach zawiadomienie Starostwa o mającem być zebraniu otrzymał dopiero w dniu 10 kwietnia r.b., zatem zebranie z tej racji w oznaczonym terminie nie odbyło się, a stąd i pewne rozgoryczenie robotników, które w miernym stopniu wyładowało się na zebraniu Komitetu BBWzR. /65-130/.

Pow.wołkowyski. Na zebraniu członków BBWzR w Wołkowysku w dniu 28 kwietnia b.r. wybrano zarząd lokalnego Komitetu Miejskiego BBWzR, w skład którego weszło 10 osób.

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Augustowski	7	2000	200 - 400	-
Białostocki	4	760	60 - 200	-
Łomżyński	4	1395	65 -1000	-
Ostrołęcki	1	350	-	-
Sokólski	1	300	-	-
Suwalski	1	600	-	-
Wołkowyski	2	440	40 - 400	-
Razem	20	5845	40 - 1000	-

b/ Polska Partja Socjalistyczna dawna Frakcja Rewolucyjna.

Pow. szczuczyński.

Dnia 9 kwietnia b.r. odbyło się w Grajewie otwarcie świetlicy PPS d.Frakcji Rewolucyjnej. Przy tej okazji delegat Centrali tej partji, Dymek, wygłosił obszerny referat na temat obecnej sytuacji politycznej i ekonomicznej w świecie. /250/.

c/ Stronnictwo Narodowe.

Stronnictwo Narodwe w dalszym ciągu prowadziło ożywioną akcję w dwóch kierunkach: z jednej strony przez urządzanie szeregu wieców publicznych oraz zebrań swych członków i sympatyków czyniło dywersję przeciwko Stronnictwu Ludowemu i jego poczynaniom, z drugiej zaś strony wiele uwagi poświęciło na skupienie b. członków rozwiązanego Obozu Wielkiej Polski w swych szeregach. Treść przemówień posłów na zgromadzeniach publicznych i na zebraniach członków oraz miejscowości, gdzie odbyły się te zebrania, wyraźnie wskazują, że akcja Stronnictwa Narodowego, poza konsekwentnem i stałem zwalczaniem Rządu wymierzona jest również w pierwszej linji przeciwko Stronnictwu Ludowemu. Zgóry uplanowana i dokładnie przemyślana akcja ta odnosi pewne sukcesy w odniesieniu do działalności Stronnictwa Ludowego.

Zgromadzenia publiczne.

PowaBiałostocki.

Dnia 2 kwietnia r.b. we wsi Juchnowiec-Kościelny odbył się wiec sprawozdawczy posła Rutki, który w wygłoszonem na tym wiecu przemówieniu poddał krytyce ostatnio uchwalone przez Sejm ustawy oraz budżet, tudzież nawoływał do bojkotu żydów, lecz nie drogą gwałtu, ale na drodze ekonomicznej. /300/.

Pow. ostrołęcki.

W Ostrołęce w dniu 23 kwietnia r.b. odbył się wiec sprawozdawczy, zwołany przez posłów Witolda Staniszkisa, Jana Choromańskiego i prof.Bohdana Winiarskiego. Poseł Staniszkis

88

w przemówieniu swem omawiał głównie sprawy gospodarcze, krytykując niezaradność i brak inicjatywy ze strony Rządu w zwalczaniu obecnego kryzysu oraz rozrzutność grosza publicznego na zbyteczne inwestycje, podczas gdy w dziedzinach, gdzie istotnie niezbędna jest wydatna pomoc finansowa Rządu, istnieje nadal kompletne zaniedbanie. Następnie wyraził przekonanie, że pod obecnymi rządami nie należy liczyć na poprawę sytuacji gospodarczej w kraju. Poseł Winiarski przemówienie swe poświęcił zagadnieniu żydowskiemu, wywodząc, że Stronnictwo Narodowe zwalcza żydów przedewszystkiem z tego powodu, że żydzi są elementem destrukcyjnym w Państwie, czego najlepszym dowodem ma być to, że komuniści bodaj wyłącznie rekrutują się z pośród żydów. Dodał, że Rząd nigdy nie występował w obronie Polaków gnębionych przez Niemców, lecz nawet przeciwnie - paktował z Niemcami, lecz gdy obecnie rządy Hitlera poczęły prześladować żydów, to dzisiaj urządzane są demonstracje protestacyjne przeciwko Niemcom, a w obronie żydów. W końcu prof. Winiarski poddał krytyce ustawę o szkołach akademickich. Poseł Choromański apelował do zebranych, by przystępowali na członków powstać mającej spółdzielni rolniczej w Ostrołęce i tym sposobem uniezależniali się od handlu żydowskiego. Po przemówieniach, które naogół utrzymane były w tonie powściągliwym, uchwalono rezolucję, wyrażającą uznanie i podziękowanie Stronnictwu Narodowemu za pracę oraz domagającą się obniżenia cen produktów przemysłu skartelizowanego i zalecającą kupowanie towarów u polaków./200/.

Powiat wysokomazowiecki.

Dnia 30 kwietnia r.b. w Sokołach odbył się wiec sprawozdawczy przy udziale posłów Zygmunta Berezowskiego i Józefa Milika. Berezowski mówił o obecnem przesileniu gospodarczem, zarzucając Rządowi brak umiejętności w rządzeniu

trwonienie pieniędzy, tudzież wchodzenie w konszacht z Niemcami w dziedzinie gospodarczej, co wyszło jedynie na szkodę polaków. Poseł Milik poddał krytyce nieumiejętność Rządu w dysponowaniu groszem publicznym i faworytowanie tych, którzy "dobrze śpiewali Pierwszą Brygadę". Zaznaczył, że pomimo rozwiązania O.N.P. wyłoni się nowa organizacja, skupiająca narodowców, którzy nadal będą prowadzić walkę z Rządem. Po omówieniu ustawy o szkołach akademickich i po krytyce polityki kartelowej Rządu poseł nadmienił, że Polska w niedalekiej już przyszłości będzie albo narodowa albo komunistyczna. Przemówienie swe Milik zakończył krytyką działalności Stronnictwa Ludowego oraz wyrażeniem nadziei, że z czasem dojdzie do władzy Stronnictwo Narodowe /700/.

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. W Choroszczy w dniu 23 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków koła Stronnictwa Narodowego przy udziale senatora Michała Sicińskiego, który w przemówieniu swem poruszał głównie sprawy gospodarcze, oświatlając je ze stanowiska Stronnictwa Narodowego i zarzucając Rządowi rozrzutną gospodarkę w latach poprzednich, przy ówczesnej dobrej konjunkturze gospodarczej, co doprowadziło wreszcie do obecnego ciężkiego przesilenia gospodarczego. Następnie wspominał o rzekomych nadużyciach przy ostatnich wyborach do Sejmu, skutkiem czego Stronnictwo Narodowe, znalazłszy się w Sejmie w mniejszości nie może wpływać na bieg życia państwowego. Na zakończenie podniósł, że ze strony Sowietów nie grozi nam obecnie żadne niebezpieczeństwo, natomiast groźne chmury nadciągają z Zachodu, wobec czego i naród musi być przygotowany na ewentualną obronę Kresów Zachodnich/40/

Powiat Łomżyński. W dniu 1 kwietnia b.r. przybył do Łomży Jerzy Kurcjusz /[illegible]/ a w dniu 2 kwietnia poseł Witold Staniszkis. Obaj przy-

byli brali udział w zebraniu organizacyjnem komitetu pomocy aresztowanym za wypadki w Radziłkowie. Pozatem Kurcjusz krytykował bezczynność b. OWP. na terenie Łomży i okolicy w bojkotowaniu żydów i położył nacisk na ściślejsze zorganizowanie się b. członków OWP. w ramach Stronnictwa Narodowego i posiadanie legitymacyj członkowskich tego Stronnictwa. Podniesiono również konieczność posiadania przez Stronnictwo Narodowe własnego lokalu w Łomży.

W dniu zaś 23 kwietnia b.r. odbyło się w Łomży zebranie organizacyjne młodych Stronnictwa Narodowego, rekrutujących się z członków b. OWP. Przemawiała posłanka Ewelina Pepłowska, która poddała ostrej krytyce ustawę o szkołach akademickich, wspomniała o ustawie samorządowej i przy tej okazji wezwała zebranych do organizowania się celem zapełnienia kadr pracowników samorządowych zwolennikami Stronnictwa Narodowego. Wreszcie zarzucała BBWzR., że obecnie zmienił swą taktykę wobec Niemiec, występując w obronie żydów, co doprowadzić może w niedalekiej przyszłości do wojny. Po zebraniu Pepłowska rozwadała ulotkę pt. "Cudze ręce dobre, ale..." /odbitka z czasopisma "Zorza"/ /40/

Powiat Ostrowski.

Dnia 9 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Zygmunta Berezowskiego, który w przemówieniu swem poruszył sprawę bojkotu żydów w Niemczech, napływ żydów do Polski i grożące stąd współzadownictwo handlowi polskiemu. Następnie poddał krytyce nierentowność budżetu Państwa oraz nawoływał do organizowania się pod sztandarami Stronnictwa Narodowego /100/ /Specjalne sprawozdanie z tego zebrania przedłożono Ministerstwu dnia 13 kwietnia b.r. za Nr BP.1454/33.P./.-

Powiat Ostrołęcki

Z końcem kwietnia b.r. Stronnictwo Narodowe zorganizowało w Ostrołęce Zarząd Powiatowy Stronnictwa.-

owiat Suwalski.

Dnia 23 kwietnia b.r. we wsi Potasznia, gminy Kuków na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego poseł Andrzej Rutka krytykował budżet Państwa, uprawianą przez Rząd politykę w stosunku do żydów, ustawy o szkołach akademickich i samorządową, politykę karteli oraz podpisanie umowy likwidacyjnej z Niemcami, a także zaciąganie pożyczek zagranicznych na niekorzystnych warunkach. Następnie potępiał działalność Stronnictwa Ludowego i wezwał do organizowania się. /26/ -

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

W Wysokiem-Mazowieckiem w dniu 3 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale posłów Zygmunta Berezowskiego i Józefa Milika. Poseł Berezowski dowodził, że na potęgowaniu się obecnego przesilenia gospodarczego w Polsce winę ponosi Rząd z racji swej nieudolnej gospodarki, wyrażającej się w inwestycji kapitałów na zbędne, a często luksusowe przedsięwzięcia oraz w wydatnem powiększeniu liczby emerytów zwolnionych z pracy ze względów politycznych. Krytykował posunięcia Rządu w kwestji żydowskiej, wyrażając równocześnie obawę, że wydaleni z Niemiec żydzi wypierać wkrótce będą polaków z różnych stanowisk i z handlu. Poseł Milik w przemówieniu swem położył główny nacisk na bojkot żydów oraz na organizowanie się pod auspicjami Stronnictwa Narodowego, które z biegiem czasu musi dojść do władzy, inaczej bowiem grozi Polsce komunizm. Przemawiali jeszcze ks. prefekt Ciecieuchowski z Czyżewa i ks. Leon Ostalczyk, którzy nawoływali do jednoczenia się w Stronnictwie Narodowem. /500/.-

W dniu zaś 25 kwietnia b.r. odbyło się w Sokołach zebranie członków Stronnictwa Narodowego i członków b.OWP. Na zebraniu tem poszczególni mężowie zaufania zdawali sprawozdania ze swej działalności, a następnie debatowano nad sprawą zwołania wiecu sprawozdawczego na dzień 30 kwietnia b.r. w Sokołach

przez posłów Berezowskiego i Milika i w związku z tem do zaagitowania wśród ludności, by wzięła ona tłumnie udział w tym wiecu.-

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek.
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Rozciągłość	
Białostocki	2	340	40 - 300	-
Łomżyński	1	40		-
Ostrowski	1	100		-
Ostrołęcki	1	200		1
Suwalski	1	26		-
Wysoko-Maz.	3	1240	40 - 700	-
Razem:	9	1946	40 - 700	1

d/ b. Obóz Wielkiej Polski.

Pomimo rozwiązania Obozu Wielkiej Polski, dotychczasowe czynniki kierownicze tego ugrupowania usiłują konspiracyjnie prowadzić nadal akcję O.W.P. Aby zaś niejako ulegalizować swą działalność zabiegają koło wciągnięcia dotychczasowych członków b.OWP. na listę członków Stronnictwa Narodowego. Ponieważ działalność b OWP. i Stronnictwa Narodowego tak się ściśle ze sobą kojarzyły, że niejednokrotnie niemożliwem było odróżnić, gdzie kończy się akcja jednego ugrupowania, a zaczyna się drugiego, więc wspomniane wyżej zamierzenia co do zapisania na członków Stronnictwa Narodowego zwolenników b.OWP. nie napotka żadnych przeszkód. Natomiast w niektórych miejscowościach powiatu wysoko-mazowieckiego zauważono znaczne oziębienie członków b.OWP. do swych b.organizatorów i do całej akcji b OWP. Oziębienie to i niezadowolenie wyraża się w niszczeniu przez niektórych członków b OWP. legitymacyj członkowskich

i "mieszczków" oraz w żądaniu zwrotu podpisanych delegacyj przed wstąpieniem do b.OWP. Odruch jednak te mają miejsce wśród mniej uświadomionych politycznie członków, natomiast wielu wybitniejszych zwolenników b.OWP. zciąga się bezapelacyjnie do Stronnictwa Narodowego. Miarą tego, że b.OWP. nie zaprzestał swej działalności: są kolportowane ulotki oraz czynione napisy antyżydowskie i antyrządowe. Przytoczone wyżej sposoby agitacji miały miejsce w okresie sprawozdawczym na terenie powiatu augustowskiego w dwuch wypadkach, oraz w powiatach ostrołęckim i szczuczyńskim. W Białymstoku w dniu 13 kwietnia b.r. zatrzymano dwuch b.członków O.W.P., Władysława Staweckiego i Eugenjusza Halic iego, którzy umieszczali na murach napisy antyżydowskie.-

Powiat ostrołęcki.

W dniu 1 kwietnia b.r. odbyła się w Ostrołęce konferencja pomiędzy posłem Janem Choromańskim i kierownikiem Wydziału Powiatowego b.O.W.P. w Ostrołęce, Stanisławem Dyspolskim oraz innymi działaczami. Na konferencji tej miano postanowić kontynuowanie nadal pracy OWP. i bojkot żydów, przytrzymując się ścisle taktyki konspiracyjnej, aż do czasu otrzymania dyrektyw z Centrali , z Klubu Stronnictwa Narodowego.-

Pow. szczuczyński.

Członkowie b.placówek OWP. otrzymali legitymacje Stronnictwa Narodowego, przyczem data wystawienia legitymacji jest dzień 3 lutego 1933 r. z czego należy wysunąć, że władze zwierzchnie b.OWP, spodziewały się już wcześniej mającego nastąpić rozwiązania. Dawne placówki OWP. na terenie powiatu szczuczyńskiego są obecnie kołami Stronnictwa Narodowego, przyczem struktura wewnętrzna jak i zarządy tych kół w przytłaczającej większości wypadków są te same, jakie były za czasów istnienia OWP.

91

Działalność księży.

W bezpośrednim związku z działalnością opozycyjnych prawicowych ugrupowań politycznych pozostaje działalność polityczna niektórych księży, którzy nawet w tym celu nadużywają ambony.-

Na szczególną uwagę zasługują poczynania w powiecie białostockim księży Alfonsa Borowskiego z Tryczówki, Małynicza-Malickiego z Jasionówki i Niewiarowskiego z Suraża.-

Ks.Borowski, skądinąd zwolennik Stronnictwa Ludowego, zaczął silnie zwalczać Związek Strzelecki i prowadzić agitację przeciwko organizatorowi oddziału Związku Strzeleckiego, nauczycielowi Kopczyńskiemu w Bogdankach. Pozatem przeciwko temuż księdzu jest obecnie prowadzone dochodzenie za niszczenie prorządowego tygodnika "Nowiny". Ks.Borowski, podejrzewając, iż doniesienie do władz w tej materji uczynił zwalczany przezeń nauczyciel Kopczyński, spowodował, że dnia 23 kwietnia b.r., po nabożeństwie, tłum w liczbie około 100 osób dokonał najścia na szkołę w Bogdankach, wykrzykując pod adresem nauczyciela Kopczyńskiego różne pogróżki i czyniąc mu zarzuty. Po tej demonstracji tłum rozszedł się z postanowieniem nieposyłania dzieci do szkoły. Zwalczając Związek Strzelecki, ks.Borowski równocześnie zabiega usilnie koło organizowania kół Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, obiecując zakupić na własny koszt 60 mundurów dla członków omawianego Stowarzyszenia.-

Ks. Małynicz-Malicki podczas kazania w dniu 23 kwietnia b.r. ostro wystąpił przeciwko tym, którzy należą do Klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Garbarskiego w Jasionówce grożąc, że nie będzie udzielał należącym do tego Związku czkonkom posług religijnych. Następnie wezwał, by garbarze zebrali się po nabożeństwie w sali S.M.P. celem zorganizowania związku

zawodowego chrześcijańskiego. Na zebraniu tem, przy udziale 50 grabarzy, nie doszło jednak do utworzenia omawianego Związku bowiem ks. Małynicz-Malicki zaproponował na prezesa osobę, o której słyszeć nie chcieli garbarze i ze swej strony wysunęli innego kandydata, na wybór którego na prezesa nie chciał znów zgodzić się ks. Małynicz-Malicki i opuścił zebranie, a za nim poszli i zebrani garbarze.-

Ks. Niewiatowski, członek Stronnictwa Narodowego w kazaniach swych wyraźnie zaznacza, że kościół zabrania należeć do związków, które prowadzone są przez osoby cywilne. Jest to aluzja do Związku Strzeleckiego.-

W Wąsewie zaś, powiatu szczuczyńskiego, ksiądz kanonik Krysiak podczas kazania o męce Pańskiej, porównał urzędnika polskiego do Piłata, który wbrew nakazowi swojego sumienia a jedynie z obowiązku służbowego skazał jednak Chrystusa na śmierć, stając się temsamem narzędziem w ręku żydowskim. Powodem do takiego porównania, jak nadmienił, ks. Krysiak, była jego rozmowa na temat represyj z pewnym wyższym urzędnikiem państwowym, który, na zapytanie księdza, czy pozwala mu na to jego sumienie, by obecnie tak postępował w stosunku do swych współbraci chrześcjan, miał odrzec, iż jego obowiązki służbowe nie pozwalają mu liczyć się ze swem sumieniem. Wogóle całe to kazanie nacechowane było krytyką Rządu i urzędników. W końcu zaś kazania wezwał, by ludność zaprzestała wybijać szyby w domach żydowskich, natomiast by zwalczała żydów bojkotem ekonomicznym.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność Ch.D., podobnie jak i w okresach poprzednich, nie przyjęła szerszych ram, a może nawet zasięg akcji w kwietniu

skargi, obiecując swą interwencję, poczem ściskał skarżącym się ręce /100/.-

Powiat grodzieński. Dnia 9 kwietnia b.r. poseł Romuald Pułjan wygłosił w Grodnie odczyt na temat: "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich". W odczycie tym mówca dowodził, że źródłem obecnego przesilenia gospodarczego jest dyktatura kapitału międzynarodowego i nieodpowiedni podział dóbr materjalnych /200/.-

f/ Stronnictwo Ludowe.

Akcja Stronnictwa Ludowego w kwietniu b.r. w znacznym stopniu osłabła. Na ten stan rzeczy złożyło się szereg czynników. Przedewszystkiem w powiecie wołkowyskim, wyrokiem Sądu Grodzkiego skazany został na 2 miesiące i osadzony w więzieniu ruchliwy działacz i organizator kół Stronnictwa Ludowego Szczepan zadello za uprawianie agitacji antypodatkowej. Wymieniony Zadello stale był wymieniany w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych.

W powiecie sokólskim, gdzie obecnie poseł Adolf Sawicki usilnie zabiega o zdobycie wpływów i popularyzowanie dla siebie utraconych w jesieni roku ubiegłego, Starostwo nie zezwoliło mu na urządzenie wiecu sprawozdawczego w dniu 23 kwietnia b.r. w Janowie. Wreszcie, wobec rozpoczęcia wiosennych robót polnych, wieśniacy mniej wykazywali zainteresowania sprawami politycznemi i z tego też powodu prowadzona z wielkim rozmachem akcja w kierunku zakładania po wsiach nowych kół Stronnictwa Ludowego znacznie straciła ze swej intensywności, przechodząc, poza powiatem białostockim w stan nieomal całkowity st agnacji.-

Powiat augustowski. W dniu 25 kwietnia b.r. we wsi Racicze, gminy Hołynka, zwołano zebranie celem założenia w tej wsi koła Stronnictwa Ludo-

b.r. zmalał. Przypisać to należy z jednej strony silnej dywersji Stronnictwa Narodowego, z drugiej zaś - brakowi odpowiednio wyrobionych ludzi, którzyby potrafili postawić w terenie na odpowiednim poziomie akcję Ch.D. i skutecznie przeciwstawiać się dywersji Stronnictwa Narodowego.-

Powiat Białostocki. W Białymstoku w dniu 2 kwietnia b.r. dla zebranych członków Ch.D. poseł Wacław Bitner wygłosił przemówienie, które rozpoczął, jak zwykle od krytyki Rządu i jego poczynań zarzucając mu, że nie liczy się wcale z wolą narodu, lecz garstka generałów i pułkowników rządzi autokraty wnie, podobnie jak to miało miejsce w dawnej Rosji, a obecnie we Włoszech i ostatnio w Niemczech. Następnie poddał krytyce ustawę o szkołach akademickich i ustawę samorządową. O ustawie samorządowej powiedział, że zaprojektował ją wicemarszałek Sejmu dr.Karol Polakiewicz, która, pomimo protestu opozycji, a nawet niektórych posłów BBWzR. którzy z tej racji zrzekli się nawet swych mandatów poselskich, została jednak uchwalona głosami BBWzR. Poruszając wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, poseł Bitner nadmienił, że możliwem jest wysunięcie kandydatury Ignacego Paderewskiego /100/.-

Tenże poseł Bitner urządził w dniu 30 kwietnia b.r. wiec sprawozdawczy w Czarnej-Wsi Kościelnej. Omawiając politykę zagraniczną, poseł Bitner zaznaczył, że należy strzec się przed takimi eksperymentami w Polsce, jak to czyni obecnie Hitler w Niemczech i, że Ch.D. dąży do objęcia władzy drogą legalną, a nie za pomocą gwałtu. Następnie, podobnie jak i na zebraniu w Białymstoku, poddał krytyce posunięcia Rządu w sprawach gospodarczych wogóle, a w polityce kartelowej w szczególności. Na wiecu tym obecni byli członkowie PPS.CKW., którzy po wiecu zanosili różne skargi do posła na zarząd tartaku i prześladowanie ich w Czarnej-Wsi za należenie do PPS. Poseł skrzętnie notował te

wego. Zamiar ten jednak nie doszedł do skutku, bo gdy przyszło do podpisywania deklaracyj zebrani włościanie gremjalnie opuścili lokal, wzbraniając się podpisywać deklaracje /15/.-

wiat białostocki. W kwietniu b.r. założono koła Stronnictwa Ludowego w następujących miejscowościach: we wsi Smogorówka-Duża, gminy Dolistowo, we wsiach Rogowo i Konowały, gminy Choroszcz, oraz we wsiach Guzy i Szafranki, gminy Goniądz. Ożywioną działalność na terenie powiatu białostockiego w kierunku organizowania kół Stronnictwa Ludowego wykazuje, wspomniany już w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych, Wacław Karwowski.-

wiat bielski. W gminach Radziwiłłówka i Kąty kolportowano okólnik Stronnictwa Ludowego Nr.7, zapowiadający kongres tego Stronnictwa w dniach 27 i 28 maja b.r. w Warszawie.-

wiat grodzieński. Koła Stronnictwa Ludowego we wsiach Gumbacze i Łapienki rozpoczęły zbiórkę wśród swych członków pieniędzy na sztandary partyjne, których uroczyste doręczenie wspomnianym kołom ma nastąpić w czasie Zielonych Świątek.-

W Grodnie w dniu 19 kwietnia b.r. odbyło się posiedzenie zarządu powiatowego Stronnictwa Ludowego. Na posiedzeniu tem zatwierdzono wybór zarządów nowych kół oraz omówiono sprawę obchodu w roku bieżącym dorocznego Święta Stronnictwa Ludowego.-

wiat sokólski. W dniu 23 kwietnia b.r. mimo niezezwolenia na odbycie wiecu przybył do Janowa poseł Adolf Sawicki i konferował tam ze swymi zwolennikami, którym doręczył następnie większą ilość ulotek celem rozpowszechnienia wśród ludności.-

Były wójt gminy Korycin, Jan Bender, działacz Stronnictwa Ludowego urządza obecnie na terenie tej gminy zebrania włościan na których nawołuje do niepłacenia podatków i do ukrywania rzeczy przed sekwestratorami. Naskutek tej agitacji Bendera, mieszkańcy wsi Wyłudy w 90% zalegają w opłacaniu różnych podatków,

przytem zdarzają się wypadki stawiania oporu przy egzekucji należności podatkowych. Przeciwko Benderowi wdrożono dochodzenia karne.-

Powiat Wołkowyski. W związku z osadzeniem w więzieniu instruktora Stronnictwa Ludowego na powiat wołkowyski, Szczepana Zadello, członkowie koła tego Stronnictwa we wsi Ciwaniuki, gminy Jałówka, Józef Sadowski i Włodzimierz Cówoniuk w dniu 19 kwietnia b.r. przeprowadzili w swej wsi zbiórkę zboża na rzecz rodziny Zedel. Zebrano około 90 kilogramów owsa i jęczmienia.-

Powiat Wysoko-Maz. We wsi Wnory Pażochy, gminy Piszczaty, zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego, na członków którego zapisali się nieomal wszyscy mieszkańcy tej wsi.-

Powiat.	Zebrania			Ilość nowych komórek.
	Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość.	
Augustowski	1	15	-	-
Białostocki	-	-	-	5
Grodzieński	1	12	-	-
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1
RAZEM:	2	27	12 - 15	6

g/ Polska Partja Socjalistyczna.

W okresie sprawozdawczym PPS. czyniła przygotowania do obchodu pierwszomajowego. W tym celu zwołano dwa zgromadzenia publiczne w Łomży i w Kleszczelach, powiatu bielskiego, oraz zgromadzenie w Białymstoku celem omówienia przebiegu strajku włókniarzy w Białymstoku. Nadto odbyły się zebrania członków PPS. w Grodnie i w Łomży również dla omówienia obchodu 1-majowego. Wydatniejszej akcji organizacyjnej w kwietniu b.r. nie za

94

ważono.-

Białystok-Miasto.

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 11 kwietnia b.r. odbyło się w Białymstoku zgromadzenie publiczne przy udziale posła Stanisława Dubois. Pierwszy przemawiał sekretarz Okręgowej Komisji Robotniczej PPS. w Białymstoku, Tomasz Kapitułko, który na wstępie wzniósł okrzyk ku uczczeniu poległych robotników w Łodzi i w Pabjanicach, poczem omówił przebieg strajku włókniarzy białostockich, wzywając równocześnie robotników do wytrwania w akcji strajkowej aż do zwycięstwa. Następnie dłuższe przemówienie wygłosił poseł Dubois. Omówił on szczegółowo akcję strajkową w Białymstoku, Łodzi i w górnictwie, zarzucając równocześnie Panu Wojewodzie Białostockiemu brak stanowczości w stosunku do fabrykantów białostockich, by wpłynąć na nich w kierunku uwzględniania żądań robotniczych. Nadmieniając o dojściu do władzy w Niemczech Hitlera, podkreślił, że wkrótce może wybuchnąć wojna z Niemcami, Hitler bowiem, nie mogąc urzeczywistnić swych obiecanek danych robotnikom niemieckim, zechce ich pchnąć do wojny z Polską, by tym sposobem odwrócić ich uwagę od istotnego stanu rzeczy. Następnie poddał ostrej krytyce zwiększenie tygodnia pracy do 48 godzin oraz ustawę ubezpieczeniową, poczem napiętnował akcję posłów z BBWzR. podkreślając, że na urządzanych przez siebie wiecach chwalą Rząd z siebie ze rzekomą opiekę nad robotnikiem i za dbałość o jego byt, gdy w istocie przyczyniają się do uchwalania ustaw, które godzą w zdobycze socjalne robotników /600/.-

Powiat Bielski.

W Kleszczelach dnia 30 kwietnia b.r odbyło się zgromadzenie publiczne, na którem przemawiał Adam Obarski, współpracownik dziennika "Robotnik" w Warszawie. Na temat przemówienia posłużyły: kwestja podatkowa, sprawa przekroczeń budżetowych, historja przewrotu majowego 1926 roku, dojście do władzy BBWzR., omówie-

nie rozwoju faszyzmu we Włoszech i w Niemczech i porównanie go z obecną sytuacją polityczną w Polsce. W konkluzji mówca nawoływał do jednoczenia się pod sztandarami PPS.-

Powiat Łomżyński

W Łomży w dniu 2 kwietnia b.r. PPS. zwołała zgromadzenie celem omówienia sprawy Funduszu Pracy i kwestji żydowskiej. Przemawiał Bronisław Załęski, który wywodził, że mechanizacja pracy i rozwój techniki przyczyniły się w znacznym stopniu do wzrostu bezrobocia. Następnie omówił ustawę o Funduszu Pracy, oświatlając ję ze stanowiska PPS. i nadmieniając równocześnie, że zmniejszenie wydatków na policję i wojsko wydatnie wpłynęło by na zmniejszenie bezrobocia. Wreszcie podniósł dojście do władzy w Niemczech Hitlera, prześladowanie tam żydów oraz potępił wypadki w Grajewie i w Radziłowie, przypisując je akcji b. OWP. Przedstawiciel Bundu, Posesorski domagał się wyłonienia komisji, któraby udała się do Starosty Powiatowego i do Prezydenta miasta w Łomży i doręczyła rezolucję, domagającą się pracy, z braku zaś tejże - wypłacania zapomóg. Załęski sprzeciwił się temu wnioskowi, który też upadł /600/.-

Drugie podobne zgromadzenie odbyło się w Łomży w dniu 30 kwietnia b.r. celem omówienia urządzenia obchodu 1-majowego. Bronisław Załęski nawoływał obecnych do gremjalnego wystąpienia dniu 1 maja oraz krytykował przemówienia senatora Wielowieyskiego i posła Godlewskiego, wygłoszone w Łomży w dniu 23 kwietnia b.r. Na zebraniu tem ze strony obecnych członków Z.Z.Z. padły ostre słowa krytyki pod adresem miejscowych działaczów PPS.CK co w konsekwencji doprowadziło do tego, że członkowie Klasowych Związków Zawodowych postawili warunek, by projektowany pochód w dniu 1 maja b.r. odbył się pod sztandarem Związków Zawodowych, a nie PPS./200/.-

95

Powiat Grodzieński

Zebrania zamknięte.

W dniach 19 i 21 kwietnia b.r. odbyły się w Grodnie dwa posiedzenia Rady Klasowych Związków Zawodowych celem ustalenia sprawy obchodu w dniu 1 maja. Przedstawiciele POS zaproponowali bundowcom i poalejsjonistom urządzenie wspólnego pochodu. Delegaci Poalej-Sjonu uzależnili przyłączenie się swej partji do wspólnego pochodu pod tym warunkiem, jeżeli na transparentach nie będą umieszczone hasła dotyczące Palestyny.

Do porozumienia się doszło. Gdy zaś na następnym posiedzeniu w dniu 21 kwietnia b.r. ustalono szczegółowy program obchodu, było już wiadomem było, że Poalej-Sjon urządzi odrębną manifestację.-

Powiat	Zebrania			Ilość nowych komórek.
	Ilość.	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość	
Białostocki	1	600	-	-
Grodzieński	2	28	12-16	-
Łomżyński	2	800	200-600	-
RAZEM:	5	1428	12-600	-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. BP 1905/33 T.
Dnia 10 maja 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 5
za miesiąc kwiecień 1933 r.

IV. POLSKIE Związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Rezerwistów.

Dalsza wydatna praca nad organizowaniem nowych kół i zwoł wanie zebrań swych członków celem omawiania spraw organizacyjny i politycznego uświadamiania znamionowała działalność Związku Rezerwistów w okresie sprawozdawczym.-

Powiat Sokólski. Dnia 5 kwietnia b.r. w Sokółce odbyło się zebranie Zarządu Powiatowego Związku Rezerwistów. Na zebraniu tem dokonano wyboru nowego Zarządu i omawiano sprawy organizacyjne.-

W dniu zaś 23 kwietnia b.r. w Suchowoli obradowało walne zebranie członków Związku Rezerwistów z całej gminy such wlańskiej. Zdawano sprawozdanie z dotychczasowej działalności Związku oraz dokonano wyborów nowego zarządu /60/.-

Powiat Suwalski. Na zebraniu członków koła Związku Rezerwistów w Su kach w dniu 9 kwietnia b.r. debatowano nad sprawami organizacy mi koła /30/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki. Dnia 10 kwietnia b.r. w Wysokiem-Mazowieckiem o się zebranie delegatów poszczególnych kół Związku Rezerwistów tu wysoko-mazowieckiego. Wybrano nowy zarząd powiatowy, zaś w 23 kwietnia b.r. na zebraniu członków Związku Rezerwistów w S łach wybrano zarząd gminny.-

Nowe koła Związku Rezerwistów.

W kwietniu b.r. powstały nowe koła Związku Rezerwistów w następujących miejscowościach: we wsiach Bargłów, Wołkłowiczowce, Sztabin, Raczki i Szczebro-Olszanka, powiatu augustowskiego, obrzyniewo-Duże, powiatu białostockiego Bronowo, powiatu łomżyńskiego, oraz Czarnia, Zawady, Śwrowe, Bandysa, Olszyny i Charcibałda, powiatu ostrołęckiego.-

b/ Związek Strzelecki.

Związek Strzelecki w dalszym ciągu zabiegał koło tworzenia nowych oddziałów oraz na wspólnych zebraniach z członkami ochotniczych straży pożarnych i innych organizacyj omawiał sprawę obrony powietrznej i przeciwgazowej Państwa, jak również poruszał sprawy ideowe.-

Powiat Białostocki.

We wsiach Pomygacze i Biele odbyły się zebrania członków Związku Strzeleckiego z udziałem członków ochotniczej straży pożarnej i miejscowej ludności. Omawiano sprawy organizacyjne oraz obrony powietrznej i przeciwgazowej /90/.-

We wsi Bogdankach z inicjatywy Związku Strzeleckiego odbyło się zebranie porozumiewawcze przedstawicieli Związku Strzeleckiego, Związku Rezerwistów i Straży Pożarnych, celem omówienia sprawy skoordynowania i uaktywnienia pracy na polu wychowania obywatelskiego i fizycznego. Część obecnych skarżyła się na przeszkody i utrudnienia w pracy, stawiane przez kler katolicki /28/.-

Powiat Ostrołęcki.

Zauważono, że w ostatnich czasach niewielu zaledwie członków składa przyrzeczenie strzeleckie, reszta zaś członków bądź odmawia złożenia takiego przyrzeczenia, bądź całkiem występuje ze Związku Strzeleckiego.-

Wypadek odmówienia złożenia przyrzeczenia strzeleckiego miał miejsce dnia 2 kwietnia b.r. we wsi Dąbrówka, gdzie z pośród oddziału, liczącego 36 osób, złożyło przyrzeczenie tylko 18 członków, reszta zaś z komendantem tego oddziału, Władysławem Szczubełkiem, odmówiła złożenia przyrzeczenia.-

Znów dnia 9 kwietnia b.r. członkowie oddziału Związku Strzeleskiego, we wsi Łęk Starościnski gminy Durlasy, w liczbie 17 osób, złożyli na ręce komendanta kompanji strzeleckiej swe czapki i legitymacje strzeleckie, nie chcąc nadal należeć do Związku Strzeleckiego. Stało się to niewątpliwie naskutek agitacji księdza Olendera, wikarjusza z Ostrołęki.-

Nowe oddziały Związku Strzeleskiego.

W kwietniu b.r. nowe oddziały Związku Strzeleckiego powstały w następujących miejscowościach: w Strabli, Markowie, Sypniach i Olszewie-Rybałtach, powiatu bielskiego, w osadzie Wizna, powiatu łomżyńskiego i we wsi Gocły, powiatu ostrołęckiego.-

c/ Stowarzyszenie Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Po uprzednich zebraniach organizacyjnych, powstały w kwietniu b.r. nowe Stowarzyszenia Przyjaciół Związku Strzeleckiego w następujących miejscowościach: W Goniądzu i Choroszczy, powiatu białostockiego, w Skórcu, powiatu bielskiego, oraz w Wołkowysku.-

d/ Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej

Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej wyje coraz żywszą akcję propagandową i rozwój organizacyjny. W okresie sprawozdawczym w Dolistowie, powiatu białostockiego odbył się zjazd rejonowy członków tej organizacji

celem omówienia sprawy urządzania wycieczek do Częstochowy i Zakopanego.-

W Łomży na zebraniu powiatowem członków Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej omawiano sprawy organizacyjne oraz wysłuchano referatów na tematy ideowe /200/.-

Na zebraniu w Bogutach, powiatu ostrowskiego wy łoszono referat pt."Warzywnictwo".-

We wsi Grucele, gminy Troszyn, powiatu ostrołęckiego wybrano nowy zarząd koła, który składa się przeważnie z sympatyków KPP.

Wreszcie we wsi Krugły, gminy Tarnopol, powiatu wołkowyskiego, założono nowe koło.-

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej poza urządzeniem szeregu imprez rozrywkowych pogłębiało stan organizacyjny. Pozatem urządziło w ołkowysku kurs rolniczy dla przodowników S.M.P., na który uczęszczało 100 osób.-

f/ Legjon Młodych.

W Łomży zorganizowano z końcem kwietnia b.r. koło senjorów Legjonu Młodych, w skład członków którego weszli przedstawiciele miejscowego starszego społeczeństwa.

g/ Związek Inwalidów Wojennych R.P.

W Grodnie w dniu 23 kwietnia b.r. na zebraniu członków Związku Inwalidów Wojennych R.P. przyjęto sprawozdanie zarządu za rok ubiegły oraz wybrano nowy zarząd.

h/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

W dniach 1 i 2 kwietnia b.r. odbył się w Białymstoku zjazd referentek sekcji opieki nad matką i dzieckiem Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet /30/.-

Na zebraniu oddziału Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w dniu 25 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej nakreślono program działalności w roku bieżącym, udzielono absolutorjum ustępującemu zarządowi i wybrano nowy zarząd.-

i/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Dnia 12 kwietnia b.r. odbyło się w Grodnie zgromadzenie organizacyjno-propagandowe Związku Obrony Kresów Zachodnich. Omówiono obecne wydarzenia w Niemczech oraz uchwalono wysłać na ręce Pana Prezesa Rady Ministrów depeszę z prośbą o wszczęcie akcji, mającej na celu zapewnienie bezpieczeństwa i wolności polakom, zamieszkałym w Niemczech /1000/.-

j/ Organizacje rolnicze.

W dniu 1 kwietnia b.r. w Sokółce, 7 kwietnia b.r. w Suwałkach i 9 kwietnia b.r. w Grodnie odbyły się zjazdy członków okręgowych Towarzystw Organizacyj i Kółek Rolniczych. Na zjazdach tych omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano nowe zarządy.-

Zebrania członków Kółek Rolniczych odbyły się w Augustowie, w Goniądzu, powiatu białostockiego w Radziłłówce powiatu bielskiego.-

98

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Dochód
Związek Rezerwistów	8	1	-	-	758	60 - 70	87
Związek Strzelecki	10	39	6		2810	28 -140	482
Stow. Przyj. Zw. Strz.	3				175	50- 65	
Przysposobienie Wojskowe	2				82	22 - 60	
Związek Inw. Woj.	2				88	28 - 60	
Zw. Pracy Ob. Kob.	2		1		160	30 -100	72
Zw. Obr. Kr. Zach.	3				1500	300-1000	
Ochotnicza Straż Ogniowa	5	23	4		1162	40-180	406
L.O.P.P.	5			1	150	12 - 20	
Zjedn. Związków Mł. Wiejskiej i Ludowej	3	11	2		1100	20-200	113.
Stow. Młodz. Polskiej	5	33	3		2978	30-800	590

I. - zebrania

II. - przedstawienia

III. - zabawy

IV. - odczyty.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

36

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1905(33T.
Dnia 10 maja 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.5 za miesiąc kwiecień 1933 roku.

V.Ruch wyznaniowy

a) Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Kilku sołtysów w gminie Kurjanka, powiatu augustowskiego otrzymało pocztą broszurki, agitujące za przechodzeniem na łono Kościoła Narodowego. Broszurki te podpisane są przez ks.T.Piechulskiego.

Na terenie powiatu ostrołęckiego w ostatnim czasie rozwinął żywą działalność w kierunku rozszerzania wpływów Kościoła Narodowego ks. tegoż kościoła Józef Zawadzki z Malinowa-Nowego, gminy Czerwin. Zamierza on utworzyć parafję w Ostrołęce i w tym celu miał już upatrzyć tam odpowiedni lokal, należący do żyda. Zamierzenia te spotkały się z silną reakcją ze strony kleru katolickiego. Według uzyskanych informacyj, proboszcz parafji ostrołęckiej, ks.Walter miał się porozumieć z miejscowym rabinem, by wpłynął on na żydów w Ostrołęce, żeby nie odnajmowali oni ks.Zawadzkiemu mieszkania.

b) Sekta baptystów.

Dnia 2 kwietnia br. przybyli z Białegostoku baptyści w liczbie 12 osób odprawiali swe modły w Zabłudowie, powiatu białostockiego. Zebrana na nabożeństwie katolickiem ludność liczbie około 150 osób udała się do remizy straży ogniowej, gdzie odprawiali swe modły baptyści, wszczęła hałas i

poturbowała przełożonego baptystów, Millera, zmuszając równocześnie do ucieczki wszystkich baptystów.

Na wsi Ceglowicze, gminy Międzyrzec, powiatu wołkowyskiego, w dniu 18 kwietnia rb. baptyści odprawiłł swe modły. Obecnych na nabożeństwie było około 50 osób.

c) Sekta Staroobrzędowców.

W Suwałkach w dniu 20 kwietnia br. odbyło się zebranie duchownych i parafjan sekty staroobrzędowców z sześciu gmin wyznaniowych położonych w powiatach suwalskim i augustowskim. Na zebraniu obecny był poseł na Sejm, Borys Pimonow z Wilna który przedstawił zebranym swoje zabiegi około spraw wyznaniow ych staroobrzędowców. Wyjaśniono również niektóre kwestje kanoniczne, jak zawieranie ślubów i noszenie bród.

ooooo 0 oooo

38

Wojewoda Białostocki
Nr BP 1905/33.T.
Białystok dnia 10 maja 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 5
za miesiąc kwiecień 1933 roku

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu ludności żydowskiej w dalszym ciągu dominowały zagadnienia prześladowania ich współplemieńców w Niemczech. W związku z tem organizacje sjonistyczne rozwinęły żywszą akcję, mającą na celu wykazanie, że tylko odbudowa własnego państwa żydowskiego w Palestynie i skupienie tam znacznej części ludności żydowskiej, rozproszonej po różnych krajach, zapobiegnie na przyszłość powtórzeniu się podobnych do niemieckich wypadków. Bezpośrednio po ekscesach antyżydowskich w Niemczech miejscowa ludność żydowska ogłosiła bojkot towarów niemieckich. Jednakże akcja ta nie wydaje się być konsekwentnie prowadzoną i szczerą, bo o ile działacze żydowscy nawołują do bezwzględnego przeprowadzenia bojkotu, to szeroki ogół ludności żydowskiej jakkolwiek może i solidaryzuje się do pewnego stopnia z tym apelem, jednakże nie przestrzega ściśle tego hasła. Ludność białoruską zaprzątała głównie sprawa zatwierdzenia przez władze administracyjne składu zarządu Okręgowego TSzB w Wołkowysku. Pozatem wiele poświęcono uwagi na sprawy organizacyjne kół TSzB. Jednakże w okresie sprawozdawczym intensywność organizacyjna znacznie osłabła, co przypisać należy w znacznym stopniu rozpoczętym robotom polnym.

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści. Dnia 23 kwietnia r.b. w Zabłudowie, powiatu białostockiego, miejscowy nauczyciel Chona Bendryner oraz przybyły z Palestyny Natan

Gardy wygłosili referaty o życiu robotników w Palestynie i wzywali do składek na rzecz /funduszu narodowego/. /400/.

Dnia 13 kwietnia b.r. odbyło się w Grodnie zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej. Przemawiało kilku działaczy sjonistycznych, którzy dowodzili, że żydzi muszą dołożyć wszelkich starań, by rozbudować własne państwo w Palestynie i tam emigrować, inaczej zawsze w krajach diaspory będą prześladowani. Nadmieniali przytem, że w Palestynie handel rozwija się pomyślnie i, że niema tam bezrobocia. /300/.

Drugie podobne zebranie członków organizacji sjonistycznej odbyło się w Grodnie 27 kwietnia r.b. I na tem zebraniu, podobnie jak na poprzedniem, omawiano konieczność odbudowy Palestyny i zasilania funduszami organizacji "Kieren Kajemet Leizrael", zajmującej się wykupem ziemi w Palestynie. Kładziono przytem nacisk na konieczność masowej emigracji ludności żydowskiej do Palestyny. /500/.

Dnia 8 kwietnia b.r. w Łomży wygłosił odczyt Włodzimierz Zabotyński na temat: "Walka o żydowskie państwo w Palestynie". Zabotyński dowodził, że w Palestynie i w Transjordanji są jeszcze próżne wielkie obszary ziemi, które mogą pomieścić wielkie rzesze emigrantów żydowskich i dać im możność egzystencji. /600/.

W dniu 18 kwietnia b.r. na zebraniu członków organizacji sjonistycznej w Łomży mówcy udawadniali konieczność masowej emigracji ludności żydowskiej do Palestyny oraz podnosili objektywne ustosunkowanie się Rządu Polskiego do ruchu sjonistycznego. W końcu uchwalono rezolucję, która przesłana została do Centralnego Komitetu Sjonistycznego w Polsce, domagającą się, by "Żydowska Agencja" w Palestynie przedsięwzięła wszelkie kroki, któreby umożliwiły wolną emigrację żydów do Palestyny. /250/.

Zebranie organizacji sjonistycznej, domagające się

wolnej emigracji do Palestyny, odbyło się również w dniu 14 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej.

Poalej-Sjon. Dnia 22 kwietnia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej wygłoszono odczyt na temat: "Prześladowania żydów w Niemczech". Mówcy po omówieniu postępowania Hitlera w stosunku do żydów, nawoływali do bojkotu towarów niemieckich w Polsce. /200/

Dnia 14 kwietnia b.r. wznowiła w Wołkowysku swą działalność organizacja Poalej-Sjon Prawica.

Bund. W Białymstoku w dniu 23 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków Bundu, celem omówienia sprawy obchodu 1-majowego/20/

Dnia 8 kwietnia b.r. organizacje bundowskie w Grodnie urządziły akademję z okazji 50-ej rocznicy śmierci Marksa. Mówcy podnosili ważność ustroju socjalistycznego nad kapitalistycznym i zapowiadali zwycięstwo socjalizmu. /50/.

Dnia 15 kwietnia b.r. w Łomży, a następnie w tymże dniu w Stawiskach, powiatu łomżyńskiego, przybyły z Warszawy Pinches Szwarc, wygłosił odczyt na temat: "Mussolini, Hitler, Żabotyński" Prelegent nakreślił historję rozwoju socjalizmu, poczem Mussoliniego i Hitlera nazwał zdrajcami klasy robotniczej i wkońcu Żabotyńskiego porównał do tych obu mężów stanu, podkreślając z naciskiem, że jak pierwsi dwaj, tak i Żabotyński pozostaje na usługach kapitału międzynarodowego i konsekwentnie zdąża do zniweczenia zdobyczy socjalnych robotników żydowskich /120-60/.

Życie kulturalno-oświatowe.

W szeregu miejscowości o większem lub mniejszem skupieniu ludności żydowskiej urządzane były odczyty i pogadanki w kwestjach kulturalno-oświatowych. W odczytach tych dominowały zagadnienia obecnego prześladowania żydów w Niemczech.

Pow. białostocki. Dnia 15 kwietnia b.r. odbył się w Białymstoku zjazd delegatów organizacji sjonistycznej "Pioner" z terenu województwa białostockiego. /700/.

W tymże dniu w Jasionówce odbył się zjazd słuchaczów kursów języka hebrajskiego i palestynoznawstwa z oddziałów Goniądz, Knyszyn i Trzcianne. Omawiano sprawy organizacyjne./73/.

Pow. szczuczyński. Dnia 29 kwietnia b.r. w Grajewie odbyło się zebranie członków organizacji "Hechaluc-Pioner" celem wybrania nowego zarządu. /70/.

Życie gospodarcze.

W okresie sprawozdawczym odbyły się zebrania członków banków żydowskich: w Grodnie - banku Ludowego i banku Kupieckiego oraz w Ostrołęce - banku Spółdzielczego "Samopomoc".

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska w dalszym ciągu żywo zajmowała się zachodzącemi obecnie w Niemczech wydarzeniami, a głównie akcją antyżydowską, uprawianą przez rząd Hitlera. Podnosiła konieczność bojkotu towarów niemieckich, nie zważając bynajmniej na groźby Niemców, że w razie zastosowania takiego bojkotu kurs antyżydowski jeszcze bardziej będzie zaostrzony. W wywodach swych co do bojkotu, pisma żydowskie wywodziły, że przemysł białostocki, jako silnie rozwinięty, wiele surowców, głównie szmat i chemikalji sprowadzał z Niemiec, więc zaniechanie obecnie tego przez sprowadzanie tych wyrobów z innych krajów da się obecnie odczuć przemysłowi niemieckiemu, a oto głównie chodzi.

"Białystokier Frymorgen" w artykule p.t. "Obawa przed zarazą antysemicką" podkreślając konieczność bojkotu towarów niemieckich i wogóle wszystkiego, co jest niemieckie, zarazem

zauważa, że nie należy zamykać oczu na polską rzeczywistość, bowiem wybuchające tu i owdzie odosobnione wypadki wystąpień antyżydowskich są tymi symptomami, które wskazują, że w Polsce coraz agresywniej występują żywioły antysemickie i, że i tutaj, podobnie jak to obecnie ma miejsce w Europie Środkowej może "palić się grunt pod stopami żydowskiemi". Żywiołami antysemickimi w Polsce - wywodziło dalej pismo - jest endecja, z którą należy się liczyć, która, występując zawsze odważnie i śmiało, wrazie dojścia do władzy, przekreśli dotychczasowe zdobycze żydowskie i zmieni cały ustrój państwa. Nadmieniając, że endecja obejmuje swymi wpływami szerokie kręgi społeczeństwa polskiego, jak masy małomieszczańskie, prawicowe związki zawodowe, rzemieślników, młodzież wiejską i akademików, pismo ostrzegało, by współczując swym współwyznawcom w Niemczech, zwracano również baczną uwagę na zachodzące przeobrażenia w Polsce, "bowiem takie smutne historyjki mają zwyczaj powtarzać się".

Następnie, rozpatrując lansowaną przez pisma stołeczne pogłoskę o możliwości uzyskania obecnie przez Polskę pożyczki zagranicznej "Białystokier Frymorgen" w artykule, zatytułowanym: "Szantaż polityczny i bóle żydowskie" wywodził, że jeżeli jest coś w tem prawdy, że pożyczkę tę Rząd istotnie ma otrzymać, to należy zawdzięczać to wypadkom w Niemczech w związku z ich kursem antyżydowskim i "ropiejącej ranie żydowskiej" i, że pożyczka ta będzie mogła być udzielona pod tym warunkiem, że Rząd całkiem zlikwiduje politykę antysemicką. Dalej zaznacza to pismo, że endecy są przeciwko tej pożyczce i podnoszą, że jest to szantaż ze strony żydowskiej.-

Odpowiadając zaś na zarzut "Białostockich Nowin Codziennych", że żydzi bojkotują obecnie nie Niemcy, lecz Hitlera, pod-

czas gdy przez lat 15, kiedy poprzednie rządy niemieckie wysuwały pretensje rewizjonistyczne, to żaden protest ze strony żydowskiej nie był zakładany, "Białystoker Frymorgen" w artykule "Białostockie Nowiny endeckie ubolewają" pisał, że od żydowskich pogromów nikt jeszcze dotychczas nie zginął, natomiast endecy mają już na sumieniu trochę niewinnej krwi i, że endecy winni być wdzięczni żydom za ich akcję bojkotową w stosunku do Niemiec oraz, że bojkot ten winien być nauczką dla endeków, że żydzi nie gołosłownymi frazesami, lecz czynem zadokumentowali swe nieprzyjazne w stosunku do Niemiec stanowisko.

"Unzer Łebn", w artykule p.t.: "Kto będzie uderzał w stół?" zastanawiał się nad brakiem solidarności wśród rabinów białostockich i nad ich wzajemnem współzawodnictwem, a nawet zwalczaniem się, co w konsekwencji wychodzi jedynie na szkodę ludności żydowskiej, w życiu której autorytet rabina odgrywa jeszcze wielką rolę i decyduje nieraz o całej przyszłości, wziąwszy choćby pod uwagę udzielane tak licznie przez rabinów rozwody. Przytoczywszy następnie szereg przykładów, gdzie różni rabini wydawali różne sprzeczne polecenia, wzywało pismo, by wreszcie położyć temu kres przez wyznaczenie na naczelnego rabina człowieka energicznego, któryby zdołał podporządkować sobie i zmusić do posłuchu pozostałych rabinów.

Pozatem prasa ta często omawiała strajk włókniarzy białostockich.-

b/ B i a ł o r u s i n i.

ow.wołkowyski. Dnia 9 kwietnia b.r. odbyło się w Wołkowysku posiedzenie Zarządu Okręgowego Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Omawiano sprawę niezatwierdzenia przez władze administracyjne członków Zarządu Okręgowego i uchwalono przystąpić do intensywnej pracy

na terenie całego powiatu, wciągając do tej pracy głównie młodzież.

Pozatem odbyły się zebrania kół T.S.B. w następujących miejscowościach powiatu wołkowyskiego: dnia 2 kwietnia b.r. we wsi Romanowce, gminy Swisłocz, gdzie omawiano sprawy organizacyjne oraz postanowiono wspólnemi siłami zasiać ogólny ogród we wsi /14/; dnia 9 kwietnia b.r. we wsi Romanowce, gminy Izabelin, celem dokonania wyborów prezesa i skarbnika koła oraz poruszono sprawę budowy domu ludowego /20/ i dnia 23 kwietnia b.r. we wsi Dobrowola gminy Swisłocz, gdzie złożono sprawozdanie z odbytego zjazdu okręgowego TSB w Wołkowysku /50/.

We wsiach Ulezły i Jeleowszczyzna, gminy Izabelin, miejscowe koła TSB zainstalowały aparaty radjowe, słuchając przeważnie audycyj stacyj nadawczych sowieckich.

c/ Litwini.

Pow.grodzieński. Instruktor Zarządu Głównego Towarzystwa Św.Kazimierza w Wilnie, Adam Butrym, wygłosił w dniu 1 kwietnia r.b. we wsi Rotnica, gminy Marcinkańce, odczyt przyrodniczy, ilustrowany przeźroczami. Następnie ten sam odczyt powtórzył Butrym w dniu 3 kwietnia b.r. we wsi Wiciuny i 4 kwietnia b.r. we wsi Lotjeziory /40/.

Pow.suwalski. Dnia 18 kwietnia b.r. we wsi Szlinokieniach, gminy Sejwy, student uniwersytetu wileńskiego, Maciej Kraużlis, wygłosił odczyt na temat "Pierwsze litewskie czasopismo "Auśra". W odczycie tym prelegent zobrazował prześladowania przez b.władze rosyjskie piśmiennictwa litewskiego./50/.

d/ Rosjanie.

W Białymstoku dnia 30 kwietnia b.r. odbyło się zebranie członków Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności. Przewodniczył dziekan prawosławny Józef Guszkiewicz. Przeprowadzono wybory uzupełniające członków Zarządu. /22/.-

e/ N i e m c y.

Dnia 2 kwietnia b.r. w Białymstoku odbyło się zebranie członków Ewangelickiego Stowarzyszenia Pomocy na wypadek choroby i śmierci. Przewodniczył pastor Bruno Krüter. Odczytano sprawozdanie Zarządu na rok 1932 i dokonano uzupełniających wyborów członków zarządu. /60/.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni	9	1	-	3	3050	80 - 600	
Poalej-Sjon Prawica	1	-	1	3	290	20 - 100	
B u n d	3	-	-	4	1530	20 - 1200	
Tarbuth	-	1	-	1	135	65 - 70	50
Kultur-Liga	-	1	-	-	60		
Two. Szerzenia Pracy Zawodowej i rolnej wśród żydów	-	-	-	1	800		
Makabi	-	1	-	-	100		
Hechaluc-Pioner	3	-	-	2	950	50 - 500	32
Brith-Trumpeldor	2	1	-	-	360	40 - 200	28
Haszomer-Hacoir	-	-	-	1	25		
Stowarzyszenie Krzewienia kultury hebrajskiej wśród żydów	-	-	-	1	300		
T. O. Z.	1	-	-	-	75		
Linas Chacedek	1	-	-	-	25		
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	3	12	-	-	1187	14 - 150	118
Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza	-	2	-	4	560	40 - 200	

I: Zebrania

II. Przedstawienia

III. Zabawy

IV. Odczyty.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2188/33T.

Białystok, dnia 13/VI.1933r.

T A J N E

-:-:-:-:-:-:-

104

B.PILNE

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku.

21.VI

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc maj 1933 roku.-

Za Wojewodę

Modliński

/St.Modliński/

Naczelnik Wydz.Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie
2/ " " w Nowogródku
3/ " " w Brześciu n/Bugiem
4/ " " w Warszawie
5/ " " w Stanisławowie
6/ " " w Lublinie
7/ " " w Tarnopolu
8/ " " w Łodzi
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie
10/ " " " " w Wilnie
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku
12/ " " " " w Łomży
13/ " " " " w Grodnie
14/ " " " " w Suwałkach
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.IX. w Brześciu n/Bugiem
17/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.I. w Warszawie
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2183/33T.
Dnia 10 czerwca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku.

105

I. Sytuacja ogólna.

Wszystkie bez wyjątku stronnictwa polityczne weszły w okres sprawozdawczy pod znakiem zainteresowania się zwołanem na dzień 8 maja zgeromadzeniem narodowem. Stanowisko stronnictw opozycyjnych co do udziału ich w Zgromadzeniu Narodowem zostało już w kwietniu wyjaśnione o tyle, że w maju nie ulega wątpliwości, iż w Zgromadzeniu Narodowem udziału nie wezmą.

Istotne powody tego stanowiska w terenie wyjaśniały Stronnictwo Narodowe, Chrześcijańska Demokracja i Stronnictwo Ludowe, z których Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja podkreślały, że skoro nie mogą wystawić własnych kandydatów i spowodować tą drogą zmianę systemu rządzenia Państwem, powstrzymują się od udziału w Zgromadzeniu Narodowem, ażeby w ten sposób, zdaniem ich zupełnie legalny, zademonstrować przeciw istniejącemu stanowi rzeczy, gdy w inny sposób uczynić tego nie mogą. Nadto Stronnictwo Narodowe podkreślało, że nie mogło brać udziału w Zgromadzeniu Narodowem, gdyż udział w Niem musiałoby traktować jako zalegalizowanie przez siebie siedmioletnich rządów obozu pomajowego. Co do Chrześcijańskiej Demokracji zasługuje na uwagę oświadczenie na jednym z wieców posła Wacława Bitnera, że zasadniczo nie podziela on słuszności stanowiska swego stronnictwa w odniesieniu do Zgromadzenia Narodowego, gdyż uważa, że wybór Prezydenta Rzeczypospolitej winien się odbywać przy udziale reprezentacyj parlamentarnych całego społeczeństwa. Lokalni działacze Stronnictwa Ludowego i PPS. starali się dowieść społeczeństwu, że stanowiska ich stronnictw w omawianej kwestji są logiczną konsekwencją dotychczasowej walki opozycyjnej lewicy z pomajowym systemem rządzenia. Ponowny wybór profeso-

ra Ignacego Mościckiego na Prezydenta Rzeczypospolitej przyjęty został przez ogół społeczeństwa z entuzjazmem, o czem świadczą zwołane przez BBWR. w dniu 14 maja zgromadzenia, na których potępiano stronnictwa opozycyjne za niebranie przez nie udziału w Zgromadzeniu Narodowem.

Reasumując ogólnie polski ruch polityczny za ubiegły okres miesięczny, należy podkreślić przedewszystkiem wysiłki Stronnictwa Narodowego w kierunku uzupełnienia luki w swej sieci organizacyjnej jaka powstała wskutek rozwiązania Obozu Wielkiej Polski, który zwłaszcza w powiatach djecezji łomżyńskiej stanowił niezastąpioną i niezwykle czynną przybudówkę Stronnictwa, wiążącą ściśle z niem elementy młodzieżowe i łączącą generację narrodową ze starszem społeczeństwem. Nie rezygnując bynajmniej ze stworzenia dla mas b.OWP. innej legalnej formy organizacyjnej, Stronnictwo Narodowe usiłowało rozbudować intensywnie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej i związać je silniej niż dotąd z parafjalnemi ośrodkami Stronnictwa. Równolegle czyniło ono wszystko, ażeby wyznaczony na dzień 29 maja przed Sądem Okręgowym w Łomży proces przeciwko 24 członkom OWP., oskarżonych o przygotowanie rozruchów antyżydowskich w Radziłowie, powiatu szczuczyńskiego dnia 23 marca br. i branie w tych rozruchach czynnego udziału wypadł w opinji publicznej pomyślnie dla OWP. Proces ten jak wiadomo Ministerstwu, zakończył się wyrokiem skazującym oraz stwierdzającym, że ekscesy antyżydowskie były planowane i organizowane przez OWP., a nadto odsłonił właściwe oblicze i metody działania OWP., a jako taki podrwał w dużym stopniu możliwości utrzymania przy tej organizacji orjantującej się na nią części społeczeństwa.

W działalności agitacyjnej i propagandowej Stronnictwo Narodowe operowało argumentami jak w miesiącach poprzednich,

zarzucają Rządowi uleganie przemysłowcom i niewłaściwe podejście do zagadnienia walki z bezrobociem /Fundusz Pracy/, a pozatem rozwijało swój program rozwiązania kwestji żydowskiej na drodze walki gospodarczej i kulturalnej z żydami, gloryfikując nierzadko Hitlera.

Chrześcijańska Demokracja poza normalną, niezbyt intensywną pracą w terenie, którą wyczerpywała akcja organizacyjna i generalizowanie zarzutów przeciwko Rządowi / o niewybredności w poszukiwaniu tych zarzutów świadczyć może fakt ir oizowania z racji posiadania stopni wojskowych i noszenia durów przez duchownych wojskowych wyznań innych, poza duchownymi rz-katol., interesowania się trwającym od marca strajkiem włókniarzy w białostockiem, w którym Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe odgrywa znaczną rolę. W maju pozatem Chrześcijańska Demokracja starała się zatrzeć w terenie skutki przeprowadzonej przeciwko niej w miesiącach poprzednich dywersji Stronnictwa Narodowego, szczególnie w Białymstoku i powiecie białostockim, co jej się częściowo udało., Prasa stronnictwa traktując o zmianach w Rządzie, stwierdzała, że zmiany te nie wpłyną w niczem na system rządzenia, a spowoduje niewątpliwie zaostrzenie kursu względem stronnictw prawicy i złagodzenie go w odniesieniu do stronnictw lewicy i środka w związku z montowaniem przez Rząd większości sejmowej dla projektowanej zmiany Konstytucji. Wspomniana w poprzedniem sprawozdaniu reakcja Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji na akcję organizacyjną Stronnictwa Ludowego tam, gdzie zagraża ona bezpośrednio interesom obu tych stronnictw, a także przeprowadzona w ciągu miesiąca dość planowa i udatnie akcja przeciwstawna BBWzR w ośrodkach o większych wpływach Stronnictwa Ludowego spowodowały zwężenie się płaszczyzny jego działalności organizacyjnej i poderwanie wpływów, do czego przy-

czyniły się także - aresztowanie trzech działaczy Stronnictw Ludowego pod zarzutem uprawiania agitacji antypodatkowej, we wnętrzne tarcia lokalne w Stronnictwie i skutki opierania przezeń pracy organizacyjnej na składkach członkowskich, których ludność wiejska płacić nie chce. W wyniku tego "Swięto ludowe" dnia 4 czerwca b.r. wypadło dla Stronnictwa Ludowego nazwyczaj blado. Jeżeli chodzi o PPS, to główny jej wysiłek skierowany był na obchód 1-szomajowy, którego efekty zewnętrz ne były mniejsze, niż w latach poprzednich, gdy się zważy, że w białostockim okręgu przemysłowym obchód ten odbywał się w w runkach trwającego strajku włókniarzy, a także na kierowanie akcjami strajkowemi w przemyśle drzewnym /okręg bielski, gdzie strajk o charakterze politycznym skończył dla PPS przegraną i znaczną wskutek tego utratą wpływów/ i przemyśle włókienniczym /okręg białostocki, w którym PPS była dystansowana przez elementy komunizujące/. Zasługuje na podkreślenie fakt, że posłow i działacze PPS coraz częściej, niewątpliwie z uwagi na wzrost nastrojów radyklanych w partji i zawodowych związkach klasowych gloryfikują ustrój sowiecki. Działalność BBWzR w maju była intensywna, niemniej jednakże niedostateczna nadal w reagowaniu na poczynania PPS w ośrodkach robotniczych.

W życiu społecznem dominowała w dalszym ciągu akcja prorządowych organizacyj społecznych, zmierzająca do konsolidowania społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem na polu społecznem i gospodarczem. Dawała ona znaczne wyniki, zwłaszcza w powiatach, łomżyńskim, Ostrowskim, Ostrołęckim, Bielskim, Wołkowyskim i wysoko-mazowieckim. Udatnie wykorzystano w niej moment wybrania ponownie na drugie siedmiolecie Pana Prezydenta

Rzeczypospolitej, profesora Ignacego Mościckiego i przygotowania społeczeństwa do tegorocznych obchodów wielkich rocznic narodowych./250-lecie Odsieczy Wiednia i 400-lecie urodzin Stefana Batorego/, a niemniej także moment organizowania "Swięta Morza". Akcję tę, sądząc z dotychczasowych spostrzeżeń, ułatwi w najbliższych miesiącach powstrzymywanie się duchowieństwa katolickiego djecezji łomżyńskiej naskutek zaleceń kurji biskupiej w Łomży od udziału w politycznej akcji antyrządowej, co należy uważać jako skutek skompromitowania się w tej działalności kilku księży, czołowych działaczy Szronnictwa Narodoweego.

W życiu mniejszości narodowych dominowała sprawa prześladowania mniejszości żydowskiej w Niemczech i wynikająca stąd reakcja ludności żydowskiej, ujmowana zresztą w płaszczyźnie rasowej nie zaś państwowych kategoryj myślenia, jak to Urząd Wojewódzki podkreślał w poprzedniem sprawozdaniu miesięcznem. Na gruncie tej reakcji usiłowanno przeprowadzić konkretne akcje konsolidowania społeczeństwa żydowskiego przy oparciu się o wpływowe czynniki polskie, co pozostało bez większych rezultatów. Dość jednolity i rozciągły był bojkot ekonomiczny hitlerowskich Niemiec, na którego gruncie dostrzegano przeciwakcję emigrantów żydowskich z Niemiec, odpowiednio zaagitowanych w Rzeszy i usiłujących tą drogą zaskarbić sobie względy na ewentualność powrotu do Niemiec. Wystąpienia ich spotykały się z ostrzemi odprawami /Paul Sterenberg w Białymstoku i inni/. Traktowana akcja bojkotowa żydów wywoływała nierzadko reakcję ze strony kolonji niemieckiej w Białymstoku, inne bowiem kolonje niemieckie /np. w powiecie ostrowskim/ określiły odrazu swój negatywny stosunek do antypolskich poczynań Hitlera. Z zakresu ży-

cia mniejszości litewskiej podkreślić należy, wzrost nastrojów prokowieńskich wśród nauczycielstwa prywatnych szkół litewskich/powiat grodzieński/ i zwiększoną działalność Związku Wyzwolenia ilna na gruncie Towarzystwa Św.Kazimierza i Towarzystwa "Ritas". Ze spraw mniejszości białoruskiej na omówienie zasługuje dążenie elementów wywrotowych do opanowania kół TowarzystwaSzkoły Biało tuckiej, co skłoniło starostę powiatowego w Wołkowysku do zawieszenia działalności 4-ch najbardziej skomunizowanych kół Towarzystwa. Stwierdzić można, że dążenia te i ich skutki pomniejszają rolę TSB w życiu ludności białoruskiej i powodują zwężanie się sieci organizacyjnej Towarzystwa.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie pozostawała bez zmian. Wzrosły wprawdzie ceny na produkty rolne, niemniej jednak nie poprawiło to położenia ludności wiejskiej, której w maju przypadły do zapłacenia 1-sza rata stawki ubezpieczeniowej oraz podatki państwowe i komunalne. pływy podatkowe były naogół zmniejszone, co szczególnie odczuły samorządy, których nakazy płatnicze, uwzględniane przez Urzędy skarbowe w kolejności zgłoszeń i poza podatkami państwowymi, były egzekwowane w minimalnym stopniu. Skutek tego jest taki, że samorządy w większości wypadków nie wypłacały pensyj, nie mogły realizować budżetowychplanów pracy i wykonywać opieki społecznej. Dotkliwie odczuwany był przewlekający się strajk włókniarzy w Białostockim okręgu przemysłowym, przyczyniający niepowetowane straty w życiu gospodarczemu tego okręgu.-

---------oooOooo----------

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2183/33.T.
Dnia 10 czerwca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1933 rok.

II. Przegląd prasowy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Omawiając ponowny wybór przez większość Zgromadzenia Narodowego Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Profesora Ignacego Mościckiego na następne siedmiolecie, pismo podkreślało, że nazwisko Pana Prezydenta Mościckiego po 7-miu latach od pierwszego wyboru Go na Prezydenta stało się ustaloną wielkością, symbolem najidealniejszej osobistości mogącej w Polsce reprezentować Majestat Rzeczypospolitej. Dość szeroko traktowane było przez pismo zagadnienie bezpieczeństwa zewnętrznego Polski od strony Prus Wschodnich, które uważane są przez Rzeszę za kolonję niemiecką, stanowiącą wypadową bramę wojenną militaryzmu pruskiego przeciwko Polsce. Przy tej sposobności pismo zaznaczało, że Marszałek Piłsudski niewątpliwie rozstrzygnąłby inaczej kwestje Prus Wschodnich na drodze orężnej rozprawy z niemcami gdyby jej nie popsuli dyplomaci endeccy, którzy skwapliwie podpisali Traktat Wersalski.-

W rocznicę wydarzeń majowych roku 1926, pismo wskazywało, że o zwycięstwie Marszałka Piłsudskiego w tych wydarzeniach zdecydowała w dużym stopniu postawa olbrzymiej większości społeczeństwa i, że wydarzenia te rozpoczęły nową erę stabilizacji stosunków wewnętrznych w Państwie i realizacji haseł Marszałka Piłsudskiego. Podstawą pracy czynników państwowych w tej erze stał się nowy, inny stosunek obywatela do Państwa i wydźwignięta została na plan pierwszy zasada, że dobro Państwa jest najwyższem prawem, przed

którem ugiąć się muszą interesy grupowe, samowola partyjna i egoizm jednostek. Charakteryzując poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem, pismo dowodziło, że najistotniejszym sensem i celem wysiłków polityki gospodarczej Rządu na odcinku rolnictwa było zapewnić temuż rolnictwu możność walki z kryzysem, pozwolić mu odpocząć po klęsce spadku cen, w której pobite zostało ono na głowę. W tym względzie Rząd zrobił co mógł. Stworzył normy prawne i przystosował je do życia, w wyniku czego rolnik może już gospodarować spokojniej i myśleć, jak należy uruchamiać nowe dziedziny produkcji rolnej, organizować aparat zbiorowej sprzedaży płodów rolniczych i t.p. w tem przekonaniu, że możliwość przełamania kryzysu rolniczego zależy od samych rolników.-

Pozatem pismo występowało ostro przeciwko "Życiu i Pracy" za kokietowanie przezeń Hitlera i polemizowało z "Życiem i Pracą" na temat stosunków w szkołach łomżyńskich oświetlonych przed Sądem Okręgowym w Łomży w procesach, które omawiane były w poprzednich sprawozdaniach.-

"Tygodnik Wołkowyski"

Dowodził, że ponowny wybór Pana Prezydenta Ignacego Mościckiego jest potwierdzeniem faktu, że obóz rządowy z raz obranej drogi niema zamiaru już zbaczać. Traktując o sprawach gospodarczych, nie wykluczał on możliwość opracowania przez Rząd specjalnej ustawy o uprzewilejowaniu krajowych surowców rolniczych.-

----oooOOOooo---

Inne pisma prorządowe poruszały sprawy i zagadnienia lokalne, do których m.in. należały gospodarcza akcja bojkotowa społeczeństwa polskiego i żydowskiego w odniesieniu do Niemiec, zatargi zbiorowe w przemyśle i in.

109

b/ Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca"

Wypowiadało się za koniecznością odłączenia wyrazu "swięto" od wszelkiego rodzaju świeckich uroczystości, twierdząc, że wyraz ten jest określeniem dla uroczystości kościelnych i, że używanie go w odniesieniu do imprez świeckich jest równoznaczne z uprawianiem pogaństwa w życiu codziennem. W sprawie Funduszu Pracy zajmowało stanowisko negatywne, dowodząc, że, w walce z bezrobociem Rząd powinien iść konsekwentnie po linji organizowania nowych ośrodków pracy i unikania wszystkiego, co demoralizuje bezrobotnych.-Omawiając sytuację gospodarczą w kraju, pismo dowodziło, że jest ona tak dalece katastrofalną, iż przerażone nią społeczeństwo przestało się interesować wszelkiemi wydarzeniami państwowemi. Zdaniem pisma, walka z kryzysem gospodarczym oparta została na zasadzie nieliczenia się Państwa z ogółem społeczeństwa, obóz bowiem rządowy głosi hasła, że nie Państwo dla dobra wszystkich obywateli, a przeciwnie wszystko dla Państwa w Państwie i przez Państwo.-
Pozatem pismo dopatrywało, że jedynie w moralności społecznej, budowaniu życia społecznego i rodzinnego według zasad katolickich i dawaniu posłuchu wezwaniom kościoła leżą możliwości skutecznej walki społeczeństwa z kryzysem gospodarczym. Pod tym kątem widzenia rozpatrywało ono odbyty zjazd gospodarczy w Warszawie, na którego marginesie oskarżało przemysłowców o wywieranie nacisku na Rząd, ażeby poszedł drogą inflacji, rozdawaniu kredytów, ożywiania robót państwowych i rozszerzania w ten sposób sprzedaży i wytwórczości. Specjalną uwagę poświęcało pismo Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej i stosunkowi nauczycielstwa do tegoż Stowarzyszenia, podkreślając przytem, że nauczycielstwo szkół państwowych ze szkodą dla interesu Państwa od-

suwane jest od Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Pod koniec miesiąca podjęło akcję, propagującą konieczność doprowadzenia do zmniejszenia rozpiętości cen na produkty wytwórczości rolnej i przemysłowej.-

"Nowe Życie".

Wyjaśniało, że posłowie i senatorowie Chrześcijańskiej Demokracji powstrzymali się od udziału w zgromadzeniu narodowem, ażeby w ten sposób, zupełnie legalny zdaniem pisma, zademonstrować swój pogląd na dokonywujący się akt polityczny, gdy w inny sposób, więcej dla społeczeństwa zrozumiały, demonstrować nie mogli. Oceniając dokonaną zmianę w składzie rządu po ponownym wyborze profesora Ignacego Mościckiego na Prezydenta Rzeczypospolitej, pismo oświadczało, że zmiana ta nie wpłynie w niczem na system rządów, a jedynie spowoduje zaostrzenie kursu i pogłębienie wychowania państwowego z silniejszem nastawieniem przeciw narodowej prawicy. Równocześnie pismo dawało wyraz dopatrywaniu, że rząd Premjera Jędrzejewicza niewątpliwie zabierze się ze szczególniejszą energją do spraw szkolnych, zaostrzy nadzór nad prasą i wolnością słowa, zajmie się silniej odcinkiem przemysłowo-handlowym i wreszcie będzie zabiegał w środku i na lewicy o pozyskanie głosów, potrzebnych obozowi rządowemu do przeprowadzenia zmiany Konstytucji.
W artykule posła Karola Bierczaka p.t."Przypomnieli sobie Konstytucję" czasopismo akcentowało, że obecna troska o Konstytucję obozu rządowego musi być przyjmowana z wielkiem zastrzeżeniami i, że o wartości propagowanej przez ten obóz zmiany Konstytucji obóz narodowy będzie mógł mówić wtedy, gdy usłyszy, w jakim kierunku naprawa ma nastąpić.-
Pozatem pismo zajmowało się kwestją żydowską, niedwuznacznie podkreślając, że społeczeństwo polskie winno podjąć bezwzględną na wszystkich polach walkę z żydami.

jednoczenie Katolickie"

Propagowało akcję katolicką, nawoływało społeczność katolicką do czynnej działalności społecznej, nawoływało do popierania prasy katolickiej i poruszało w specjalnem oświetleniu sprawy lokalne, jak np. samobójstwo dnia 5 maja b.r. plutonowego Dunajskiego w Białymstoku /sprawa omówiona w specjalnem sprawozdaniu do Ministerstwa/, rozwiązanie przez Starostę Powiatowego w Wysokie -Mazowieckiem oddziałów żeńskiego i męskiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Sokołach za działalność polityczną t.p.-

łostockie Nowiny
dzienne " .

Propagowało bojkot gospodarczy żydów i stwierdzało, że walka obozu rządowego z ruchem narodowym wchodzi w ostatnie stadjum, zapowiadające zwycięstwo ruchowi narodowemu.- Z dniem 11 maja b.r. pismo z powodu trudności finansowych przestało uchodzić.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Wojewoda Białostocki

Nr.BP.2183/33.T.

Białystok, dnia 10 czerwca 1933r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy znamionowała nader ożywiona akcja BBWzR w terenie, polegająca na urządzeniu wielkiej liczby zgromadzeń publicznych przy znacznej frekwencji obecnych co wskazuje na zwiększenie zainteresowania ludności poczynaniami stronnictwa prorządowego. Zgromadzenia te, a zwłaszcza wynurzenia na nich posłów wniosły poważną dezorganizację do niektórych stronnictw opozycyjnych. Szczególnie wielki wyłom uczyniono w Stronnictwie Ludowem, głównie na tych terenach, gdzie dotychczas posiadało ono poważne wpływy. Pozatem traktowane zgromadzenia wpływały uświadamiająco na ludność, zwłaszcza jeżeli chodzi o zapoznawanie jej z istotnymi poczynaniami Rządu i przedstawianie tych poczynań we właściwem świetle.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat augustowski.

W maju r.b. poseł Michał Łazarski zwołał wiece sprawozdawcze w następujących miejscowościach powiatu augustowskiego: we wsiach Szczebro-Olszanka, Bargłów i Sopoćkinie /od 200 do 400 osób/ oraz w Balli-Wielkiej /500 osób/, Łojkach /500 osób/ i w Lipsku /600 osób/. W przemówieniach swych poseł Łazarski przedstawiał prace Sejmu i Rządu i podkreślał troskę Rządu o byt rolnika w obecnym kryzysie gospodarczym. Urządzenie tych wieców wpłynęło w znacznym stopniu na osłabienie działalności

Stronnictwa Ludowego, zmniejszając równocześnie jego wpływy na wsi.-

Powiat białostocki.

Dnia 15 maja r.b. w Zabłudowie poseł Michał Jaroszewicz zwołał wiec sprawozdawczy, na którym omawiał sytuację polityczną i gospodarczą Państwa. Obecny na wiecu miejscowy działacz Stronnictwa Narodowego, Bronisław Szyżkiewicz, poparty przez swych sympatyków, stawiał posłowi różne pytania, krytykujące Rząd i BBWzR, co mu się częściowo udało z uwagi na słabe przemówienie posła Jaroszewicza. W końcu uchwalono wysłać depeszę gratulacyjną do Prezydenta R.P. z okazji ponownego wyboru. /300 osób/.

Powiat bielski.

Dnia 14 maja b.r. odbyły się dwa zgromadzenia publiczne - w Siemiatyczach i Boćkach. W Siemiatyczach przemawiali Stanisław Mercik i Stanisław Woliński, a w Boćkach - Włodzimierz Dziuba. Tematem przemówień w obu miejscowościach był ponowny wybór prof. Ignacego Mościckiego na Prezydenta R.P.

Powiat grodzieński.

BBWzR w okresie sprawozdawczym przejawił ożywioną działalność, urządzając na terenie powiatu 5 zgromadzeń publicznych w Grodnie, Marcinkańcach, Mostach, Indurze i Krynkach. Na zgromadzeniach tych przemawiali: poseł Konstanty Terlikowski, adwokat Antoni Zaboklicki i kierownik Sekretarjatu Powiatowego BBWzR w Grodnie, Otton Butkiewicz. Nadto w Grodnie w zgromadzeniu brał udział również senator Wielowieyski. Tematem ich przemówień były - sytuacja gospodarcza i polityczna w kraju, wyniki prac Rządu i obozu prorządowego w czasie ostatniej sesji Sejmu i Senatu oraz projekt zmian Konstytucji w opracowaniu BBWzR.

Powiat łomżyński.

Staraniem lokalnych komitetów BBWzR, w dniu 14 maja b.r. urządzono zgromadzenia publiczne z okazji wyboru Prezy-

denta Rzeczypospolitej. Zgromadzenia takie odbyły się w Szumowie, Małym-Płocku, Wiźnie i Śniadowie. Na zgromadzeniach tych uchwalono wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta.

Powiat ostrowski.

Po długiej, całkowitej nieomal stagnacji, w maju r.b. BBWzR wniósł pewne ożywienie do ruchu politycznego, urządzając zgromadzenie publiczne w dniu 14 maja b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej. Na zgromadzeniu tem przemawiał poseł Józef Borecki oraz senator Walery Roman. Omawiali oni sprawy budżetowe i stosunek ugrupowań opozycyjnych do wyboru Prezydenta R.P. Niezwykle liczny udział ludności /500 osób/ w zgromadzeniu zdaje się wskazywać na wzmocnienie wśród społeczeństwa powiatu ostrowskiego nastrojów prorządowych. Objaw ten jest tembardziej charakterystyczniejszy, że obóz prorządowy na terenie tego powiatu od dłuższego czasu nie występował z żadną intensywniejszą akcją polityczną.

Powiat sokólski.

Zwołane przez miejscowe czynniki, zgromadzenia BBWzR odbyły się w dniu 14 maja r.b. w Korycinie /500 osób/, Kuźnicy /500 osób/, Janowie /300 osób/, Sidrze /120 osób/ i Sokolanach /300 osób/ oraz w dniu 21 maja b.r. w Nowym-Dworze /200 osób/ i Suchowoli /600 osób/. Zgromadzenia te poświęcone były omówieniu wyboru Prezydenta R.P. i napiętnowaniu postępowania stronnictw opozycyjnych, które uchyliły się od wzięcia udziału w Zgromadzeniu Narodowem. Nadto przemawiał poseł Jan Walewski, który poinformował zebranych o niedawno odbytym Zjeździe Gospodarczym w Warszawie.-

Powiat suwalski.

Dnia 14 maja b.r. w Sejnach odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posła Sławomira Dabulewicza, który w przemówieniu swem zobrazował prace budżetowe i ustawodawcze ostatniej sesji sejmowej. /350/.

Powiat szczuczyński.

W maju r b. na terenie powiatu szczuczyńskiego posłowie z BBWzR zwołali sześć zgromadzeń publicznych w następujących miejscowościach: senator Juljan-Wincenty Poczętowski w Grajewie /300 osób/, poseł Michał Łazarski w Rajgrodzie /300 osób/, poseł Godlewski w Szczuczynie /350 osób/, we wsi Lachowo /250 osób/, we wsi Grabowo /200 osób/ i we wsi Osowiec /200 osób/. Przemówienia wymienionych wyżej senatora i posłów w treści swej były do siebie podobne. Mianowicie, wyjaśniły one różnicę poglądów BBWzR i Stronnictwa Narodowego w odniesieniu do poczynań Rządu, wykazując przytem perfidną działalność Stronnictwa Narodowego w chwili, gdy sąsiad zachodni przygotowuje zbrodniczy atak na całość naszych granic i naszego dostępu do morza. Następnie zobrazowano położenie gospodarcze Państwa oraz wykazano współpracę BBWzR z Rządem, poczem uchwalono wysłanie depeszy hołdowniczej do Pana Prezydenta /od 200 do 350 osób/.

Powiat wołkowyski.

Wobec spodziewanych wyborów do samorządów BBWzR na terenie powiatu wołkowyskiego spotęgował swą działalność przez zwołanie czterech zgromadzeń publicznych. Zgromadzenia te odbyły się w następujących miejscowościach: w Rosi, Swisłoczy, Piaskach i Werejkach. Na wszystkich tych zgromadzeniach przemawiał poseł Włodzimierz Bzowski, który poruszał sytuację gospodarczą kraju i ostatnie ustawy ochronne, stosunki polityczne w kraju i na terenie międzynarodowym. Poza posłem Bzowskim zabierali również głos przedstawiciele miejscowego społeczeństwa. Tak tedy w Rosi i w Werejkach przemawiał dyrektor Rokosz na temat obecnej sytuacji Polski i za czasów przedrozbiorowych, oraz Paktu 4-ch. W piaskach - Tomasz Juchniewicz i Henryk Włostowski poruszali stosunki międzynarodowe i wreszcie w Swisło-

czy ks. Szyszko mówił o życzliwem ustosunkowaniu się rolników do poczynań rządowych, narzekał na niedbalstwo urzędników skarbowych przy ściąganiu podatków, czem zrażają do siebie ludność, oraz nawoływał do oszczędności i samowystarczalności, tudzież dawania posłuchu zarządzeniom Rządu.

Powiat wysokomazowiecki.

Dnia 14 maja b.r. w Łapach odbyło się zgromadzenie publiczne z udziałem posła Jana Walewskiego, który zobrazował obecną sytuację wewnętrzną Państwa oraz politykę zagraniczną, tudzież posunięcia Rządu w walce z kryzysem. Wskazał również na niebezpieczeństwo, grożące Polsce ze strony hitlerowskich Niemiec /450/.

Zebrania zamknięte.

Powiat białostocki.

Dnia 7 maja b.r. w Choroszczy odbyło się zebranie członków miejscowego koła BBWzR dla omówienia spraw organizacyjnych, zaś w dniu 12 maja takież zebranie przy udziale posła Michała Jaroszewicza odbyło się w Goniądzu. Omawiano sprawy gospodarcze i uchwalono wysłać depeszę gratulacyjną do Pana Prezydenta R.P. z okazji ponownego Jego wyboru.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba czł. kó
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągłość				
Augustowski	6	2500	200 - 600	-	-	-	
Białostocki	1	300		2			
Bielski	2	500	200-300				
Grodzieński	5	1650	200-600				
Łomżyński	4	-	-				
Ostrołęcki	-	-	-	1			
Ostrowski	1	500	-				

113

Sokólski	9	2020	120-600				
Suwalski	1	350	-				
Szczuczyński	6	1600	200-350				
Wołkowyski	4	1700	300-500	1	7		
Wysoko-mazow.	1	450					
Razem	40		120-600	4		-	-

b/ Polska Partja Socjalistyczna, dawna Frakcja Rewolucyjna.

Powiat augustowski.

Dnia 14 maja b.r. w Augustowie odbyło się zebranie członków PPS d.Fr.Rew. Omawiano sprawy organizacyjne. /25/.

Powiat szczuczyński.

W dniu 1 maja b.r. w Grajewie członkowie miejscowego koła PPS d.Fr.Rew. urządzili akademję. Przemawiali Andrzej Witkowski, Józef Klekotko i Antoni Karwowski, którzy podkreślali znaczenie święta robotniczego w dniu I maja dla warstwy robotniczej i zaznaczali, że tylko dzięki działalności PPS. d.Frakcji Rewolucyjnej, której ongiś przewodził obecny Marszałek Józef Piłsudski wywalczono niepodległość Polski. /40/.

c/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Powiat sokólski.

W maju na terenie powiatu sokólskiego rozpoczął ożywioną działalność organizacyjną sekretarz Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, Zygmunt Sosnowski z Białegostoku. W tym celu zwołał on kilkanaście zgromadzeń publicznych, na których wskazywał na konieczność skupienia się włościan pod sztandarami Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego oraz potępiał szkodliwą dla Państwa działalność Stronnictwa Ludowego, podkreślając równocześnie przychyl-

ne ustosunkowanie się reprezentowanego przezeń Stronnictwa do obecnego Rządu. Jakkolwiek poczynania Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego wprowadziły dezorganizację wśród zwolenników Stronnictwa Ludowego, to jednak samo Chł.Str.Rolnicze wpływów na terenie powiatu sokólskiego nie posiada i zainteresowanie tem stronnictwem jest naogół słabe, do czego w znacznym stopniu przyczyniły się przemówienia sekretarza Sosnowskiego, które stały na niskim poziomie. We wspomnianych wyżej zgromadzeniach brało udział w każdej miejscowości od 30 do 80 osób, z pośród których było wielu takich, którzy przybyli na zgromadzenie jedynie przez ciekawość.

Koła omawianego stronnictwa utworzone zostały w maju b.r. w następujących miejscowościach: we wsiach Zubrzyca-Wielka i Dąbowa-Stara, gminy Odelsk, Kupisk, Trofimówka, Białousy i Przystawka, gminy Janów, Skindzierz i Kumiała, gminy Korycin.

Powiat wysoko-mazowiecki.

Na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego pracę organizacyjną Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego prowadzi instruktor Jan Mikołajewski, który już pozyskał trochę zwolenników i nosi się z zamiarem zorganizowania w kilku wsiach kół tego Stronnictwa.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Prace Stronnictwa Narodowego w okresie sprawozdawczym zamierzały głównie w kierunku organizacyjnym. Akcja Stronnictwa w tej płaszczyźnie była nader intensywna i obliczona głównie na utworzenie komórek stronnictwa wszędzie tam, gdzie istniały oddziały b.Obozu Wielkiej Polski, przyczem stwierdzić należy, nie pozostawała ona bez rezultatów. W akcji tej, jak i w miesiącach poprzednich, znaczną rolę odgrywa duchowieństwo katolickie.

Znajduje ono również poparcie sfer zamożniejszych, które dają na nią znaczne środki materjalne, czemu też należy przypisać dodatnie tu i ówdzie wyniki omawianej akcji.

Równolegle z tworzeniem kół Stronnictwa Narodowego żywo postępuje naprzód akcja organizowania gniazd "Sokoła" wyłącznie dla młodzieży, która ze względu na swój wiek nie może wejść do stronnictwa politycznego. Tę ostatnią akcję zauważono szczególnie na terenie powiatu ostrołęckiego.

W ostatnich czasach dostrzegany był pewien rozdźwięk pomiędzy posłem Janem Choromańskim a członkami Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim, którzy w akcji tego posła dopatrują się karjerowiczowstwa i powodowani zazdrością, starają się mu w jego pracy politycznej szkodzić.

Zasługuje na uwagę lansowanie wersyj, że Kurja Biskupia w Łomży powstrzymuje księży od angażowania się w czynnej działalności Stronnictwa Narodowego. Według tych wersyj ksiądz biskup Łukomski na ostatniej konferencji dziekanów miał kategorycznie zabronić księżom uprawiania jakiejkolwiek polityki i używania w tym celu ambon, oraz wrogiego ustosunkowania się do władz administracyjnych. Tem też tłumaczony jest m.in. fakt, że znany działacz Stronnictwa Narodowego ksiądz dziekan Walter w Ostrołęce obecnie bardzo ostrożnie ustosunkowuje się do pracy politycznej tego Stronnictwa, a w wypadku przyjazdu jego posłów do Ostrołęki i urządzanych przez nich wieców stara się być nieobecny w mieście.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat suwalski.

Dnia 28 maja b.r. w Filipowie odbyło się zgromadzenie publiczne z udziałem posła Kakowskiego, którzy w przemówieniu swem podniósł, że władza w Państwie winna należeć do polaków-

katolików i,że żydów należy zwalczać na polu ekonomicznem. Następnie poddał krytyce poczynania gospodarcze i polityczne Rządu. /100/.

Zebrania zamknięte.

Powiat łomżyński.

Dnia 14 maja w Śniadowie odbyło się zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Jana Choromańskiego, który w przemówieniu swem zaznaczył, że Stronnictwo Narodowe stoi na stanowisku katolickiem i narodowem, obejmując wszystkie warstwy ludności i zajmuje wyraźną postawę wobec żydów, uważając ich za wrogów Państwa i narodu polskiego, z którymi należy walczyć głównie na polu ekonomicznem. Dalej nawoływał do organizowania się w kołach Stronnictwa Narodowego, nadmieniając przytem, że składka członkowska wynosi tylko 5 groszy miesięcznie, a i ta nie jest obowiązkowa dla niezamożnych. Następnie nadmienił, że każdy z posłów Stronnictwa Narodowego oddaje połowę swoich djet poselskich na cele organizacyjne. Podkreślił, że już obecnie należy przygotowywać się do przyszłych wyborów, które odbędą się w roku 1935. Wyjaśnił, że Stronnictwo Narodowe nie brało udziału w Zgromadzeniu Narodowem z tego powodu, że kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej został narzucony przez obóz prorządowy, który doszedł do władzy przez czyn rewolucyjny. Podniósł, że obecny Premjer i Minister Oświaty jest ewangelikiem, gorszym od żyda, bowiem dokuczył akademikom polskim przez wprowadzenie nowej ustawy dla szkół akademickich. Wkońcu zarzucił, że obóz prorządowy zmusza zależnych od siebie ludzi do zapisywania się do Związku Strzeleckiego, co miało jakoby miejsce we wsi Zabiele, powiatu ostrołęckiego, gdzie w ten sposób postąpiono z nauczycielstwem. Nas

tępnie znany działacz b.OWP, Czesław Kujałowicz, zaproponował utworzenie w Śniadowie koła Stronnictwa Narodowego i omówił jego ramy organizacyjne. Zebrani propozycję tę przyjęli i podpisali deklaracje oraz wybrali zarząd koła w składzie czterech osób, przeważnie członków b.OWP. /28/.-

Drugie zebranie członków Stronnictwa Narodowego odbyło się w dniu 28 maja b.r. we wsi Ptaki, gminy Czerwone. Na zebraniutem przemawiali Józef Odachowski, sekretarz koła Stronnictwa Narodowego w Kolnie i Tomasz Ciołkowski. Powód zebrania i treść przemówień narazie nie są wiadome. /20/.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 28 maja b.r. odbyło się zebranie członków koła Stronnictwa Narodowego we wsi Zabiele. Na zebraniu tem zarysował się rozdźwięk pomiędzy posłem Janem Choromańskim, a członkami koła, którzy z powodu tych tarć odmówili wykupienia legitymacyj członkowskich i oświadczyli posłowi, że jeżeli chce mieć członków w partji, to winien sam opłacić za nich legitymacje członkowskie.-

W maju zorganizowano koła Stronnictwa Narodowego w następujących sześciu miejscowościach powiatu ostrołęckiego: osada Myszyniec - 100 członków, wieś Czerwin - 40 członków, wieś Zabiele - 45 członków, wieś Ołdaki - 15 członków, wieś Korczaki - 20 członków i we wsi Czarnowiec - 20 członków.-

Powiat szczuczyński.

Dnia 19 maja w Grajewie odbyło się zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego, do których wygłosił przemówienie poseł Witold Staniszkis, który poddał krytyce gospodarkę Rządu, nazywając ją rozrzutną oraz wyjaśnił, dlaczego Stronnictwo Narodowe nie brało udziału w Zgromadzeniu Narodowem. W końcu wzywał do bezwzględnego bojkotu żydów. /200/.

Drugie zebranie zwolenników Stronnictwa Narodowego odbyło się w dniu 25 maja we wsi Kołaki, gminy Bełda. Na zebraniu tem Kazimierz Borchert odczytał program Stronnictwa Narodowego oraz ustawę o stowarzyszeniach. /100/.

Członkowie dawnych placówek b.OWP w Grajewie, Mirucia i Radziłowie przeszli formalnie do Stronnictwa Narodowego pozo stałe zaś placówki b.OWP w powiecie oczekują na dyrektywy były władz naczelnych tej organizacji.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Ilo członków
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Łomżyński	-		-	2	48	1	28
Ostrołęcki	-	-	-	1	-	6	240
Suwalski	1	100	-	-	-	-	-
Szczuczyński	-	-	-	2	300	3	
Razem	1	100		5		10	

Działalność księży.

Powiat białostocki.

Dnia3 maja w Knyszynie dziekan miejscowy ksiądz Jan Zamiję ć podczas kazania wystąpił ostro przeciwko organizacji P.W., nazwyjaąc jego instruktorów bandytami i zbrodniarzami. W związku z tem instruktor P.W. w Knyszynie plutonowy Tadeusz Dunajski popełnił w Białymstoku dnia 5 maja samobójstwo./specjalne sprawozdanie przedłożono Ministerstwu dnia 12 czerwca b.r. za Nr.BP.2178/33.P./.

Dnia 14 maj a w Jasionówce proboszcz miejscowy ks.

Małynicz-Malicki wygłosił kazanie na temat sprawy brzeskiej. /Specjalne sprawozdanie przedłożono Ministerstwu dnia 14 czerwca b.r. za Nr.BP.1964/33.P./.

Tenże ksiądz w związku z samowolnem pogrzebaniem zwłok zmarłego jego parafjanina, za pogrzeb którego żądał 1000 złotych, w dniu 28 maja wygłosił kazanie, w którem groził zemstą za złożenie skargi na niego do dziekana. /Sprawozdanie w tej sprawie przedłożono do Ministerstwa dnia 4 czerwca b.r. za Nr. BP.2109/33.P./.

Powiat ostrołęcki.

W dniu 3 maja, podczas wygłaszania kazania okolicznościowego z okazji Święta Narodowego, ksiądz Suliński w Rzekuniu, mówiąc o Konstytucji 3-go Maja nadmienił, że wtedy, gdy konstytucję tę uchwalano, była w Polsce pełnia wolności, a dziś tej wolności niema i że prawdziwych patrjotów obecnie prześladuje się, lecz, że te represje, ani więzienia nic nie wskórają i idea narodowa musi zwyciężyć. Następnie te osoby, które dla stanowiska zmieniły swe przekonania polityczne, nazwał on psami i podkreślił, że obecnie za patrjotów uważa się tych ludzi, którzy dokonują kradzieży mienia państwowego. Wogóle, całe kazanie upstrzone było takimi soczystymi wyrazami, jak "bandyta", "złodziej", "Kanalja", i t.p., to też wywołało ono niesmak i oburzenie wśród zebranych, tembardziej, że wygłoszone było w dniu Święta Narodowego.

W dniu 2 maja, wikarjusz w Myszyńcu, ks.Rogalski, po odprawieniu nabożeństwa majowego rozpoczął agitację i werbunek młodzieży do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, wzywając również członków Związku Strzeleckiego do wstąpienia do SMP i podkreślając, że skrócona o 3 miesiące służba wojskowa z powodu przynależenia do Związku Strzeleckiego jest bez znaczenia.

Wskazując zaś na obecnego przy tem komendanta oddziału Związku Strzeleckiego, Józefa Opońskiego, rzekł ksiądz, że "przybył on tu poto, by mu strzelców nie ukraść". Odezwanie się to posłużyło do wszczęcia awantury między członkami SMP a członkami Związku Strzeleckiego, która omal nie zakończyła się bójką.

Podobną agitację przeprowadzał ksiądz Rogalski również i we wsi Wolkowe, gminy Myszyniec, na którą strzelcy zareagowali w ten sposób, że, uformowawszy czwórki, przeszli ze śpiewem "Pierwszej Brygady" przed lokalem, gdzie znajdował się ksiądz Rogalski.

Powiat ostrowski.

Dnia 13 maja wyrokiem Sądu Grodzkiego w Ostrowi-Mazowieckiej skazany został z art.127 K.K. proboszcz parafji Poręby, ksiądz Franciszek Jagodziński na 200 złotych grzywny z zamianą na 10 dni aresztu. Kara ta na mocy amnestji została mu darowana. Proces ten wytoczony został księdzu Jagodzińskiemu za wygłoszone przez niego w dniu 14 czerwca 1931 roku na zebraniu Straży Ogniowej w Porębie przemówienie, w którem wyraził się: "Strażacy, powinniście szanować swój mundur, nie plamić go tak, jak szanowali go oficerowie rosyjscy, których znałem, czego nie mogę powiedzieć o oficerach polskich, którzy dopuszczają się takich czynów, za które człowiek uczciwy musi się wstydzić".

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej-Demokracji.

W okresie sprawozdawczym Chrześcijańska Demokracja rozszerzyła swój stan posiadania przez założenie nowego koła w powiecie białostockim. Pozatem akcja tego stronnictwa zmierzała głównie do zachowania swych wpływów w tych ośrodkach, gdzie posiada ono swoje komórki.-

Powiat białostocki.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 21 maja w Jasionówce, a 28 maja r.b. w Turośni-

Kościelnej odbyły się zgromadzenia publiczne, na których przemawiał poseł Wacław Bitner. Przemówienie posła obracało się w kółku steoretypowej krytyki poczynań Rządu w odniesieniu do spraw społecznych i politycznych /po 400 osób/.

Powiat grodzieński.

Dnia 14 maja w Indurze poseł Romuald Pułjan zwołał zgromadzenie publiczne, na którem też przemawiał. Poruszył on sprawę kryzysu gospodarczego oraz przyczyny jego powstania i podkreślił, że najłatwiej kryzys ten da się przezwyciężyć, gdy społeczeństwa zechcą przestrzegać etykę chrześcijańską i wskazania papieży Leona XIII i Piusa XI, zalecających sprawiedliwy podział dóbr materjalnych. Nakreśliwszy panujące obecnie stosunki w Rosji Sowieckiej, przestrzegał zebranych przed agitacją, uprawianą przez komunistów. Wreszcie wzywał do łączenia się w korporacjach katolickich.

Zebrania zamknięte.

Powiat białostocki.

Dnia 7 maja w Białymstoku odbyło się okręgowe zebranie członków Ch.D. Przemawiał poseł Wacław Bitner, który omawiał wybory Prezydenta R.P., nadmieniając przytem, iż już zgóry było wiadomem, kto zostanie Prezydentem, a to z uwagi na większość, jaką posiada w Sejmie i w Senacie BBWzR. Dodał, że ze strony Ch.D. miano wysunąć kandydaturę Ignacego Paderewskiego, jednak projekt ten upadł, bowiem Rząd obecny do tej kandydatury ustosunkował się negatywnie. Po przemówieniu posła Bitnera dokonano wyborów nowego zarządu okręgowego CH.D., w skład którego weszło 6 osób z Białegostoku i powiatu białostockiego. /100/.

W Turośni-Kościelnej w dniu 28 maja b.r. po zgromadzeniu publicznem odbyło się zebranie organizacyjne koła Chrześcijańskiej-Demokracji, na którem wybrano zarząd nowozorganizowane-

go koła. Na członków z miejsca zapisało się 23 osoby. /50 osób/

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość członków,
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość	Ilość	Frekwencja		
Białostocki	2	800	400-400	2	150	1	23
Grodzieński	1	200					
Razem	2	1000	400-400	2	150	1	23

f/ Stronnictwo Ludowe.

Działalność Stronnictwa Ludowego odbywała się przeważnie w ramach kół wiejskich i najczęściej konspiracyjnie. Okres sprawozdawczy zaprzątnął wiele uwagi wyborami delegatów na kongres Stronnictwa w Warszawie. Organizacja kół wiejskich została do pewnego stopnia zahamowana z jednej strony przez wstrzemięźliwość wieśniaków do płacenia składek, a z drugiej zaś przez dywersję ze strony BBWzR, którego znaczna liczba wieców i wygłoszonych na nich przemówień w dużym stopniu ostudziła zapał ludności wiejskiej do Stronnictwa Ludowego.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat sokólski.

W Sokółce w dniu 15 maja odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez Stronnictwo Ludowe. Na zgromadzeniu tem przekształcono utworzony w czerwcu 1932 roku Zarząd Powiatowy Stronnictwa Ludowego, który nie przejawiał żadnej działalności, na Sekretarjat Powiatowy. Na czele Sekretarjatu stanął Jan Bender, szwagier posła Adolfa Sawickiego. Pozatem wybrano delegata na kongres w Warszawie.-

118

Zebrania zamknięte.

Powiat białostocki.

Dnia 16 maja r.b. w Długołęce, gminy Krypno odbył się kurs polityczno-gospodarczy z udziałem posłów Michała Roga i Adolfa Sawickiego. /.0 osób/,

Podobny kurs odbył się dnia 21 maja również w Klewinowie, gminy Juchnowi. Wykładali na tym kursie poseł Adolf Sawicki, oraz dr.Gogolewski i Jan Kreczko. /200 osób/.

Dnia 28 maja w tejże wsi odbyło się zebranie członków miejscowego koła Stronnictwa Ludowego. Omawiano sprawę zorganizowania święta w dniu 4 czerwca r.b. /20 osób/.

Powiat grodzieński.

W związku z mającym się odbyć w Warszawie kongresem Stronnictwa Ludowego, w Grodnie w dniu 21 maja zwołano zebranie członków Zarządu Powiatowego i kierowników kół wiejskich Stronnictwa, celem wybrania delegata na kongres, oraz urządzenia obchodu "Święta Ludowego" w dniu 4 czerwca b.r. Na delegata wybrano prezesa Zarządu Powiatowego S.L., Bronisława Makarewicza, obchód zaś "Święta" postanowiono urządzić we wsi Grandzicze, gminy Hoża i zaprosić na obchód posła Antoniego Langera.

Powiat suwalski.

W dniu 7 maja we wsi Przeroślі odbyło się zebranie członków koła Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem omawiano sprawę mającego się odbyć kongresu Stronnictwa w Warszawie. /40 osób/.

Na zebraniu Zarządu Powiatowego w Suwałkach w dniu 10 maja r.b, wybrano delegata na wspomniany wyżej kongres.

Dnia 25 maja we wsi Krywólka, gminy Huta odbyło się zebranie Zarządu Powiatowego i delegatów kół wiejskich Stronnictwa Ludowego. Na wezwanie sekretarza Antoniego Trochima do składania ofiar na sztandar, ze strony zebranych uczynio-

no mu zarzut, że za zebrane na ten cel 130 złotych kupił sobie rower. Trochim usprawiedliwił to koniecznością częstych rozjazdów w sprawach agitacyjnych i ciężkim swoim stanem materjalnym i w dalszym ciągu apelował do zebranych o składanie ofiar na koszta urządzenia kongresu i na przyjście z pomocą ukaranym administracyjnie za urządzanie nielegalnych zebrań. /30/.

Powiat szczuczyński.

Dnia 29 maja we wsi Wólka-Piaseczna, gminy Ruda, odbyło się zebranie sympatyków Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem Wacław Karwowski krytykował działalność Rządu i nawoływał do organizowania się w celu usunięcia tegoż Rządu. Wdrożono w tej sprawie dochodzenia.

Ruch organizacyjny.

Powiat augustowski.

Ze stanowiska sekretarza Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Augustowie usunięto Antoniego Trochima naskutek zarzutów działacza ludowego, Piotra Gołubowa, który posłowi Sawickiemu przedstawił Trochima jako manjaka, dążącego do skrajnie lewicowej polityki i nie zasługującego na zaufanie. Pozatem Gołubow zarzucił Trochimowi utrzymywanie kontaktu z policją i z władzami administracyjnemi w czasie wyborów do Sejmu.

Powiat białostocki.

Dnia 2 maja we wsi Szafranki, gminy Goniądz założono miejscowe koło Stronnictwa Ludowego i wybrano zarząd. Do koła na członków zapisało się 30 osób.

W dniu 28 maja, po uprzedniem zebraniu, zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego we wsi Wólka, gminy Juchnowiec. Na członków zapisało się 18 osób. /22 osoby/.

Powiat łomżyński.

Stronnictwo Ludowe czyni wysiłki w kierunku organizowania swych kół na terenie gminy Kołaki, Rutki i Kupiski. Zabiegi te w większości wypadków rozbijają się o niechęć wieśniaków głów-

nie co do deklarowania składek członkowskich. Wpływy Stronnictwa Ludowego przesiąkają przeważnie z powiatu wysoko-mazowieckiego. Na terenie gminy Kupiski koła Stronnictwa Ludowego istnieją we wsiach: Zawady - 18 członków, Siemień - 10 członków, Podgórze - 32 członków. Organizatorem tych kół jest niejaki Władysław Kępka.

Powiat ostrowski.

Podjęta w maju akcja Stronnictwa Ludowego na terenie powiatu ostrowskiego, mająca za zadanie zorganizowanie całego szeregu kół wiejskich, nie wydała narazie żadnych rezultatów. Utworzono jedynie Komitet Powiatowy Stronnictwa w Ostrowi-Mazowieckiej. Taką abstynencję ludności wiejskiej od organizowania się w kołach Stronnictwa Ludowego przypisać należy w znacznej mierze wybitnemu osłabieniu wpływów stronnictwa na wsi, a w większym zaś stopniu - przytępieniu wrażliwości ludności wiejskiej na sprawy polityczne.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość członków.
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość	Ilość	Frekwencja.		
Białostocki	-	-	-	4	442	2	48
Grodzieński	-	-	-	1			
Sokólski	1	250	-	-			
Suwalski	-	-	-	3	80		
Szczuczyński				1			
Razem	1	250		9		2	48

c/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność PPS w maju wyraziła się głównie w urządzeniu obchodów pierwszomajowych. Jakkolwiek w wielu miejscowościach partja poświęciła wiele uwagi i trudu na zorganizowanie na sze-

szą skalę tych obchodów, niemniej jednak nie wypadły one tak imponująco, jak je projektowały czynniki organizacyjne. Zasługuje na uwagę znikomy udział, poza Białymstokiem i powiatem bielskim, w tych obchodach robotników pracujących i ludności wiejskiej, a następnie przytępiony entuzjazm uczestników obchodu w odniesieniu do samej uroczystości robotniczej pierszomajowej. /Szczegółowe sprawozdanie z omawianego obchodu przedłożono Ministerstwu dnia 11 maja b.r. za Nr.Br.1834/33.P.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat augustowski.

W Augustowie w dniu 1 maja odbył się pochód i wiec, na którem przemawiał prezydent m.Suwałk i prezes OKR.PPS Suwałki Wawrzyniec Gałaj, który potępiał faszyzm włoski i omawiając tendencje zaborcze hitlerowskich Niemiec, zaznaczył, że klasa robotnicza w Polsce, jak jeden mąż wystąpi w obronie granic Państwa. Następnie nadmienił, że Rząd obecny, popierający kartele, nie potrafi zwalczyć bezrobocia i powinien ustąpić miejsce rządowi robotniczo -włościańskiemu. /120/.

Powiat białostocki.

W Białymstoku w dniu 1 maja PPS urządziła pochód, który zgromadził 1600 osób. W trakcie pochodu odbył się wiec na którym przemawiali miejscowi działacze PPS i Bundu: Antoni Niewiór, Benjamin Flomenbaum /Bund/, Tomasz Kapitułko i inni. Przemówienia ich obracały się w kole znanych formułek socjalistycznych o ucisku i wyzysku mas pracujących przez warstwy posiadające, konieczności walki o rząd robotniczo-włościański, ubezpieczenia socjalne i t.p.

Na terenie powiatu białostockiego obchody 1-majowe odbyły się w Jasionówce /150 osób/ i w Gródku /200 osób/. W Gródku w obchodzie brali udział także członkowie Towarzystw

Szkoły Białoruskiej z okolicznych wiosek.

Powiat bielski.

Z okazji obchodu pierwszomajowego, odbyły się zgromadzenia publiczne w następujących miejscowościach: w Bielsku-Podl. /60 osób/, w Boćkach /40 osób/, w Hajnówce /1000 osób/, w Nurcu /200 osób/, w Czeremsze /150 osób/, w Białowieży /150 osób/, w Siemiatyczach /300 osób/ i w Brańsku /500 osób/. Pozatem w dniu 21 maja odbył się wiec sprawozdawczy posła Bronisława Mikołajewskiego w Drohiczynie n/Bugiem /120 osób/. Głównym tematem przemówień na wszystkich zgromadzeniach było nawoływanie do walki z kapitalizmem pod sztandarami PPS oraz do organizowania się celem obalenia istniejącego obecnie systemu rządzenia w Polsce.

Powiat grodzieński.

W dniu 1 maja odbyły się zgromadzenia publiczne w Grodnie /300 osób/ i w Mostach /1000 osób/, Na zgromadzeniach tych mówcy podkreślali znaczenie święta robotniczego w dniu 1 maja, oraz nawoływali do organizowania się pod sztandarami PPS.

Powiat łomżyński.

Z racji obchodu 1-go maja, odbył się w Łomży pochód i wiec, zorganizowany przez PPS. Przemawiał miejscowy działacz Bronisław Załęski i delegat z Warszawy, Kaczmarski. Przemówienia nawiązane do okoliczności, utrzymane były w tonie umiarkowanym. /350 osób/.

Powiat ostrowski.

W Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 1 maja na zgromadzeniu publicznem przemawiał poseł Stanisław Dubois, który podnosił znaczenie święta 1-go maja oraz omawiał położenie polityczne i gospodarcze Państwa. /300 osób/.

Powiat suwalski.

W Suwałkach w dniu 1 maja PPS zorganizowała pochód i wiec. Przemawiali na wiecu miejscowi działacze PPS., poddając ostrej ktyryce gospodarkę kapitalistyczną oraz faszyzm we Włoszech i w Niemczech, zlekka tylko poruszając sprawy polskie. /150/.-

Powiat szczuczyński.

W dniu 1 maja zorganizowano w Grajewie akademję. Przemówienie wygłosił Fryderyk Jeroma, który, podnosząc znaczenie obchodu dnia 1 maja dla robotników, dał wyraz nadziei, że kapitalizm wkrótce upadnie, a zapanuje rząd robotniczo-włościański. /50/.

Powiat wołkowyski.

W Wołkowysku w dniu 1 maja odbyła się akademja, zorganizowana przez PPS pod płaszczykiem Z.Z.K. Na akademji tej wygłoszono kilka referatów, które poruszały wydarzenia w Niemczech i politykę zaborczą Hitlera, oraz omawiały położenie socjalne robotników i stosunek ich do kapitalistów. Akademję zakończono odśpiewaniem pieśni robotniczych. /180 osób./

Powiat wysokomazowiecki.

W dniu 1 maja w Łapach odbył się pochód i wiec, na którym przemawiał poseł Stanisław Dubois. Mówił on o znaczeniu święta pierwszomajowego dla warstwy robotniczej, skarcił tych, którzy uchylili się od udziału w tym święcie i nawoływał do jedności i solidarności w celu wywalczenia państwa robotniczo-chłopskiego. /450/.

Zebrania zamknięte.

Powiat augustowski.

W dniu 28 maja b.r. przybył do Augustowa - Nowicki, delegat Okręgowego Komitetu PPS z Suwałk i odbył tajną naradę z miejscowymi działaczami tej partji. Tematem narad była kwestja zorganizowania w Augustowie nowego Komitetu Powiatowego.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość członków
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągłość				
Białystok M.	1	1600					
Białostocki	2	350	150-200				
Bielski	9	2520	40-1000				
Grodzieński	2	1300	300-1000				

121

Łomżyński	1	350	
Ostrowski	1	300	
Suwalski	1	150	
Szczuczyński	1	50	
Wołkowyski	1	180	
Wysoko-mazow.	1	450	
Razem:	20	7250	50-1000

---oooOooo---

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP 2183/33.T.
Dnia 10 czerwca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1933 rok.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Powiat Białostocki.

Dnia 25 maja w Wasilkowie odbyło się walne zebranie miejscowego koła, na którem dokonano wyboru nowego zarządu. Obecnych około 60 osób.-

Dnia 28 maja odbyły się w Choroszczy /1500 osób/ i Jaświłach, gminy Dolistowo /300 osób/ zloty oddziałów, przy czem w Choroszczy dokonano poświęcenia proporca.-

Powiat Bielski.

Nowy oddział - został zorganizowany we wsi Wojtki, gminy Kąty. Oddział liczy 14 członków.-

Powiat Grodzieński.

W maju została zakończona akcja sadzenia drzewek, zainicjowana i przeprowadzona przez Związek St zelecki . W wyniku akcji zasadzono na terenie powiatu około 2000 drzewek.-

Powiat Ostrowski.

Dnia 14 maja b.r. w Zarębach-Kościelnych odbyło się uroczyste otwarcie wspólnej świetlicy miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego i koła Młodzieży Wiejskiej /150/.-

Powiat Ostrołęcki.

Nowy oddział - został zorganizowany we wsi Długie, gmina Czarnia.

Powiat Sokólski.

Na terenie całego powiatu obchodzono uroczyście święt kompanijne oddziałów Związku Strzeleckiego. Jednocześnie urządzono zawody w P.O.S., w wyniku których zdobyło odznak sportową: w Kuźnicy - 54 strzelców, w Dąbrowie - 34, w

Suchowoli - 74, w Nowym-Dworze - 5, w Janowie - 52.-

W dniu 3 maja b.r. w Sokółce odbyło się uroczyste złożenie przyrzeczenia strzeleckiego kompanji, liczącej 220 pieszych, 24 cyklistów i 22 konnych.-

wiat Suwalski.

Dnia 14 maja b.r. w Suwałkach odbyła się odprawa 60-ciu komendantek oddziałów Strzeleckich.-

Dnia 21 maja w Bakałarzewie odbyła się koncentracja okolicznych oddziałów Związku Strzeleckiego i Związku Rezerwistów, połączona z zawodami o odznaką P.O.S.-

Dnia 28 maja w Sejnach podczas lokalnego święta Związku Strzeleckiego odbyło się uroczyste składanie przyrzeczenia strzeleckiego.-

wiat Wysoko-Mazow.

Dnia 8 maja w Kobylinie odbyło się zebranie organizacyjne Związku Strzeleckiego, na którem dokonano wyboru zarządu.-

b/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Rozwijało w dalszym ciągu na terenach poszczególnych powiatów propagandę idei Związku Strzeleckiego, dzięki której zorganizowano szereg nowych oddziałów.-

Poza tem urządzono szereg imprez dochodowych celem zasilenia kas jednostek organizacyjnych Związku Strzeleckiego.-

c/ Związek Rezerwistów.

wiat Bielski.

W ciągu miesiąca maja powstało nowych 9 kół w następujących miejscowościach: Brańsk-19 członków, Rudka - 21, Ciechanowiec - 11, Skórzec - 13, Grodzisk - 15, Widźgowo-16, Boćki - 29, Hornowo - 19, Łubin - 20.-

iat Ostrowski.

Oddziały Związku Rezerwistów na terenie powiatu li

przeszło 700 członków, z czego 4 0 umundurowanych. Obecnie największy nacisk idzie w kierunku przeszkolenia i umundurowania oddziałów.-

Powiat Ostrołęcki.

Nowe oddziały - powstały: we wsi Długie, gminy Czarnia i we wsi Krótkie, gminy Kadzidło /17/.-

Powiat Sokólski.

Komenda Powiatowa Związku Strzeleckiego, jednocząca 12 kół gminnych z około 800 członkami przeprowadzała w ciągu maja usilną pracę organizacyjną oraz akcję umundurowania, w której wyniku większość członków posiada kompletne umundurowanie.-

Powiat Suwalski.

W maju przystąpiono do budowy własnego portu na jeziorze Wigierskim oraz łodzi motorowej.-

Powiat Wysoko-Mazow.

Dnia 6 maja b.r. w Poświętnem odbyło się zebranie organizacyjne Związku Rezerwistów. W poczet członków Związku zapisało się 30 osób.-

Takież zebranie odbyło się dnia 21 maja b.r. we wsi Waniewo, na którem również dokonano wyboru zarządu /70/.-

Powiat Szczuczyński.

W Szczuczynie na zebraniu organizacyjnem w dniu 6 maja zapisało się do Związku Rezerwistów 20 osób.-

d/ Związek Obrony Kr sów Zachodnich.

Poszczególne oddziały odbyły w ciągu maja szereg zebrań, poświęconych zorganizowaniu akcji kolonij letnich dla dzieci polskich z Niemiec.-

e/ Związek Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

W okresie sprawozdawczym kontynuował pracę kultural-

no-oświatową oraz urządził szereg imprez dochodowych.

Na teren powiatu wołkowyskiego przybył instruktor z Centrali Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej celem zreorganizowania istniejących kół ~~oraz zorganizowania istniejących kół~~ oraz zorganizowania nowych.-

f/ Związek Inwalidów Wojennych.

Dnia 14 maja b.r. w Bielsku-Podlaskim odbyło się walne zebranie miejscowego oddziału, na którem stary zarząd złożył sprawozdanie z dotychczasowej działalności i został wybrany zarząd nowy.-

g/ L. O. P.P.

Z okazji tygodnika L.O.P.P. we wszystkich miastach oraz większych osiedlach na całym terenie Województwa Białostockiego zostały urządzone bardzo liczne i prezy, połączone z pokazami gazowemi, lotniczemi i odczytami na temat obrony przeciwgazowej. W wyniku przeprowadzonej propagandy poszczególne koła zdobyły znaczną ilość nowych członków.-

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Białostocki.

Dnia 7 maja w Jaświłach, gminy Dolistowo odbył się zlot kół z Jasionówki, Łomianki, Kalinówki i Bobrówki z udziałem 80 osób.-

Powiat Grodzieński.

W dniu 28 maja oddziały żeńskie S.M.P. w Grodnie obchodziły "Swięto druhen", na które między innemi złożyła się akademja /300 osób/. Po wygłoszonych referatach na temat znaczenia - metod pracy wychowawczej w

S.M.P. odbyła się część koncertowa.-

Identyczna akademja odbyła się w tymże dniu w Indurze.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 21 maja w domu parafjalnym w Myszyńcu, odbyło się zebranie miejscowego oddziału S.M.P., w którem wziął udział poseł Jan Choromański. W wygłoszonem przemówieniu poseł Choromański uskarżał się na małą liczebność oddziału.-

Powiat Suwalski.

Dnia 9 maja w Suwałkach odbyło się zebranie delegatów oddziałów męskich i żeńskich z powiatów augustowskiego i suwalskiego z udziałem 9-ciu księży oraz sekrestarza suwalskiego Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego, Jarczewskiego. W referacie swym sekretarz generalny ks.Łapiński, S.M.P. djecezji łomżyńskiej, omówił sprawy sportu, kursów kroju i szycia, zakładania kół abstynenckich oraz prowadzenia prac kulturalno-oświatowych.

Powiat wołkowyski.

W Szydłowaach odbył się zlot rejnowy z udziałem około 300 osób. Na zjazd ten przybyli również: ks. Maciejewski, dyrektor S.M.P. na okręg wileński i mł.Jędrychowski, instruktor S.M.P. w Białymstoku.

Mówcy poświęcili swe przemówienia omówieniu dorobku S.M.P. na terenie powiatu oraz warunków pracy.-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV.	V	Ilość osób razem	Rozpiętość od -do	Dochód
Związek Rezerwistów	5		3			350	50- 200	134.72gr.
Związek Strzelecki	5	20	13	1	1	1320	70- 805	461.-
Stow.Przyjaciół Zw.Strzelec.	1		1			160	40- 60	111.-

124

Związek Podoficerów Rezerwy	1					50		
Zw.Harcerstwa Pol.		1						
Zw.Nauczycieli Szkół Powsz.	1	Zjazd powiatowy						
P.O.W.	2					1000	300-700	
Zw.Inwalidów Woj.	1							
Zw.Pracy Obyw.Kob.		1		1		225	100-125	150.00 zł
Z.O.K.Z.				1		60	60	
Przysposob.Wojsk.	1		1	1		1400	100-1200	
Koła Gospodyń Wiejs.	1							
Kółka Rolnicze	2					200	50-150	
Polski Czerwony Krzyż	1	3	1			360	30-80	50.00 zł
Ochotnicza Straż Pożarna	2	8	10		2	625	50-110	439.00 zł
Zjed.Zw.Mł. iejsk. i Ludowej		8	5			280	20-50	97.60 zł
Stow.Mł.Polskiej	2	17	9	5	2	1533	30-100	502.00 zł
L.O.P.P.	3	2	12	4	11	2426	58-800	5504.00 zł

I. Zebrania

II. Przedstawienia

III. Zabawy

IV. Odczyty

V. Kwesty

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2183/33T.
Dnia czerwca 1933r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne

Nr.6 za miesiąc maj 1933 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Trwające od dłuższego czasu tarcia na tle finansowem między proboszczem parafji rz-katol. Majewo, gminy Sokolany w powiecie sokólskim ks.Czechowiczem a resztą duchowieństwa w powiecie w okresie sprawozdawczym zarysowały się bardzo widocznie.

Dzięki umiejętnie zdobytej popularności ks.Czechowicz ściągał do Majewa tłumy ludności nie tylko z sąsiednich parafji, lecz także i z innych powiatów, pozbawiając w ten sposób właściwe parafje dochodów.

Decyzja ks.arcybiskupa Jałbrzykowskiego w sprawie przeniesienia ks.Czechowicza spotkała się z ostrym sprzeciwem ludności.

Ostatnio ks.Czechowicz został zawieszony w czynnościach kapłańskich.

Proboszcz parafji rz-katol. w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego rozesłał do sympatyków Stronnictwa Narodowego zaproszeni na mający się odbyć w Łapach, "Kongres Eucharystyczny".

Jednocześnie tenże proboszcz na zebraniach parafjan zaznacza, że w kongresie mogą brać udział przedewszystkiem S.M.P., bractwa kościelne i "Sokół", zaczem usilnie namawia do zapisywania się do ostanio wymienionej organizacji, którą sam wydatnie wspiera.

b/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Swiętego.

W ostatnich dniach maja we wsi Dziaki, gminy Szydłowiec,

powiatu wołkowyskiego odbyło się zebranie badaczy pisma świętego o charakterze wyłącznie religijnym.-

Z ogólne liczby obecnych /100 osób/ - 70 osób było ze wsi Dziaki oraz 20 - z Białegostoku.

c/ Sekta Baptystów.

W dniach 28 - 31 maja br. w Zelwie, powiatu wołkowyskiego odbył się zjazd delegatów Związku Zborów Słowiańskich Baptystów w Polsce, w którem wzięło udział 58 delegatów, reprezentujących 37 zborów.

Program zjazdu obejmował: uroczyst nabożeństwo, zagajenie obrad, ukonstytuowanie się zjazdu, wybory prezydjum zjazdu, wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka J.Piłsudkiego, Ministra Wyznań Religijnych, Spraw Wewnętrznych, Wojewody i Starosty, przyjęcie nowych zborów do związku, sprawozdania z działalności i kasowe, projekt kasy pogrzebowej, sprawa kolent, stosunek do ewangielicznych chrześciajn.i innych pokrewnych sekt religijnych, wybory nowej rady naczelnej, wolne wnioski i zako czenie.

Stosownie do polecenia Ministerstwa z dnia 16.IV. br. Nr.P.N.415/4/1 szczegółowe sprawozdanie z przebiegu zjazdu i działalności Związku przedłożo dnia 4 bm. za Nr.BP.30/12/33

43

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.2183/33.T.
Białystok,dnia 10/VI.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.6 za miesiąc maj 1933 roku.

VI. Mniejszości narodowe.

Podobnie,jak i w okresie poprzednim, w maju w życiu mniejszości żydowskiej dominowała kwestja prześladowania żydów w Niemczech. Z tej racji urządzono w szeregu miejscowości wiece protestacyjne oraz w dalszym ciągu głosi się bojkot towarów pochodzenia niemieckiego. Pozatem zorganizowano szereg imprez rozrywkowych oraz urządzono odczyty na tematy kulturalno-oświatowe.

Ruch białoruski był bardzo słaby i ograniczył się tylko do powiatu wołkowyskiego, przytem na tym odcinku panuje przygnębienie w związku z likwidacją Zarządu Okręgowego TSzB. i z zawieszeniem działalności 4-ch kół TSzB.

Inne mniejszości narodowe nie nastręczały momentów, któreby wymagały szczegółowego omówienia.

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

Dnia 21 maja odbył się w Łomży zjazd delegatów organizacji sjonistycznej. Przybyło ogółem 23 delegatów. Poszczególni mówcy na zjeździe kładli nacisk na wychowanie młodzieży w duchu sjonistycznym, które, zdaniem prelegentów, jest obecnie bardzo zaniedbane, czego dowodem ma być to, że w Łomży dotychczas niema tarbuthowskiej szkoły hebrajskiej.-

W Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 31 maja odbył się zbiorowy odczyt na temat obecnej sytuacji sjonizmu, stosunku żydów do arabów w Palestynie i przygotowań do mającego się odbyć 18 kongresu sjonistycznego w Palestynie. /120/.

Bund.

W dniu 1 maja w Grodnie i wKrynkach, powiatu grodzieńskiego organizacja "Bundu" zorganizowała pochody i wiece.

Poalej-Sjon-Prawica.

W Grodnie i w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, oraz w Łomży Poalej-Sjon-Prawica urządziła w dniu 1 maja akademje i pochody.

W dniach 5 i 6 maja r.b. odbył się w Grodnie zlot organizacyj młodzieżowych, pozostających pod wpływami Poalej-Sjon-Prawicy, a wchodzących w skład "Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie".-

Podobny zlot odbył się 12 maja również w Ostrowi-Mazowieckiej. Przybyli delegaci z trzech powiatów: ostrołęckiego, ostrowskiego i łomżyńskiego. Na zlocie tym Judel Szwarcbort poddał krytyce prowadzoną przez sjonistów-rewizjonistów politykę w Palestynie i uzasadniał konieczność uwolnienia Palestyny z pod protektoratu Anglji. Następny mówca, Szpicbaum z Warszawy nawoływał do organizowania się i dołożenia wysiłków w kierunku opanowania najbliższego kongresu sjonistycznego, atakował przytem Żabotyńskiego, nazywając go wspólnikiem Hitlera.

W Łomży powstała lokalna organizacja Poalej-Sjon-Prawicy. Wchodzący do zarządu tej organizacji członkowie podejrzani są o komunizm.

Życie społeczne.

Związek Inwalidów Wojennych żydów.

W Białymstoku w dniu 7 maja odbyło się walne zebranie członków Związku Inwalidów Wojennych Żydów w Białymstoku. Przyjęto sprawozdanie za rok ubiegły, uchwalono preliminarz budżetowy na rok bieżący i dokonano wyborów nowego zarządu Związku./60

Życie gospodarcze.

Powiat grodzieński.

Dniu 16 maja odbyło się w Grodnie walne zebranie członków Związku Drobnych Kupców. Podnoszono konieczność obniżenia stawek podatku obrotowego. /100/.

Powiat wołkowyski.

Odbyło się zebranie członków Banku Ludowego w Porozowie. Omawiano sprawy organizacyjne. /60/.

P r a s a.

W maju br. żydowska prasa białostocka poświęcała wiele uwagi strajkowi włókniarzy i polemice w tej materji z dziennikiem białostockim pt. "Ostatnie Wiadomości". Pozatem interesowała się samorządem m.Białegostoku.

"Unzer Leben" Nr.116 z dnia 22 maja podkreślając, że w Białymstoku od dłuższego czasu rządzi Komisarz Rządowy bez jakiegokolwiek udziału czynnika społecznego, a w dodatku otacza się nieprzenikniona tajemnicą, zapytywał, kiedy wreszcie stan ten zmieni się i kiedy społeczeństwo żydowskie dowie się, na jakie cele idą jego pieniądze, składane w postaci podatków. Dalej wywodziło pismo to, że gros pieniędzy podatkowych pochodzi właśnie od ludności żydowskiej, gdy tymczasem żydowskie instytucje dobroczynne w niewielkim stopniu korzystają z subsydjów magistratu, podczas gdy także instytucje polskie są niemal całkowicie utrzymywane przez magistrat.

To samo pismo w artykule zatytułowanym "Klęska" w Nr. 117 z dnia 23 maja podnosiło, że gdy wszystkie miasta przeżywają obecnie kryzys, to w zastosowaniu do Białegostoku wyraz ten znaczy coś więcej, coś bardziej krańcowego. Powodem tego mają być stale powtarzające się strajki w ogóle, a obecny strajk włókniarzy w szczególności. Wyliczywszy wszystkich, kto ponosi straty z powodu tego strajku, organ ten doszedł do wniosku, ż

podczas strajku obie strony przeciwne zwykle mają rację, winę zaś za przedłużający się do nieskończoności strajk, zdaniem pisma ponosi Inspektor Pracy, który winien ciągle i stale apelować do obu stron o pogodzenie się.

Omawiany organ w artykule pt. "Antysemityzm nie jest lekarstwem na strajk włókienniczy" z dnia 24 maja br. N 118 polemizował z miejscowym dziennikiem polskim "Ostatnie Wiadomości" na temat insyunowanego organowi żydowskiemu przez dziennik polski, antysemityzmu w stosunku do robotników żydowskich. "Unzer Leben" wywodził, że przyznanie racji fabrykantom białostockim w obecnym strajku włókniarzy, a temsamem nie jakopotępienie robotnika, choćby żydowskiego, nie jest równoznaczne z uprawianiem antysemityzmu i że broniąc fabrykantów miał po temu ważkie powody, bowiem, wbrew twierdzeniu "Ostatnich Wiadomości" fabrykanci białostoccy nietylko brali ze skarbu Państwa, ale jescze więcej dawali, ponieważ przez zastosowanie najnowszych udoskonaleń technicznych w produkcji, przyczynili się do obecnej wspaniałej rozbudowy przemysłu białostockiego, z czego także skarb czerpał znaczne zyski.

"Gut Morgen" w Nr.5 z dnia 25 maja rb. przytoczył rozmowę swego współpracownika z wybitnym przedstawiciel fabrykantów, który oświadczył, że sezon wiosenny dla fabryk białostockich już bezpowrotnie przepadł z powodu strajku włókniarzy. Ponieważ sezon jesienny rozpoczyna się dopiero w sierpniu, więc obecnie dla przemysłowców jest obojętne, czy strajk skończy się zaraz, czy dopiero za trzy miesiące.

"Unzer Leben" w numerze 116 z dnia 22 maja r.b. doniósł, że przy organizacji Mizrachi utworzono konsorcjum, składające się z rzemieślników i średniego kapitału, któtego zamiem będzie uruchomienie w Tel-Aviv w Palestynie fabryki

włókienniczej, która zatrudni około 130 białostockich włókniarzy, przyczem maszyny do tej fabryki przewiezione byłyby z Białegostoku. Agencja Żydowska przyrzekła na ten cel udzielić odpowiedni plac w Tel Aviv oraz wydać 120 certyfikatów na prawo wjazdu do Palestyny rzemieślników.

b/ Białorusini.

Powiat wołkowyski.

We wsi Hrynki I, gminy Swisłocz, odbyło się zebranie członków koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem wybrano nowy zarząd koła, w skład którego weszli sympatycy KPZB. /26/.

Dnia 6 maja r.b. w Zelwie odbyło się zebranie delegatów 7 spółdzielni spożywców z powiatu słonimskiego i w 2 spółdzielni z powiatu wołkowyskiego. Zebranie to miało na celu skoordynowanie działalności tych spółdzielni przez utworzenie odpowiedniej centrali. Reprezentowane na omawianem zebraniu spółdzielnie z powiatu słonimskiego opanowane są przez element wywrotowy.-

c/ Litwini.

Powiat grodzieński.

Była nauczycielka litewska Stefanja Bobieliczówna zabiega koło zorganizowania we wsi Kaszety, gminy Marcinkańce publicznej bibljoteki litewskiej i na ten cel otrzymała już z Towarzystwa "Ritas" w Wilnie około 60 książek litewskich.

Nauczycielstwo szkół T-wa "Ritas" oraz kierownicy T-wa Św. Kazimierza rozpoczęli pracę nad wychowaniem fizycznem młodzieży litewskiej. W dniu 8 maja b.r. odbyły się we wsi Szklary, gminy Marcinkańce pierwsze zawody sportowe pod kierownictwem nauczyciela Stanisława Kozłowskiego.-

d/ R o s j a n i e.

Powiat grodzieński.

W Grodnie w dniu 14 maja r.b. odbyło się zebranie miejscowych rosjan, na którem postanowiono utworzyć "Fundusz Szkoły Rosyjskiej". Na członków zapisało się 10 osób./60/.

Drugie podobne zebranie odbyło się tamże w dniu 21 maja r.b. przy udziale posła Pimonowa, który w dłuższem przemówieniu dowodził konieczność otwarcia szkoły rosyjskiej w Grodnie, przyczem nadmienił, że Rząd polski napewno ustosunkuje się bardzo chętnie do tej sprawy, więc trzeba tylko, aby społeczeństwo rosyjskie m.Grodna wystąpiło z odpowiednią inicjatywą. Realizację tego projektu powierzono komitetowi "Funduszu Szkoły Rosyjskiej"./82/.

e/ Ukraińcy.

Powiat białostocki.

W Białymstoku w dniach 14 i 25 maja r.b. odbyły się zebrania członków Ukraińskiego Centralnego Komitetu w Polsce. Na pierwszem zebraniu wybrano delegata na III Zjazd członków wspomnianego komitetu w Warszawie, zaś na drugiem zebraniu inż. Daniel Rosomacha wygłosił odczyt z okazji 7-lecia śmierci atamana Petlury. /25 i 20 osób/.

Powiat suwalski.

Ukraińcy-emigranci polityczni, zamieszkali we wsi Płociczno urządzili w dniu 25 maja akademję ku uczczeniu 7-letniej rocznicy śmierci atamana Petlury.

f/ Niemcy.

Dnia 28 maja b.r. w Białymstoku na zebraniu członków ewangelickiego kościelnego chóru "Concordia" odczytano sprawozdanie z działalności za rok ubiegły i wybrano nowy zarząd. /29/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Dochód
Sjoniści ogólni	5	-	-	5	2920	35-1500	
Poalej-Sjon prawica	3	-	-	-	530	30-300	
Bund	2	-	-	-	80	20-60	
Tarbuth	-	1	-	1	190	70-120	
Kultur -Liga	-	2	-	-	75	35-40	
Makabi	-	-	1	1	210	60-150	
Mizrachi	-	-	-	1	120		
Hechalus-Pioner	2	-	-	-	270	70-200	
Brith Trumpeldor	1	1	-	-	200	80-120	
Linas Chacedek	1	-	2		190	35-70	109.-
Związek Inwalidów Wojennych Żydów	1	-	-	-	60		
Gemilus Chesed	1	-	-	-	40		
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	1	4	-	-	476	26-80	150.-
Litewskie Towarzystwo św.Kazimierza	-	13	-	-	900	50-200	

I.-zebrania,

II.-przedstawienia

III.-zabawy,

IV.- odczyty.

1

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2491/33.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc czerwiec 1933 r.

Białystok, dnia 16 lipca 1933 roku

129

T A J N E - B. P I L N E

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny
w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7. z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc czerwiec 1933 r.-

Za Wojewodę

/A.Wysokiński/
w/z.Naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Łomży,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
P.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku.
Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2491/33.T.

Białystok, dnia 10 lipca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.
za miesiąc czerwiec 1933 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność stronnictw politycznych w okresie sprawozdawczym była znacznie słabsza, niż w okresach poprzednich, niewątpliwie wskutek trwających robót polnych. Charakter jej i nastawienie, omówione w poprzednim sprawozdaniu, zmianom nie uległy. Charakteryzując ogólnie życie polityczne na terenie Województwa Białostockiego, należy podkreślić, że dominowały w niem trzy zasadnicze momenty, którymi są: wyrok Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 5 czerwca b.r. w sprawie b. O.N.P. /proces o wydarzenia w Radziłowie dnia 23 marca b.r./, zjazd działaczy społecznych i gospodarczych Województwa Białostockiego, odbyty w Białymstoku w dniu 19 czerwca i Zjazd Rady Naczelnej Chrześcijańskiej Demokracji, odbyty w Grodnie dnia 25 czerwca. Wspomniany wyrok Sądu Okręgowego w Łomży, którego mocą jeden z głównych przywódców b. O.N.P. w Województwie Białostockiem i redaktor organu b. O.N.P., dwutygodnika "Młodzi", Józef Przybyszewski został skazany jako moralny sprawca wypadków w Radziłowie na 2 lata więzienia, oceniany być musi jako akt potępienia przez Sąd Rzeczypospolitej działalności b. O.N.P., skierowany przeciwko bezpieczeństwu publicznemu i Państwu. Podkreślenie w motywach wyroku, że wystąpienia antyżydowskie były inicjowane i organiz

ne przez b. O.N.P. oświetliło należycie rolę tej organizacji, uzasadniło konieczność i celowość decyzji Pana Ministra Spraw Wewnętrznych co do zawieszenia działalności i równoczesnego rozwiązania wszystkich ogniw organizacyjnych b. O.N.P. i wreszcie przekonało większość społeczeństwa o metodach działania Stronnictwa Narodowego jako protektora b. O.N.P. Stąd też traktowany wyrok będzie niewątpliwie doniosły w skutkach dla dalszego kształtowania się układu stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego.

Zorganizowany przez BBWzR. zjazd działaczy społecznych i gospodarczych, w którym wzięło udział ponad 250 delegatów i około 150 osób zaproszonych gości, reprezentujących szereg organizacyj, związków i instytucyj przyczyni się niewątpliwie do skonsolidowania społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem w dziedzinie gospodarczej. Przemawiając na zjeździe, Pan Wojewoda wyraził przekonanie, że poważne rezultaty pracy zjazdu, które będą przetransmitowane na teren Województwa, dadzą należyte i spodziewane wyniki nietylko dla Województwa Białostockiego ale i dla całego Państwa. Zjazd w myśl podkreśleń Pana Wojewody zajmował się całym szeregiem zagadnień gospodarczych, aktualnych dla Województwa Białostockiego i powziął wiele doniosłych uchwał, które będą realizowane w terenie poprzez zjazdy powiatowe i gminne. Odbyty dnia 25 czerwca w Grodnie Zjazd Rady Naczelnej Ch.D., omówiony szczegółowo w oddzielnych sprawozdaniach do Ministerstwa zasługuje o tyle na uwagę, że określił stosunek Chrzescijańskiej Demokracji do kwestji żydowskiej, wprawdzie niepokrywający się z

polską racją stanu, niemniej jednakże zgoła odmienny pod wielu względami, niż program Stronnictwa Narodowego i b. O.W.P., wyklucza bowiem on rozwiązywanie tej kwestji w drodze gwałtów fizycznych. Pozatem na zjeździe tym senator Wojciech Korfanty zapowiedział bezwzględną walkę Ch.D. z ustrojem kapitalistycznym i obecnym systemem rządzenia Państwem.-

Życie społeczne oraz działalność polskich organizacyj i stowarzyszeń społecznych specjalnych uwag nie nastręczają , jeżeli pominąć obchód "Święta Morza", który, biorąc ogólnie, wypadł na terenie Województwa Białostockiego imponująco i poza nielicznymi dysonansami uzewnętrznił konsolidację społeczeństwa bez różnicy narodowości i wierzeń politycznych na gruncie gotowości obrony stanu posiadania Polski nad Morzem.

Z życia mniejszości narodowych wypada podkreślić ożywienie działalności organizacyj sjonistycznych w związku z ich przygotowaniami do XVIII Kongresu Sjonistycznego. Przygotowania te odbywają się w atmosferze zornamiętnienia, wskutek czego doprowadziły w czerwcu w wielu wypadkach do awantur i walk pomiędzy poszczególnymi organizacjami sjonistycznemi. Unaoczniły one ogólną niechęć, jaką żywi społeczeństwo żydowskie do sjonistów-rewizjonistów i osoby Włodzimierza Zabotyńskiego.

Sytuacja gospodarcza w Województwie pod koniec czerwca uległa pewnej poprawie na odcinku miejskim zwłaszcza z powodu zlikwidowania długotrwałego strajku w przemyśle włókienniczym w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, gdzie do pracy przystąpiło ponad 4 tysiące robotników.

Biorąc pod uwagę zapowiadającą się pomyślnie konjunkturę dla tego przemysłu, przypuszczać można, że zlikwidowanie wspomnianego strajku ożywi w dużym stopniu handel i niektóre inne gałęzie przemysłu.

Na odcinku wiejskim sytuacja gospodarcza poprawie nie uległa. Rysująca się zwyżka cen na produkty wytwórczości rolnej nie dała nic w rezultacie rolnictwu, które wyzbyło się przeznaczonych na sprzedaż płodów jeszcze w okresach zimowych i wiosennych.-

Pocieszającymi objawami były dodatnie rezultaty nasilonej akcji ściągania podatków w ostatnim tygodniu czerwca przy małej ilości wypadków oporu podatkowego i stosunkowo dodatnie wyniki pracy szarwarkowej samorządów.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2491/33.T.
Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1933 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Omawiając wynik wyborów do Sejmu gdańskiego i sprawę obchodu "Swięta Morza", pismo podkreślało, że o ile Prusy Wschodnie, jako kolonja niemiecka, znajdująca się za naszemi plecami - są pętlicą dla Pomorza i Gdyni, to Walne Miasto Gdańsk miało być węzełkiem, któryby nie dopuścił do zaciskania się tej pętlicy i duszenia Polski. Wybory do Sejmu Gdańskiego z dnia 28 maja b.r. oddały ten węzełek w ręce Hitlera, który wszelkiemi siłami będzie się starał, aby węzełek usunąć i umożliwić pętlicy sprawne działanie. "Swięto Morza" zatem w zrozumieniu pisma miało być aktem zjednoczenia społeczeństwa polskiego bez różnicy przekonań politycznych celem unaocznienia Europie i całemu światu, iż jakakolwiek próba zamachu na całość granic Polski spotka się ze gotowością do walki na śmierć i życie całego narodu polskiego.-

W Szeregu artykułów pismo omawiało przebieg i uchwały odbyłego w Białymstoku w dniu 19 czerwca zjazdu działaczy społecznych i gospodarczych Województwa Białostockiego.

b/ Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca"

Nawołując do akcji powiększania stanu posiadania polskiego w dziedzinie przemysłu i handlu, pismo

132

zestawiało dane co do opanowania handlu i przemysłu przez żydów w djecezji łomżyńskiej. W kilku artykułach domagało się uregulowania sprawy podatków samorządowych, stwierdzając, iż kosztowność samorządów odstręcza od nich światłych rolników i dobrych gospodarzy, wskutek tego ci, którzy pozostają w dzisiejszych samorządach - są zastraszeni i ulegli wobec Starostów, w większości wypadków razem nieznających się na sprawach gospodarczych a zwłaszcza rolnych.- Pozatem wzywało do oszczędzania, wyjaśniając, że nie należy się łudzić możliwością powrotu do dobrych czasów i wskazywało przytem na wyśrubowanie podatków państwowych i samorządowych, zabijających życie gospodarcze w kraju.-

Nowe Zycie ".

W związku z odbytym dnia 25 czerwca w Grodnie Zjazdem Rady Naczelnej Ch.D. gloryfikowało działalność senatora Wojciecha Korfantego, podkreślając, że Chrześcijańska Demokracja zawdzięcza mu to, iż należy do stronnictw politycznych, które odrzuciły wszelkie kompromisy i ludzi komoromisów. Omawiając uchwały Zjazdu, wskazywało na oświadczenie senatora Korfantego co do konieczności przebudowy kapitalistycznego ustroju Państwa na ustrój chrześcijańsko-demokratyczny. Wiele miejsca poświęcało pismo sytuacji rolnictwa i po rozważaniach na ten temat przyznawało, że sytuacja ta zaczyna budzić nadzieję wśród rolników wskutek rysującej się widocznie zwyżki cen na zboże na rynku polskim. W reszcie pismo omawiało szeroko przebieg i uchwały Zjazdu Rady Naczelnej Ch.D. w Grodnie

8

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2491/33.T.
Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1933 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Po okresie intensywnej i wydatnej pracy w maju, działalność BBWzR. w czerwcu nieco osłabła. Tłumaczyć to można słabym zainteresowaniem się ludności sprawami politycznemi w lecie, w okresie intensywnych i uciążliwych robót polnych. Temniemniej jednak, w wielu okręgach BBWzR. przeciwstawał się skutecznie ugrupowaniom opozycyjnym na zwoływanych przez siebie zgromadzeniach publicznych, na których demaskował i piętrwał demagogję i złą wolę opozycji.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Białostocki.

Dnia 25 czerwca poseł Michał Jaroszewicz zwołał we wsi Zawyki zgromadzenie informacyjno-rolnicze, na którem wyjaśnił zebranym cele i zadania BBWzR. oraz zachęcał do zakładania kółek rolniczych. Przemówienie posła Jaroszewicza trafiło zebranym do przekonania, wobec czego prosili go, by podobne zgromadzenie urządził też w dniu 2 lipca we wsi Tryczówka/300

Powiat Bielski.

Dnia 22 czerwca w Hajnówce urządzono zgromadzenie publiczne BBWzR.. Przemawiał inżynier Stanisław Jacynicz, który zobrazował stan polityczny i gospodarczy Państwa począwszy od maja 1926 roku i wykazał niezmordowane wysiłki Rządu w kierunku utrwalenia mocarstwowego stanowiska Polski /100/.-

133

Powiat Grodzieński.

W czerwcu na terenie powiatu grodzieńskiego zwołano trzy zgromadzenia publiczne, na których przemawiali - poseł Konstanty Tełikowski i adwokat Zaboklicki . Zgromadzenia te odbyły się w Druskienikach /40 osób/, Ejsmontach-Wielkich /200 osób/ i we wsi Gudziewicze /250 osób/. Na traktowanych zgromadzeniach omawiano sytuację gospodarczą i polityczną kraju, prace ustawodawcze Rządu i obozu prorządowego w Sejmie oraz kwestję zmiany Konstytucji.-

Powiat Ostrowski.

Rada Powiatowa BBWzR. w Ostrowi-Mazowieckiej urządziła w dniach 3, 4 i 5 czerwca 8 zgromadzeń publicznych, a mianowicie w Małkini /200 osób/, Broku /300/, Porębach /200/, Brańszczyku /250/, Długosiodle /100/, Zuzelu /250/, Nurze /270/ i Bogutach-Piankach /250/. Na każdem z tych zgromadzeń wygłaszał referaty 1 mówca. Do grona wzmiankowanych mówców należeli poseł Józef Borecki oraz Szarlak i Mejer, członkowie wspomnianej rady. Tematem ich przemówień były sprawy budżetowe, samorządowe, gospodarcze oraz sprawa wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej.-

Powiat Sokólski.

W Korycinie w dniu 4 czerwca odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posłów Jana Walewskiego, Michała Łazarskiego i Michała Jaroszewicza, którzy poruszyli sprawy gospodarcze, nakreślili ideologję Marszałka Piłsudskiego i podali do wiadomości najbliższe, zamierzone posunięcia Rządu w dziedzinie gospodarczej i politycznej. W wygłaszaniu przemówień usiłował przeszkadzać Jan Bender, szwagier posła Adolfa Sawickiego /100/.-

Powiat Szczuczyński.

W dniu 11 czerwca we wsi Bełda, a w dniu 25 tegoż miesiąca we wsi Wólka-Karwowska urządzono zgromadzenia publiczne, na których przemawiali poseł Stanisław Godlewski i sekretarz Rady Powiatowej BBWzR., Stefan Sleszyński. Poruszano głównie sprawy gospodarcze /140 i 120/.-

Powiat Wołkowyski. W Wołkowysku w dniu 13 czerwca poseł Włodzimierz Browski urządził zgromadzenie publiczne, na którem omówił akcję Rządu, zdążającą w kierunku ulżenia rolnictwu, oraz nakreślił obecną ogólną sytuację polityczną świata, wzywając obecnych do skupienia się w szeregach BBWzR. Prócz posła przemawiali jeszcze Inspektor Samorządowy, Tomasz Juchniewicz i członek Legjonu Młodych, Jan Pietkiewicz, nadto zabrał głos działacz Chrzescijańskiej Demokracji Jan Aniśko, który zarzucił Rządowi walkę z religją i kościołem, co ma powodować obecny kryzys w Polsce /200/.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 10 czerwca we wsi Nowo-Aleksandrowo, gminy Obrubniki odbyło się posiedzenie Komitetu Gminnego BBWzR. przy udziale posła Michała Jaroszewicza, który wygłosił przemówienie o konieczności dalszej i ścisłej współpracy z Rządem dla celów skuteczniejszej walki z kryzysem gospodarczym. Pozatem poszczególni członkowie Komitetu poruszali lokalne bolączki, poczem wybrano nowy zarząd Komitetu Gminnego BBWzR. /16/.-

Powiat Grodzieński. Dnia 25 czerwca odbyło się w Grodnie plenarne posiedzenie Rady Powiatowej BBWzR. przy udziale posłów Konstantego Terlikowskiego i Sławomira Dabulewicza. Omawiano sprawę ewentualnego skasowania kilku gmin w powiecie grodzieńskim, dyskutowano nad kwestją Komasacji w powiecie, oraz przyjęto do wiadomości sprawozdanie z rocznej działalności Sekretarjatu Rady Powiatowej. Po dyskusji poseł Dabulewicz wygłosił referat o sytuacji gospodarczej kraju. Na zakończenie zaś dokonano wyborów do Prezydjum Rady.-

Powiat Wysoko-Maz. Komitety gminne BBWzR., istniejące na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego, odbyły w okresie sprawozdawczym ścisłe posiedzenia swych zarządów, na których uchwalano zakładać koła

134

BBWzR. w poszczególnych wioskach powiatu. Pozatem Komitety Gminne zajęte są przygotowywaniem wniosków na Powiatowy Zjazd Gospodarczy, mający się odbyć w jesieni b.r.

Powiat.	Zgromadzenie publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba członków.
	Ilość.	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość	Ilość	Frekwencja.		
Białostocki	1	300		1	16		
Bielski	1	100					
Grodzieński	3	490	40-250	1			
Ostrowski	8	1820	100-300				
Sokólski	1	100					
Szczuczyński	2	260	120-140				
Wołkowyski	1	200					
Ogółem	17	3270	40-300	2	16	-	-

b/ Polska Partja Socjalistyczna, dawna Frakcja Rewolucyjna.

Powiat Szczuczyński.

Koło PPS. d.Frakcja Rewolucyjna w Grajewie zwołało tam w dniu 5 czerwca zgromadzenie publiczne, które jednak zaraz po rozpoczęciu przemówienia zostało rozwiązane przez organa policji wobec nieposiadania przez organizatorów zgromadzenia odpowiedniego po temu zezwolenia władz administracyjnych. Następne zgromadzenie, z zachowaniem przepisów prawnych, zwołane zostało w dniu 11 czerwca. Przemawiał na nim malarz kolejowy z Grajewa, Andrzej Witkowski i przybyły z Warszawy delegat Centrali traktowanego Stronnictwa, Dymek. Obaj mówcy poruszali sprawy gospodarcze i polityczne kraju, lecz nie potrafili wywodami swymi zainteresować słuchaczy, którzy jeszcze w trakcie przemówień poczęli opuszczać salę.

co przyspieszyło rozwiązanie zebrania /50/.-

c/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Akcja Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego na terenie powiatu sokólskiego posuwa się szę stale naprzód w kierunku zdobywania nowych zwolenników. W okresie sprawozdawczym założono 24 kół w różnych wsiach gmin Sidra, Korycin i Zalesie.-

Poczynania natomiast tego Stronnictwa w powiecie wysoko-mazowieckim całkiem uległy zahamowaniu wobec silnej kontrakcji, uprawianej przez niektórych księży. Kontrakcja ta spowodowała, że wiele osób, które zapisały się do Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, wycofuje się z niego, instruktor zaś tego Stronnictwa opuścił teren gminy Stelmachowo, gdzie, zdawało się, można było pozyskać dla tej akcji wielu zwolenników.

d/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie , jak w ostatnich okresach sprawozdawczych, w czerwcu akcja Stronnictwa Narodowego zdążała głównie w kierunku organizacyjnym, odnosząc pewne sukcesy.-

Awizowany w poprzedniem sprawozdaniu rozdźwięk pomiędzy posłem Janem Choromańskim a członkami Stronnictwa Narodowego w powiecie ostrołęckim - stale pogłębia się, co siłą rzeczy odbija się ujemnie na działalności Stronnictwa Narodowego, jako całości w okręgu łomżyńskim. Tarcia te zniechęcają wybitniejsze jednostki do brania czynnego udziału w działalności Stronnictwa Narodowego. Jednakże po niesnaskach tych w łonie Stronnictwa Narodowego na terenie powiatu ostrołęckiego nie należy spodziewać jakichkolwiek zmian, któreby głębiej sięgały w życie tego ugrupowania, a traktować je można raczej jako osobiste animozje poszczególnych przewódców lokalnych ogniw.-

135

Zebrania zamknięte i inne przejawy działalności.

owiat Białostocki.

Dnia 5 czerwca w Zabłudowie odbyła się konferencja zarządu miejscowego koła Stronnictwa Narodowego przy udziale przybyłego z Białegostoku instruktora, Czesława Serwatki, który podkreślił potrzebę rozwoju pracy organizacyjnej oraz zalecał organizowanie różnych imprez dochodowych w celu zasilenia kasy nazwanego koła. Nadto podniósł konieczność utworzenia koła młodzieżowego pod nazwą "Legjon Młodych Narodowców".-

Znany z poprzednich sprawozdań proboszcz w Surażu, ksiądz Niewiarowski, w czasie kazania w dniu 4 czerwca zagroził odmówieniem posług religijnych rodzicom tych dzieci, które odbywają ćwiczenia wojskowe i gimnastyczne pod kierownictwem Związku Strzeleckiego. Pozatem odczytał on kilka artykułów ze "Zjednoczenia Katolickiego", które w treści swej insynuowały różnym organizacjom prorządowym uprawianie polityki antyreligijnej.-

Tenże ksiądz w dniu 15 czerwca zaprosił z Białegostoku działacza Stronnictwa Narodowego, Bolesława Pustelnika i objechał z nim wsie Zawyki, Rynki i Zimnochy, gdzie obaj agitowali za zakładaniem kół Stronnictwa Narodowego i zapisywaniem się do Akcji Katolickiej.-

at Łomżyński.

W Łomży odbył się zjazd delegatów kół Stronnictwa Narodowego. Przybyli delegaci z Zambrowa, Wizny, Kolna, Chrzanowa, Jednaczewa, Konarzyc, Łomżycy, Jedwabnego, Giełczyna i Kalinowa. Pozostałe 13 kół delegatów swoich nie przysłały. Na zjeździe przemawiał poseł Witold Staniszkis, który podkreślił, że niebezpieczeństwo niemieckie sanacja celowo rozdmuchuje dla wiadomych celów, wtedy, gdy Niemcy obecnie bynajmniej nie są groźne, wewnętrznie bowiem są rozbite. Zastrzegł się że Stronnictwo Narodowe nie jest czemkolwiek-bądź związane z ruchem hitlerowskim. Nawoływał do przeciwdziałania Stronni-

ctwu Ludowemu oraz do organizowania się w kołach Stronnictwa Narodowego i zapowiedział rychły upadek obecnego Rządu. Inny mówca, Stefan Lniski oświadczył, że O.W.P. mimo formalnego rozwiązania nie przestał istnieć, gdyż w miejsce dawnych placówek O.W.P. powstały koła Stronnictwa Narodowego, które winne kontynuować pracę O.W.P. Następnie przez aklamację wybrano zarząd koła powiatowego w Łomży, w skład którego weszli: Bronisław Bronowicz i Kazimierz Kosmaczewski - obaj z Łomży, Jan Jankowski z Kalinowa, Odachowski z Kolna, Konopko z Giełczyna, Długoborski z Zambrowa, Tomaszewski i Jurzak z Jednaczewa i Dąbrowski z Łomżycy. Prezesa i sekretarza zamianować ma okręg. Po wyborach ponownie przemawiał poseł Witold Staniszkis, który, podkreślając trudne warunki, w jakich pracuje Stronnictwo Narodowe, oraz koszta, jakie poniosło z racji ostatniego procesu w Łomży, zapowiedział zorganizowanie kursu samorządowego dla członków.-

Powiat Ostrołęcki.

W dniu 11 czerwca we wsi Nakły a 15 czerwca we wsi Troszyn odbyły się zebrania organizacyjne zwolenników Stronnictwa Narodowego, mające na celu założenie w tych miejscowościach kół Stronnictwa. Pomimo jednak wysiłków w tym kierunku znanego działacza omawianego Stronnictwa, Stanisława Dyspolskiego , do założenia kół nie doszło.-

Na zebraniu członków koła Stronnictwa Narodowego w dniu 13 czerwca we wsi Zabiele zarysowało się dalsze pogłębianie rozdźwięku pomiędzy członkami tego koła z jednej, a posłem Janem Choromańskim z drugiej strony. Rozdźwięk ten szczególnie ostro zarysował się przy omawianiu sprawy składek członkowskich i opłat za legitymacje członkowskie. Pozatem na zebraniu tem poseł Choromański złożył sprawozdanie z przebiegu posiedzenia i uchwał Rady Naczelnej Stronnictwa Narodowego i przytem dał wyraz nadziei, że w niedalekiej przysz-

łości Stronnictwo Narodowe ujmie w swe ręce ster rządów w Państwie i z tej racji już w dobie obecnej wysuwa się zadanie przygotowania kadr ludzi, zdolnych do zajęcia kierowniczych stanowisk państwowych.-

Sprawa uiszczenia składek członkowskich napotyka na opór członków także innych kół. Swiadczy o tem fakt, że w dniu 11 czerwca koło w Boworowie odmówiło Kiełczewskiemu, delegowanemu z ramienia Sekretarjatu Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce wypłacenia składek członkowskich.-

Dnia 18 czerwca we wsi Korczaki odbyło się posiedzenie członków miejscowego koła Stronnictwa Narodowego. Omawiano sprawy organizacyjne oraz odczytano niektóre artykuły z czasopism "Czuwamy" i "Samoobrona".-

W Ostrołęce dnia 27 czerwca odbyło się posiedzenie zarządu powiatowego Stronnictwa Narodowego. Debatowano nad wytworzoną sytuacją z powodu wyroku Starosty Powiatowego, skazującego prezesa tego zarządu, Józefa Pawliszewskiego, instruktora Stanisława Dyspolskiego oraz Stanisława Kiełczewskiego na karę grzywny za nielegalnie urządzoną kwestę na rzecz Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce. Podczas posiedzenia Pawliszewski oświadczył, że już ma dosyć pracy partyjnej i, że wycofuje się nietylko z zarządu powiatowego ale wogóle z szeregów Stronnictwa Narodowego.-

iat Szczuczyński.

Na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego w Grajewie ukonstytuował się zarząd powiatowy, w skład którego weszli dawni członkowie zarządu Wydziału Powiatowego rozwiązanego O. P. w Grajewie. Prezesem został Teodor Henczel.-

Drugie zebranie członków Stronnictwa Narodowego w Grajewie odbyło się w dniu 25 czerwca, na którem Teodor Henczel oświadczył, że należy oczekiwać wkrótce upadku obecnego Rządu i całego jego kierunku i wyraził obawę, że władza może

dostać się w ręce komunistów, czego nie życzy sobie Rząd i z tej racji wolałby, żeby spuściznę po nim objęło Stronnictwo Narodowe. Poseł Jan Choromański mówił o konieczności prowadzenia bez obawy wzmożonej agitacji na wsi na rzecz Stronnictwa Narodowego i radził unikania posunięć, któreby dawały powód do pociągania do odpowiedzialności.-

W dniu 18 czerwca na zebraniach członków Stronnictwa Narodowego we wsi Kołaki i w Rajgrodzie poseł Jan Choromański wygłosił przemówienia o szkodliwości ostatnio wydanych przez Rząd ustaw, dotyczących rolnictwa, poczem w Rajgrodzie założono koło, do którego zapisało się narazie 150 osób. Składkę członkowską ustalono na 10 groszy miesięcznie od osoby /100 i 120/.-

Powiat Wysoko-Mazow. Szczególnie ożywioną akcję na rzecz Stronnictwa Narodowego w Tykocinie i na terenie gminy Stelmachowo prowadzi ks. Sadowski z Tykocina. Akcja ta wydaje znaczne rezultaty. Z ks. Sadowskim w działalności tej współpracują inni wybitniejsi członkowie Stronnictwa Narodowego oraz b. członkowie b.O.N.P. Nasileniu omawianej działalności należy przypisać i to, że mająca widoki powodzenia na tym terenie, akcja Chłopskiego Stronnictwa Rolnego, obecnie całkiem zamarła.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne.			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba członków
	Ilość.	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość.	Ilość	Frekwencja.		
Białostocki	-	-	-	1			
Łomżyński	-	-	-	1			
Ostrołęcki	-	-	-	5			
Szczuczyński	-	-	-	4	320	2	150
R A Z E M	-	-	-	11		2	150

137

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Okres sprawozdawczy znamionuje wysiłki P.S.Ch.D. wyjścia na szersze forum publiczne. Wykładnikami tych wysiłków było urządzenie w Grodnie z okazji obrad Rady Naczelnej, wielkiego zgromadzenia publicznego z udziałem senatora Wojciecha Korfantego oraz posłów Władysława Tempki, Wacława Bitnera i Romualda Pułjana, nadto założenie nowego koła w powiecie sokólskim, wreszcie próby wkroczenia na teren powiatu wołkowyskiego. Ta ostatnia ewentualność, przy życzliwem poparciu księży, ma wielkie szanse powodzenia.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Białostocki.

Dnia 11 czerwca w Juchnowcu-Kościelnym zapowiedziane przez posła Wacława Bitnera zgromadzenia publiczne, wskutek deszczu, odbyło się w lokalu. Przemówienie wygłosił poseł Wacław Bitner /40/.-

Powiat Grodzieński.

Dnia 25 czerwca odbyły się w Grodnie obrady Rady Naczelnej P.S. Ch.D. w przerwie zaś obrad urządzono zgromadzenie publiczne, na którem przemawiali kolejno poseł Romuald Pułjan, dr. Władysław Tempka i Wacław Bitner oraz senator Wojciech Korfanty /1000/.-

/O przebiegu obrad Rady i zgromadzenia publicznego przedłożono Ministerstwu odzielne sprawozdanie/.-

Powiat Sokólski.

W Odelsku w dniu 18 czerwca na zgromadzeniu publicznem przemawiał poseł Wacław Bitner, który winę przeżywanego obecnie kryzysu przypisał w znacznej mierze obecnemu Rządowi i dlatego Ch.D. domaga się zmiany Rządu. Całe jednak przemówienie posła Bitnera cechowała wstrzemięźliwość w atakowaniu zarówno Rządu, jak i przeciwników politycznych, za wyjątkiem

komunistów, których poddał ostrej krytyce. Ponadto podkreś zasługi Marszałka Piłsudskiego w dziedzinie obrony i ustrwa nia granic Państwa /120/.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki.

Dnia 5 czerwca w Białymstoku poseł Wacław Bitner na zebraniu członków i sympatyków P.S.Ch.D. wygłosił przemówie nie, w którem wyjaśnił powód niebrania przez stronnictwa opo zycyjne udziału w wyborach, a następnie w zaprzysiężeniu Prezydenta Rzeczypospolitej. Mianowicie: jako na przyczynę obstynencji w zaprzysiężeniu wymienił tą okoliczność, że Prezydent, jako wybrany przez naród, winien też sam przyjść do narodu, to znaczy do Sejmu, jednakowoż podkreślił, że do Prezydenta, jako do Głowy Państwa, należy mieć, bez względu na przekonania polityczne, należy szacunek. Omawiał również strajk włókniarzy białostockich zaznaczając, że prowadzony on jest przez półgłówków i smarkaczy komunistów i nadmienił przytem, że jeżeli do dnia 10 czerwca strajk ten nie będzie zlikwidowany, to przybędzie w tym dniu sam i poczyni kroki ku bezzwłocznemu zakończeniu strajku /100/.

Powiat Sokólski.

Po odbytem w dniu 18 czerwca w Odelsku zgromadzeniu publicznem utworzono tam koło gminne P.S.Chrzescijańskiej Demokracji, wybierając równocześnie zarząd tego koła.-

Powiat.	Zgromadzenia publ.			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba członk
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Rozciągłość.	Ilość	Frekwencja.		
Białostocki	1	40	-	1	100	-	-
Grodzieński	1	1000	-	1			
Sokólski	1	120	-	-	-	1	
Razem:	3	1160	40-1000	2		1	

138

f/ Stronnictwo Ludowe

Okres sprawozdawczy upłynął dla Stronnictwa Ludowego pod znakiem wzmożonej akcji organizacyjnej, która jednak stale napotyka na przeszkody ze strony księży, którzy, zwalczając Stronnictwo Ludowe, nadużywają nawet w tym celu ambony, jak to miało ostatnio miejsce w Niewodnicy-Kościelnej, gdzie wskutek tego nie mógł się odbyć wiec w dniu 30 czerwca, ludność bowiem zgromadzona w tym dniu na odpuście, po wysłuchaniu kazania księdza Szadbeya, wręcz nieprzychylnie ustosunkowała się do Stronnictwa Ludowego. Dalszymi czynnikami, które w wysokim stopniu hamują rozpęd organizacyjny Stronnictwa Ludowego, były liczne wiece, urządzane przez BBWzR. i wreszcie niepoślednią rolę w tym kierunku odgrywają, głównie w odniesieniu do powiatu sokólskiego, powstające gęsto komórki Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, co tembardziej jest godne uwagi ze względu na to, że z tego powiatu pochodzi poseł Adolf Sawicki i tutaj Stronnictwo Ludowe miało dotychczas najbardziej trwałą ostoję. To też poseł Sawicki czyni najwyższe wysiłki, by zachować w powiecie sokólskim swój stan posiadania. W tym celu często przybywa sam do Sokółki i udziela porad zgłaszającym się doń wieśniakom, głównie w sprawach zagadnień rolnych, nadto zaangażowany został adwokat Janczaćek z Białegostoku, który członkom Stronnictwa Ludowego udziela bezpłatnie porad prawnych. "Swięto Ludowe" odbyło się w trzech powiatach, ogółem zaś w czterech miejscowościach. Uwzględniając intensywne przygotowania do obchodu tego "Swięta" nie przybrało ono jednak takich rozmiarów, w jakich było zakreślone, temniemniej jednak unaoczniło ono poważne jeszcze wpływy omawianego Stron-

nictwa w niektórych powiatach. Podobnie jak i poprzednio, prace organizacyjne Stronnictwa cechowała konspiracja i z tego tytułu wdrożono kilka dochodzeń przeciwko organizatorom zwoływanych nielegalnie zebrań Stronnictwa Ludowego.-

Zgromadzenia publiczne.

Do zgromadzeń publicznych zaliczono tutaj obchody "Święta Ludowego", bowiem innych zebrań, któreby podpadały pod pojęcie zgromadzenia publicznego, w okresie sprawozdawczym nie było. Obchody te odbyły się we wsiach Tryczówka i Jaświły, powiatu białostockiego, we wsi Grandzicze, powiatu grodzieńskiego i we wsi Pawłówka, powiatu suwalskiego .-
/O przebiegu obchodów przełożono do Ministerstwa oddzielne sprawozdanie/.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Augustowski.

Dnia 18 czerwca w mieszkaniu sołtysa Adama Romańczuka we wsi Ma kowce odbyło się nielegalne zebranie organizacyjne na którem założono koło Stronnictwa Ludowego. Przeciwko organizatorowi tego zebrania wdrożono dochodzenie karne.-

Powiat Białostocki.

Dnia 5 czerwca odbyły się zebrania organizacyjne we wsiach Bogdanki /30 osób/ i Czerewki /35 osób/, gminy Zawyki. Zwołał te zebrania znany działacz na tym terenie Jan Ostaszewski. W obu tych wsiach założono koła Stronnictwa Ludowego. W Bogdankach zapisało się na członków 21 osób, zaś w Czerewkach - 30 osób.-

Powiat Bielski.

We wsi Mulawicze, gminy Wyszki w dniu 10 czerwca pod przewodnictwem sekretarza sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, Jana Kreczki odbyło się zebranie organizacyjne tego Stronnictwa , jednak do utworzenia koła nie doszło wobec obojętności uczestników zebrania /20/.-

139

Dnia 22 czerwca poseł Adolf Sawicki odbył w Bielsku-Podlaskim konferencję z wybitniejszymi działaczami Stronnictwa Ludowego.-

Powiat Łomżyński.

Stronnictwo Ludowe próbowało w okresie sprawozdawczym założyć swe koła we wsiach Wierciszewo, Rutkowskich i Sieburczynie. Z ramienia tego Stronnictwa działa tutaj Karwowski pochodzący z powiatu białostockiego. W pierwszych dwuch wioskach zwołał on zebrania, na których dowodził konieczności organizowania się wieśniaków pod sztandarami Stronnictwa Ludowego celem wywalczenia sobie lepszej doli. Podkreślał, że Rząd nie dba wcale o rolnika, a popiera kartele, zaś Związek Strzelecki i Związek Rezerwistów nic chłopom nie dają i nie są stworzone dla chłopa. W Wierciszewie zapisało się na członków 10 osób, w Rutkowskich zaś nikt. Do zebrania w Sieburczynie nie dopuścił miejscowy sołtys /30 i 20/.-

Dnia 5 czerwca w Nowogrodzie, założono koło Stronnictwa Ludowego, do którego zapisało się na członków 23 osoby. Prezesem koła został Juljan Dziarski, który opuścił Stronnictwo Narodowe, motywując swój krok tem, że Stronnictwo Narodowe nie dla rolników nie robi.-

Powiat Ostrowski.

W dniu 16 czerwca w Sekretarjacie Powiatowym Stronnictwa Ludowego w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się zebranie członków wzmiankowanego Stronnictwa przy udziale posła Malinowskiego, który zachęcał zebranych do zakładania kół Stronnictwa oraz wykazywał korzyści, płynące z tego faktu /25/.-

We wsi Rząśnik-Schlachecki, gminy Komorowo, założono z końcem czerwca koło Stronnictwa Ludowego.-

Powiat Sokólski.

W Sokółce w dniu 19 czerwca odbyło się posiedzenie sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Ludowego pod przewodnictwem posła Adolfa Sawickiego. Tematy obrad narazie nie są znane.-

Powiat Szczuczyński.

We wsi Bełda na zebraniu próbowano złożyć koło Stronnictwa Ludowego. Zamiar ten jednak do skutku nie doszedł wobec braku chętnych /15/.-

Powiat Wołkowyski.

We wsi Łuki w dniu 8 czerwca poseł Adolf Sawicki usiłował urządzić zgromadzenie publiczne, nie mając po temu odpowiedniego zezwolenia. Skąd też z uwagi na to oraz wobec powstałej wśród zebranych na zgromadzeniu bójki, organa bezpieczeństwa publicznego zgromadzenie to niebawem rozwiązały. Po tym incydencie poseł Sawicki zwołał zebranie w lokalu zamkniętym. W przemówieniu swem na tem zebraniu poseł Sawicki nawoływał do solidarności i jednoczenia się wieśniaków w Stronnictwie Ludowem, zapowiedział rychły upadek obecnego Rządu oraz rozdawał zebranym swą fotografję z napisem "Były więzień brzeski". Zebrani zaprosili posła do przybycia w dniu 12 czerwca do wsi Stare-Lewkowo, gminy Tarnopol, do urządzenia tam wiecu. Poseł Sawicki pomimo przyrzeczenia nie przybył. Omówione wyżej zebranie uważać należy za próbę sił Stronnictwa Ludowego w powiecie wołkowyskim. Również miało ono na celu zbadanie przez posła Sawickiego sprawy aresztu instruktora tego Stronnictwa, Szczepana Zadelli za agitację antypodatkową. Okoliczność aresztowania Zadelli Stronnictwo Ludowe prawdopodobnie zużytkuje na forum sejmowem /300/.-

Powiat.	Zgromadzenia publ.			Zebrania.		Ilość nowych komórek.	Liczba członków
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Rozciągłość.	Ilość	Frekwencja.		
Augustowski	-	-	-	1	-	1	-
Białostocki	2	-	-	2	65	2	51
Bielski	-	-	-	1	20	-	-
Łomżyński	-	-	-	2	50	1	23
Grodzieński	1	250	-	-	-	-	-
Ostrowski	-	-	-	1	25	1	-
Sokólski	-	-	-	1	-	-	-
Suwalski	1	-	-	-	-	-	-

140

Szczuczyński	-	-	-	1	15	-	-
Wołkowyski	-	-	-	1	300	-	-
R a z e m :	4			10		5	

g/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

Działalność Polskiej Partji Socjalistycznej w okresie sprawozdawczym była bardzo nikła. Unaoczniło się to głównie w tych ośrodkach robotniczych, jak Puszcza Białowieska, gdzie PPS. posiadała dotychczas wpływ dominujący.

Oznacza to załamanie się wpływów PPS. w tym okręgu. Widząc postępującą swą porażkę, działacze PPS. czynią zabiegi w celu zachowania poprzedniego stanu posiadania. W tym celu w okręgu drzewnym puszczańskim umysły robotników podsycane są różnymi komunikatami, redagowanymi przez znanego na tym terenie działacza, sekretarza Powiatowego Komitetu Robotniczego PPS. w Bielsku-Podlaskim, Edwarda Hryniewicza, przebywającego obecnie w Warszawie.-

Z innych przejawów działalności PPS. należy podkreślić żywą, agitację domokrężną, prowadzoną wśród robotników w Siemiatyczach, powiatu bielskiego przez Stanisława Sienickiego na rzecz PPS. Agitacja ta pozytywnych rezultatów dotychczas nie przyniosła.-

Nadto , w powiecie wołkowyskim sekretarz oddziału Związku Małorolnych w Wołkowysku, Kazimierz Niemczynowicz, celem zjednania nowych członków Związku, przeprowadzał na terenie trzech gmin akcję antyserwitutową, namawiając ludność do masowego wkraczania do majątków, w których zostały bądź już zlikwidowane serwituty, bądź też wcale serwitutów tych nie było, lecz w mniemaniu ludności musiały one być. W akcji tej Niemczynowicz przyrzeka pomoc PPS. za pośredni-

c wem reprezentowanego przez niego Związku. Agitacja ta doprowadziła do oporu ludności w jednej z wiosek, który został zlikwidowany przy użyciu oddziału policji, przyczem przeciwko winnym wdrożono dochodzenia, co wpłynęło na uspokojenie ludności.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

141

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 2491/33.T.
Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1933 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Powiat Bielski.

Dnia 11 czerwca w Bielsku-podlaskim na walnym zjeździe delegatów oddziałów Związku Strzeleckiego z całego powiatu wybrano nowy zarząd powiatowy.-

Dnia 18 czerwca w Nowoberezowie zorganizowano nowy oddział Związku Strzeleckiego, liczący 15 członków.-

Powiat grodzieński.

W Grodnie w dniu 18 czerwca odbył się Okręgowy Zjazd delegatów Związku Strzeleckiego przy udziale Pana Wojewody Białostockiego. Na zjeździe złożono sprawozdanie z prac zarządu za rok ubiegły, powzięto szereg uchwał co do dalszych prac Związku oraz dokonano wyborów nowego zarządu, którego prezesem został dr. Adam Pansecki, Prezes Izby Skarbowej w Białymstoku /200/.-

Powiat Ostrowski.

Na walnym powiatowym zjeździe delegatów Związku w Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 16 czerwca przyjęto sprawozdanie z działalności dotychczasowego Zarządu za rok ubiegły oraz wybrano nowy Zarząd Powiatowy /50/.-

Powiat Sokólski.

Dnia 3 czerwca obradował w Sokółce Powiatowy Zjazd delegatów Związku Strzeleckiego. Po naradach wybrano nowy zarząd Powiatowy /100/.-

Powiat Wołkowyski.

W Wołkowysku w dniu 12 czerwca odbyło się posiedzenie Zarządu Powiatowego Związku Strzeleckiego celem omówienia spraw organizacyjnych i finansowych oraz kwestji poświęcenia sztandaru.

Powiat Wysoko-Mazow.

Dnia 15 czerwca w Wysokiem-Mazowieckiem odbył się Powiatowy Walny Zjazd delegatów oddziałów Związku Strzeleckiego przy udziale około 200 osób. Po przyjęciu sprawozdania z działalnoąci dotychczasowego Zarządu Powiatowego wybrano nowy zarząd.-

b/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Powiat Sokólski.

Dnia 2 czerwca w Sokółce odbyło się posiedzenie Zarządu Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Omawiano sprawy organizacyjne i postanowiono zwołać na dzień 2 lipca b.r. walne zgromadzenie członków celem dokonania wyborów nawego Zarządu Towarzystwa i Komisji Rewizyjnej.-

c/ Związek Rezerwistów.

Powiat Białostocki.

Dnia 8 czerwca w Białymstoku odbył się Zjazd delegatów oddziałów w powiecie białostockim. Omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano Zarząd Powiatowy.-

Powiat Bielski.

Na zjeździe w dniu 25 czerwca w Bielsku-Podlaskim delegatów kół Związku Rezerwistów z terenu powiatu bielskiego wybrano nowy Zarząd Powiatowy. Przybyło ogółem na zjazd 24 delegatów, reprezentujących 15 kół.-

Powiat Ostrowski.

W Broku w dniu 10 czerwca założono koło Związku Rezerwistów. Na członków zapisało się 26 osób.-

142

d/ Legjon Młodych.

Powiat Białostocki. Dnia 19 czerwca w Barszczewie, gminy Choroszcz zorganizowano koło Legjonu Młodych.-

Powiat Bielski. W Hajnówce zorganizowano koło Legjonu Młodych. Uroczyste zaprzysiężenie 32 członków tego koła odbyło się dnia 19 czerwca.-

e/ Związek Inwalidów Wojennych.

Powiat Ostrowski. Na walnem zebraniu koła Związku Inwalidów Wojennych w Ostrowi-Mazowieckiej w dniu 12 czerwca wybrano nowy zarząd koła.

f/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Białostocki. Dnia 5 czerwca b.r. w Knyszynie odbył się zlot członków S.N.P. w liczbie około 250 dziewcząt i 150 chłopców. Do zebranych wygłosili przemówienia ks. dziekan Zamejć, ks. Oleszczuk i redaktor Kazimierz Jędrychowski z Białegostoku.-

Powiat Ostrowski. W tymże dniu w Broku odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru miejscowego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. - Uroczystość ta zgromadziła 200 osób.-

verte

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV	V.	Ilość osób razem.	Rozpiętość od - do	Dochód.
Związek Rezerwistów	1	-	5	-	-	524	24 - 80	151 zł.
Związek Strzelecki	5	12	11	-	-	1460	10 - 200	397 zł.
Tow. Przyjaciół Zw. Strzeleckiego	1	-	-	-	-			
Przysposobienie ojskowe	1	1	1	-	-	90	14 - 30	36 zł.
Związek Inwalidów Wojennych	1	-	-	-	-			
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	-	-	1	-	-	69		70 zł.
Kółka Rolnicze	2	-	-	-	-			
Polski Czerwony Krzyż	-	-	1	-	3	1640	40 - 100	882 zł.
Ochotnicza Straż Pożarna	-	2	24	-	5	1716	16 - 200	350 zł.
L. O. P. P.	-	-	1	-	-	62		26 zł.
Zjedn. Zw. Młodzieży Wiejskiej i Ludowej	-	4	2	-	-	263	35 - 78	140 zł.
Stow. Młodzieży Polskiej	-	15	9	-	-	1350	30 - 120	359 zł.

I. - zebrania,

II. - przedstawienia,

III. - zabawy,

IV. - odczyty,

V. - kwesty.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

29

143

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2491/33.T.
Dnia 10 lipca 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1933 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

wiat Łomżyński.

Dnia 13 czerwca odbył się w Łomży dekanalny zjazd Akcji Katolickiej przy udziale 50 osób i przy obecności biskupa-sufragana łomżyńskiego, ks. Dembka. W wygłoszonych na Zjeździe referatach przez osoby świeckie omawiano sprawy organizacyjne oraz sprawy wychowania młodzieży i społeczeństwa w duchu katolickim. Między innymi zalecano prenumerowanie tygodnika "Zycie i Praca". Momentów politycznych nie poruszano.-

W dniach 22 i 23 czerwca odbyła się w Łomży rozprawa dyscyplinarna przeciwko ks. Eugenjuszowi Kłoskowskiemu o demoralizowanie uczenic gimnazjum im.Marji Konopnickiej w Łomży. Ks.Kłoskowski do imputowanej mu winy przyznał się jakoby pod wpływem rozmowy z ks.biskupem Łukomskim. Komisja Dyscyplinarna orzekła zwolnienie ze służby państwowej ks.Kłoskowskiego.-

iat Sokólski.

Awizowana w poprz dniem sprawozdaniu sprawa przeniesienia ks.Antoniego Czechowicza, proboszcza w Majewie, przyjęła szersze rozmiary i stała się przedmiotem zainteresowania ludności całego powiatu, a nawet sąsiednich. Decyzją Arcybiskupa Wileńskiego ks.Czechowicz z dniem 8 czerwca został zasuspendowany za to, że nie zgodził się na przeniesienie go do innej parafji i nie przekazał kościoła nowomianowanemu proboszczowi do Majewa ks.Walentynowiczowi. Ks.Czechowicz jednak

suspensy nie przyjął i nadal sprawował obowiązki kapłańskie, ulegając usilnym prośbom swych parafjan. W międzyczasie liczne delegacje z różnych parafij czyniły energiczne zabiegi zarówno u władz świeckich, jak i duchownych o pozostawienie ks.Czechowicza w Majewie, dokąd na nabożeństwa, pomimo ostrzeżeń duchowieństwa, stale ściągały tłumy ludności. Dnia 27 czerwca b.r. ks. Czechowicz udał się do Wilna na audjencję u Arcybiskupa i dotychczas nie powrócił. W dniu 29 czerwca oficjalnie z wszystkich ambon w dekanacie odczytano pismo Kurji Biskupiej o suspendowaniu ks.Czechowicza. W niektórych parafjach, jak Sokółka i Janów, księża, odczytujący list Kurji Biskupiej, uzupełnili go własnymi komentarzami, dając upust hamowanej do tego czasu nienawiści względem ks. Czechowicza. Spowodowało to skutek wręcz przeciwny. Ogromna większość ludności opuściła te świątynie z oburzeniem przerywając w ten sposób nabożeństwo.-

Powiat Szczuczyński.

W Grajewie w dniu 26 czerwca odbył się zjazd z dekanatów grajewskiego i wąsowskiego Akcji Katolickiej przy udziale biskupa sufragana, ks.Dembka z Łomży. Po przemówieniach biskup Dembek zapytywał poszczególnych delegatów o postępach Akcji Katolickiej w ich parafjach i skonstatował, że wyniki są bardzo mierne. Niektórzy z delegatów próbowali poruszać sprawy polityczne, jak np. rzekomo antyreligijną działalność Związku Strzeleckiego, lecz biskup Dembek nie dopuścił do poruszania tych spraw.-

Powiat Wysoko-Mazow.

W dniach 28 i 29 czerwca w Łapach odbył się Kongres Eucharystyczny, który zgromadził około 17.000 wiernych. W Kongresie wzięli udział Arcybiskup Metropolita Wileński, ks. Jałbrzykowski oraz biskupi ks.ks. Łukomski i Dembek z Łomży. W przemówieniach na urządzonej z tej okazji akademji poruszano

144

sprawy ściśle związane z kultem religijnym. Wysłano też dwie depesze hołdownicze - do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i do Papieża.-

b/ Sekta Baptystów.

Powiat Bielski.

Dnia 5 czerwca w przepływającej obok wsi Kołpowysk rzece odbył się obrzęd "chrztu" 18 baptystów. Ceremonji dokonał Malej Dziekuć z Brześcia nad Bugiem.-

Takiż sam obrzęd "chrztu" odbył się dnia 16 czerwca w pobliżu osady Narewka . "Chrzest" przyjęło 16 osób, którego dokonał tenże Dziekuć.-

Powiat Wołkowyski.

Podobna ceremonja odbyła się w dniu 18 czerwca w Rosi. Tym razem udzielono "chrztu" 7 baptystom, byłym wyznawcom prawosławia. Obrzędowi temu przypatrywało się około 100 osób.

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2491/33.T.
Dnia 10 lipca 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1933 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Zbliżające się obrady XVIII Kongresu Sjonistycznego coraz żywiej zaprzątają umysły ludności żydowskiej. Z tej racji poszczególne ugrupowania sjonistyczne urządziły szereg odczytów i wieców, na których omawiano sprawę wyborów delegatów na ten Kongres oraz dyskutowano nad tytycznemi, jakie winny być poruszone na Kongresie. Niejednokrotnie wspomniane wiece odbywały się w atmosferze bardzo napętżonej z uwagi na ścieranie się poglądów wspomnianych ugrupowań. Nadto opinję żydowską zelektryzowała wiadomość o zabójstwie w Tel-Aviv'ie w Palestynie Arlosorowa. Temu też wypadkowi w znacznej mierze przypisać należy tą okoliczność, że na urządzanych w szeregu miejscowościach wiecach przez prezesa egzekutywy Sjonistów-rewizjonistów, Zabotyńskiego, czynione były wysiłki ze strony ugrupowań lewicowych żydowskich w kierunku ich zakłócenia i wywołania burd. Podejmowane były próby fizycznego znieważenia samego Zabotyńskiego. Charakterystycznem jest, że w miarę pogarszania się położenia ludności żydowskiej w Niemczech, żydzi zaczynają poddawać, przynajmniej nazewnątrz, rewizji swój dotychczasowy bierny stosunek do Państwa Polskiego i manifestują swoją chęć czynnej pracy państwowotwórczej. Zjawisko to wyraziło się przedewszystkiem w obchodzie "Święta Morza".

Ruch białoruski, poza kilkoma przedstawieniami, był

całkiem słaby. Przypisać to należy głównie zaabsorbowaniu się ludności intensywnemi robotami polnemi. W powiecie wołkowyskim zaobserwowano negatywne ustosunkowanie się ludności białoruskiej do obchodu "Święta Morza".

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści ogólni.

Dnia 15 czerwca w Grodnie odbyła się konferencja delegatów oddziałów organizacji sjonistycznej powiatu grodzieńskiego, na której przedstawiciel zarządu centralnego Mojżesz Bolakiewicz z Warszawy wygłosił referat p.t.: XVIII Kongres Sjonistyczny" Prelegent poruszył sprawę emigracji żydów do Palestyny, zaznaczając, że kwestja ta ma pierwszorzędne znaczenie, jednak nie jest należycie doceniana przez ogół żydów, czego dowodem może być fakt, że na 4.000 wydanych przez władze angielskie zezwoleń na wjazd do Palestyny, wyjechało tam w określonym temi zezwoleniami terminie tylko 2000 osób. Mówiąc o prześladowaniach żydów w Niemczech, nawoływał do osiedlania się w Palestynie, a przez to przyspieszenia tworzenia własnego państwa żydowskiego.

Dnia 18 czerwca w Ostrowi-Mazowieckiej podczas odczytu Natana Asza z Warszawy i dr. Frenkla o pracach organizacji sjonistycznej w związku ze zbliżającym XVIII Kongresem Sjonistycznym, na salę wtargnęła grupka poalejsjonistów i wszczęła hałas i krzyki, niedopuszczając do dalszych przemówień, wobec czego przewodniczący zebranie rozwiązał.

W Wołkowysku toczy się walka pomiędzy miejscowym przywódcą sjonistycznym Ifroimem Baraszem a prezesem klubu żydowskiego "Myśli Państwowej" drem Bebzyem, przyczem

w walce tej poruszano wszelkie sprężyny do pognębienia str. przeciwnej. Z tej racji, pozostające pod wpływem Barasza organizacje, jak Gmina Wyznaniowa Żydowska, Związek Kupców i drobnych handlarzy, Bank Kupiecki, TOZ. i Gemilus Chesed wydały w języku polskim i żydowskim ulotkę piętnującą dra Belczuka, zresztą bez wymienienia jego nazwiska, jako donosiciela i zdrajcę sprawy żydowskiej oraz wzywającą ludność żydowską do odwrócenia się od dra Belczuka i podobnych mu działaczy.

Sjoniści - rewizjoniści.

W Ostrołęce w dniu 19 czerwca sjoniści - rewizjoniści urządzili odczyt, na który wtargnęli poalej-sjoniści. Na sali wywiązała się bójka, której kres położyła interwencja policji. Charakterystycznem jest, że w zdarzających się często utarczkach pomiędzy poalej-sjonistami, a rewizjonistami, oraz pomiędzy rewizjonistami a bundowcami, przeciwko bundowcom występują wspólnemi siłami poalej-sjoniści i sjoniści - rewizjoniści, zapominając o wzajemnych tarciach między sobą.

Dnia 15 czerwca w Suwałkach wygłosił odczyt na temat XVIII Kongresu Sjonistycznego dr. Janiczman z Czechosłowacji, który wypowiedział się za tworzeniem legjonów żydowskich w Palestynie i przeciwstawił się tendencjom socjalistycznym niektórych przywódców ruchu sjonistycznego. /502/.

Poalej-sjoniści.

W Białymstoku w dniu 20 czerwca odbyło się zebranie, a następnie pochód organizacji Poalej-Sjon ku uczczeniu zamordowanego w Palestynie Chaima Arlozorowa.

Dnia 27 czerwca w Ostrowi Mazowieckiej staraniem Poalej-Sjonu przybyły z Warszawy Haszyra wygłosił odczyt na

temat XVIII Kongresu Sjonistycznego, Prelegent zachęcał do wytężonej pracy celem osiągnięcia zwycięstwa na tym Kongresie i potępił sjonistów - rewizjonistów oraz mizrachistów. W czasie odczytu usiłowała wtargnąć na salę grupa komunistów w liczbie około 60 osób, czemu przeszkodziła jednak policja.

Bund.

Organizacja Bundu w Ostrołęce znajduje się w przededniu secesji, bowiem nastąpiły tam tarcia pomiędzy prawicą a lewicą. Dotychczas kierownictwo tego ugrupowania należy do prawicy, to też zwolennicy kierunku lewicowego przeciwstawiają się temu kierownictwu, zarzucając mu obronę świata kapitalistycznego, ile że sami kierownicy są kapitalistami.

Mizrachi.

W Białymstoku w dniu 15 czerwca odbył się Zjazd członków organizacji Mizrachi, na który przybyli delegaci omal z całego województwa białostockiego oraz ze Łomina i Baranowicz. Przed zakończeniem Zjazdu wyruszono pochodem na cmentarz żydowski, gdzie nad grobem rabina Samuela Maliwera wygłoszono odczyt o jego zasługach, poczem wykonano pienia religijne./50?/.

Dnia 4 czerwca w Ostrowi - Mazowieckiej odbyło się zebranie członków Mizrachi celem omówienia spraw, związanych z XVIII Kongresem Sjonistycznym.

Zycie społeczne.

Hechaluc-Pionier

W Rosi, powiatu wołkowyskiego, powstał w dniu 15 czerwca oddział "Hechaluc - Pionier", do którego zapisało się 26 członków.

Życie gospodarcze.

W Wołkowysku w dniu 11 czerwca odbyło się walne zebranie członków oddziału Spółdzielni Rolniczo-Ogrodniczej a w dniu 25 czerwca takież zebranie Związku Drobnych Kupców i Handlarzy. Na obu tych zebraniach przyjęto sprawozdania z dotychczasowej działalności Zarządów oraz dyskutowano nad sprawami organizacyjnemi. /po 50 osób/.

Prasa.

Żydowska prasa białostocka w czerwcu interesowała się głównie wydarzeniami w Niemczech oraz wyrażała troskę o zabezpieczenie bytu uciekinierom - żydom z Niemiec, którzy znaleźli na bruku białostockim, omawiała szczegółowo przebieg i likwidację strajku włókniarzy w białostockim okręgu przemysłowym oraz poruszała lokalne bolączki, głównie co do Gminy Wyznaniowej Żydowskiej i samorządu miasta Białegostoku.

"Białystokier Jidyszer Kurjer" w numerze z dnia 23 czerwca, donosząc o plenarnem posiedzeniu komitetu bojkotowego towarów niemieckich, podniósł, że jakkolwiek centrala komitetu bojkotowego w Warszawie nie spieszy z pomocą tutejszemu komitetowi, jednak ten ostatni pomimo to rozwija swą akcję, która napotyka atoli na przeszkody w postaci braku środków, bowiem ci, którzy zadeklarowali składki na rzecz tej akcji, ociągają się z ich uiszczeniem.

"Unzer Leben" w numerze z dnia 23 czerwca, nawiązując do obchodu "Święta Torza," w gorących słowach wzywał lud

ność żydowską do gremjalnego wzięcia udziału w tej uroczystości państwowej narówni ze społeczeństwem polskiem.

To samo pismo, w artykule, zatytułowanym "Co się dzieje przy ulicy Warszawskiej 21", podniosło, że wszelkie prace i posunięcia, a nawet tak doniosła sprawa, jak budżet miasta Białegostoku, są do pewnego stopnia owiane tajemnicą, bowiem Komisarz Rządowy miasta Białegostoku, zawalony pracą niechętnie przyjumuje reporterów dziennikarskich. Dziennik podkreśla, że jego przedstawicielowi udało się uzyskać wywiad z Komisarzem Rządowym. Rozmowa potoczyła się na temat budżetu, który ma być zredukowany w stosunku do budżetów z lat poprzednich przez poczynienie wszelkich możliwych oszczędności w różnych działach administracji miejskiej.

Następnie dziennik ten, witając pierwsze plenarne posiedzenie Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Białymstoku, wzywał do skupionej i solidarnej pracy dla dobra ludności żydowskiej oraz do poparcia poczynań Gminy przez wszystkie warstwy tejże ludności.

Wreszcie pismo to, w związku z procesem w Łomży o wypadki w Radziłowie, nadmieniło, że sprostowanie adwokata Nowodworskiego co do istotnego brzmienia jego mowy obrończej w tym procesie, wywołało konsternację w obozie endeckim. Pozatem lansowało pogłoskę, że endecy są niezadowoleni z zamierzeń Paderewskiego dania koncertu w Paryżu na rzecz uciekinierów - żydów z Niemiec i, że nawet Roman Dmowski zwrócił się osobiście do Paderewskiego, by zaoszczędził endecji tej gorzkiej pigułki i koncertu zaniechał.

Inne pisma żydowskie w Białymstoku spraw, mających istotniejsze znaczenie, nie poruszały.

b/ Litwini.

Powiat grodzieński.

Oddziały Towarzystwa św.Kazimierza nadal prowadzą akcję oświatową, urządzając szereg przedstawień.

Niektórzy członkowie tego Towarzystwawe wsi Koleby, gminy Marcinkańce prowadzą agitację przeciw komasacji, namawiając mieszkańców do nieosiedlania się na wyznaczonych działkach gruntu.

Członkowie omawianego Towarzystwa we wsi Randowańce, gminy Marcinkańce zakupili z własnych funduszów chorągiew o barwach narodowych litewskich i umieścili ją w kościele w Rotnicy.

Powiat suwalski.

Na zebraniu w dniu 11 czerwca we wsi Sankury członków Towarzystwa św.Kazimierza wznowiono działalność oddziału tego Towarzystwa, które było nieczynne od roku 1929.

c/ Rosjanie.

W dniu 18 czerwca rosjanie w Grodnie obchodzili święto "Dnia Kultury Rosyjskiej". Na obchód złożyła się akademja, na której wygłosili przemówienia Aleksander Naumiuk i Szymon Malewski na temat znaczenia wspomnianego święta dla rosjan, poczem odbyła się część koncertowa. /:0:/.

- - - - oooOooo - - - -

Nazwa organizacji.	I.	II.	III.	IV.	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni.	6.	-	-	5.	2370	100 - 400	
Sjoniści rewizjoniści	2	-	-	7	1280	40 - 500	
Koalej-Sjon prawica	1	-	-	4.	1100	100 - 600	
B u n d	1						
Izraelchi	3	-	-	-	950	150 - 500	
Kakabi	-	-	3	1	450	100 - 200	
Tarbut	-	1	2	1	285	40 - 100	40 zł.
Kultur - Liga	-	-	1	-	30		
Zjednoczenie szkół Żydowskich	1	1	-	-	150	50 - 80	14 zł.
Hachaluc - Pionier	-	4	1	4	1840	40 - 500	36 zł.
Brith Trumpeldor	-	1	kwesta		80		53 zł.
Linas Chacedek	-	-	1	-	150	-	151 zł.
Stow. zajemnej Pomocy "Żyd"	1	-	-	-		-	
Linas Chajlin	1	-	-	-	100		
T-wo Szkoły Białoruskiej.	-	3	-	-	245	50 - 130	67.85 zł.
Litewskie T-wo Św. Kazimierza.	-	1	7	-	1100	50 - 200	
Centralny Ukraiński Komitet.		1	-	-	50	-	

I- zebrania,

II - przedstawienia,

III- zabawy,

IV- odczyty.

- - - - 000 0 000 - - - -

1 149

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

-: T A J N E :- B.P I L N E

Nr BP.2876/33.T.

Białystok, dnia 17 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc l i p i e c 1933 roku.-

Za W o j e w o d ę

/St.Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK III w Grodnie,
16/ " " " " IX. w Brześciu n/Bugiem,
17/ " " " " I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr II
Wpłynęło dn. 24.VIII.1933 L. 3306
Załączników

N.B.

Wojewoda Białostocki
Nr. BP. 2876/33. T.
Białystok, dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr. 8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych była w dalszym ciągu słaba, stosunkowo zaś najsłabsza BBWzR, który w mniejszym stopniu niż w poprzednich miesiącach reagował bezpośrednio w terenie na poczynania stronnictw opozycyjnych. Stronnictwa te zaś prowadziły konsekwentnie akcję wywoływania nastrojów przygnębienia i pesymizmu wśród społeczeństwa, przekonywując go o beznadziejności sytuacji gospodarczej w kraju i bezsilności Rządu wobec kryzysu. Dowodziły one niemal zgodnie, że Rząd nie umie zmusić przemysłowców do ograniczenia swych zysków bez równoczesnego zwiększania bezrobocia i nie jest zdolny do przyjścia z realną pomocą gospodarczą rolnictwu tak, ażeby mogło ono podołać świadczeniom na rzecz Państwa. Z poszczególnych momentów działalności traktowanych stronnictw zasługują - coraz wyraźniejsze patronowanie przez Stronnictwo Narodowe rozwiązanemu Obozowi Wielkiej Polski i wiązanie jego ogniw z oddziałami Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej nie bez pomocy duchowieństwa katolickiego, dążenie Chrześcijańskiej Demokracji do rozszerzenia swej sieci organizacyjnej na poszczególne ośrodki wiejskie, dotąd przez nie nieopanowane, podejmowane w powiatach suwalskim i augustowskim przez Stronnictwo Ludowe próby organizowania kartelu hodowalno-zbożowego dla celów dyktowania cen na produkty wytwórczości rolnej i akcja Polskiej Partji Socjalistycznej, obliczana na stwarzanie stanu ciągłego wrzenia umysłów ludności robotniczej w ośrodkach przemysłowych.

Nie można również pominąć faktu, że Stronnictwo Narodowe, inspirując demonstracyjne wystąpienia ogniw b. Obozu Wielkiej Polski, równocześnie szerzy wśród społeczeństwa defetyzm i ciągle absorbuje umysły ludności możliwością przewrotu, którego mają dokonać stronnictwa opozycyjne.

Życie społeczne uwidoczniło znaczne postępy w dziedzinie pracy prorządowych organizacyj społecznych nad konsolidacją społeczeństwa w płaszczyźnie jego pozytywnej współpracy z Rządem. Dowiódł tego wąpiewszym rządzie imponujący obchód "Swięta Morza" i udział społeczeństwa w uroczystościach legjonowych i strzeleckich dnia 6 sierpnia. W obu wypadkach zaistniały w wielu miejscowościach rozdzwięki pomiędzy społeczeństwem myślącem kategorjami państwowemi i duchowieństwem które nierzadko, zwłaszcza w djecezji łomżyńskiej, ustosunkowało się negatywnie do próśb prorządowych organizacyj społecznych w sprawie odprawienia nabożeństw. Dało to ordynarjuszowi djecezji łomżyńskiej, biskupowi Stanisławowi Łukomskiemu asumpt do ogłoszenia za pośrednictwem Katolickiej Agencji Prasowej komunikatu, w którym ks. biskup Łukomski wyjaśnia, że istnieje dekret Swiętej Kongregacji Sakramentów z roku 1924, zabraniający ordynarjuszom djecezyj zezwalania na msze święte poza świątyniami z okazji tylko wspomnień świeckich lub uroczystości o charakterze politycznym i, że właśnie na podstawie tego dekretu duchowieństwo odmawia odprawiania mszy t. zw. polowych, szczególnie tam, gdzie komitety uroczystościowe nie omawiają z duchowieństwem projektów tej części programu. Z życia mniejszości narodowych należy podkreślić odbyte w lipcu wybory do XVIII Kongresu Sjonistycznego, które w Województwie Białostockiem doprowadziły do takiego zróżniczkowania głosów, że żadne z ugrupowań sjonistycznych nie otrzymało dostatecznej ilości głosów dla uzyskania mandatu na Kongres.

Pozatem uwagę społeczeństwa żydowskiego zaprzątały w dużym stopniu wydarzenia w Niemczech. Przejawy życia społecznego ludności białoruskiej graniczały się wyłącznie do nieznacznych poczynań Towarzystwa Szkoły Białoruskiej którego działalność słabnie naskutek wciągania go w orbitę akcji wywrotowej. Co do ludności litewskiej należy podkreślić, że zarządzone przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego zamknięcie w powiecie suwalskim trzech prywatnych szkół litewskich utrzymywanych przez Litewskie Towarzystwo"Rytas" i subwencjonowanych przez Litewskie Towarzystwo Sw.Kazimierza z równoczesnem powołaniem do życia na ich miejsce publicznych szkół państwowych z wykładowym językiem litewskim wywołało ze strony obu wspomnianych organizacyj litewskich agitację śwród zainteresowanej ludności litewskiej, ażeby nie posyłała ona swych dzieci do szkół polskich.

Sytuacja gospodarcza w województwie nie uległa wprawdzie poważniejszym zmianom, nie mniej jednakże zaistniało w niej dość wyraźne odprężenie. Przedewszystkiem nastąpiło ożywienie w przemyśle włókienniczym po zlikwidowaniu długotrwałego strajku włókniarzy i przemyśle gabarskim, który miał dobrą konjunkturę. W obu gałęziach przemysłu znalazło zatrudnienie ponad 5000 robotników, co znów spowodowało ożywienie w handlu i innych pomocniczych gałęziach przemysłu. W ośrodkach wiejskich już pierwsze tygodnie żniw spowodowały pewną poprawę sytuacji rolników, którzy oceniają tegoroczne urodzaje jako wyjątkowo dobre.

-------oooOooo-------

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2876/33.T.
Białystok dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc lipiec 1933r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Omawiając sprawę obchodu "Święta Morza", pismo stwierdzało, że wszelkie zamachy od zewnętrz na Pomorze i dostęp Polski do morza spotkają się z bezwzględnym odporem całego społeczeństwa polskiego i, że niema takiej siły, któraby zdołała wydrzeć Polsce to, co Polska posiada. Dodawało ono pozatem, że tegorocznemu "Świętu Morza" patronowała zgodna myśl całego społeczeństwa. W związku z wejściem w życie nowej ustawy samorządowej pismo wyjaśniało poszczególne postanowienia tej ustawy i wskazywało na konieczność przygotowywania się społeczeństwa do wyborów do nowych ciał samorządowych, zaznaczając, że ten pierwszy krok na nowej drodze życia samorządu miejskiego i wiejskiego musi być dokonany z należytą powagą i rozwagą, ażeby kierownictwo spraw gromadzkich i gminnych dostało się w ręce uczciwych i energicznych pracowników dla dobra gromady, gminy i miasta.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca". Nawoływało społeczeństwo katolickie do bezpośredniego interesowania się sprawą wychowywania swych dzieci w szkole popierania prasy katolickiej i zwalczania prasy, szkodzącej interesom kościoła katolickiego walki z sek-

ciarstwem i rozbudowy społecznych organizacyj katolickich. Traktując o sytuacji gospodarczej Państwa, stwierdzało że jest ona zagwatwana i poprostu bez wyjścia gdyż z jednej strony przemysłowcy ciągną olbrzymie zyski ze swych przedsiębiorstw i kapitałów poprostu bez przeszkód ze strony Rządu, z drugiej zaś wzrasta stale bezrobocie i zwiększane są podatki, obciążające ludność rolniczą. Sytuacja ta, zdaniem pisma musi ulec zmianie w sensie ograniczenia zysku przemysłowców, wydatnego pomniejszenia bezrobocia i odciążenia podatkowego rolników, gdyż w wypadku przeciwnym życie musiałoby być cofnięte wstecz. Następnie obrazowało potrzebę walki społeczności katolickiej o unarodowienie handlu i przemysłu w kraju i reagowania przez tę społeczność na każdy wypadek zaczepki kościoła przez jego wrogów. Pozatem dowodziło, że jednym z głównych zadań społeczności katolickiej jest rozbudowa prasy katolickiej i stworzenie kultu dla stanu kapłańskiego, dodając, że kapłanów w Polsce jest mało. Zasługuje na uwagę podkreślenie pisma na marginesie oceny poczynań Hitlera w odniesieniu do żydów, że wydanie w Polsce obronnych ustaw prawnych dla polaków nie będzie krzywdą wobec żydów, a jedynie obroną własnego narodu przed krzywdą mu wyrządzaną i, że społeczeństwo chrześcijańskie ma pierwszy obowiązek wobec Ojczyzny i swoich braci-chrześcijan, a potem dopiero wobec innych narodowości.

"Nowe Życie"

Traktując o paktach londyńskich, zawartych podczas konferencji gospodarczej, akcentowało, że porozumienie pomiędzy Włochami, Francją, Belgią, Holandją, Polską i Szwajcarją w sprawie utrzymania przez te państwa złota, jako pokrycia walutowego zapewniło Polsce należyte miejsce wśród państw, których waluty są stałe i pewne i, że na tej drodze Polska zdobyła now

podstawy do polepszenia swego życia gospodarczego. Przy ocenie sytuacji gospodarczej w kraju domagało się przyjścia z pomocą rolnictwu nietylko drogą ulg w spłacaniu długów czy też ich odraczaniu, lecz także przez wstrzymanie egzekucyj podatkowych i obniżenie wydatków państwowych, a w szczególności samorządowych, aby wieś mogła podołać ciążarom podatkowym. W kwestji żydowskiej wypowiadało się przeciwko tolerowaniu różnych organizacyj żydowskich o charakterze bojowym i dowodziło, że porozumienie się żydów zludnością chrześcijańską musi się rozpocząć przedewszystkiem na terenie społecznym i ekonomicznym, podkreślając, że ludność chrześcijańska ma prawo oczekiwać ze strony żydów dowodów, że chcą oni rzeczywiście dążyć szczerze do wytworzenia sprawiedliwych stosunków ze społeczeństwem chrześicjańskiem i, że zaprzestaną podstępnego opanowywania polskiego życia gospodarczego i umysłowego. Oceniając politykę gospodarczą Rządu, pismo starało się przekonać swych czytelników, że dotychczasowy bilans tej polityki w zastosowaniu do poszczególnych zagadnień życia gospodarczego w kraju nie przedstawia się świetnie, przeważają w nim bowiem albo nierozważne eksperymenty, albo też niedociągnięcia, wskutek czego pomoc gospodarcza Rządu nie pozostaje w żadnym stosunku do tego, czego wymaga życie. W sprawie przemówienia posła Sławka na zjeździe legjonistów co do zmian ustrojowych państwa, pismo twierdziło, że słuszne zrównanie praw Senatu z Sejmem musi dać Senatowi takie przedstawicielstwo, któreby było pozbawione nawet porozów uzależnienia od Rządu, dowodząc zarazem, że nie stać na to obecną grupę rządzącą i, że dlatego wszelkie pomysły tej grupy nie mogą wywołać uznania społeczeństwa, które świadome tego, że wbrew jego zaufaniu rządzić krajem nie można i nie należy.-

"Zjednoczenie Katolickie."

Wskazywało na rusyfikatorską politykę Metropolity Dyonizego i twierdziło, że pewne czynniki rządowe uprawiają błędnę i szkodliwą dla Państwa i zarazem dla Kościoła Katolickiego politykę w stosunku do Cerkwi Prawosławnej.

------oo0ooo---------

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2876/33.T.
Białystok dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podkreślane w poprzedniem sprawozdaniu znaczne osłabienie działalności BBWzR, w lipcu pogłębiło się jeszcze, co należy złożyć na karb zaabsorbowania ludności pracami polnemi, a głównie bodaj brakowi odpowiednich sił do prowadzenia akcji, gdyż najbardziej czynni działacze w tym kierunku - nauczyciele szkół powszechnych rozjechali się przeważnie z powodu wakacyj letnich ze swych terenów, gdzie z mniejszem lub większem powodzeniem prowadzili polityczną akcję prorządową. Okoliczność ta jednakże nie tłumaczy organizacyj prorządowych racji zaniechania przez nie niemal całkowicie w niektórych miejscowościach jakiejkolwiek choćby w minimalnych rozmiarach prowadzonej działalności, co tembardziej rażąco uwypukla się na tle energicznych poczynań niektórych ugrupowań opozycyjnych.

W powiatach łomżyńskim i wysoko-mazowieckim Rady Powiatowe BBWzR zajęły się energicznie wyszkoleniem przyszłych pracowników samorządowych. Organizacja takich kursów obmyślana jest w ten sposób, aby objąć możliwie cały teren powiatu, oraz aby uczestnicy kursów byli to ludzie pewni i do pracy samorządowej przydatni. Największemi trudnościami przy organizowaniu tego rodzaju kursów jest brak odpowiednich fachowców, którzyby wykładali na kursach. Tytułem próby na terenie powiatu łomżyńskiego rozpoczęto organizowanie traktowa-

nych kursów w osadzie Rutki.

Poza temi czynnościami organizacyjnemi odnotować należy dwa zebrania gminne członków BBWzR, odbyte w dniu 30 lipca w powiecie ostrołęckim. Na pierwszem zebraniu w Kadzidle wybrano nowy zarząd gminny BBWzR, na drugiem zaś - w Myszyńcu dyskutowano nad zagadnieniami aktualnemi i organizacyjnemi. Wreszcie podnieść należy nieudanie się zwołania wiecu przez posła Michała Jaroszewicza we wsi Tryczówka, gminy Zawyki, powiatu białostockiego. Wiec ten został zbojkotowany przez zwolenników Stronnictwa Ludowego.

Poza przytoczonymi wyżej szczegółami działalności innych objawów akcji BBWzR w miesiącu lipcu nie zaobserwowano.-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Sieć ogniw organizacyjnych Chłopskiego Stronni Rolniczego, pomimo energicznego przeciwdziałania ze strony Stronnictwa Ludowego, stopniowo wzrasta. W lipcu Chłopsk Stronnictwo Rolnicze, poza powiatem sokólskim, swoją kolebką na tutejszym terenie, zasięgiem swych wpływów objęło częściowo także powiat grodzieński, gdzie w okresie spr. zdawczym założono 6 kół tego stronnictwa. Koła te powstały we wsiach Leśnica /37 członków/ i Palnica II /39 członków/, Porzecze /85 członków/, Lichacze /40 członków/, Dziertnica /12 członków/ i Humniszcze, gminy Porzecze.

Zaś na terenie powiatu sokólskiego w tymże okresie powstało 12 nowych kół traktowanego stronnictwa w niżej wymienionych miejscowościach: we wsiach Sokolany, Jacowlany, Woroniany, Racewo, Poganica, Nowowola i Trzcianka, gminy Sokolany, oraz we wsiach Kraśniany, Kantorówka, Gieniusze, Bo

gusze i Żuki, gminy Sokółka. Na każdem z zebrań organizacyjnych w wymienionych wyżej wsiach było od 20 do 80 osób. Zainteresowanie ludności Chłopskiem Stronnictwem Rolniczem jest znaczne, jak również znacznie zwiększa się poczytność organu prasowego tego stronnictwa, "Gazety Chłopskiej".

c/ Stronnictwo Narodowe.

Dalsza usilna praca nad sprawami organizacyjnemi oraz nad pogłębianiem idei, propagowanej wśród swych zwolenników, wysuwała się na czoło akcji Stronnictwa Narodowego w lipcu, podobnie jak to miało miejsce i w poprzednim okresie sprawozdawczym. Prace te cechowała konspiracja. Wszelkie narady odbywały się w gronie wypróbowanych i pewnych ludzi.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat łomżyński.

Dnia 16 lipca w Kolnie odbyło się zgromadzenie publiczne, na którem przemawiał poseł Witold Staniszkis. Przemówienie jego, jak zwykle, obejmowało głównie krytykę poczynań Rządu. /100 osób/.

Powiat ostrołęcki.

Na dzień 9 lipca zapowiedziane było zgromadzenie publiczne w Kadzidle. Na zgromadzeniu tem miał przemawiać poseł Józef Sobiech. Z uwagi na uchybienia formalne w zgłoszeniu, Starosta Powiatowy zakazał odbycia traktowanego zgromadzenia. Wobec takiego obrotu sprawy, poseł Sobiech urządził zebranie, które zostało rozwiązane, gdyż brały w niem udział osoby, nieznane przewodniczącemu zebrania.

Zebrania zamknięte.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 30 lipca we wsi Obierwie, gminy Kadzidło u sołtysa odbyło się tajne zebranie członków Stronnictwa Na-

rodowego. Przemawiał sekretarz Zarządu Powiatowego omawianego Stronnictwa w Ostrołęce, Dyspolski i Białoskórski. Mówcy nawoływali do utworzenia w Obierwi koła Stronnictwa Narodowego oraz do zwalczania BBWzR. i Związku Strzeleckiego. /15 osób/.

Powiat szczuczyński.

W Grajewie w dniu 23 lipca odbyło się zebranie ścisłego grona członków Stronnoctwa Narodowego przy udziale posła Witolda Staniszkisa. Łącznie brało udział w tem zebraniu 12 osób. Poseł Staniszkis polecił obecnym złożyć na ręce Teodora Henczla, znanego działacza b.OWP, a obecnie prezesa Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Grajewie, konkretne fakty nadużyć władz administracyjnych i policji w odniesieniu do członków i sympatyków tego Stronnictwa. Zebrany materjał Henczel ma następnie odesłać posłowi Staniszkisowi celem wykorzystania go przez klub sejmowy stronnictwa w interpelacji na najbliższem posiedzeniu Sejmu. Następnie poseł Staniszkis wspólnie z Henczlem omówił zadania Stronnictwa na nyjbliższą przyszłość, a głównie położył nacisk na ożywienie akcji organizacyjnej. W wyniku tej rozmowy, Henczel na dzień 30 lipca wyznaczył zebranie do Grajewa wszystkich członków, udekorowanych dawniej"mieczykami", lecz do zebrania tego nie doszło, gdyż większość członków udała się tego dnia na odpust do Rydzewa.

Powiat wysokomazowiecki.

Dnia 9 lipca w Tykocinie odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Berezowskiego, który w przemówieniu swem omawiał obecny kryzys gospodarczy, zarzucając Rządowi nieumiejętną gospodarkę państwową, a zatem nawoływał do wyznawania haseł i idei Stronnictwa Narodowego. Następny mówca, Stefan Gosiewski, apelował do zebranych.

aby nie dopuszczali do kupna ziemi przez żydów. Wielu zgromadzonych wyraziło niezadowolenie z zebrania, żałując, że wogóle przybyli na to zebranie i opłacili składki członkowskie po 50 groszy, spodziewali się bowiem oni usłyszeć wiele rewelacyjnych rzeczy, a tymczasem powtórzono im to, o czem pisała już prasa partyjna. /300 osób/.

Ruch organizacyjny.

Powiat łomżyński.

W Łomży Stronnictwo Narodowe w lipcu silnie zajęte było reorganizacją Prezydjów zarządów Okręgowego i Powiatowego. Pozatem pomiędzy członków lansowano wiadomości o bliskim końcu rządów pomajowych i o konieczności przygotowania się do wystąpień czynnych w oparciu o wojsko i bezrobotnych. Wymieniano przytem oddziały wojskowe, na które można liczyć. Wskazywano między innemi, że 18 dywizja uważana jest za najbardziej oporną na wpływy Stronnictwa Narodowego i, że na nią w żadnym wypadku liczyć nie można. Podkreślano również, że ostateczna "rozgrywka" opozycji z Rządem ma nastąpić we wrześniu lub w październiku b.r.-

W końcu lipca bawił w Łomży nieznany bliżej osobnik, który zbierał informacje o nastrojach, panujących wśród robotników, oraz wśród bezrobotnych, interesował się stanem miejscowego więziennictwa, liczbą więźniów, obsadą administracji więziennej i jej nastawienia politycznego. Osobnik ten podał do wiadomości, że w Warszawie w dniu 1 sierpnia ma się odbyć posiedzenie specjalnego komitetu, który miał się zająć omówieniem i planowaniem zamachu stanu, jaki ma być dokonany w porozumieniu z innemi ugrupowa-

riami politycznemi.

Powiat wysokomazowiecki.

Na terenie miasta Tykocina i gminy Stelmachowo prowadzą usilną agitację na rzecz Stronnictwa Narodowego księża Sadowski i Guzewicz oraz Witold Kaczyński. Agitacja ta odnosi znaczne sukcesy, bowiem większa część ludności szeregu wiosek wspomnianej gminy Stelmachowo zapisała się na członków Stronnictwa Narodowego i opłaca składki członkowskie po 50 groszy miesięcznie. W omawianej agitacji główny nacisk kładzie się na akcję antysemicką i w tym celu szeroko kolportuje się czasopismo "Samoobrona", której artykuły słabo uświadomiona ludność przyjmuje za dobrą monetę.

Na terenie gminy Piszczaty podobną agitację uprawia Hipolit Kwiatkowski, mieszkaniec wsi Kobylin.

Działalność księży.

Powiat ostrołęcki.

Sąd Grodzki w Ostrołęce wyrokiem z dnia 31 lipca skazał z art.127 K.K. wikarjusza z Rzekunia, ks.Tuzińskiego, na 3 miesiące aresztu. Po odczytaniu wyroku, obecny na sali sądowej sekretarz Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce, Stanisław Dyspolski, wręczył ks.Tuzińskiemu bukiet róż. Na wniosek prokuratora, Dyspolski za tę demonstrację postawiony został w stan oskarżenia z art.154 § 1 K.K. - za pochwalanie przestępstwa.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Łomżyński	1	100					

156

Ostrołęcki	-	-	-	1	15	
Szczuczyński	-	-	-	1	12	
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1	300	
O G ó ł e m	1	100	-	3	327	

----oooOooo----

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji w lipcu w dalszym ciągu czyniło wysiłki w kierunku rozszerzenia zasięgu swych wpływów na powiaty sokólski i wołkowyski. W powiecie wołkowyskim były nawet zapowiedziane dwa wiece poselskie, które jednakże nie doszły do skutku wobec nieprzybycia posła Wacława Bitnera. Również w powiecie sokólskim usiłowało urządzić dwa zgromadzenia publiczne, na których urządzenie Starosta Powiatowy nie zezwolił z uwagi a uchybienia natury formalnej w zgłoszeniu o tych wiecach.

Zgromadzenie publiczne.

Powiat białostocki.

Dnia 9 lipca w Mońkach odbyło się zgromadzenie publiczne, zwołane przez posła Wacława Bitnera. W przemówieniu swem na tem zgromadzeniu poseł Bitner poddał krytyce posunięcia i taktykę Rządu zarówno w dziedzinie politycznej, jak i na polu ekonomicznem, jednakże całe to przemówienie cechowała wstrzemięźliwość i pewien umiar w krytyce.-

Zebranie zamknięte.

Powiat grodzieński.

Dnia 16 lipca we wsi Przewałka, gminy Porzecze odbyło

się zebranie, zorganizowane przez miejscowego proboszcza, ks. Józefa Cyrankiewicza. Na zebraniu tem przemawiał poseł Romuald Pułja-n, który wykazał zebranym przyczyny obecnego kryzysu w oświetleniu Ch.D. i udzielał rad i wskazówek jak należy walczyć z kryzysem. Całe przemówienie posła Pułjana poruszało raczej sprawy z punktu widzenia klerykalno-społecznego bez jakiejkolwiek krytyki Rządu. /20 osób/.

e/ Stronnictwo Ludowe.

W okresie sprawozdawczym w dalszym ciągu obserwowano wzmożoną akcję organizacyjną Stronnictwa Ludowego w szeregu powiatów. Akcja ta wprawdzie nie jest masowa, lecz odbywa się konsekwentnie i konspiracyjnie. Wyszukuje się głównie pewnych i wypróbowanych ludzi na mężów zaufania, którzy znów, będąc dobrze znani każdy w swej okolicy, tworzą koła tego Stronnictwa. Powstające wciąż tu i ówdzie nowe koła wiejskie świadczą, że działalność traktowanych mężów zaufania daje dodatnie dla Stronnictwa wyniki. Poseł Adolf Sawicki okres letni spędza we wsi Wyłudki, gminy Korycin, powiatu sokólskiego i stąd też głównie płynęły dyrektywy co do wszelkich poczynań Stronnictwa Ludowego na tutejszym terenie.

Zgromadzenie zamknięte.

Powiat sokólski. Wykorzystywując wielkie rozgoryczenie i nieufność ludności w Majewie zarówno do władz duchownych jak i świeckich z powodu odwołania ze stanowiska proboszcza w tej miejscowości ks. Czechowicza, poseł Adolf Sawicki zaofiarował skwapliwie swą pomoc Komitetowi Parafjalnemu, który czynił wszelkie możliwe wysiłki, by ks. Czechowicza pozostawić w majewie. W związku z tem w dniu 16 lipca poseł Sawicki zwołał

nielegalnie zgromadzenie publiczne w Majewie. Zgromadzenie to zostało przez władze rozwiązane.

Zebranie zamknięte.

Powiat szczuczyński.

Instruktor Stronnictwa Ludowego, Józef Szczepański zwołał na dzień 30 lipca do wsi Woznawieś zjazd członków wspomnianego Stronnictwa. Przybyło ogółem około 100 osób. Ponieważ na zebraniu tem byli i niecżłonkowie Stronnictwa Ludowego, więc zjazd został przez organa bezpieczeństwa rozwiązany.-

Ruch organizacyjny.

Powiat białostocki.

Dnia 23 lipca we wsi Dolistowo, mąż zaufania posła Sawickiego, Wacław Karwowski zorganizował koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się 17 osób.

Wspomniany Karwowski niejednokrotnie na zebraniach członków traktowanego Stronnictwa nawoływał do niepłacenia podatków i do stawiania czynnego oporu sekwestratorom, więc z tego powodu został zatrzymany i decyzją władz sądowych osadzony w więzieniu.-

Powiat łomżyński.

Nowe koła powstały we wsiach Zelechy /20 członków/, Wierciszewo /17 członków/, Szczepankowo /12 członków/, Rutkowskie, Szostaki i Brzostowo. Liczba członków w ostatnich trzech wioskach nie jest bliżej znana.

Powiat ostrowski.

Nowe koło Stronnictwa Ludowego powstało we wsi Siele, gminy Komorowo. Liczy ono 13 członków.

Powiat suwalski.

Na terenie kilku gminy, gdzie istnieją koła Stronnictwa Ludowego, sekretarz Zarządu Powiatowego tego Stronnictwa w Suwałkach Andrzej Trochim zabiegał koło utworzenia ka velu zbożowo-hodowlanego. Ludność jednak okazywała

słabe naogół zainteresowanie tą sprawą.

Powiat szczuczyński.

Zorganizowano nowe koła Stronnictwa Ludowego we wsiach Barszcze /15 członków/, Woznawieś /11 członków/, Tajno-Podjeziorne /12 członków/ i Tajno-Stare /9 członków/.

Powiat wołkowyski.

Na terenie powiatu wołkowyskiego Stronnictwo Ludowe kolportowało odezwy, które omawiały wypadki w Małopolsce i wzywały lokalne organizacje traktowanego Stronnictwa do urządzenia "Tygodnia żałoby" w terminie od 16 lipca do 16 sierpnia r.b. Prób jednak w tym kierunku na terenie powiatu wołkowyskiego nie zauważono.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Białostocki		-	-	1	-	1	17
Łomżyński	-	-	-	-	-	6	4[illegible]
Ostrowski	-	-	-	-	-	1	13
Sokólski	1	-	-	-	-	-	-
Szczuczyński	-	-	-	1	100	4	47
Ogółem	1	-	-	2		12	126

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

Cała działalność PPS w okresie sprawozdawczym sprowadziła się jedynie do zwołania zgromadzenia publicznego w dniu 2 lipca w Grodnie. Zgromadzenie to zorganizował Komitet Okręgowy PPS w tem mieście. Przerwszy przemawiał ławnik miejscowego magistratu, Leon Mazurkiewicz,

158

który poruszył lokalne bolączki, jak bezrobocie i brak mieszkań dla rodzin robotniczych. Następnie dłuższe przemówienie wygłosił poseł Zygmunt Zuławski, który, mówiąc o sytuacji gospodarczej w kraju, pomawiał Rząd o brak programu gospodarczego i konsekwentnego postępowania. Podniósł, iż wyjście z obecnej ciężkiej sytuacji może nastąpić li tylko przy ustroju socjalistycznym i dał wyraz nadziei, że wkrótce nastaną rządy robotniczo-chłopskie. Wspomniał, że warstwie robotniczej odbiera się wszelkie zdobycze socjalne i, że za poparcie przez robotników przewrotu majowego otrzymali oni w zapłatę - Brześć. Wytknął urzędnikom, że nie protestują głośno przeciwko obniżaniu płac, a tylko "tylnemi drzwiami" przychodzą do socjalistów ze skargami. Na zakończenie przemówienia poseł Zuławski nawoływał do organizowania się do walki o rząd robotniczo-chłopski. Po przemówieniach odczytano rezolucję, która stwierdza, że klasa robotnicza nie może spodziewać się żadnej poprawy warunków bytu przy obecnym ustroju, a zatem musi organizować się do walki o urzeczywistnienie idei socjalistycznych. /500/.

---------oooOooo---------

H.B.

Wojewoda Białostocki.
Nr.BP.2876/33.T.
Białystok, dnia 10 sierpnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Powiat białostocki. W związku z wypadkami w Supraślu, dnia 10 lipca b.r. miejscowy oddział Związku Strzeleckiego został rozwiązany przez Komendę Okręgu. Po wakacjach nastąpi reorganizacja tego oddziału.

Wypadki supraślskie odbiły się echem i w innych miejscowościach powiatu białostockiego. Wyrazem tego było wystąpienie ze Związku Strzeleckiego w Wasilkowie 4 członków, w Michałowie zaś powstał ferment wśród członków, którzy zamierzają opuścić kadry strzeleckie.

Powiat bielski. Nowe oddziały Związku Strzeleckiego zorganizowano w lipcu w następujących miejscowościach: w osadzie Narewka - 25 członków, we wsi Sielc - 15 członków i we wsi Topczewo - 16 członków.

b/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Powiat bielski. Dnia 9 lipca w Bielsku-Podlaskim odbyło się walne zebranie delegatów Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny. Na zebraniu tem, po złożeniu sprawozdania z działalności za rok ubiegły, wybrano nowy zarząd powiatowy Federacji.

Powiat wołkowyski. Podobne zebranie odbyło się w dniu 27 lipca w Wołkowysku. Omawiano sprawy organizacyjne oraz wybrano nowego sekretarza Zarządu Powiatowego Federacji. /31 osób/.

159

c/ Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

Powiat ostrowski. Dnia 30 lipca w Broku ukonstytuowało się koło Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Na członków zapisało się 30 osób.

d/ Związek Rezerwistów.

Powiat białostocki. W związku z wypadkami w Supraślu, 26 członków Koła Związku Rezerwistów w Wasilkowie złożyło oświadczenie, że na znak protestu za wspomniane wypadki występują ze Związku.

Powiat bielski. W lipcu zorganizowano dwa nowe koła Związku Rezerwistów: w Białowieży /25 członków/ i we wsi Jakubowskie /14 członków/.

Powiat sokólski. Dnia 9 lipca w Sokółce odbyło się uroczyste poświęcenie sztandaru Powiatowego Związku Rezerwistów w tem mieście. Uroczystość ta zgromadziła 800 członków traktowanego Związku. Przemawiali Pan Wojewoda i poseł Jan Walewski. Cała ta uroczystość odbyła się w podniosłym nastroju.

e/ Kolejowe Przysposobienie Wojskowe.

Powiat wołkowyski. W Swisłoczy w dniu 31 lipca pracownicy kolejowi zorganizowali koło Kolejowego Przysposobienia Wojskowego, do którego zapisało się 35 osób.

f/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Powiat bielski. Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet w Bielsku-Podlaskim zorganizował i uruchomił w dniu 20 lipca w majątku Hołowieśk półkolonję letnią dla 60 biednych dzieci w wieku szkolnym.-

g/ Legjon Młodych.

Powiat białostocki. Dnia 9 lipca w Choroszczy odbyło się zebranie organizacyjne Legjonu Młodych, poczem wybrano Zarząd nowo powstałego oddziału. Na członków zapisało się 11 osób.

Podobne zebranie odbyło się w dniu 25 lipca we wsi Kościuki, gminy Choroszcz. Na członków zapisało się 24 osób, w tem kilku miejscowych białorusinów.

Powiat bielski. W Białowieży zorganizowano oddział Legjonu Młodych liczący 40 członków.

Staraniem oddziału Legjonu Młodych w Hajnówce urządzona tam została półkolonja dla 50 dzieci robotników. W dniu 30 lipca odbyło się poświęcenie tej półkolonji, przyczem równocześnie zaprzysiężono 30 członków Legjonu Młodych.

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat białostocki. Koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Czarnej-Wsi rozwiązało się z własnej inicjatywy, zaś większość członków przeszła do Związku Strzeleckiego.

Powiat ostrołęcki. W Rzekuniu dnia 23 lipca powstały nowe koła Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej męskiej i żeńskiej. Do pierwszego koła zapisało się 13 chłopców, zaś do drugiego - 18 dziewcząt.

Koło S.M.P. zorganizowano dnia 30 lipca również we wsi Czarnia. Liczy ono 13 członków.

Powiat suwalski. Dnia 9 lipca odbył się w Suwałkach zlot członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z powiatów suwalskiego i augustowskiego.

4 - 23

160

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	V	Ilość osób razem	Rozpiętość od do	Dochód
Związek Rezerwistów	1	-	2	-	-	1100	50-800	61zł.
Związek Strzelecki	-	3	15	-	-	1695	25-500	580"
Przysposobienie Wojsk.	1	-	1	-	-	235	35-200	-
Stowarzyszenie Przyj. Związku Strzeleckiego	1	-	-	-	-	30	-	-
Związek Pracy Obywat. Kobiet	1	-	-	-	-			
Legjon Młodych	2	-	-	-	-	47	17-30	
Polski Czerw. Krzyż	-	1	-	-	-	100		25zł.
Ochotnicza Straż Pożarna	1	8	12	-	2	593	35-300	517 "
L.O.P.P.	1	-	1	-	-	655	55-600	152 "
Zjednoczenie Młodzieży Wiejskiej i Lud.	-	-	6	-	1	145	45-60	73 "
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	4	9	9	1	-	1395	50-600	266 "
T-wo Gimn. "Sokół"	-	1	-	-	-			

I - zebrania

II - przedstawienia

III - zabawy

IV - odczyty

V - kwesty.

H.B.

---oo0oo---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2876/33.T.
Białystok, dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokólski. Awizowana w poprzednich sprawozdaniach sprawa przeniesienia księdza Antoniego Czechowicza, proboszcza w Majewie została już przez władze duchowne ostatnie zdecydowana i do Majewa przysłano nowego proboszcza. Z tej racji wśród parafjan majewskich panuje silne rozgoryczenie nietylko do władz duchownych, ale i do świeckich, a to z tego powodu, że zabiegi tych parafjan o pozostawienie ks.Czechowicza w Majewie nie odniosły skutku.-

Powiat wołkowyski. Dnia 23 lipca w Izabelinie odbyła się uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod nowobudujący się tam kościół katolicki. Po nabożeństwie i wmurowaniu aktu erekcyjnego wygłoszono szereg przemówień okolicznościowych. Uroczystość ta zgromadziła około 2.000 osób.

b/ Kościół Ewangelicko-Augsburski.

Powiat suwalski. W Wiżajnach powstał zatarg na tle cmentarza ewangelicko-augsburskiego. Mozalewski /katolik/ rości pretensje do części gruntu uruchomionego obecnie, a dawniej nieczynnego, cmentarza ewangelicko-augsburskiego. Gdy ewangelicy zamierzali postawić krzyż na tym cmentarzu, Mozelewski, celem niedopuszczenia do tego, ogrodził sporną część cmentarza drutem kolczastym. Na tem tle wynikła kłótnia pomiędzy 150

ewangelikami a Mozelewskim. Kłótnię zlikwidowała policja, poczem Mozelewski drut usunął, a ewangelicy krzyż postawili. Pastor występuje do sądu ze skargą przeciw Mozelewskiemu, ten zaś - z powództwem cywilnem.

c/ Sekta Baptystów.

Powiat wołkowyski. Dnia 3o lipca w Jatwiesi na rzece odbył się "chrześć" 5-ciu nowoprzyjętych baptystów.

W dniach 23 i 30 lipca w Rosi odbyły się nabożeństwa, zainicjowane przez baptystów, gromadząc około 60 osób.

-------oooOooo--------

H.B.

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.2876/33.T.
Białystok, dnia 10 sierpnia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.8 za miesiąc lipiec 1933 roku.

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu ludności żydowskiej w lipcu dominowała sprawa wyborów do XVIII Kongresu Sjonistycznego. Wybory te wzbudziły wielkie zainteresowanie wśród społeczeństwa żydowskiego, bez względu na jego przekonania polityczne, o czem świadczyła znaczna frekwencja głosujących i czemu dała swój wyraz prasa żargonowa. W okresie, zbliżonym bezpośrednio do wyborów, różne ugrupowania polityczne urządziły szereg zebrań i odczytów. Niejednokrotnie na takich zebraniach dochodziło do ostrych starć z przeciwnikami politycznymi. W wyborach odniosły zwycięstwo lewicowe ugrupowania.

Przejawy ruchu białoruskiego były słabe i ograniczały się do założenia jednego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, do jednego zebrania członków takiegoż koła oraz do urządzenia kilku przedstawień amatorskich.

Litwini w powiecie suwalskim prowadzili agitację za nieposyłaniem dzieci do państwowych szkół powszechnych z wykładowym językiem polskim.

a/ Żydzi.

Sjoniści ogólni. Dnia 13 lipca w Druskienikach, powiatu grodzieńskiego miejscowy oddział organizacji sjonistycznej urządził akademję z okazji 29 rocznicy śmierci twórcy ruchu sjonistycznego, dr.Hercla. Szereg mówców podkreślało konieczność odbudowy silnego własnego państwa żydowskiego, która to kwestja tembardziej jest obecnie aktualna, ile że budzi się coraz szerzej nienawiść i prześladowanie żydów w innych krajach. /3

Sjoniści-rewizjoniści.

Dnia 12 lipca w Grodnie sjonista-rewizjonista Lipman z grupy rozłamowej Grosmana, wygłosił odczyt o XVIII Kongresie Sjonistycznym, zachęcając zebranych do głosowania przy wyborach na sjonistów-rewizjonistów. Obecni na sali poalej-sjoniści ciągle przerywali mówcy, zarzucając mu, że przedtem był bundowcem i komunistą, obecnie zaś chce naśladować Hitlera. Ponieważ powstawała coraz większa wrzawa, przeto opozycjonistów z sali usunięto. /100/.

Drugi podobny odczyt wygłosił tamże w dniu 19 lipca Grosman. Na odczyt ten przybyło wielu członków "Poalej-Sjonu", Bundu oraz kilkudziesięciu komunistów. Wszyscy oni usiłowali przeszkadzać prelegentowi, gdy rozpoczął krytykę poszczególnych ugrupowań lewicowych. Dla wywołania większego na sali odczytowej zamętu, wypuścili opozycjoniści dwa gołębie z przyczepionymi kawałkami czerwonego papieru. Po usunięciu z sali awanturujących się, odczyt dobiegł końca spokojnie. W czasie odczytu kolportowano pozatem na sali odezwy Bundu i Poalej-Sjonu. /500/.

Brith-Trumpeldor.

Dnia 2 lipca, z okazji przyjazdu do Białegostoku Zabotyńskiego, odbył się tutaj zjazd organizacyj młodzieżowych Brith-Trumpeldor z województwa białostockiego. Przybyło ogółem około 2.000 osób z 68 ośrodków organizacyjnych.

Poczynając od godziny 8-ej prowincjonalne oddziały młodzieży poczęły zbierać się na obszernym placu Białostockiej Ochotniczej Straży Pożarnej przy ulicy Marszałka Piłsudskiego 52, skąd następnie drobnemi grupkami udano się o godzinie 11.30 do wielkiej synagogi na poświęcenie sztandaru.

Podczas przemarszu do traktowanej synagogi grup-

ki bundowców i poalej-sjonistów, rozstawione na ulicy ob rzuciły kroczących trampeldorczyków zgniłemi jajami wy o łując tem pewne zamieszania, które jednak były natychmi st likwidowane przez policję.

W synagodze, pomimo ścisłej selekcji przy wpuszc niu na nabożeństwo, również wynikły zajścia, które i tutaj likwidowane były w zarodku przez organa bezpieczeństwa.

Przy końcu nabożeństwa w synagodze odegrano Hymn Narodowy oraz "Pierwszą Brygadę", poczem organizacje grup kami powróciły na plac B.O.S.O. W drodze powrotnej także były próby wywołania zamieszek przez organizacje lewicowe, oraz wznoszono wrogie Zabotyńskiemu okrzyki.

O godzinie 17.3o przybył pociągiem z Brześcia Włodzimierz Zabotyński, powitany na dworcu kolejowym przez delegację w osobach Propesa i Dra Juniczmana, obu z Warsza wy.

Z dworca udał się Zabotyński na plac B.O.S.O., gdzie wygłosił przemówienie tylko do wybranych przez posz czególne oddziały delegatów. W przemówieniu tem Zabotyński dał wyraz nadziei, że XVIII Kongres Sjonistyczny przynie sie wiele korzyści organizacji sjonistów-rewizjonistów. Po przemówieniu Zybotyński udał się do hotelu.

Od godziny 18.3o do godziny 20.3o odbywały się obrady zjazdu w teatrze "Palace", na których przemawiali wspomniani wyżej Propres i Juniczman. Podnosili oni wzros organizacji sjonistów-rewizjonistów do niebywałych rozmia rów i, że rokrocznie przybywają nowe zastępy świeżych sił co rokuje bezwzględne zwycięstwo idei rewizjonistycznej. Podkreślali, że "szekeli" sprzedali oni tyle, ile wszyst

kie inne organizacje wzięte razem /„szekel" jest to certyfikat, uprawniający do oddania głosu podczas wyborów delegatów na XVIII Kongres Sjonistyczny/. Zauważyli z naciskiem że nie spoczną do tej pory, póki nie zobaczą Zabotyńskiego u steru ogólnej Organizacji Sjonistycznej. Po przemówieniach wyżej nazwanych przedstawicieli, jeden z delegatów na zjazd w gorących słowach podziękował władzom bezpieczeństwa za utrzymanie porządku i obronę zjazdu przed zamachem ze strony ugrupowań lewicowych żydowskich, co w Białymstoku ma szczególne znaczenie z uwagi na to, że tutaj są liczne i silne organizacje ugrupowań przeciwnych, poczem nastąpiło rozwiązanie zjazdu.

Zabotyński w tymże teatrze wygłosił odczyt o godzinie 22-ej na temat: "Obecne położenie sjonizmu". W odczycie tym Zabotyński dowodził, że Stawski nie jest mordercą Arlosorowa i, że właściwy sprawca zabójstwa nie został ujęty, oraz, że nie pochodzi on ze środowiska sjonistów-rewizjonistów. Następnie Zabotyński czynił zarzuty swym zwolennikom, że nie usiłują obalić kalumnij, rzucanych przez przeciwników politycznych na rewizjonistów, co w konsekwencji doprowadzić może do ujemnych skutków podczas głosowania do XVIII Kongresu Sjonistycznego.-

W trakcie odczytu wypuszczono z galerji gołębie z przyczepionemi wstążkami o napisach wrogich Zabotyńskiemu, oraz rozrzucono takiejże treści odezwy. Na sali było ogółem około 1250 osób. Wiele osób oczekiwało przed gmachem teatru nie mogąc dostać się do wnętrza z powodu braku miejsca.-

Manifestacja sjonistów-rewizjonistów pod osłoną policji nie wywarła dodatniego wrażenia wśród ogółu ludności

żydowskiej, która szeroko komentowała ten obchód na niekorzyść rewizjonistów, a głównie wysuwała ten moment, że boją się oni cośkolwiek uczynić bez pomocy policji.

Dnia 16 lipca odbył się w Grodnie zjazd młodzieży, skupionej w organizacjach "Brith-Trumpeldor" i "Brith-Hachaik". Po przemówieniach przywitalnych odbył się pochód ulicami miasta. Na ulicy Dominikańskiej na pochód ten napadła grupa młodzieży żydowskiej z innych odłamów sjonistycznych oraz wywrotowcy, przyczem wywiązała się bójka, zlikwidowana wkrótce przez policję. W czasie likwidowania tej zamieszki, rzucił się na policjanta jeden z napastników, Gdala Oleszkiewicz, którego interwenjujący żandarm zranił lekko bagnetem w udo. Po pochodzie odbyła się akademja, na której przemawiało szereg mówców. /500 osób./. /Przebieg tego zjazdu przedłożono Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu/.-

Mizrachi.

Dnia 19 lipca w Ostrołęce przybyły z Warszawy Skroczkowski wygłosił odczyt o XVIII Kongresie Sjonistycznym. Prelegent, po omówieniu obecnej sytuacji politycznej świata, nakreślił cele i zadania, stojące przed mizrachistami, w odbudowie Palestyny.

Bund.

Dnia 10 lipca w Grodnie dla członków i sympatyków Bundu wygłosił odczyt radny m.st.Warszawy, Artur Zygelbaum na temat panujących obecnie stosunków w Niemczech. Prelegent nadmienił, że z dojścia do władzy Hitlera zadowolone są sfery posiadające, a w tej liczbie i żydowskie, które cieszą się z pokonania socjalizmu. Zarzucił komunistom niemieckim, że oni głównie przyczynili się do zwycięstwa hitleryzmu w Niemczech przez rozbijanie jedności robotniczej. Podniósł, że bundowcy wspólnie z innemi partjami socjalistycznemi muszą

walczyć o zmianę obecnego ustroju społecznego, gdyż tylko przy tym nowym ustroju będzie można pokonać obecny kryzys gospodarczy. Wreszcie dodał, że Narodowa Demokracja i Narodowa Partja Robotnicza chciały w Polsce względem żydów stosować te same metody, jakie stosują hitlerowcy w Niemczech, jednak większość społeczeństwa polskiego nie poparła tych zamierzeń, a Rząd nie dopuścił do ekscesów antyżydowskich. /50/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Zjednoczenie Szkół Żydowskich.

Dnia 30 lipca w Ostrołęce odbył się wiec szkolny zwołany przez Zjednoczenie Szkół Żydowskich. Mówcy poruszali kwestję wychowania młodzieży żydowskiej. Dowodzili oni konieczności kształcenia tej młodzieży w duchu postępu, by wyrobić młodzież na ludzi bardziej zdolnych do walki o swój byt. Zarzucali, że wychowywanie dzieci żydowskich w duchu religijnej tradycji i w ramach Talmudu powoduje to, że tacy żydzi nie są odpowiednio przygotowani do życia, bowiem zasklepieni w formułkach talmudycznych, nie znają nawet tej ludności, wśród której zamieszkują, a zatem nie może być mowy o dodatnim wyniku walki konkurencyjnej z ludnością nieżydowską.

Życie gospodarcze.

Spółdzielnia kredytowa.

Dnia 23 lipca w Małkini, powiatu ostrowskiego odbyło się walne zebranie członków żydowskiej spółdzielni kredytowej. Na zebraniu tem złożono sprawozdanie z działalności spółdzielni, poczem wybrano nowy zarząd tejże. /40/

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska w lipcu interesowała się szczególnie wyborami do XVIII Kongresu Sjonistycznego i poruszała szeroko wypadki w Supraślu.

"Unzer Łebn" w artykule, zatytułowanym "Wybory zostają wyborami" podniósł, że głosowanie cieszyło się wielką frekwencją, coby wskazywało na znaczne zainteresowanie się ludności żydowskiej, bez względu na jej przekonania polityczne, problemem palestyńskim. Zdawałoby się, kontynuowało dalej pismo, że długie kolejki wyborców, stojących przed lokalami wyborczymi, przesiąknięci są jedną myślą - uzyska-nia w przyszłości certyfikatu na emigrację do Palestyny. Tymczasem tak nie jest, starsi bowiem żydzi, po oddaniu głosu wrócą do swych codziennych zająć i nie myślą wcale o opuszczeniu kraju rozproszenia, w którym żyją i gdzie ciągną korzyści materjalne. Natomiast nieprzeparte dążenia do emigracji do Palestyny żywi młodzież żydowska, która na obczyźnie spaliła już za sob wszystkie mosty i której marzeniem jest odbudowa własnego państwa żydowskiego. To też nic dziwnego, że właśnie młodzież ta najbardziej była zainteresowana w zwycięstwie tej lub innej partji, od której w przyszłości będzie zależało ilościowe przydzielanie certyfikatów poszczególnym ugrupowaniom żydowskim w krajach diaspory. W końcu pismo wyraziło nadzieję, że z racji pogarszania się warunków ekonomicznych we wszystkich krajach, zainteresowanie młodzieży żydowskiej Palestyną będzie wzrastało z niesłabnącą energją.

"Gut Morgen" w numerze 48 z dnia 18 lipca w artykule zatytułowanym "Za kulisami strajku w Supraślu" pisał, że w strajku włókniarzy białostockich występowały trzy stro-

ny: robotnicy, fabrykanci i władze państwowe, natomiast strajk w fabryce Cytrona w Supraślu znacznie się różnił od ogólnego strajku białostockiego tem, że występowała tutaj jeszcze czwarta strona - fabrykanci białostoccy. Ta czwarta strona, dopatrując się w fabrykancie supraślskim swego poważnego konkurenta, miała na widoku dwa cele, z których pierwszem było dążenie do uniemożliwienia poczynienia przez strajkujących robotników jakichkolwiek ustępstw, a temsamem do kontynuowania bezczynności fabryki konkurenta, drugiem zaś - zmierzanie właśnie ku obniżeniu cennika płac w Supraślu, coby było też następnie pretekstem do takiejże akcji i w Białymstoku. I w jednym i w drugim wypadku byli śilnie zainteresowani przemysłowcy białostoccy i dlatego też, zdaniem traktowanego pisma, strajk supraślski przybrał takie ostre formy.-

Wypadki supraślskie poruszył też w artykule p.t. "Spokoju i porządku" w numerze z dnia 14 lipca "Białystokier Idyszer Kurjer", który nawoływał przedewszystkiem do spokoju i do zaniechania wzajemnego oskarżania się za te wypadki, a temsamem nieutrudniania śledztwa, które znajduje się we właściwych rękach i które niezawodnie ustali istotnych sprawców tych smutnych wypadków. W końcu podkreślało pismo, że strajk w Supraślu musi być bezwzględnie zlikwidowany i, że fabrykanci prowincjonalni muszą to sobie uświadomić, że uchwalony cennik obowiązuje ich wszystkich, a właśnie złamanie tego cennika było jednym z głównych powodów, które wywołały zajścia w Supraślu.

"Unzer Łebn" w numerze z dnia 14 lipca, pisząc o zarządzeniu Starosty Grodzkiego w Białymstoku, ażeby w obra-

dach i korespondencji Zarząd wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku używał wyłącznie języka polskiego, wyrażał z tego powodu zdziwienie. Równocześnie pismo dodało, że już przed trzema laty Starostwo również zażądało, aby gmina nie wydawała świadectw na blankietach z napisami w języku żydowskim. Zarządzenie jednak to, naskutek interwencyj u Pana Wojewody, zostało uchylone. Z tego tytułu traktowany dziennik żydowski żywi nadzieje, że i obecne zarządzenie Starosty Grodzkiego co do języka urzędowego w gminie zostanie anulowane.-

"Gut Morgen" w artykule z dnia 11 lipca p.t."Tutejsi misjonarze robią niezłe interesy" biło na alarm, że, korzystając z silnego zaaferowania społeczeństwa żydowskiego wydarzeniami w Niemczech i troską o zabezpieczenie bytu uciekinierom z tego kraju, Misja Barbikańska czyni znaczne postępy w nawracaniu żydów na chrystjanizm i, że ostatnio wychrzczono pięciu żydów. Pismo wzywało do baczniejszej uwagi i do silniejszego przeciwdziałania na tym odcinku życia żydowskiego.-

b/ Białorusini.

Powiat grodzieński.

Białoruskie spółdzielnie we wsiach Pławy i Pużycze, gminy Zydowla rozpoczęły działalność kulturalno-oświatową, zamierzając urządzić przedstawienie amatorskie. Dnia 9 lipca we wsi Pławy miała być wystawiona sztuka p.t. "Zmaghańnie za ideju", lecz Starostwo Powiatowe nie zezwoliło na odegranie tej sztuki ze względu na jej tendencje. Akcją tą we wsi Pławy kieruje b.sekretarz b.BWRHromady, Konstanty Panasiuk.-

Powiat wołkowyski.

Dnia 9 lipca we wsi Derenie, gminy Podorosk utworzono koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i równocześnie wybra

no zarząd Koła. Na zakończenie zebrania odśpiewano hymn białoruski: "Od wiekow my spali". /16/.

W Swisłoczy w dniu 2 lipca odbyło się zebranie członków miejscowego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem postanowiono powołać do życia sekcję dramatyczną oraz ustalono stałe dyżury w bibljotece. /9/.

c/ L i t w i n i.

Powiat suwalski.

W związku z zarządzeniem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego co do likwidacji wszystkich trzech istniejących na terenie powiatu suwalskiego litewskich prywatnych szkół powszechnych, utrzymywanych przez Towarzystwo "Rytas" i utworzenia na ich miejsce publicznych szkół powszechnych z wykładowym językiem litewskim, prowadzona jest na terenie gminy Krasnowo agitacja za nieposyłaniem dzieci litewskich do tych szkół państwowych.

Litewskie Towarzystwo Rolnicze w Wilnie zamierza utworzyć kółka rolnicze we wsiach Bubele i Burbiszki, gminy Krasnowo oraz we wsi Wiłkojedzie, gminy Sejwy.

Litewskie Towarzystwo Sw.Kazimierza zabiega około utworzenia swego oddziału we wsi Romaniuki-Stare, gminy Andrzejewo.

Przy oddziale takiegoż Towarzystwa we wsi Wojtokienie gminy Sejwy, otworzono czytelnię dla członków Towarzystwa.

Dnia 23 lipca oddział Towarzystwa Sw.Kazimierza urządził w Puńsku akademję w związku z 1900-leciem śmierci Chrystusa. Po wygłoszeniu okolicznościowych przemówień, odśpiewano szereg pieśni religijnych i narodowych litewskich. /500/.

Nazwa organizacji	I		III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	do	Doch
Sjoniści ogólni	35	-	-	9	5200	100 -	1500	
Sjoniści rewizjoniści	6	-	-	5	3360	100 -	500	
Poalej-Sjon prawica	1	-	-	3	675	100 -	150	18.50
Bund	-	-	-	2	140	50 -	90	
Mizrachi	1	-	-	1	350	100 -	250	
Makabi	-	-	4	-	330	50 -	100	
Tarbuth	-	-	-	2	300	100 -	200	42bzł
Kultur Liga	-	-	-	2	96	40 -	56	
Zjednoczenie Szkół Żydowskich	-	-	-	1	100	-		
Hechaluc-Pioner	3	-	-	1	890	40 -	400	
Brith-Trumpeldor	4	-	-	-	950	150 -	500	
Linas-Chacedek	1	-	1	kwesta	205	55 -	150	85,4
Gemiłus Chesed	2	-	-	kwesta	150	50 -	100	70 z
Towarzystwo Szkoły Białosruckiej	2	3	-	-	319	9 -	120	21
Litewskie Towarzystwo Sw. Kazimierza	4	4	-	-	2300	100 -	500	

I - zebrania,

II - przedstawienia,

III - zabawy,

IV - odczyty.

----------ooOoo----------

H.B.

1

167

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.3237/33.T.

Białystok dnia 13/IX.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

-: T A J N E :- B.PILNE.

B.Pilne

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I polityczny
w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc sierpień 1933 roku.-

Za Wojewodę

/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Suwałkach
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK Nr.III w Grodnie,
16/ " " " DOK Nr. IX w Brześciu n/Bugiem,
17/ " " " DOK Nr. I. w Warszawie,
18/ K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Dowództwo Okręgu Korpusu № 1
Wpłynęło dn. 19 IX 1933 r. L. 3597.
Załączników

I.B.

JEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3237/33.T.
ystok, dn.10.IX.1933 r.

SYTUACYJNE SPRAWOZDANIE MIESIĘCZNE NR.9.
ZA MIESIĄC SIERPIEŃ 1933 roku.

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie ojewództwa, zobrazowanym w poprzednich sprawozdaniach istotne zmiany w sierpniu nie zaszły, zwłaszcza, że działalność polskich stronnictw politycznych była wyjątkowo słaba, nie wyłączając BBWzR., który ograniczył się nie al całkowicie do urządzenia kilku kursów samorządowych. Również Stronnictwo Narodowe nie uzewnętrzniło szerszej działalności, której nastawienie szło zresztą, jak w miesiącach poprzednich w kierunku utrzymania przy Stronnictwie w różnych formach dołów rozwiązanego Obozu Wielkiej Polski, rozbudowy i organizacyjnego umacniania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i organizowania ośrodków parafjalnych. Zasługuje na uwagę dostrzegane w ostatnich tygodniach pewnego rodzaju ferment w tych ogniwach Stronnictwa Narodowego, w których przeważa element młodzieżowy. Ferment ten powstał na tle ustosunkowania się tych ogniw do zagadnienia walki z żydami. O ile wspomniany element młodzieżowy usiłuje wprowadzić do działalności Stronnictwa Narodowego pierwiastek awanturniczych, o tyle starsi członkowie Stronnictwa starają się zachować umiarkowanie, co doprowadza pomiędzy obu grupami do poważniejszych scysyj, osłabiających działalność kół Stronnictwa. Ogólnie działalność Stronnictwa Narodowego w ubiegłym miesiącu cechowała akcja przeciwżydowska, prowadzona w formie propagandy, kolportowania większej ilości odezw, ulotek i t.p. i drobnych wystąpień przeciwżydowskich. Wyjątkowo słaba działalność Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji specjalnych uwag nie nastręcza, jeżeli pominąć jego dążenie do orga-

nizowania chrześcijańskich związków rolników i rzemieślników, jest dotąd bez poważniejszego rezultatu. W przeciwieństwie do wymienionych stronnictw intensywną akcję organizacyjną i propagandową prowadziło Stronnictwo Ludowe, bazujące głównie na doraźne rozszerzenie swej sieci organizacyjnej i urabianie nastrojów mas.

Ze spraw wewnętrznych Stronnictwa należy podkreślić rysujący się konflikt pomiędzy grupami posła Michała Roga i posła Adolfa Sawickiego. Konflikt ten pozostaje w związku przyczynowym z sytuacją jaką wytworzył dla siebie poseł Sawicki w Radzie Naczelnej, Zarządzie Głównym i Klubie Poselskim Stronnictwa ~~Narodowego~~ Ludowego, w których występują przeciwko niemu posłowie Waleron i Witos i Kazimierz Bagiński z racji jego zachowania się podczas śledztwa i procesu brzeskiego w Sądzie Okręgowym. Istota konfliktu polega na tem, że Kazimierz Bagiński jako sekretarz generalny Stronnictwa Ludowego stara się usunąć posła Adolfa Sawickiego od bezpośredniego wpływu na organizację Stronnictwa w Województwie i przeciwstawiamu b. posła Dominika Łosia, cieszącego się poparciem posła Michała Roga. Polska Partja Socjalistyczna jako taka działała w sierpniu jedynie w powiecie bielskim, w innych zaś ośrodkach działalność jej wyczerpują inspirowane poczynania związków zawodowych.

Ze spraw mniejszości narodowych zasługuje przedewszystkiem na uwagi zainteresowanie się ludności żydowskiej przebiegiem XVIII Kongresu Sjonistycznego i wydarzenia i w Niemczech. Na tle tych ostatnich uległa dalszej konsolidacji akta bojkotu ekonomicznego Niemiec, ujmowana wciąż jeszcze w płaszczyźnie odwetu narodowego w odniesieniu do Hitlera, nie zaś z państwowego punktu widzenia stosunku ogółu ludności żydowskiej, jako obywateli Państwa Polskiego - do Niemiec, podnoszących kwestję rewizyj granic Polski.

W życiu ludności białoruskiej znikome miejsce zajmowała

działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którego gruncie zarysowała się znów ożywiona akcja elementów radykalnych i wywrotowych, zaś w życiu ludności litewskiej - poczynania Litewskiego Towarzystwa "Rytas" i Towarzystwa Sw.Kazimierza w płaszczyźnie propagowania litewskiego szkolnictwa prywatnego, przeciwstawiania go polskiej szkole powszechnej.

Ważniejszymi momentami życia społecznego był obchód 13-tej rocznicy zwycięstwa pod Warszawą, któremu organizacje społeczne, pozostające pod wpływem Stronnictwa Narodowego i Chrzescijańskiej Demokracji nadawały charakter demonstracyj na rzecz generała Hallera, Romana Dmowskiego i generała Sikorskiego, pomijając rolę Marszałka Piłsudskiego w tem zwycięstwie, a także zjazd Legjonistów i rocznica wymarszu Pierwszej Kadrowej, wykorzystane przez organizacje prorządowe dla celów konsolidacji społeczeństwa w płaszczyźnie współpracy z Rządem.

Na marginesie oceny życia społecznego w ubiegłym miesiącu wypada zaznaczyć pewien zwrot w ustosunkowaniu się duchowieństwa katolickiego do Związku Strzeleckiego oraz organizacyj PW. i WF. Zwrot ten charakteryzują wypadki udziału księży w uroczystościach strzeleckich i mniejsza niż w poprzednich miesiącach ilość wystąpień w kościele i z ambon duchowieństwa przeciwko Związkowi Strzeleckiemu. Jest on niewątpliwie skutkiem reagowania Związku Strzeleckiego na tego rodzaju wystąpienia księży i kilku procesów, w których księża za takie wystąpienia zostali ukarani aresztem.

Sytuacja gospodarcza po zbiorach uległa pewnej poprawie, niemniej jednakże rolnicy z powodu niskich cen na zboże odczuwają nadal brak dostatecznego dopływu pieniądza na zaspokojenie ciążących na nich zobowiązań. Trzeba zaś zaznaczyć, że brak pie-

niądza zmusza rolników do rychłego wyzbywania się zboża, któreg podaż na rynkach była tak znaczna, że powodowała znaczne obniża cen rynkowych. W związku z podkreśloną poprawą sytuacji gospodarczej rolnictwa uległy również poprawie nastroje ludności wie skiej, czego wyrazem jest zmniejsza w sierpniu, niż w poprzedni miesiącach ilość wypadków oporu podatkowego na terenie wiejski

W ośrodkach miejskich sytuacja naogół nie pogorszyła się, aczkolwiek nastąpiło już znaczne zmniejszenie się stanu zatrudni robotników w przemyśle sezonowym i drzewnym. Wyjątkowo dobra sy istniała w Białymstoku z racji dobrej konjunktury, jako ma prze włókienniczy, który wykonywuje nawet duże zamówienia eksportowe.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 3237 /33.T.
Dnia 10 września 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1933 roku.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Podkreślał, że tegoroczny zjazd Legjonistów wysunął hasło naprawy ustroju Państwa i żądanie doprowadzenia do końca rewizji Konstytucji majowej. Traktując o przedstawionym na tym zjeździe programie naprawy ustroju, wskazywał, że nowy ustrój zgodnie z tendencjami rozwojowemi naszej epoki zapewni zrzeszeniom gospodarczym i zawodowym większy udział w pracy państwowej i ustawodawczej i, że w pracy tej wyznaczy należyte miejsce tym wszystkim, którzy swą przeszłością i obywatelską pracą owocną dobrze zasłużyli się Ojczyźnie. Akcentował następnie, że zagadnienie naprawy ustroju jest naczelnem zagadnieniem państwowem, a jako takie musi być doprowadzone do końca, by mogły być rzucone trwałe podstawy pod przyszły ustrój Państwa.-

Z racji rozpoczęcia nowego roku szkolnego oświadczał, że idea wychowania państwowego w zrozumieniu tych wszystkich, którzy ofiarnie walczyli o Niepodległość Polski stała się kategorycznym nakazem życia i celem, do którego zmierzać musi każdy pedagog polski, a cel ten został wcielony w ramy nowej ustawy szkolnej.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

Domagało się wprowadzenia do szkół powszechnych jako oddzielnego przedmiotu nauki rolnictwa, ilustrowało straty, jakie ponosi rolnictwo i przemysł wskutek zmniej-

szania się wywozu zagranicę i podkreślało konieczność popierania prasy katolickiej.-

"Nowe Życie".

Stwierdzało, że bilans całej polityki gospodarczej Rządu zastosowany do poszczególnych zagadnień życia kraju nie wypada dotąd świetnie, przeważają w nim bowiem albo nie rozważne eksperymenty, albo ni dociągnięcia, wskutek czego pomoc Rządu nie pozostaje w adnym stosunku do tego, czego wymaga życie. Omawiając ogłoszony na zjeździe Legjonistów projekt zmiany Konstytucji, wskazywało, że najsłabszym momentem tego projektu jest nietylko wybór Senatu przez ograniczoną liczbę wyborców, ale i to, że orderów Virtuti Militari i Krzyży Niepodległości ma najwięcej wojskowych, wskutek czego wojsko tem silniej zostanie wciągnięte do polityki, co nie jest wskazane w interesie armji narodowej. Dodawało przytem, że obóz rządowy przy pomocy wojska doszedł w roku 1926 do władzy, dziś zaś przy tej władzy chce się utrzymać przy pomocy wojskowych, co świadczy, że nie ma zaufania w społeczeństwie, a wbrew takiemu zaufaniu rządzić nie można.- Na marginesie spraw gdańskich dowodziło, że polityka Polski w stosunku do Gdańska musi być nastawiona na uregulowanie współżycia z wolnem miastem z myślą o tem, że tworzy się podstawy pod spolszczenie tego od wieków należącego do Polski miasta. Charakteryzując sytuację gospodarczą w kraju, pismo przekonywało, że równowaga budżetowa, którą obóz rządowy tak niedawno się jeszcze chlubił, jest już legendą, a istotne cyfry ujawnione podczas dyskusji nad budżetem w Sejmie - dają obraz upadającej gospodarki narodowej. Tak samo ilustrowało pismo położenie rolników, przyczem wysuwało żądanie rozszerzenia działalności interwencyjnej PZPZ. i wstrzymania wszelkiego ściągania należności podatkowych od rolników.

171

Wreszcie w artykule posła Karola Wierczaka p.t. "Trzeba to wiedzieć" wykazywało, w jaki sposób przeprowadzają walkę o odżydzenie swoich środowisk narodowcy w całej Europie i dowodziło, że w tej walce o unarodowienie życia gospodarczego Polska nie może pozostać w tyle.-

jednoczenie Katolickie"

Propagowało prasę katolicką, wzywało do budowani domów parafjalnych, które stanowić mają ośrodki pracy katolickiej i oświetlało konkretne wypadki w ujęciu opozycyjnej prasy warszawskiej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.B.3237/33.T.
Dnia 10 września 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Sierpień przyniósł dalsze i to dość znaczne osłabienie działalności BBWzR. Przyczyn tego należy doszukiwać się w okolicznościach, przytoczonych w sprawozdaniu za okres poprzedni.-

Podobnie jak w lipcu rady powiatowe BBWzR. w Łomży i w Wysokiem-Mazowieckiem i w sierpniu kontynuowały prace na tak zwanych kursach dla pracowników samorządowych. Na terenie łomżyńskiego, w Kiźnie kursy te mają charakter systematycznych wykładów, na które uczęszcza około 40 słuchaczów, w Zawadach natomiast na wykłady przeznaczone były wyłącznie niedziele i święta, zaś w powiecie wysoko-mazowieckim postanowiono urządzać 1-dniowe tak kie kursy przez prelegentów objazdowych.-

Powiat bielski.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 29 sierpnia w Hajnówce odbyło się zgromadzenie publiczne, na którem przemawiał poseł Malinowski. Informował on zebranych o sytuacji politycznej i gospodarczej w Państwie i w całej Europie, przyczem nadmieniał, że ze względu na przeciwpolską politykę, uprawianą przez Niemcy, Polska musi być zawsze gotową do odparcia wszelkich zakusów na całość jej granic.-

Powiat łomżyński.

W okresie sprawozdawczym na terenie powiatu łomżyńskiego poseł Stanisław Godlewski, urządził cztery zgromadzenia publiczne, a mianowicie: dnia 13 sierpnia we wsi Lubotyń /100 osób/, dnia 15 sierpnia we wsi Zawady /początkowo 1000 osób, a przy końcu liczba słuchaczy zmalała do 250 osób/, dnia 20

sierpnia w osadzie Stawiski /250 osób/ i dnia 27 sierpnia we wsi Przytuły /200 osób/. W przemówieniach swych na tych zgromadzeniach poseł Godlewski poruszał przeważnie sprawy gospodarcze, jak: politykę zbożową Rządu, ulgi dla rolników, obciążonych zobowiązaniami, oszczędności budżetowe i prace ustawodawcze Sejmu. Prócz posła Godlewskiego w Lubotyniu i w Przytułach przemawiał także sekretarz rady powiatowej BBWzR. w Łomży, Witold Raganowicz, który omawiał politykę zagraniczną i przestrzegał przed dawaniem posłuchu knowaniom różnych czynników wewnętrznych, których rezultatem były takie zajęcia, jak tragiczne wypadki w Radziłowie w marcu b.r. Pozatem w Lubotyniu w dyskusji nad przemówieniem posła Godlewskiego zabrał również głos członek Stronnictwa Narodowego, Zaorski. Wszystkie przemówienia cechował nastrój spokojny i poważny.'

Powiat.	Zgromadzenia publiczne.			Zebrania.		Ilość nowych komórek.	Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągł.	Ilość	Frekwencja.		
Bielski	1	250	-	-	-	-	-
Łomżyński	4	1550	100-1000	-	-	-	-
Razem:	5	1800	100-1000				

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Intensywna praca w poprzednich okresach sprawozdawczych Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego w powiecie sokólskim nad tworzeniem kół wiejskich, w sierpniu całkiem przycichła. Utworzone poprzednio koła żadnej akcji zewnętrznej nie przejawiają. Nie dostrzeżono również jakichkolwiek przygotowań do zjazdu powiatowego traktowanego Stronnictwa, aczkolwiek zjazd ten zapowiedział poseł dr Michałkiewicz na miesiąc wrzesień do Sokółki. Oznakami istnienia Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego był jedynie spotęgowany kolportaż "Gazety Chłopskiej", którą członkowie tego Stronnictwa otrzymywali bezpłatnie.-

Natomiast na terenie powiatu grodzieńskiego akcja organizacyjna, wprawdzie powoli, lecz postępuje wciąż naprzód. W sierpniu sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, Stefan Sosnowski, zorganizował 7 nowych kół we wsiach: Mieszetniki, Poniżany i Zylicze - gminy Łunna, oraz Dubowce, Plabanowce, Starzyna i Daniłowce, gminy Wołpa.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

W sierpniu Stronnictwo Narodowe nie ujawniło nazewnątrz bardziej widocznej działalności, a całą swą uwagę zwróciło na sprawy organizacyjne. Dostrzegane były w ciągu miesiąca pewne tarcia wewnętrzne w łonie Stronnictwa, a głównie - rozdźwięk wśród wybitniejszych działaczy, młodszych wiekiem i starszych na tle metody taktyki pracy. Jeżeli bowiem starsi nie pochwalają zamiarów rozpoczęcia wyraźnej kampanji antyżydowskiej, ani też wystąpień przeciwko władzom administracyjnym przez składanie skarg na nie, lub też na policję, to o tyle młodzi właśnie są za taką metodą postępowania. Okoliczność ta może sprawia, że wprawdzie Stronnictwu Narodowemu udaje się tworzyć coraz to nowe koła, jednak liczebność członków tych kół nie pozostaje w żadnym stosunku do rozmachu i nakładu prac organizacyjnych, więc też poważniejszego przesunięcia sympatji w kierunku Stronnictwa Narodowego dotychczas nie stwierdzono.-

Powiat łomżyński.

Ruch organizacyjny.

W powiecie Stronnictwo Narodowe powstrzymywało się narazie od znaczniejszej działalności zewnętrznej, wyszukiwało natomiast odpowiednich ludzi do pracy w terenie, z tem, ażeby wydatniejszą kampanję rozpocząć w jesieni, po ukończeniu robót polnych na wsi.-

Próby zorganizowania tajnej bojówki w Łomży, powzięte przez Czesława Kujałowicza, nie zostały dotychczas zrealizowane

wskutek braku zdecydowanych i pewnych ludzi.-

W nocy na 29 sierpnia sekretarz zarządów okręgowego i powiatowego Stronnictwa Narodowego w Łomży, a b.oboźny O.W.P., Stefan Lniski w towarzystwie członka tegoż Stronnictwa, Jana Zielińskiego, będąc prawdopodobnie pijany, wszczął na ulicy awanturę, zakłócając tem samem spokój publiczny i wygrażając przytem policjantom. Zajście to wynikło na podłożu wyraźnie antyżydowskiem, o czem świadczyły wznoszone przez awanturujących się okrzyki w rodzaju:"Precz z żydami!", oraz pod adresem policji: "Zydowscy słudzy". Lniski i Zieliński pociągnięci zostali do odpowiedzialności w trybie karno-administracyjnym.-

wiat ostrołęcki.

Dnia 20 sierpnia we wsi Zebry-Pieczyska, gminy Nakły, odbyło się zebranie organizacyjne, mające na celu utworzenie w tej wsi koła Stronnictwa Narodowego. Do założenia koła jednak nie doszło./30 osób/.-

wiat suwalski.

Przybyły w drugiej połowie sierpnia na teren powiatu suwalskiego sekretarz Zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Białymstoku, Bolesław Pustelnik, zorganizował w dniu 20 sierpnia we wsi Becejły , gminy Zaboryszki koło traktowanego Stronnictwa. Pozatem zamierzał on zwołać zebrania organizacyjne w Filipowie i Bakałarzewie, do czego jednak nie dopuszczono z uwagi na brak zezwolenia Starostwa Powiatowego. Widocznem jest, że Pustelnik zdąża do uczynienia wyłomu w Stronnictwie Ludowem przez pozyskanie jego członków dla głoszonych przez siebie haseł.

d/ B. Obóz Wielkiej Polski.

wiat augustowski.

Na terenie miasta Augustowa zauważono akcję b.OWP., polegającą na kolportowaniu czasopisma "Samoc' a" i innych ulotek antyżydowskich oraz na umieszczeniu na chodnikach i domach napisów, nawołujących do bojkotowania żydów.-

Powiat Ostrołęcki. W dniu 20 sierpnia b.członekowie b.OWP., Tadeusz Pawliszewski, Stanisław Dyspolski, Stanisław Kiełczewski, Bolesław Filochowski i inni - podczas odbywającego się w Ostrołęce jermarku masowo kolportowali ulotki antyżydowskie, zatytułowane:"Polska dla Polaków. Nie kupuj u żyda. Kto kupuje u żyda, to Gwinia. Swój do swego".-

Powiat białostocki. W dniu 19 sierpnia bawił w Goniądzu członek b.OWP. Czesław Serwatko z Białegostoku. Pobyt jego w Goniądzu miał na celu utworzenie tam placówki OWP. lecz projekt ten nie doszedł do skutku , wobec chwilowej nieobecności na miejscu sympatyka Stronnictwa Narodowego, Józefa Skutnika, który miał właśnie zająć się wspomnianą organizacją.-

Dnia 27 sierpnia w Dobrzyniewie-Kościelnem członkowie b.OWP., Aleksander Kowalski, Henryk Sadowski i Stanisław Przestrzelski kolportowali obłożony aresztem Nr.18 tygodnika "Samoobrona".-

Powiat szczuczyński. Podczas obchodu w Grajewie 19-rocznicy przymarszu Pierwszej Kadrowej, członkowie b.OWP. z Teodorem Henczlem na czele zakłócili spokój publiczny przez wznoszenie różnych okrzyków, za co pociągnięci zostali do odpowiedzialności.-

Powiat wysokomazow. Na terenie gmin Stelmachowo i Piszczaty oraz w Tykocinie b.działacze OWP., a obecnie czynni członkowie Stronnictwa Narodowego, Kaczyński Witold wraz ze swym synem Witoldem i Odyniec uprawiali usilną akcję antyżydowską,polegającą na odstręczaniu od kupowania u żydów i na kolportowaniu czasopisma "Samoobrona". Pozatem powzięli oni uchwałę założenia w Tykocinie księgarni polskiej, któraby była subsydjowana przez S.M.P. w Łomży.-

W nocy na 13 sierpnia nieznani sprawcy na kilku domach w Tykocinie uskutecznili olejną farbą napisy "Nie kupuj u żyda".-

174

Działalność księży katolickich.

t łomżyński.

Dnia 6 sierpnia podczas kazania w Jedwabnem proboszcz miejscowy, ksiądz Szumowski oświadczył, że we Włoszech i w Niemczech rządy dążą do podporządkowania kościoła interesom Państwa, a w Polsce jest jeszcze gorzej, bo Rząd karze biskupów i kapłanów aresztami i karami pieniężnemi, a temsamem podrywa religję. Następnie wezwał wiernych do modłów o uproszenie siły do wytrwania dla prześladowanych przez Rząd kapłanów. Przemówienie to i wezwanie zmusiło obecnych na nabożeństwie z racji 19 rocznicy wymarszu Pierwszej Kadrowej - członków Związku Strzeleckiego, Związku Rezerwistów i Ochotniczej Straży Pożarnej do opuszczenia kościoła.-

Wymieniony ks. Szumowski był poprzednio ukarany w drodze administracyjnej grzywną zł.20 za obelżywe wypowiedzenie się do protokułu o komendancie posterunku P.P. w Jedwabnem, który sporządził na ks. Szumowskiego protokuł za nieprzestrzeganie przepisów sanitarnych na ulicy przed posesją parafjalną.-

Dnia 15 sierpnia proboszcz w Przytułach, ksiądz Skrodzki podczas kazania nadmienił, że w sądach i w Rządzie obecnie są różni ludzie i dlatego właśnie ma tam teraz więcej wiary żyd, aniżeli ksiądz. Następnie nawoływał do tworzenia komitetów Akcji Katolickiej, a równocześnie przestrzegał przed takiemi organizacjami, w których niema księdza.-

t ostrołęcki.

Dnia 6 sierpnia ksiądz Sidorowicz w Zbójnej wygłosił kazanie, w którem zaatakował urządzanie święta sportowego, święta lasu i t.p. i podkreślił, że tylko kościół władny jest ustanawiać święta, tamte zaś są akatolickie i z tego powodu ludność nie powinna brać w nich udziału. Nadmienił, że obecnie kościół i księża są prześladowani, ale to się wkrótce skończy.-

t szczuczyński.

Podczas zorganizowanego przez S.M.P. w Wąsoszu obchodu

z okazji 13-rocznicy zwycięstwa pod Warszawą, ks.Krysiak w
sił kazanie, w którem podkreślił w tem zwycięstwie główną
generała Hallera, "podczas gdy inny wielki człowiek w tym
czasie stracił głowę". Następnie zaznaczył, że obecny Rząd
polski jest masońsko-żydowski.

Powiat wysoko-mazow. Sąd Grodzki w Sokołach wyrokiem z dnia 21 sierpnia
skazał z art.127 K.K. ks. Kazimierza Szepietowskiego, wikar
sza w Sokołach, na 1 miesiąc aresztu. Akt oskarżenia zarzuc
ks. Szepietowskiemu, że na zebraniu S.M.P. w Bruszewie w dn
9 października 1932 roku ks.Szepietowski wyraził się, iż Kr
Zasługi, ordery Virtuti Militari i inne otrzymują w Polsce
jedynie złodzieje i łajdacy i, że Starostwo okrada S.M.P.,
dając opłat za urządzane przez to Stowarzyszenie imprezy, p
czas gdy członkom innych organizacyj, jak Związek Strzeleck
wyprawia się libacje.-

Na wniosek tegoż ks.Szepietowskiego, w dniu 13 sier-
pnia w Sokołach odbyło się zebranie żeńskiego koła Żywego
Różańca, na którem omawiano sprawę wykluczenia z tej organi
jednej z członkiń, która utrzymuje znajomość z członkiem Zwi
zku Strzeleckiego, przyczem uprzedzono ją, że jeżeli znajomo
ta będzie w dalszym ciągu trwała, to zostanie ona bezapelacy
nie z koła wykluczona.

Wobec takiego stanowiska ks.Szepietowskiego, trzy
członkinie traktowanego koła, utrzymujące znajomość z członk-
kami Związku Strzeleckiego wystąpiły z organizacji, ostentac
nie opuszczając zebranie w dniu 19 sierpnia w obecności ks.
Szepietowskiego.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji.

Działalność Polskiego Stronnictwa Chrzescijańskiej Dem
kracji w sierpniu była b.nikła. ~~ograniczxxxx~~ Ograniczono się je ynie do

wygłoszenia przez posła Romualda Pukjana dwuch odczytów na temat "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich" - jednego w Grodnie w dniu 15 sierpnia /obecnych 120 osób/ i drugiego w Suwałkach w dniu 27 sierpnia.-

Prelegent trzymał się ściśle obranego tematu i prawie całkiem nie poruszał spraw politycznych.-

Zapowiedziane na dzień 27 sierpnia zgromadzenie publiczne Ch.D. w Sokolanach, powiatu sokólskiego, nie odbyło się wskutek nieprzybycia posła Wacława Binera.-

Na karb działalności Ch.D. należy też zaliczyć utworzenie w dniu 27 sierpnia we wsi Tryczówka w powiecie białostockim Związku Chrzescijańsko-Rolniczego, którego celem ma być zakładanie po wsiach spółdzielni spożywczych oraz niedopuszczanie do otwierania sklepów i karczem w pobliżu kościołów katolickich. Omawiany Związek powstał z inicjatywy księdza Alfonsa Borowskiego, proboszcza w Tryczówce i pozostaje pod anspicjami Akcji Katolickiej.-

f/ Stronnictwo Ludowe.

Ze wszystkich stronnictw politycznych, najaktywniejszą działalność w sierpniu wykazało Stronnictwo Ludowe, które, jak i poprzednio, najwięcej poświęcało uwagi sprawom organizacyjnym, tworząc coraz to nowe koła, które zresztą nie wykazują zbyt żywotnej działalności. Odnosi się wrażenie, że tendencją organizatorów jest wykazanie się założeniem jaknajwiększej liczby komórek, by, po ściągnięciu składek członkowskich, nie interesować się bliżej życiem tych placówek Stronnictwa. Sieć organizacyjna zatacza jednak coraz szersze kręgi i wciska się nawet tam, gdzie dotychczas niepodzielnie miały wpływ inne stronnictwa polityczne, jak Stronnictwo Narodowe. Dotyczy to głównie powiatów łomżyńskiego i szczuczyńskiego.-

Na terenie powiatu białostockiego działacz Stronnictwa Ludowego, Józef Szczepański nakłaniał świadków, mających być powołanymi w sprawie Wacława Karwowskiego, aresztowanego w lipcu /sprawozdanie sytuacyjne za miesiąc lipiec b.r./, aby zeznawali na jego korzyść. Tenże Szczepański zamierza prowadzić akcję organizacyjną zamiast Karwowskiego i w tym celu żądał od zarządu Stronnictwa Ludowego 60 zł. miesięcznie wynagrodzenia oraz przydziału na teren innego województwa, gdzie mógłby występować pod fałszywem nazwiskiem, a to celem uchylenia się od odbycia wymierzonej mu kary więzienia.
Dnia 12 sierpnia u Szczepańskiego przeprowadzono rewizję, w czasie której znaleziono szereg notatek o treści, wskazującej na antypaństwową i antypodatkową działalność zarówno jego, jak i innych członków Stronnictwa Ludowego.-

Ostatnio miały się rozpocząć tarcia pomiędzy grupą posła Adolfa Sawickiego, peprezentującego kierunek radykalny a grupą posła Michała Roga, który jest bardziej umiarkowany. Do grupy posła Sawickiego zaliczają się prezes Zarządu Powiatowego w Białymstoku, dr Władysław Gogolewski, sekretarz Zarządu Wojewódzkiego, Jan Kreczko i Jan Ostaszewski, zaś zwolennikami posła Roga są: b.poseł Dominik Łoś i Józef Szymański.

Powiat augustowski.

Zebrania zamknięte.

Dnia 6 sierpnia we wsi Gabowe-Grondy, gminy Kolnica, na zebraniu członków miejscowego koła Stronnictwa Ludowego przemawiał działacz tegoż Stronnictwa, Piotr Głubow, który nawoływał do powstrzymania się od płacenia zaległych podatków i twierdził, że spłata tej kategorji podatków będzie rozłożona na 7 lat.

iat Szczuczyński.

Dnia 15 sierpnia w Rajgrodzie odbyło się zebranie organizacyjne sympatyków Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem założono koło Stronnictwa. Na członków zapisało się 17 osób z pośród 24 rolników, obecnych na tem zebraniu.

Następnie uchwalono obszerną rezolucję, domagającą się obniżenia cen artykułów przemysłowych o 60% z uwagi na obniżkę w tej wysokości płodów rolnych, zmniejszenia podatków i innych świadczeń publicznych, zniesienia upomnień od podatków i skreślenia sekwestratorów, rozłożenia spłaty długów na okres 40-letni oraz wstrzymania w związku z tym wszelkich egzekucyj i licytacyj. Pozatem rezolucja domaga się zniesienia karteli i podkreśla że doprowadzeni do ostateczności rolnicy organizować będą strajki.-

iat bielski.

Ruch organizacyjny.

We wsi Wojszki, gminy Narew w sierpniu zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się 19 osób. Organizatorem koła był znany działacz, Jan Ostaszewski, z powiatu białostockiego.-

at łomżyński.

W ciągu sierpnia instruktor Stronnictwa Ludowego, Władysław Kępka zorganizował w Łomży kancelarję Zarządu Powiatowego tego Stronnictwa. Na ten cel uzyskał od władz centralnych Stronnictwa po 30 złotych miesięcznie i wszelkie niezbędne formularze. Kancelarja ta nie posiada osobnego lokalu. Z zebranych składek członkowskich, Kępka 50% pozostawia sobie, a resztę odsyła do Centrali. Stan organizacyjny Stronnictwa Ludowego na terenie łomżyńskim jest uważany przez Zarząd Główny Stronnictwa naogół za bardzo słaby , gdyż, pomimo zorganizowania przeszło 20 kół, składki członkowskie napływają bardzo miernie, albo nawet i wcale nie są uiszczane. Na tle właśnie składek dochodzi często do nieporozumienia pomiędzy członkami Stronnictwa.-

Ostatnio dały się zauważyć pewne wpływy Stronnictwa Ludowego na niektórych działaczy i członków Zjednoczenia Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, oraz próby wciągnięcia kół wymienionego Zjednoczenia Młodzieży Wiejskiej i Ludowej w działalności traktowanego Stronnictwa, co najjaskrawsze fo przybrało na terenie gminy Szumowo.-

W sierpniu zorganizowano trzy nowe koła Stronnictw Ludowego: we wsi Wszerzecz, gminy Szczepankowo - 12 członk we wsi gminnej Usnik - 14 członków i we wsi Ratowo-Piotrow gminy Sniadowo.-

Pozostałe, wcześniej zorganizowane koła nie przejawiają żadnej działalności ani żywotności wewnętrznej, gdyż poza zebraniem organizacyjnem, zwołanem zwykle przez instruktora, innych zebrań nie urządzają. Instruktor Kępka utrzymuje kontakt z poszczególnemi kołami głównie za pośrednictwem przewodniczących tych kół, przyczem kontakt ten jest dość luźny.-

Powiat sokólski.

Przebywający na wywczasach letnich w rodzinnej wsi Wyłudki, gminy Korycin, poseł Adolf Sawicki, w towarzystwi swego szwagra, Jana Bendera, często objeżdżał sąsiednie gmi ny, gdzie osobiście stykał się ze swymi zwolennikami. Na poufnych, dostępnych tylko dla osób całkiem pewnych, konferencjach omawiano szczegółowo akcję przedwyborczą do rad gromadzkich i gminnych. Według posiadanych informacyj, poseł Sawicki już od roku posiada gotowy projekt obsady przyszłych rad gminnych i zarządów gmin. W dniu 25 sierpnia poseł Sawicki opuścił wieś, udając się wraz z rodziną z powrotem do Białegostoku. Prace w terenie prowadził nadal Jan Bender, który często wyjeżdżał do Białegostoku i do ar wy.-

Powiat Suwalski.

We wsi Karasiewo, gminy Wólka zorganizowano w sierpniu koło Stronnictwa Ludowego. Na członków zapisało się dotychczas 13 osób.-

Dnia 27 sierpnia we wsi Krzywólka, gminy Kuków w odległości 2 kilometrów od Suwałk odbył się powiatowy Zjazd Stronnictwa Ludowego przy udziale Adolfa Sawickiego i sekretarza zarządu powiatowego, Antoniego Trochima.

Na zjazd przybyło około 150 osób, wyłącznie członków zarządów poszczególnych czynnych kół tego Stronnictwa z 1[illegible] gmin powiatu suwalskiego.-

Na wstępie Zjazdu sekretarz Antoni Trochim złożył sprawozdanie z prac organizacyjnych. Za sprawozdania tego wynikało, że na terenie powiatu suwalskiego istnieje 109 kół traktowanego Stronnictwa z 2200 członkami, z których jednak tylko połowa opłaca składki członkowskie.

Co do podanej przez Trochima liczby kół, to władzom administracyjnym wiadomo tylko o 80 kołach na terenie powiatu suwalskiego, z których w dodatku jest czynnych zaledwie jedna trzecia część.-

Następnie poseł Adolf Sawiski wezwał zebranych do intensywnego organizowania kół Stronnictwa Ludowego i pozyskiwania dla tych kół jak największej liczby członków, inaczej bowiem niezorganizowany wieśniak "zmarnieje i będzie umierał z głodu". Nadmienił, że w wyborach do ciał samorządowych, które wkrótce mają się odbyć na podstawie już nowej ustawy samorządowej, winna wziąć gremjalnie udział cała ludność wiejska, głosować na kandydatów ze Stronnictwa Ludowego i nie dopuścić, by wójci byli mianowani z urzędu. Podkreślił, że , jeśli w przyszłych wyborach do ciał ustawodawczych Stronnictwo Ludowe nie zdobędzie większości, to władza w Polsce przejdzie w ręce żydowskie, a jako przykład, przytoczył fakt, że już obecnie w Wilnie na 19 aplikantów sądowych jest zaledwie jeden polak.

a reszta - to żydzi.

Po przemówieniach rozpoczęły się wybory zarządu Powiatowego Stronnictwa, przyczem wyszły żutaj odrazu pewne tarcia pomiędzy posłem Sawickim, który lansował na stanowiska w Zarządzie ludzi istotnie czynnych, energicznych, oddanych sprawie i obeznanych dokładnie z życiem wsi, a dotychczasowym wiceprezesem Zarządu, członkiem Wydziału i Sejmiku Powiatowego, byłym posłem do pierwszego Sejmu, Aleksandrem Putrą, który znów usiłował przeprowadzić do Zarządu ludzi, pochodzących z miejscowego terenu.-

W wyborach tych zwyciężyła jednak teza posła Sawickiego. Swiadczy to o tem, że były umiarkowany piastowiec Putra traci coraz bardziej swe wpływy na rzecz bardziej radykalnych elementów w Stronnictwie.-

Wynik wyborów był następujący: prezesem został Antoni Krochim - dotychczasowy sekretarz Zarządu Powiatowego, wiceprezesem Aleksander Ostrowski, lansowany przez Putrę na prezesa i Józef Bakuniewicz, sekretarzem - Piotr Moczułajtys, znany i czynny agitator, skarbnikiem - Franciszek Suchocki. Pozatem na członków Zarządu wybrano 10 przedstawicieli z różnych kół. Putrę wybrano tylko do Komisji Rewizyjnej.-

Na zapytanie jednego z obecnych, poseł Sawicki, wyjaśnił, że sprawa chłopskiego kartelu zbożowo-hodowlanego jest jeszcze w stadjum opracowywania.-

Następnie użalano się na sekwestratorów, lecz konkretnych faktów nie przytoczono.-

Wreszcie poseł Sawicki zapowiedział przybycie w dniu 12 lub 18 września posła /nazwiska nie wymienił/ na teren powiatu suwalskiego, który to poseł ma zorganizować kursy dla młodzieży ludowej w kierunku zakładania kół "Wici".-

Powiat wołkowyski.

Poseł Adolf Sawicki zamierzał zwołać w dniu 3 września

22

178

wiec we wsi Juszkowy-Gród, gminy Jałówka. Jednakże Starosta Powiatowy w Łomży odmówił zezwolenia na urządzenie tego wiecu. Mimo to, na terenie dwuch gmin, sąsiadujących z Juszkowym-Grodem, a nawet na terenie gminy Michałowo w powiecie białostockim, czynione były przygotowania do odbycia tego wiecu. Impuls do tych przygotowań dały licznie rozsyłane zaproszenia, wzywające chłopów do jak najliczniejszego przybycia na wiec celem wyrażenia swych rzekomych krzywd i bólów. Zaproszenia te rozsyłane były wcześniej, jeszcze przed decyzją Starosty, nie-zezwalającą na odbycie wiecu. Pozatem prowadzona była wśród ludności wiejskiej agitacja by, w-razie rozwiązania wiecu przez władze administracyjne, stawić czynny opór. Z nastrojów ludności należało wnosić, że istotnie jest na zdecydowana do czynnych wystąpień, zamierzone zaś przybycie na wiec posła Sawickiego w towarzystwie lekarza Gogolewskiego było szeroko komentowane, jako ewentualna pomoc lekarska na wypadek zaburzeń i walki chłopów. Wobec nieuzyskania zezwolenia, poseł Sawicki wkońcu wiec odwołał i o powyższem rozesłał stosowne powiadomienia, które do niektórych miejscowości dotarły ze znacznem opóźnieniem, więc w oznaczonym początkowo na wiec dniu przybyło do Juszkowego-Grodu około 300 wieśniaków, którzy następnie, wyrażając niezadowolenie z powodu nieprzybycia posła, wrócili do domów.-

Powiat.	Zgromadzenia publiczne.			Zebrania.		Ilość nowych kom.	Liczba członków.
	Ilość.	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość	Ilość	Frekwencja.		
Augustowski	-	-	-	1	-	-	-
Bielski	-	-	-	-	-	1	19
Łomżyński	-	-	-	-	-	3	26
Suwalski	-	-	-	-	-	1	13
Szczuczyński	-	-	-	1	24	1	17
Razem	-	-	-	2	24	6	75

g) Polska Partja Socjalistyczna CK.

Działalność PPS.CK. w sierpniu ograniczyła się wyłącznie do jednego powiatu bielskiego.

W dniu 16 sierpnia we wsi Mikkowce, gminy Mirojki, poseł Stanisław Dubois urządził zgromadzenie publiczne, na którem wygłosił przemówienie w formie powściągliwej z uwagi na to, że słuchaczami byli wyłącznie rolnicy i to przeważnie drobna okoliczna szlachta. Poseł Dubois nawoływał, ażeby chłopi wspólnie z robotnikami dążyli do zmiany obecnego systemu rządzenia w Polsce. (300).

W tym samym dniu poseł Stanisław Dubois udał się do Siemiatycz, gdzie odbył konferencję z miejscowymi działaczami PPS., na której kładł szczególny nacisk na organizowanie związków zawodowych i T.U.R.

Następnie w dniu 28 sierpnia poseł Dubois odwiedził Hajnówkę, gdzie odbył poufną konferencję z miejscowymi przywódcami partji i członkami zarządu Związku Zawodowego robotników przemysłu Drzewnego. Konferencja ta dotyczyła sprawy nadużyć pieniężnych, popełnionych przez sekretarza tego Związku Jana Patera.

- - - - oOo - - - -

24 179

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.3237//33.T.
Dnia 10 września 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

IV.Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

A/ Związek Strzelecki.

Wszystkie oddziały Związku Strzeleckiego wraz z pokrewnemi organizacjami obchodziły 19 rocznicę wymarszu z Krakowa Pierwszej Kadrowej. Na uroczystość tę złożyły się defilady, okolicznościowe przemówienia, palenie ognisk i wreszcie zabawy. Wszędzie frekwencja uczestników była liczna.

Powiat wysoko-mazowiecki.

W związku z odsłonięciem pomnika na cześć powstańców 1863 roku, poległych wraz z swym dowódcą, Ludwikiem Narbuttem, w Dubiczach, z terenu powiatu wysoko-mazowieckiego wyjechały do Dubicz w drużyny strzeleckie, celem wzięcia udziału w uroczystościach, przyczem zabrały ze sobą urny z ziemią, pobraną z mogił powstańców, znajdujących się cmentarzach w powiecie wysoko-mazowieckim. Urny te złożone zostały na mogile powstańców w Dubiczach.

Na podkreślenie zasługuje ustosunkowanie się Ks.Biskupa Bukraby, ordynarjusza djecezji pińskiej do Związku Strzeleckiego. Mianowicie, w dniu 21 sierpnia b.r. biskup Bukraba był w odwiedzinach u prezesa Związku Strzeleckiego na powiat wysoko-mazowiecki, Krasickiego w Pietkowie, gdzieę powitał go oddział Związku Strzeleckiego. Po powitalnych przemówieniach ks.biskup Bukraba podziękował strzelcom za przyjęcie, udzielił im swego błogosławieństwa i wezwał do pracy ku chwale Boga i Ojczyzny. W czasie przyjęcia w domu Krasickich ks.

biskup wyraził się do obecnych księży, że pragnąłby, aby ka ksiądz był jednocześnie kapelanem Związku Strzeleckiego.

b/ Stowarzyszenie Przyjaciół Związku Strzeleckiego

Powiat grodzieński.

W sierpniu powstało przy 1 i 2 Urzędach Skarbowych w Grodnie Koło Skarbowe Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Na członków zapisało się około 100 osób.

c/ Związek Rezerwistów.

Powiat wołkowyski.

Dnia 5 sierpnia na posiedzeniu Zarządu Powiatowego Związku Rezerwistów w Wołkowysku uchwalono zwrócić się do przewodniczącego Federacji Powiatowej Z.O.O. z prośbą o sp dowanie skonsolidowania stosunków na terenie Federacji, a wobec ujawnienia ostatnio tarć wewnętrznych, które wpływaj ujemnie na stan prac Federacji i jej poszczególnych organi zacyj składowych oraz powodują w konsekwencji dezorganizacj i osłabienie spoistości.

Na odbytem zebraniu członków Zarządu Koła Związku R zerwistów w Wołkowysku w dniu 24 sierpnia dokonano uzupeł nienia składu tego Związku przez dokooptowanie dwóch nowyc członków. Pozatem uchwalono nawiązać jak najściślejszy kon takt z poszczególnymi rezerwistami i w tym celu postanowio no zwołać w dniu 9 września walne zgromadzenie członków dl zapoznania ich z nowymi przepisami organizacji Związku Re zerwistów i ustalenia wytycznych dalszej pracy.

180

d/ Organizacje Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 27 sierpnia Gminny Komitet P.W.i W.F. w Myszyńcu urządził święto sportowe, połączone z zawodami o uzyskanie P.O.S Do zawodów stanęło 312 uczestników z pośród członków Związku Strzeleckiego i Związku Rezerwistów.

Zawody poprzedzone były nabożeństwem, podczas którego ks.Zygmunt Kłoskowski wygłosił kazanie, w którem poruszył znaczenie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego dla celów obrony Państwa i zachęcał zebranych do tłumnego wstępowania do P.W., nadto, cytując encyklikę Ojca Swiętego, stwierdził, że kościół nie jest przeciwny należeniu wiernych do Przysposobienia Wojskowego.-

Kazanie to wywołało żywe komentarze wśród zebranych z uwagi na to, że dotychczas z tej ambony słyszało się coś wręcz przeciwnego.-

Na urządzonym z okazji uroczystości wspólnym obiedzie był obecny proboszcz miejscowy, ks.kanonik Sawicki i obaj wikarjusze, ks.ks. Kłoskowski i Warakomski, przyczem ks. Kłoskowski po uprzedniem otrzymaniu zezwolenia od ks.Sawickiego i tutaj wygłosił przemówienie, w którem podniósł, że Państwo i Kościół są to najpotężniejsze czynniki w życiu narodu i że z tego powodu nie mogą one być ze sobą w walce, lecz winny wzajemnie uzupełniać się i wspomagać.-

Znamiennem jest, że w czasie śpiewania "Pierwszej Brygady" wszyscy ci księża stali.-

W rozmowie z zastępcą Starosty Powiatowego, ks.Kłos-
kowski oświadczył, że księża w Myszyńcu nie są wcale uspos-
bieni nieprzychylnie do Rządu i, że ks.Warakomski, były ka-
lan wojskowy, został tylko dlatego zwolniony z wojska, iż
chodził od biskupa Łukomskiego, a trudno przecież, by księ-
z takę marką trzymali w wojsku".

e/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Lu

Powiat bia-
łostocki.

Na walnym zjeździe delegatów kół Zjednoczenia Związk
Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, odbytym w Białymstoku w dniu
sierpnia, zapadła uchwała o przyjęciu statutu i nazwy Związ
Młodzieży Ludowej.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu zjazdu przedło
no Ministerstwu oddzielnie.

f/ L.O.P.P.

Powiat łomżyński.

Dnia 2o sierpnia w Nowogrodzie, staraniem miejscow
koła L.O.P.P. instruktor wojewódzki LOPP wygłosił odczyt na
temat potrzeby i sposobu organizacji obrony przeciwlotnicze
i przeciwgazowej. /300 osób/.-

g/ Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół".

Powiat ostro-
łęcki.

Dnia 15 sierpnia z okazji 13 rocznicy zwycięstwa nad
bolszewikami, w Rzekuniu na cmentarzu ustawili się w szyku
zwartym sokoli. Po odprawieniu modłów za poległych, mieszkanie
tejże wsi, Stanisław Olkowski wygłosił do zebranej ludności
przemówienie, w którem gloryfikował ks.Skorupkę i generała H
lera, a wyprawę na Kijów nazwał czynem niepoczytalnym. Nast

181

nie potępił plany federacji i próbę obdarzenia Ukrainy autonomją terytorjalną. Z kolei członek Stronnictwa Narodowego, Stanisław Wyspolski, zadeklamował wiersz p.t. "Szarża ułanów". Na zakończenie, gdy ks.Snarski oznajmił, że uroczystość jest już zakończona, student Tadeusz Pawlikowski wniósł okrzyk: "Niech żyje Roman Dmowski, wódz narodu!" Okrzyk ten został podchwycony przez niektóre, obecne na uroczystości, osoby.-

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Z okazji 13 rocznicy odparcia bolszewików z pod Warszawy, Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej urządziło szereg obchodów, na których gloryfikowano zasługi głównie generała Hallera, generała Sikorskiego i innych, przedstawiając ich jako tych, którzy walnie przyczynili się do zwycięstwa.

Powiat łomżyński.

W Łomży w dniu 15 sierpnia z okazji 13 rocznicy zwycięstwa pod Warszawą urządzono łącznie z Katolickim Związkiem Polek poranek, na który przybyło 600 osób, przeważnie ludności wiejskiej i młodzieży. Na akademji zaś wieczornej, urządzonej z tejże okazji, zgromadziło się około 250 osób. Na program tych obchodów złożyły się referaty okolicznościowe, deklamacje, śpiewy i "żywy obraz". W wygłoszonym na akademji referacie przez Witkowską w obecności ks.Biskupa Dembka, podniesiono zasługi Marszałka Piłsudskiego, jako Naczelnego Wodza w roku 1920, oraz generałów Józefa Hallera i Sikorskiego, tudzież - poświęcenie społeczeństwa polskiego, którego symbolem była bohaterska śmierć ks.Skorupki.

Podobne obchody, zorganizowane przez S.M.P., lecz

w nieco węższym zakresie, odbyły się również w Kolnie /200 osób/ i w Puchałach /100 osób/.

Powiat ostrowski.

Dnia 15 sierpnia w Jelonkach odbyło się uroczyst poświęcenie sztandaru oddziału S.M.P. przy udziale około 100 członków tego stowarzyszenia z okolicznych miejscow Po akcie poświęcenia odbyła się defilada, a następnie al demja.

Akademje z okazji 13 rocznicy "Cudu nad Wisłą" urządziły oddziały S.M.P. w Broku i w Zarębach-Kościelny

Powiat sokólski.

Dnia 2 sierpnia w Janowie na zebrani-u członków S.M.P., instruktor powiatowy, Kazimierz Marcinkiewicz, lił się na opieszałość większości członków tego stowarzy nia w płaceniu składek. Podkreślił, że niektórzy członko wie zalegają z uiszczeniem składek od półroku./18/.

Powiat wołkowyski.

Staraniem S.M.P., w dniu 2 sierpnia w Wołkowysku a w dniu 20 sierpnia w Rosi odbył się "Dzień prasy i ksi ki katolickiej", zaś w dniu 15 sierpnia w Wołkowysku zor nizowano obchód zwycięstwa nad bolszewikami. Na obchód t złożyły się - przedstawienie amatorskie i okolicznościowe przemówienia.-

--------ooOoo------

H.B.	Nazwa organizacji	I	II	III	IV	V	Ilość osób razem	Rozpiętość od	do
	Związek Rezerwistów	3	-	4	-	-	100	15-	35
	Związek Strzelecki	-	10	5	-	-	1030	45-	120

Stowarzyszenie Przyjaciół Związku Strzeleckiego	1	-	1	-	1	100	15-45	97 zł.
Związek Oficerów Rezerwy	1	-	-	-	-	40		
Przysposobienie Wojskowe	-	-	2	-	-	352	40-212	
Kolejowe Przysposobienie Wojskowe	-	2	3	1	-	648	20-150	318 zł.
Legjon Młodych	1	-	1	-	-	95	15-80	34 zł.
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	1	-	-	-	-	27		
Ochotnicza Straż Pożarna	1	8	14	-	1	1028	35-70	324 zł.
L.O.P.P.	-	-	-	1	-	300		
Zjednoczenie Młodzieży Wiejskiej i Ludowej	1	1	-	-	-	220	70-150	55 zł.
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	3	15	9	5	-	3604	18-600	187 zł.

I. zebrania,
II. przedstawienia,
III. zabawy,
IV. odczyty
V. kwesty

---:-:-:---

H.B.

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.3237/33.T.
Dnia 10 września 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokólski.

Sprawa przeniesienia księdza Antoniego Czechowicza z Majewa wciąż jeszcze zaprząta umysły parafjan, zarówno majewskich jak i sąsiednich i z ostrości swej dotychczas nic nie straciła. Gdy sprawa przeniesienia ks.Czechowicza została już przez władze duchowne całkiem przesądzona,parafjanie w Czarnej-Wsi,powiatu białostockiego, czynili starania, aby tego księdza dano na proboszcza do ich parafji. W dniu 29 sierpnia, kiedy ks.Arcybiskup Jałbrzykowski w drodze z Wilna do Białegostoku przejeżdżał przez stację Czarna-Wieś, zebrało się tam około 1300 osób z zamiarem zwrócenia się z prośbą do Arcybiskupa w tej sprawie. Arcybiskup jednak na stacji tej nie wychodził zwagonu, więc delegacja udała się za nim do Białegostoku, jednakowoż i tutaj pozytywnego skutku nie odniosła.-

b/ Kościół Narodowy.

Powiat ostrołęcki.

W dniu 20 sierpniaprzybył do Goworowa z Ameryki duchowny Kościoła Narodowego, Gawrychowski, który zamierza zakupić w Goworowie szopę strażacką i urządzić dom modlitwy oraz założyć parafję. W tym celu pozyskał już on kilka-

naście osób, które zapisały się do nowozakładanej parafji Kościoła Narodowego.

W parafji Kościoła Narodowego w Malinowie zauważono wycofywanie się niektórych członków, którzy jednak nie powracają do Kościoła Rzymsko-Katolickiego, lecz pozostają na uboczu.

c/ Kościół Prawosławny.

Powiat bielski.

W Nowoberezowie, gminy Łosinka, wskutek zatargów pomiędzy poprzednim proboszczem parafji prawosławnej, duchownym Kamińskim, a nowomianowanym proboszczem, duchownym Gromotowiczem, duchowny unicki z Kuraszewa, ksiądz Waczyński, wszczął akcję, zmierzającą do utworzenia parafji unickiej w Nowoberezowie. Akcja ta jednak nie rokuje powodzenia, mimo, że jest w tej wsi kilku zwolenników unji.

d/ Sekta baptystów.

Powiat wołkowyski.

W dniach 6, 13 i 27 sierpnia odbyły się w Rosi nabożeństwa, urządzone przez baptystów. Na nabożeństwa te uczęszczało łącznie około 60 osób.

e/ Sekta Tołstojowców.

Powiat białostocki.

W Białymstoku ujawniono wydawnictwa Sekty Tołstojowców. Kolporterem tych wydawnictw jest Józef Wigdorczyk, który wraz z kolejarzem Janem Zajączkowskim jest członkiem omawianej sekty.

---oooOooo---

H:B.

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.3237/33.T.
Dnia 10 września 1933 r.

33

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.9 za miesiąc sierpień 1933 roku.

VI. Mniejszości narodowe.

Uwagę ludności żydowskiej w sierpniu zaprzątały obrady XVIII Kongresu Sjonistycznego w Pradze Czeskiej. Na tem tle ścierały się poglądy zarówno w prasie żydowskiej jak i na zebraniach poszczególbych ugrupowań politycznych żydowskich. Ugrupowania lewicowe coraz bardziej interesowały się wydarzeniami w Niemczech, mając na względzie nie sprawy żydowskie, jako takie, lecz zapatrując się na sprawę hitleryzmu z punktu widzenia warstwy robotniczej.

W życiu białorusinów, nic ważniejszego, wymagającego szczegółowego omówienia, nie zaszło, prócz jednego zebrania koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

Litwinów najbardziej interesowała sprawa szkół. Zresztą utworzenie państwowych szkół powszechnych z językiem wykładowym litewskim przyjęli oni spokojnie.

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

"Żydowski Klub Myśli Państwowej"

W Suwałkach w dniu 14 sierpnia utworzono "Żydowski Klub Myśli Państwowej". Założycielami było 15 osób. "Klub" ten ma utworzyć swoje oddziały w okolicznych osadach o większem skupieniu ludności żydowskiej.

Sjoniści ogólni.

W Wołkowysku w dniu 26 sierpnia Icek Fajgenbaum ze Lwowa wygłosił odczyt na temat "Organizacja Sjonistyczna". Prelegent dowodził, że organizacja sjonistyczna jest jedy-

ną organizacją, która skutecznie broni interesów żydowskich i dlatego należy się jej wszechstronne poparcie. /80/.

Sjoniści rewizjoniści.

W Łomży dnia 20 sierpnia odbyło się zebranie sjonistów-rewizjonistów, poświęcone omówieniu znaczenia XVIII Kongresu Sjonistycznego, odbywające się w Pradze Czeskiej. Mówcy udawadniali konieczność odbudowy państwa żydowskiego w Palestynie. Następnie uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko antyżydowskiej polityce mandatowej w Palestynie i żądającą od XVIII Kongresu Sjonistycznego odrzucenia planów, zmierzających do wprowadzenia parlamentu w Palestynie, gdzie obecnie żydzi nie mogą zdobyć większości. Pozatem rezolucja protestuje przeciwko prześladowaniu rewizjonistów w Palestynie i aresztowaniu delegatów rewizjonistów na Kongres Po ukończeniu zebrania, gdy opuszczono salę, nieznany osobnik wykrzyknął "Precz z żydowskimi faszystami!"

Mizrachi.

Dnia 20 sierpnia staraniem organizacji "Mizrachi" Enoch Ajzensztadt wygłosił odczyt na temat: "Obecne położenie żydów w świecie". Prelegent podkreślił coraz bardziej pogarszające się warunki bytu żydów we wszystkich krajach świata i z rozważań swych wysnuł wniosek, że środkiem zaradczym na te dolegliwości jest jedynie odbudowa własnego państwa żydowskiego w Palestynie. /150/.

Bund.

Dnia 19 sierpnia Bund zorganizował w Białymstoku zbiorowy odczyt na temat: "Wspomnienia z wojny światowej i pacyfizm". Odczyt ten wygłaszały 3 osoby: Gutka Jaworowska, Tykociński i Reszański.

Dnia 6 sierpnia w Grodnie odbyło się zebranie zwolenników Bundu celem naradzenia się nad sposobami walki

z hitleryzmem i faszyzmem. Postanowiono urządzić szereg masowych zgromadzeń, na których należy uświadamiać szerokie warstwy robotnicze o niebezpieczeństwie hitlerowskiem, bojkotować towary, pochodzące z Niemiec oraz przeprowadzać zbiórkę pieniędzy na rzecz ofiar wydarzeń w Niemczech, czyli na t.zw. "fundusz Matteoti'ego".

Życie społeczne.

Linas-Hacedek. Dnia 26 sierpnia w Janowie, powiatu sokólskiego, odbyło się walne zgromadzenie członków stowarzyszenia "Linas-Hacedek", mające na celu wybór nowego Zarządu. Kilkogodzinne obrady nie dały jednak żadnego rezultatu, ponieważ powstał spór co do przewodniczącego zebrania, na którego wybrano Zoracha Augustowskiego, sjonistę-rewizjonistę, czemu stanowczo zaprotestowały lewicowe ugrupowania żydowskie, a głównie członkowie Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie. Zebranie to miało charakterburzliwy.

Życie kulturalno-oświatowe.

"Kultur-Liga". Staraniem Stowarzyszenia "Kultur-Liga", dnia 12 sierpnia Lejba Kirsz wygłosił w Ostrowi-Mazowieckiej odczyt na temat: "Pomajowa literatura żydowska" i "4 lata na froncie". Prelegent dowodził, że powojenni pisarze żydowscy gloryfikują warstwy posiadające, zapominając całkiem o klasie robotniczej, zaatakował Hitlera, nadmieniając, że hitleryzm zniszczył cały dorobek kulturalny robotnika i wreszcie nawoływał zebranych, by nieugięcie stali pod sztandarami Bundu. /60/.

To samo stowarzyszenie urządziło odczyt zbiorowy w dniu 18 sierpnia w Małkini, powiatu ostrowskiego. Mówiono na temat

organizowania akcji bojkotowej przeciwko Hitlerowi. /60/.

Życie gospodarcze.

Powiat wołkowyski.

Dnia 3 sierpnia w Wołkowysku odbyło się zebranie członków cechu rzemieślników żydów przy udziale przybyłego z Warszawy instruktora Chaima Altera Fingeryta. Omawiano sprawę przyłączenia cechu rzemieślniczego żydowskiego do Centrali w Warszawie, decyzji jednak w tym kierunku żadnej nie powzięto. /100/.

Dnia 15 sierpnia na zebraniu udziałowców Banku drobnych kupców i rzemieślników w Wołkowysku postanowiono wycofać wkłady z uwagi na likwidację tego banku.

Powiat białostocki.

Dnia 13 sierpnia odbyło się w Białymstoku walne zebranie członków Spółdzielni Kredytowo-Rzemieślniczej celem zmiany statutu tej instytucji. Po dyskusji nowy statut przyjęto. /60/.-

Dnia 27 sierpnia na zebraniu członków Banku Rzemieślniczego w Białymstoku przyjęto sprawozdania Zarządu Banku i kasowe. /52/.

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska, poza sprawozdaniami z Kongresu Sjonistycznego, które opatrywała własnymi komentarzami, najwięcej poświęciła miejsca Związkowi Akademików Żydów w Białymstoku. W związku z ciągłemi awanturami, jakie miały miejsce na zebraniach członków tego Związku.

"Gut Morgen" w artykułach z dnia 24 i 28 sierpnia

pisał, że to, co ma miejsce na zebraniach akademików, nigdyby nie zaszło na zebraniach nawet najniżej pod względem intelektualnym stojących robotników. Podkreślał, że w Związku sjoniści chcą nadal utrzymać się przy władzy i w tym celu dopuszczają się wszelkich sztuczek, byleby tylko osiągnąć swój cel. Dalej analizowało pismo, że dawniej ono samo popierało Zarząd Związku Akademików Żydów, składający się z sjonistów, ale teraz stanęło w obozie jego przeciwników, a to z tej racji, że Zarząd Związku miast śpieszyć z pomocą akademikom, puścił się na burzliwe fale polityki. Skutek zaś takiej polityki był ten, że wszystkie lewicowe ugrupowania studenckie połączyły się ze sobą, aby wspólnym frontem zwalczać znienawidzony Zarząd.

Innych spraw, o znaczeniu ogólniejszem, prasa ta nie poruszała.-

b/ Białorusini.

Powiat wołkowyski.

Dnia 27 sierpnia we wsi Jelcowszczyzna, gminy Izabelin odbyło się walne zebranie członków koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, na którem przyjęto sprawozdanie z dotychczasowej działalności Zarządu koła oraz wybrano nowy zarząd. Omawiano również sprawę zwołania do Wołkowyska na dzień 17 września Zjazdu Okręgowego członków TSzB celem wybrania Zarządu Okręgowego. Wysunięty wniosek w sprawie założenia kooperatywy został większością głosów odrzucony z uwagi na brak na ten cel funduszów.

c/ Litwini.

Powiat grodzieński.

Na terenie powiatu grodzieńskiego T-wo Św.Kazimie-

rza przeprowadza umundurowanie swych członków. Między innemi umundurowano oddziały żeńskie w gminie Marcinkańce.

Powiat suwalski.

Utworzenie państwowych szkół publicznych z wykładowym językiem litewskim, zamiast dotychczas istniejących szkół litewskich prywatnych we wsiach Polunce, Zegary i Wojciuliszki ludność litewska przyjęła spokojnie, jedynie w pierwszej wsi, gdzie część ludności jest wyznania ewangelickiego, katolicy domagali się, ażeby szkoła przeniesiona była z domu ewangelika do domu katolika.

Pozatem były próby organizowania litewskich kółek kolniczych.

Oddziały Towarzystwa Świętego Kazimierza na terenie parafji Sejny urządziły w dniu 20 sierpnia akademje żałobne z okazji tragicznego zgonu dwóch litewskich lotników transatlantyckich.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	do	Dochód
Sjoniści ogólni	4	1	1	2	750	70	100	30 zł.
Sjoniści rewizjoniści	1	-	-	3	620	75	300	
Poalej-Sjon prawica	-	-	1	-	100			
B u n d	2	-	-	1	350	80	120	
Mizrachi	-	-	1	1	200	50	150	
Makabi	2	-	7	-	1310	50	600	
Tarbuth	-	3	-	1	450	30	150	135 zł
Kultur-Liga	1	-	-	2	120	25	60	
Zjednoczenie Szkół Żydowsk.	1	-	-	-	200			
Hechaluc-Pioner	6	-	1	-	800	60	120	
Brith-Trumpeldor	-	3	1	-	250	50	75	49 zł.

Haszomer-Hacair	-	-	-	1	85	-	
Linas Chacedek	2	2	1	-	677	120 - 300	245
T.O.Z.	-	-	1	kwesta	80	-	401
Gemiłus-Chesed	-	-	1	-	80	-	25
Związek Inwalidów Wojennych Żydów	1	-	-	-	25	-	
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	1	2	-	-	150	12- 80	19
Litewskie Towarzystwo Sw.Kazimierza	3	4	-	-	450	40-250	

I. Zebrania,

II. Przedstawienia,

III. Zabawy

IV. Odczyty.

----------ooOoo----------

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.3598/33.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 za miesiąc wrzesień 1933 r.

245
401
25
19

BIAŁYSTOK, dnia 9. października 1933 r.

187

T A J N E - P I L N E !

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc wrzesień 1933 r.

Za Wojewodę
Modliński
/St. Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu n/B.,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w /m.
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku.

W.F.

Dowództwo Okręgu Korpusu № IX
Wpis. pio. ofr.
16.7. 1933 L. 3966
Załączników

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3598/33.T.
Dnia 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
za miesiąc wrzesień 1933 rok

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych we wrześn nastawiana była już w dużym stopniu na prace przygotowawcze do wyborów do przedstawicielstw samorządowych. Pod tym wzgl dem przodował BBWzR., który zorganizował szereg kursów samo rządowych, mających na celu przygotowanie działaczy prorzą- dowych dla akcji wyborczej. W płaszczyźnie przygotowań do w borów samorządowych działało intensywnie także Stronnictwo Narodowe, posługując się jednak metodą agitacji domokrążnej i cichej, podobnie jak to czyniło w okresie wyborów do Sejm w roku 1930. Poza kwestją wyborów samorządowych w działalno ci polskich stronnictw politycznych dominowała sprawa Pożyc ki Narodowej, do której Stronnictwo Narodowe, Polskie Stron nictwo Chrześcijańskiej Demokracji, Stronnictwo Ludowe i PPS. ustosunkowały się negatywnie. Organ Stronnictwa Narodo łomżyńskie "Zycie i Praca" poświęciło w sprawie pożyczki za- ledwie kilka wierszy pomiędzy kroniką, nie zamieszczając ob- wieszczenia o rozpisaniu pożyczki, zaś organ Chrześcijańskie Demokracji, grodzieńskie "Nowe Zycie" traktowało o pożyczce w dwuch artykułach, przyczem w jednym z nich wyraziło zadowo lenie, że Rząd pod przymusem konieczności musiał się odwołać do narodu i nazwać pożyczkę - Pożyczką Narodową, w drugim zn

188

ironizowało, że Pożyczkę Narodową winni subskrybować przedewszystkiem ci prorządowcy, którzy przy pomocy Rządu dorobili się majątków, względnie uzyskali znaczne korzyści materjalne. Tak samo ustosunkowało się do Pożyczki Narodowej Białostockie "Zjednoczenie Katolickie", które sprawę pożyczki całkowicie przemilczało. Nazwane organa klasowe nie znalazły w sprawie pożyczki całkowitego posłuchu wśród mas, faktem bowiem jest, że znaczne kwoty zostały subskrybowane przez zwolenników Stronnictwa Narodowego i Chrzescijańskiej Demokracji z pośród rolników, rzemieślników, kupców i robotników. Stronnictwo Ludowe i PPS. w kilkunastu wypadkach wystąpiły wyraźnie przeciwko Pożyczce Narodowej, wywołując zgrzyty na poświęconych Pożyczce Narodowej zgromadzeniach, jednak i w tym wypadku masy w dużej mierze poszły wbrew zaleceniom obu tych Stronnictw. Co do Stronnictwa Narodowego zasługuje na podkreślenie rysujący się w okręgu łomżyńskim rozdźwięk pomiędzy starszymi działaczami Stronnictwa i młodymi, przeważnie byłymi działaczami Obozu Wielkiej Polski, którzy w kilku wypadkach demonstracyjnie poprostu zerwali ze Stronnictwem Narodowem, oświadczając, że dobrze jest być starszym działaczami Stronnictwa, gdy zajmują one intratne stanowiska, niema natomiast sensu, by młodzież dla bezcelowej walki z Rządem spychała się własnowolnie na dno nędzy. Również w Stronnictwie Ludowem zarysował się głębiej konflikt pomiędzy grupami posła Adolfa Sawickiego i b. posła Dominika Łosia z jednej strony, a posła Sawickiego i zwolennikami Sekretarza Generalnego Stronnictwa, Kazimierza Bagińskiego z drugiej. Rozdźwięk ten doprowadził, że poseł Sawicki nie może liczyć na powiaty białostocki, grodzieński i

augustowski, które zostały w znacznej mierze opanowane przez skierowaną przeciwko niemu opozycję. W odniesieniu do PS. zaznaczyć należy, że ujawnione nadużycia pieniężne jej działaczy czołowych w Hajnówce, powiatu bielskiego i Białymstoku a także załamanie się pewnych działaczy w Grodnie stwarzają duże możliwości dla akcji dywersyjnej organizacyj prorządowych. Zanotowane w ciągu miesiąca przejawy działalności polskich związków i stowarzyszeń specjalnych uwag nie nastręczają.

Także życie mniejszości narodowych nie uzewnętrzniło momentów, wymagających specjalnego omówienia, jeśli pominąć tego rodzaju fakty, jak zainteresowanie się społeczeństwa żydowskiego XVIII kongresem sjonistycznym i Pożyczką narodową oraz przychylne ustosunkowanie się mniejszości żydowskiej, białoruskiej i litewskiej do akcji subskrypcyjnej Pożyczki narodowej. Wskazują na to sprawozdania lokalnych komitetów obywatelskich, w których podkreśla się, że włościaństwo białoruskie i litewskie subskrybowało stosunkowo więcej niż polska większa własność. Proklamowany przez Stronnictwo Ludowe bojkot miast spełzł na niczem, gdyż większe ośrodki miejskie nie odczuły go wogóle.

Sytuacja gospodarcza, biorąc ogólnie zmianom nie uległa. Pogorszyła się bardzo widocznie sytuacja samorządów wskutek wadliwej egzekucji podatków samorządowych przez władzę skarbową, nie-rozporządzające dostatecznym aparatem egzekucyjnym i zapoznające nierzadko doraźne potrzeby samorządu.-

W tej materji Urząd Wojewódzki przedłoży Ministerstwu bliższe informacje po doraźnym zjeździe Starostów, który odbędzie się w dniu 12 b.m.

-:-:-:-:-:-:-

5

188

ÓJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3598/33.T.
Dnia 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1933 roku.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Propagował akcję subskrypcyjną Pożyczki Narodowej, podkreślając wszechstronnie jej znaczenie dla Państwa, a także dla ludności jako dogodną lokatę kapitału.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca" Ilustrowało w sposób przesadny zubożenie i nędzę rolnictwa i podkreślało konieczność organizowania się rolników dla ochrony przed wyzyskiem, przyczem zaznaczało, że tam, gdzie ocalały Syndykaty lub spółki rolniczo-handlowe - należy je poprzeć, tam zaś, gdzie ich niema-trzeba je zakładać z uczciwymi ludźmi na czele.-
W szeregu artykułów występowało gwałtownie przeciwko Legjonowi Młodych i udawadniało, że Legjon Młodych dąży do zastąpienia rodziny czemś nowem i lepszem w rodzaju internatów. Dociekając przyczyn zubożenia rolnictwa i możliwości poprawy jego położenia materjalnego, pismo wyjaśniało, że rolnicy winni być wstrzemięźliwi i równomierni w sprzedażach zboża całego roku, ażeby nie obniżać na nie cen rynkowych, ale niemniej także i Państwo powinno zła-

godzić system egzekucji podatkowej, ażeby nie zmuszała ona rolnika do gwałtownego wyzbywania się zboża. Propagując w dalszym ciągu akcję bojkotu gospodarczego żydów jako jeden ze środków, prowadzących do poprawy bytu rolnika, wskazywało na potrzebę organizowania przez rolników we własnym zakresie handlu zbożem i bydłem i zakładania kas pożyczkowo-oszczędnościowych. W kilku artykułach nazywało grabażami narodu tych wszystkich, którzy powodują, że przyrost ludności w Polsce w ostatnich latach wydatnie się zmniejszył.-

"Nowe Życie".

Dużo miejsca poświęciło w sprawie Pożyczki Narodowej. W jednym z artykułów wyraziło zadowolenie, że Rząd, gdy znalazł się w ciężkiem położeniu, odwołał się do narodu i nazwał pożyczkę wewnętrzną - Pożyczką Narodową, a zarazem wypowiedziało przekonanie, że ogół społeczeństwa polskiego poprzę Pożyczkę Narodową, będzie się jednak domagał, ażeby została ona użyta należycie z pożytkiem dla Państwa.- innym znów ironicznie podkreślało, że prawdopodobnie subskrybować będą przedewszystkiem pożyczkę ci wszyscy z obozu rządowego, którzy przy pomocy Rządu mieli możność zorganizowanie karteli przemysłowych, dorobili się majątku i osiągnęli większe dochody, a następnie akcentowało, że zubożenie kraju wymaga daleko idących posunięć oszczędnościowych, jeżeli nowa pożyczka wewnętrzna ma dać Państwu istotne korzyści.- Na marginesie rozważań co do Odsieczy Wiedeńskiej, pismo zaznaczało, że wskazane jest zachowanie w chwili obecnej przez naród polski rozwagi, ażeby go na manowce i trzęsa-

wiska nie skusiły go błędne ogniki faszyzmu i hitleryzmu. Traktując o odbywającym się w Brnie Szwajcarskiem dorocznym międzynarodowym kongresie mniejszości narodowych, wypowiadało się pismo, że Polska nie powinna naśladować brutalnej walki z mniejszościami, jaką obecnie hitlerowcy prowadzą z całą siłą w Niemczech, ale musi na drodze legalnej dążyć do wyzwolenia narodu i regulowania tego ciężaru, jaki na jej organizmie stanowią mniejszości narodowe, a przedewszystkiem rozstrzygnąć zagadnienie żydowskie. Rozważania jego na ten temat zostały uzupełnione artykułem posła Karola Wierczaka, który dowodził, że nadszedł już najwyższy czas, aby przy obecnem wielkiem zubożeniu kraju przestać myśleć o różnicach społecznych i politycznych, a natomiast spytać się wyraźnie polaków, czy chcą mieć Polskę niezależną, czy też zależną od żydów, którym zależy na tem w interesie światowej polityki żydowskiej, by Polska nigdy nie była państwem mocarstwowem.-

Pozatem pismo omawiało przebieg procesu w Sanoku, który jego zdaniem dowodzi, że społeczeństwo polskie nie jest jeszcze nagminnie chore, skoro taki proces doszedł do skutku.- Wreszcie rozważało projekt konstytucyjny BBWzR. pomawiając obóz rządowy, że w projekcie tym poszedł na kompromis ze swą burzliwą przeszłością demokratyczną, której się brzydzi w głębi duszy i demokratyczną Europą, gdyż chciałby uchodzić w oczach świata za postępowy i demokratyczny w porównaniu z Hitlerem i Mussolinim.-

"Zjednoczenie Katolickie"

Poruszało wyłącznie sprawy lokalne.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3598/33.T.
dnia 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w okresie sprawozdawczym, w porównaniu z okresem poprzednim, znacznie uintensywniła się. Głównem jej nastawieniem było odpowiednie urabianie gruntu dla przyszłych wyborów do przedstawicielstw samorządowych. Z tej racji odbyło się szereg zjazdów działaczów BBWzR. w poszczególnych powiatach. Na zjazdach tych skonkretyzowano sposoby postępowania przy przyszłych wyborach do samorządów i wyszukiwania odpowiednich kandydatów do tych instytucyj. Celem przygotowania odpowiednich kadr samorządowców, w powiecie łomżyńskim nadal trwały kursy przygotowawcze dla kandydatów do tego rodzaju pracy. Kursy te cieszyły się znaczną frekwencją. Nie ograniczając się do pracy u podstaw o charakterze organizacyjnym BBWzR. nie zaniedbywał również wystąpień publicznych. Odbyły się więc zgromadzenia publiczne w powiatach grodzieńskim - jedno, w łomżyńskim - cztery i w szczuczyńskim - siedem. Na podkreślenie zasługuje to, że najwięcej zgromadzeń odbyło się na terenie tych powiatów, które w lwiej części opanowane są bądź przez Stronnictwo Narodowe, bądź też przez Stronnictwo Ludowe.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat grodzieński. Dnia 3 września z okazji większego zjazdu ludności do wsi Hoża z powodu uroczystości kościelnych, posłowie BBWzR.,

Konstanty Terlikowski i Michał Łazarski urządzili tam zgromadzenie publiczne pod gołem niebem. W przemówieniu swem poseł Łazarski ilustrował ideologję Związku Strzeleckiego i przestrzegał przed dawaniem posłuchu ugrupowaniom opozycyjnym zaś poseł Terlikowski omówił sytuację zagraniczną, przy czem podkreślił, że Niemcy tylko dlatego liczą się z Polską, gdyż widzą w Niej silne rządy /1.000/.-

Powiat Łomżyński. Poseł Stanisław Godlewski zwołał na terenie powiatu łomżyńskiego cztery wiece sprawozdawcze, a mianowicie: dnia 3 września w Kolnie /500/ i we wsi Czerwone /100/, dnia 17 września we wsi Przytuły /150/ i dnia 24 września w Nowogrodzie /230/. Na wiecach tych poseł Godlewski obrazował wysiłki Rządu w kierunku pomocy rolnikom i oddłużenia gospodarstw wiejskich, udzielał wyjaśnień co do podatków oraz omawiał politykę zagraniczną Rządu. Nastrój na wszystkich wiecach był dla mówcy przyjazny.-

Powiat szczuczyński. Poseł Michał Łazarski w okresie sprawozdawczym zwołał w powiecie szczuczyńskim 7 zgromadzeń publicznych, na których scharakteryzował działalność Rządu w zestawieniu ze szkodliwą działalnością rządów przedmajowych, znaczenie nowej ustawy samorządowej, ustawy emerytalnej, działalność karteli i inne zagadnienia gospodarcze /od 100 do 400/.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 24 września w Zabłudowie, pod przewodnictwem posła Michała Jaroszewicza odbyło się zebranie organizacyjne miejscowego Komitetu BBWzR. Na zebraniu tem Komitet utworzono i wybrano jego zarząd /60/.-

192

Powiat Bielski. Dnia 8 września w Bielsku-Podlaskim odbył się zjazd działaczy BBWzR. celem omówienia przygotowań do mających się odbyć wyborów do samorządów. Powzięto odpowiednie uchwały /28/.-

Powiat Ostrołęcki. Dnia 24 września w Goworowie z inicjatywy Gminnego Komitetu BBWzR. odbyło się zebranie członków i sympatyków tego ugrupowania. Na zebraniu tem omawiano sprawy, związane z przyszłymi wyborami do samorządu gminnego oraz utworzono w łonie Komitetu sekcję samorządową.-

Takie same zebrania odbyły się również w Łysych i w Troszynie.-

W dniu 24 września na stacji kolejowej Ostrołęka powołano do życia lokalny Komitet BBWzR. /28/.-

Powiat Sokólski. Dnia 22 września w Sokółce odbyło się posiedzenie Sekcji Samorządowej Powiatowej Rady BBWzR. Na posiedzeniu tem omówiono plan prac przygotowawczych do wyborów samorządowych.-

W dniu 24 września odbył się tamże zjazd mężów zaufania BBWzR. celem omówienia tychże spraw. Zebranym polecono ustalić kandydatów na stanowiska w przyszłych organach samorządowych i przedstawić ich Radzie Powiatowej BBWzR. /30/.-

Powiat Wysoko-Mazow. Dnia 17 września w Wysokiem-Mazowieckiem odbył się zjazd przewodniczących sekcyj samorządowych komitetów gminnych i miejskich BBWzR. przy udziale wybitniejszych działaczy z terenu całego powiatu. Na zjeździe podkreślano konieczność popularyzowania nowej ustawy samorządowej wśród najszerszych warstw ludności i w tym kierunku powzięto odpowiednie uchwały /80/.-

Powiat	Zgromadzenie publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba członków.
	Ilość	Frakwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągł.				
Białostocki	-	-	-	1	60	1	
Bielski	-	-	-	1	28	-	
Grodzieński	1	1000	-	-	-	-	
Łomżyński	4	980	100-500	-	-	-	
Ostrołęcki	-	-		3	-	1	28
Sokólski	-	-	-	2	30	-	
Szczuczyński	7	1450	100-400	-	-	-	
Wysoko-Maz.	-	-	-	1	80	-	
Ogółem	12	3430	100-500	8		2	

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Działalność Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego w okresie sprawozdawczym była bardzo nikła. Ilość nadsyłanych egzemplarzy "Gazety Chłopskiej" znacznie zmniejszyła się. Cieszyła się ona wielką poczytnością dopóty, dopóki przysyłana była bezpłatnie. Kiedy zaś administracja wspomnianej gazety zażądała opłacenia prenumeraty, większość czytelników zrezygnowała z abonowania jej. Zorganizowane poprzednio koła traktowanego Stronnictwa pozostają dotychczas bezczynnie. Tylko od czasu do czasu zjawiał się na terenie powiatu sokólskiego instruktor Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego Paweł Saj, który w kilku wypadkach napisał wieśniakom zbiorowe podania w sprawach podatkowych. Poza tą czynnością, innej działalności nie przejawiał.-

143

c/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie, jak w okresie poprzednim, we wrześniu Stronnictwo Narodowe działalności zewnętrznej nie przejawiało. Natomiast baczną uwagę zwracało na sprawy organizacyjne. Lecz i tutaj istniał pewien rozdźwięk pomiędzy starszym wiekiem członkami tego Stronnictwa, przeważnie ludźmi dobrze sytuowanymi materjalnie, a młodszymi, rekrutującymi się z różnych warstw społeczeństwa. Rozdźwięk ten ujawnił się szczególnie na terenie łomżyńskim, gdzie kilku zapalonych młodszych członków Stronnictwa wycofało się z pracy czynnej, motywując swój krok bezczynnością władz naczelnych Stronnictwa oraz brakiem zainteresowania się losem bezrobotnych działaczy ze strony prezesów organizacyj.-

Do Pożyczki Narodowej Stronnictwo Narodowe ustosunkowało się negatywnie. Wśród ludności agitowano, aby, ani grosza nie dawała Rządowi, podkreślając, że "dni całego systemu pomajowego są już policzone i, że nawet obecnie na wojsko Rząd już nie może liczyć, mimo, iż je kokietuje". Pozatem lansowane są nadal pogłoski, o bliskim zamachu stanu, którego ma dokonać jakiś bliżej nieokreślony komitet wykonawczy, odbywający swe poufne zebrania w większych majątkach w Województwie Poznańskiem i, że Komitet ten liczy swych zaufanych członków w całej Polsce około 25.000 osób.-

Podobnie, jak dotąd, w wielu wypadkach agitują za Stronnictwem Narodowem księża, którzy zwalczają stale Związek Strzelecki i inne młodzieżowe organizacje prorządowe. Część księży wstrzymała się od propagandy za subskrypcją Pożyczki Narodowej.-

Pozatem intensywnie kolportowane było w znacznej liczbie egzemplarzy czasopismo "Samoobrona", które w wielu wypadkach rozdawano ludności bezpłatnie. Zauważono, że czasopismo kolportowane

nietylko wśród ludności polskiej, katolickiej, ale były także próby rozdawania go wśród prawosławnych. Ludność czyta "Samoobronę" dość chętnie z uwagi na jej specyficzną formę redakcyjną.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 24 września w Białymstoku odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego przy udziale senatora Michała Sicińskiego, który oświadczył, że opanowanie samorządu przez Stronnictwo Narodowe zależy od wywarcia odpowiedniego wpływu na ludność i od nierozpraszania głosów przy wyborach. Nadto na zebraniu tem poruszano sprawę rządowego projektu nowej Konstytucji, przyczem podniesiono, że w myśl tego projektu, ciała samorządowe będą miały wpływ na wybory do Sejmu.-

Powiat Ostrołęcki. Dnia 24 września członek Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Ostrołęce, Stanisław Kiełczewski urządził zebranie organizacyjne we wsi Zebry-Starawieś. W przemówieniu swem Kiełczewski występował przeciwko Rządowi i przeciwko Pożyczce Narodowej. Koło Stronnictwa Narodowego we wspomnianej wsi zostało utworzone. Na członków zapisało się 75 osób. Za wystąpienia antyrządowe na traktowanem zebraniu, przeciwko Kiełczewskiemu wdr żono dochodzenie.-

Powiat Suwalski. Dnia 10 września odbył się w Suwałkach Zjazd Powiatowy Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Witolda Staniszkisa i sekretarza wojewódzkiego tego Stronnictwa, Bolesława Pustelnika. W zjeździe tym wzięli udział rolnicy z miejscowości, w których istnieją koła Stronnictwa Ludowego /szczegółowe sprawozdanie z przebiegu tego zjazdu przedłożono Ministerstwu osobno/ - /100/.-

Powiat Szczuczyński. Dnia 10 września we wsi Mirucie, gminy Bogusze odbyło się zebranie zamknięte członków Stronnictwa Narodowego, przy udziale posła Jana Choromańskiego, który poruszył sprawę najbliższych wyborów do ciał samorządowych i zapowiedział umorzenie wszystkich protokułów policyjnych /60/.-

W dniu 24 września odbyło się zebranie poufne we wsi Białoszewo. Na zebraniu tem zapisywano zgłaszających się na członków Stronnictwa Narodowego /20/.-

Powiat.	Zgromadzenie publiczne.			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągł.				
Białostocki		-	-	1	-	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	1	-	1	75
Suwalski	-	-	-	1	100	-	-
Szczuczyński	-	-	-	2	60	-	-
Ogółem:	-	-	-	5	-	1	75

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

We wrześniu Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji nie uzewnętrzniło żywszej działalności. Stosunkowo najczynniejszy na terenie Województwa poseł Wacław Bitner w przemówieniach swych na zebraniach zwolenników Ch.D. zachowywał formy bardziej umiarkowane w krytykowaniu poczynań Rządu, niż to czynili posłowie innych stronnictw opozycyjnych. Poruszał on przedewszystkiem zagadnienia gospodarcze kraju, podkreślając

zawsze, że tylko ustrój Państwa, oparty na zasadach chrześcijańskich, może doprowadzić do poprawy obecnych warunków życia. Niezależnie od spraw ogólno-państwowych, na terenie Białegostoku i powiatu białostockiego poseł Bitner niejednokrotnie zwalczał klasowe Związki Zawodowe, zarzucając im propagowanie haseł, niezgodnych z duchem chrzescijańskim i opanowanie ich przez elementy skrajnie radykalne. Ponadto zauważono żywy udział posła Romualda Pułjana w Akcji Katolickiej.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Sokólski. Dnia 10 września w Dąbrowie poseł Wacław Bitner urządził zgromadzenie publiczne pod gołem niebem /szczegółowe sprawozdanie z tego zgromadzenia przedłożono Ministerstwu oddzielnie/.-

Zapowiedziane na dzień 17 września takież zgromadzenie w Sokółce - nie odbyło się wskutek nieprzybycia posła Bitnera.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Augustowski. Dnia 24 września we wsi Teolin, gminy Sopoćkinie, poseł Roman Pułjan zwołał zebranie zamknięte członków i sympatyków P.S. Chrzescijańskiej Demokracji, na którem poseł Pułjan poddał krytyce poczynanie Rządu w dziedzinie gospodarczej i nawoływał niedwuznacznie do negatywnego ich traktowania. Po przemówieniu poseł rozdawał broszurki p.t. "7 lat sanacji" i " Działalność Klubu Parlamentarnego Polskiego Stronnictwa Ch.D." /30/.-

Powiat Białostocki. Dnia 3 września w Białymstoku odbyło się zebranie członków i sympatyków P.S.Chrześcijańskiej Demokracji. Na zebraniu tem przemawiał poseł Wacław Bitner, który nawoływał do organizowania się w związku z przyszłymi wyborami do Sejmu i Senatu,

przyczem nadmienił, że jeśli podczas ostatnich wyborów były popełnione nadużycia, to mogły one mieć miejsce gdzieś na głuchej prowincji, ale nie w Białymstoku lub w Warszawie, oddana zaś niewielka liczba głosów podczas tych wyborów na Chrześcijańską Demokrację świadczy raczej o nienależytem zorganizowaniu się i słabem zainteresowaniem sympatyków traktowanego Stronnictwa wyborami. Całe przemówienie posła Bitnera utrzymane było w tonie umiarkowanym.-

Powiat Grodzieński. Dnia 3 września poseł Romuald Pułjan brał udział w zebraniu zamkniętem w Łunnie, gdzie omawiano sprawy Akcji Katolickiej, a następnie w takiemże zebraniu w Wołpie, odbytem w dniu 4 września.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Okres sprawozdawczy znamionowała usilna akcja Stronnictwa Ludowego w kierunku zorganizowania tak zwanego bojkotu miast od dnia 25 września do 7 października b.r., polegająca na wstrzymaniu w tym okresie dowozu wszelkich produktów wiejskich do miast. Akcja ta w całości swej zawiodła nadzieje jej organizatorów. Wprawdzie w niektórych miejscowościach powiatu grodzieńskiego, a następnie suwalskiego i białostockiego, naskutek silnej agitacji działaczy Stronnictwa Ludowego dowóz żywności do miast nieco zmniejszył się, lecz nie w takim stosunku, aby to mogło wywołać wyraźniejsze skutki. Były nawet próby stosowania teroru w stosunku do włościan, udających się do miast z żywnością. Akcja ta propagowana była głównie za pomocą odezw-okólników Związku Zawodowego Rolników.-

Wytężona akcja organizacyjna w kierunku zakładania kół

wiejskich traktowanego Stronnictwa była nadal kontynuowana i w wrześniu.-

Ujawnił się pewien rozdźwięk pomiędzy b.posłem, Dominikiem Łosiem, a posłem Adolfem Sawickim, który zarzuca Łosiowi zbytnią powolność i umiarkowanie w pracy partyjnej.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Szczuczyński. Dnia 17 września we wsi Barszcze, gminy Pruskiej, poseł Adolf Sawicki zwołał zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Ludowego. W przemówieniu swem poseł Sawicki wzywał rolników do organizowania i nadmienił, że gdy rolnicy będą silnie zorganizowani, to wówczas i Rząd będzie liczył się nimi. Następnie ostro zaakatował kartele, widząc w nich wszelkie źródła zła i przyczynę niskich cen na płody rolne. Wreszcie wezwał zebranych, by w dniach od 25 września do 7 października rolnicy urządzili strajk rolny, polegający na całkowitem wstrzymaniu dowozu artykułów spożywczych do miast, czem wywołują podwyżkę cen na te artykuły.-

Po przemówieniu posła Sawic iego odbyły się wybory członków Zarządu Powiatowego Stronnictwa /150/.-

Ruch organizacyjny.

Powiat Augustowski. Zorganizowano na terenie powiatu 3 nowe koła Stronnictwa Ludowego: we wsi Pomiany - 19 członków, we wsi Rabętnik- 22 członków i we wsi Nowosiółki - 12 członków.

Powiat Łomżyński. Zorganizowano koła w następujących trzech wsiach: Okrasin - 20 członków, Łoje - Awisa - 23 członków i Truszki - 3[illegible] członków.-

Powiat.	Zgromadzenie publiczne			Zebrania.		Ilość nowych komórek.	Liczba członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągł.				
Augustowski	-	-	-	-	-	3	53
Łomżyński	-	-	-	-	-	3	73
Suwalski	-	-	-	-	-	2	50
Szczuczyński	-	-	-	1	150	5	84
Ogółem	-	-	-	1	150	13	260

f/ Polska Partja Socjalistyczna C.K.N.

W dalszym ciągu dostrzegane było załamywanie się wpływów PPS. na terenie województwa wogóle a w bielskim okręgu przemysłu drzewnego w szczególności.-

Swiadczy o tem, m.in. fakt, że na odbyty w dniu 17 września obchód odsłonięcia sztandaru Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego w Nurcu, powiatu bielskiego, przybyło zaledwie około 200 osób, jakkolwiek uprzednio prowadzona była usilna agitacja za jaknajliczniejszym udziałem w obchodzie okolicznej ludności. Na uroczystość tą przybył poseł Stanisław Dubois, który przy tej okazji wygłosił przemówienie, atakując Rząd i zapowiadając rychły jego upadek oraz nastanie rządów robotniczo-włościańskich.-

Poza opisanym wyżej, innych przejawów działalności PPS. nie było.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

20

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 3598/33.T.
Dnia 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1933 roku.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat Sokólski.

Omawiana w kilku poprzednich sprawozdaniach sprawa ks. Czechowicza w Majewie przedstawia się obecnie w ten sposób, że w dniu 25 sierpnia ks. Czechowicz wyjechał ostatecznie z nawiej parafji, która dotychczas nie została jeszcze obsadzona przez nowego proboszcza. Z tej racji wśród parafjan panuje przygnębienie. Narzekają oni na Komitet Parafjalny za niewłaściwe jakoby pokierowanie sprawami kościoła. Zresztą nawet sami członkowie Komitetu Parafjalnego żałują obecnie, że nie zgodzili się w swoim czasie z wolą Arcybiskupa i uniemożliwili objęcie parafji przez innego księdza.-

b/ Sekta Marjawitów.

Powiat Ostrołęcki.

Dnia 13 września we wsi Brzozówka, gminy Kadzidło bawił biskup sekty marjawitów, Kowalski z Płocka. W domu modlitwy wygłosił on przemówienie, w którem zachęcał do niedawania posłuchu księżom katolickim z tej racji, że wszystko to, co oni głoszą, nie jest wiarą katolicką i, że akcja ich obliczona jest na wyłudzanie pieniędzy od wiernych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

...DA BIAŁOSTOCKI
BP. 3598/33.T.
...a 9 października 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1933 roku.

V. Mniejszości narodowe.

Żydowska mniejszość narodowa we wrześniu nie wykazała zbytniej cechującej ją zwykle ruchliwości. Przypisać to należy zbliżającym się dorocznym świętom żydowskim. Najbardziej interesowały żydów uchwały, powzięte na XVIII. Kongresie Sjonistycznym, odbytym w Pradze Czeskiej, wydarzenia w Niemczech, a głównie los współplemieńców, zmuszonych opuścić ten kraj.
W pierwszych chwilach po dojściu do władzy w Niemczech Hitlera, propagowany tak głośno przez żydów bojkot towarów niemieckich stopniowo traci na swej ostrości. Jeszcze od czasu do czasu poruszały tę sprawę żydowskie ugrupowania lewicowe, lecz nie dla samego bojkotu, jako takiego, a tylko na płaszczyźnie ogólnego ustosunkowania się do hitlerowskich Niemiec.

Do Pożyczki Narodowej społeczeństwo żydowskie ustosunkowało się przychylnie, czemu dawały wyraz zarówno prasa żargonowa, jak również uchwały zwoływanych ad hoc w tym celu zebrań przez poszczególne organizacje żydowskie.-

Białorusini nie przejawili żadnej działalności politycznej i społecznej.-

Życie ludności litewskiej nie nastręczało uwag, któreby wymagały szczegółowego omówienia. Litewskie Towarzystwo Św. Kazimierza zorganizowało kilka odczytów oraz dwie imprezy rozrywkowe. Urządzony zaś pochód członków tego Towarzystwa w Kar-

cinkańcach został rozwiązany przez organa policji wobec udekorowania niektórych uczestników pochodu państwowymi odznakami Litwy Kowieńskiej.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Bund.

Dnia 9 września w Brzostowicy-Wielkiej, powiatu grodzieńskiego odbyło się zgromadzenie, zainicjowane przez Bund, celem omówienia sprawy bojkotu towarów niemieckich. Przemawiał działacz bundowski , Dawid Gotlib, który w pewnej chwili ostro zaatakował sjonistów za ich rzekomo ugodową i kunktatorską politykę w stosunku do Niemiec. Z tej racji doszło do formalnej bójki pomiędzy sjonistami i bundowcami, w rezultacie czego policja zgromadzenie rozwiązała.-

Takie same i z takimże programem odbyło się zebranie w dniu 2 września w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, lecz tutaj do awantur nie doszło.-

Liga pomocy pracującym w Palestynie

Dnia 23 września przybyły z Warszawy Mejer Bier, na zwołanem przez Ligę pomocy pracującym w Palestynie zgromadzeniu publicznem w Sokółce, zdawał sprawozdanie z przebiegu XVIII. Kongresu Sjonistycznego. Przebieg zgromadzenia był burzliwy, ponieważ przeszkadzało przemówieniu kilku obecnych na sali bundowców /150/.-

Takie same zgromadzenie odbyło się i w Janowie przy udziale tegoż Mejera Biera /40/.-

198

Życie społeczne.

Linas-Chacedek

Dnia 10 września w Ostrowi-Mazowieckiej odbyło się walne zebranie członków towarzystwa "Linas-Chacedek" celem wybrania nowego zarządu. Kilkugodzinne obrady nie dały jednak żadnego rezultatu, a zakończyły się dokonaniem wyboru tymczasowej Komisji Rewizyjnej, której poruczono przeprowadzenie kontroli działalności dotychczasowego zarządu i złożenie sprawozdania z wyniku kontroli na następnem walnem zgromadzeniu.-

P r a s a.

Białostocka prasa żydowska, poza notatkami z wydarzeń życia codziennego, ważniejszych spraw nie poruszała. Na uwagę zasługuje jedynie artykuł, umieszczony w dzienniku "Gut Morgen" z dnia 26 września b.r., w którem pismo to atakuje redaktora "Echa Białostockiego" zarzucając mu uprawianie na łamach "Echa" akcji antysemickiej. Asumptem do tego oskarżenia posłużył artykuł "Echa Białostockiego", którego autor wyraża zadowolenie, że lansowana obecnie sprawa zmiany herbu m.Białegostoku załatwiona będzie przez Komisarza Rządowego, a nie przez Radę Miejską, w której większość mogą posiadać żydzi.

b/ L i t w i n i.

Powiat Grodzieński.

W dniu 17 września prezes oddziału Towarzystwa Św. Kazimierza w Marcinkańcach urządził pochód w tej wsi członków Towarzystwa w liczbie około 30 osób. Biorący udział w pochodzie członkowie byli umundurowani i udekorowani niedozwolonymi odznakami litewskiemi, aczkolwiek wcześniej jeszcze

władze uprzedziły ich, że odz tych nosić nie wo Pochód ten w zarodku został rozwiązany przez policję, przyczem czterej uczestnicy pochodu zostali ukarani w drodze administracyjno-karnej za noszenie niedozwolonych odznak.-

Powiat Suwalski.

Dnia 16 września we wsi Wojtokiemiach dla członków miejscowego Towarzystwa Św. Kazimierza student-agronom wygłosił odczyt o uprawie roli /50/.-

W dniu 17 września we wsi Wiłkopedzie, a dnia 24 września we wsi Krejwianach staraniem Towarzystwa Św. Kazimierza wygłoszono odczyty o poległych lotnikach litewskich, Darjusie i Girenasie.-

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV	Ilość osób razem.	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni	3	-	-	5	650	40 -200	33 zł
Sjoniści rewizjoniści	2	-	-	-	400	100-300	
Poalej-Sjon Prawica	1	-	-	-	50		
Stow. Freiheit	1	-	-	1	170	70-100	58 zł
B u n d	3	-	-	2	850	70-150	
Tarbuth	-	-	-	3	180	30- 90	
Kultur-Liga	1	-	-	1	140	50- 90	
Zjedn. Szkół Zyd.	-	-	-	1	70		
Hechaluc-Pioner	-	-	-	2	340	90-250	
Linas-Chacedek	1	-	-	-	40		

 25 149

Gemiłus-Chesed	-	1	-	-	150	-	59 zł.
Towarzystwo Szkoły Białor.	-	-	-	-	-	-	
Litewskie T-wo Sw. Kazimierza	-	2	-	-	430	180-250	

I. Zebrania,

II. Przedstawienia,

III. Zabawy,

IV. Odczyty.

-:-:-:-:-:-

200

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP 4049/33 T.

ytuacyjne sprawozdanie
iesięczne Nr 11 za mie-
iąc październik 1933 r

BIAŁYSTOK dnia 16 listopada 1933 roku

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I. Polityczny

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 11 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za mie-iąc październik 1933 r.

Za Wojewodę

/St. Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezp. Publicznego.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie
10/ " " " " w Wilnie
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku
12/ " " " " w Grodnie
13/ " " " " w Łomży
14/ " " " " w Suwałkach
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK. .. w Warszawie
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Dowództwo Okręgu Korpusu № I
Wpłynęło dn. 20. XI. 1933 L. 4364
Załączników

H.F.

2

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr. BP. 4049/33. T.
Białystok, dn. 10/XI. 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 11.
za miesiąc październik 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

Jak już podkreślono w poprzednim sprawozdaniu, działalność polskich stronnictw politycznych od września nastawiana była na przygotowania do udziału w wyborach do instytucyj samorządowych. Stronnictwa opozycyjne liczyły się z możliwością zarządzenia na grudzień pierwszego typu wyborów samorządowych, to jest wyborów do rad gromadzkich i w związku przyczynowym z tem wydały szereg zarządzeń organizacyjnych. Zarządzenie wyborów do rad gromadzkich w pierwszej połowie listopada było zatem dla tych stronnictw zaskoczeniem w ich obliczeniach wyborczych. Organa prasowe i poszczególni działacze stronnictw opozycyjnych szeroko rozwiniętej akcji propagandowej podkreślali konieczność jak najdalszego interesowania się przez ludność wyborami samorządowemi i jak najliczniejszego brania w nich udziału. Według podkreśleń prasy opozycyjnej, wybory samorządowe już na pierwszych szczeblach powinny były przynieść niemal kompletną porażkę obozowi prorządowemu i stać się widomym wykładnikiem nastrojów opozycyjnych panujących wśród ludności wiejskiej i mało-miasteczkowej. Spodziewane wybory samorządowe spowodowały wydatne ożywienie działalności polskich stronnictw politycznych, z których na czoło pod tym względem wysunął

się w październiku BBWzR. Ogniwa jego w większości powiatów Województwa zorganizowały szereg kursów samorządowych, zjazdów gospodarczych, zgromadzeń publicznych i konferencyj, poświęconych głównie wyborom do samorządów, sytuacyj polityczno-gospodarczych w kraju i orjentowaniu ludności co do poczynań Rządu w dziedzinie przeciwdziałania kryzysowi gospodarczemu. Kursy te, zjazdy, konferencje i zgromadzenia, nie-zamknięte dla opozycji, która miała na nich możność występowania z krytyką i zapytaniami, przyczyniły się w dużym stopniu do rozszerzenia zasięgu wpływów politycznych i społecznych organizacyj prorządowych. Orjentując się na wybory samorządowe, Stronnictwo Narodowe w dość szybkiem tempie penetrowało powiaty suwalski i augustowski, w których dostrzegało obok BBWzR jako swego przeciwnika w płaszczyźnie wyborczej Stronnictwo Ludowe i organizowało sposobem domokrążnym kursy samorządowe w całej strefie swego działania. W akcji propagandowej podkreślało ono konieczność wprowadzenia ulg podatkowych dla gospodarstw rolnych, zmiany systemu podatkowego i trybu ściągania podatków, obniżenia taryfy kolejowej pasażerskiej i dla przewozu towarów i oddłużenia rolnictwa. Podobnie działało Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji którego organ prasowy, grodzieńskie "Nowe Zycie" w artykule poświęconym pietnastej rocznicy Niepodległości Polski przyznawał że obóz rządzący od maja 1926 roku zmienił wiele w Polsce na lepsze i, że w obozie tym kształtuje się coraz wyraźniej zdrowa myśl państwowa i polityczna. Zasługuje na uwagę, że Stronnictwo Narodowe podjęło znów i to dość intensywnie pewnego rodzaju akcję dywersyjną w odniesieniu do Chrzescijańskiej Demokracji w Białymstoku oraz powiatach białostockim, sokólskim, grodzieńskim i augustowskim.

Na październik przypadł niemal całkowity zanik działalności Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, które w sposób conajmniej niezrozumiały wycofało się przed rozgrywką ze Stronnictwem Ludowem nawet z tych ośrodków wiejskich, w których istniały dla niego znaczne możliwości rozwoju organizacyjnego. Tłumaczyć to należy z jednej strony nie-skoordynowaniem przez to Stronnictwo działalności swej z BBWzR., z drugiej zaś oparciem się w chwili stawiania pierwszych kroków na terenie Województwa Białostockiego na ludziach małowartościowych i nierzadko skompromitowanych politycznie. Typowym tego przykładem było powołanie na stanowisko prezesa Zarządu Wojewódzkiego Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego b. działacza PSL. "Wyzwolenie" w powiecie ostrowskim, Romana Janowskiego, mającego obecnie wejść do Sejmu na miejsce zasądzonego w procesie brzeskim posła Stanisław Dubois. Wspomniany Roman Janowski, aczkolwiek jest prezesem zarządu wojewódzkiego Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, to jednakże pertraktuje ze Stronnictwem Ludowem w sprawie wejścia do jego klubu po uzyskaniu mandatu poselskiego.-

Stronnictwo Ludowe przechodziło okres depresji po nieudanej akcji bojkotu miast, w której wyniku wielu jego działaczy zostało aresztowanych za niedopuszczalną działalność i osadzonych w więzieniu z mocy wyroków sądowych. Depresję tę pogłębia konflikt posła Adolfa Sawickiego z tymi działaczami Stronnictwa Ludowego, którzy orjentowali się na Kazimierza Bagińskiego, nieprzejednanego antagonistę posła Adolfa Sawickiego.

Wreszcie Polska Partja Socjalistyczna broniła swego stanu posiadania w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, pomniejszanego widocznie przez prorządowe organizacje społeczne, polityczne i zawodowe, a także niesnaski pomiędzy poszczególnymi działaczami socjalistycznymi.

Ponadto PPS interesowała się białostockim okręgiem przemysłowym w którym nastąpiło pewne załamanie się konjunktury dla przemysłu włókienniczego i zaistniały możliwości unieruchomienia fabryk włókienniczych w takim czasie który nie pozwoliłby znacznej części robotników wypracować ustawowej ilości tygodni, uprawniającej do pobierania zasiłków z Funduszu Bezrobocia. Taka ewentualność - według dopatrywań PPS., byłaby dla niej wielce szkodliwa, robotnicy bowiem mogliby nabrać przekonania, że długotrwały strajk w okresie letnim uniemożliwił im wypracowanie zasiłków, strajkiem tym zaś kierowała PPS. Ważnym momentem w układzie stosunków społeczno-politycznych było dostrzegalne powstrzymywanie się duchowieństwa djecezji łomżyńskiej od wystąpień przeciwko Rządowi i obozowi prorządowemu z ambon i przy zetknięciach się z ludnością. Taki zwrot w działalności duchowieństwa można tłumaczyć skutkami natychmiastowego reagowania przez właściwe czynniki na wszystkie wystąpienia poszczególnych księży wymierzone przeciwko Rządowi, wojsku i władzom a kolidujące z Kodeksem Karnym.

Do szczególniejszych wydarzeń o charakterze wyznaniowym należy zaliczyć dokonane dnia 15-go października samowolnie/przez zajęcie ludność katolicką i proboszcza parafji rzymsko-katolickiej w Choroszczy powiatu białostockiego kaplicy ewangielicko-augsburskiej, które względnie łatwo mogło stworzyć procedes do podobnych gwałtów. Naskutek osobistej interwencji Pana Wojewody pod koniec października został przywrócony pierwotny stan posiadania tej kaplicy.

Życie mniejszości narodowych nie nastręczyło specjalnych uwag jeżeli pominęć rysujący się dodatnio proces asymilacji państwowej ludności białoruskiej na gruncie organizacyj PW. i WF. i b wojskowych, a szczególnie Związku Rezerwistów. W tej materji Urząd

Wojewódzki przedstawi Ministerstwu oddzielne sprawozdanie.

Ludność żydowska, jak w miesiącach poprzednich, interesowała się wydarzeniami w Niemczech i organizowała akcję bojkotu towarów niemieckich, która zresztą nie daje większych wyników z braku solidarności wśród społeczeństwa żydowskiego.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

203

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4049/33.T
nia 10 listopada 1933 r

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc październik 1933 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Stwierdzał nieznaczną wprawdzie lecz widoczną poprawę w obrocie gospodarczym i dowodził że okres stałego obniżania się ruchu gospodarczego minął już bezpowrotnie i, że kraj osiągnął "dno kryzysu", które powinno stale się podnosić. Podkreślał także, że nastąpiła pewna poprawa sytuacji w przemyśle, czego dowodem jest dość znaczny spadek bezrobocia i fakt, że przewozy kolejowe, które są wskaznikiem rozmiaru zbytu wewnętrznego przestały się zmniejszać.

W związku ze spodziewanemi wyborami do instytucyj samorządowych wyjaśniał, że organami życia politycznego w Państwie są - Rząd, Sejm i Senat, zaś samorząd lokalny, według nowej ustawy samorządowej, jest organem życia gospodarczego, a przeto wybory do ciał samorządowych powinny odbywać się na platformie gospodarczej, nie zaś politycznej.

Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca"

Pismo domagało się obniżenia taryf kolejowych - towarowej i osobowej, co jego zdaniem można osiągnąć bez uszczulenia dochodów Skarbu drogą zastosowania oszczędności w kolejnictwie. Domaganie się swoje opierało na przesłance że obniżenie taryf kolejowych przyczyni się w pewnej mierze do ożywienia życia gospodarczego w kraju. - W kilku artykułach wskazywało, że powodzenie rozpoczętej przez Stronnictwo Narodowe akcji odżydzania życia gospodarczego Państwa zależy głównie od rolników, którzy drogą zakładania spółdzielni i spółek mogą w tej płaszczyźnie zdziałać bardzo wiele. Omawiając wyroki sądów powszechnych w sprawach z oskarżenia przeciwko księżom katolickim, przeważnie za znieważenie Rządu, wojska i władz, pismo sugerowało że wytoczenie tym księżom spraw sądowych pozostaje w przyczynowym związku z określoną polityką obozu prorządowego.

Pozatem pismo propagowało prasę katolicką i walkę z bezbożnictwem i starało się ośmieszyć wychowanie państwowe przez przytaczanie różnych faktów dotyczących wykroczeń i przestępstw, popełnionych przez członków prorządowych organizacyj społecznych. -

" Nowe Zycie"

W sprawie Pożyczki Narodowej pismo podkreślało, że lwią część Pożyczki Narodowej subskrybowali urzędnicy i pracownicy państwowi, że pieniądze wyciągnięte drogą pożyczki z życia gospodarczego powinny do niego jak najrychlej pow

że Pożyczka Narodowa pozwoli Rządowi wyzbyć się na pewien czas kłopotów finansowych i wyzyskać go do przeprowadzenia ważnych reform w życiu państwowem i, że wreszcie społeczeństwo domaga się od Rządu, ażeby użył Pożyczkę Narodową na takie cele, któreby przyniosły ulgę życiu gospodarczemu i finansowemu. W jednym z numerów pismo rzuciło projekt podziału terytorjalno-administracyjnego Państwa w ten sposób, aby powstało pięć województw: jedno w dorzeczu Wisły, drugie zamykające dorzecze Warty, trzecie dorzecze Dniestru, czwarte dorzecze Prypeci, piąte dorzecze Niemna i Dźwiny. W artykule posła Karola Wierczaka p.t. "Jak ratować wieś" - wypowiadało się za uporządkowaniem systemu ściągania podatków w ten sposób, ażeby wysyłane były każdemu rolnikowi dwa razy do roku wykazy wszystkich jego podatków i opłat państwowych, samorządowych i ubezpieczeniowych, które rolnik mógłby spłacać w równych ratach miesięcznych, oddłużeniem gospodarstw rolnych przez obniżenie procentów od pożyczek w państwowych instytucjach kredytowych i rozłożeniem spłaty tych pożyczek conajmniej na 30 lat i podniesienie cen na produkty wytwórczości rolnej. Traktując o wyborach do instytucyj samorządowych, pismo wzywało rolników do wybierania do tych instytucyj takich ludzi, którzyby przyczynili się do skierowania prac i sił samorządów ku podniesieniu stanu gospodarczego Państwa. W związku ze zbliżającą się jesienną sesją Sejmową, omawiało projekt klubu Chrześcijańskiej Demokracji, dotyczących komasacyj i spłat ratami zaległości podatkowych, wniosek tegoż klubu w sprawie nadmiernego szacowania obrotu i dochodu przy wymiarze podatków przemysłowego i dochodowego i żądanie

Chrzescijańskiej Demokracji w kwestji ustawowego zwolnienia od obowiązku wykupywania świadectw przemysłowych rzemieślników w małych miasteczkach, pracujących samodzielnie. Omawiając procesy chłopskie przed sądami powszechnymi w województwach lwowskiem i krakowskiem, pismo pokreślało, że procesy te świadczą o niebezpiecznych nastrojach, jakie obecnie panują wśród ludności wiejskiej i, że omawiane nastroje są groźnym dla Państwa objawem, który należy zwalczać nietylko za pomocą kar sądowych, ale przedewszystkiem w drodze czuwania nad praworządnością i troski o polepszenie bytu ekonomicznego włościaństwa. Na łamach pisma poseł Karol Wierczak domagał się zdecydowanie zniesienia karteli przemysłowych oraz obniżenia cen na naftę, sól, zapałki, spityrus i tytoń, a więc towary, będące wyłącznie w ręku rządowym. W artykule poświęconym obchodowi pietnastej rocznicy odzyskania Niepodległości, redaktor naczelny pisma przyznawał, że aczkolwiek pismo jest przeciwnikiem obozu rządzącego i zwalcza jego politykę, to jednakże przyznać musi, że od maja 1926 roku wiele się zmieniło na lepsze i, że w obozie rządzącym coraz bardziej są widoczne przejawy zdrowej myśli politycznej.-

"Zjednoczenie Katolickie".

Propagowało akcję walki z bezbożnictwem.-

-:-:-:-:-:-:-

17 205

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. BP. 4049/33. T.
Dnia 10 listopada 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 11.
za miesiąc październik 1933 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Okres sprawozdawczy wykazał znaczne nasilenie działalności BBWR, która wiązała się przyczynowo z wyborami do rad gromadzkich. W tym zakresie BBWR uzewnętrznił daleko posuniętą inicjatywę i akcję propagandową. Szereg odbytych zgromadzeń publicznych, na których rzeczowo przedstawiano zebranym istotny stan rzeczy z dziedziny sytuacji politycznej i gospodarczej oraz poczynania Rządu w kierunku zwalczania obecnej depresji gospodarczej, nie unikając przytem dyskusji i nie uchylając się od dawania istotnych wyjaśnień na zapytania zebranych, nierzadko zwolenników stronnictw opozycyjnych - spowodował w znacznym stopniu przychylny nastrój w stosunku do BBWR znacznego odłamu ludności, która, ulegając wpływom stronnictw opozycyjnych, była dotychczas, jeśli nie nieprzyjaźnie, to w każdym bądź razie obojętnie nastrojona do ugrupowań prorządowych, a konsekwentnie i do poczynań Rządu.

Urządzone przez BBWzR w okresie sprawozdawczym zjazdy gospodarcze w Ostrołęce i Wołkowysku i powzięte na nich uchwały, skierowane do opanowania kryzysu, ze szczególnem uwzględniem spraw, dotyczących rolnictwa, były tym czynnikiem, który spowodował już zrozumienie i należytą ocenę przez ludność wysiłków Rządu, zmierzających ku poprawie w wielu dziedzinach gospodarki państwowej. Jako objaw zmiany nastrojów ludności w kierunku przychylnym Rządowi może służyć fakt nie-

udanego wiecu, zwołanego w dniu 22 października przez posłankę Uwelinę Pepłowską ze Stronnictwa Narodowego we wsi Czarnia w powiecie ostrołęckim.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat augustowski.

W październiku na terenie powiatu augustowskiego poseł Michał Łazarski urządził trzy zgromadzenia publiczne: jedno w Augustowie /obecnych 40 osób/, drugie w Hołynce /obecnych 150 osób/ i trzecie we wsi Raczki /obecnych 60 osób/. Na zgromadzeniach tych poseł Łazarski poddał krytyce obłudną i szkodliwą działalność stronnictw opozycyjnych i podkreślił wysiłki Rządu, obliczone na opanowanie sytuacji gospodarczej w Państwie. Byli na nich obecni również sympacy Stronnictwa Ludowego, którzy, zwłaszcza w Hołynce, początkowo usiłowali przeszkadzać przemówieniu posła Łazarskiego, który jednakże potrafił tak przekonywująco przemówić do opozycjonistów, że wkońcu poczęli oni zwracać się do niego o udzielenie im rad w swych osobistych bolączkach.

Powiat łomżyński.

Dnia 1 października BBWR zorganizował zgromadzenie publiczne w Jedwabnem. Na zgromadzeniu tem przemawiał sekretarz Rady Powiatowej BBWR w Łomży, Witold Raganowicz oraz sekretarz urzędu gminnego, Romankiewicz. Raganowicz poruszył sprawy gospodarcze w ujęciu ustaw i zarządzeń Rządu oraz sprawę Pożyczki Narodowej, Romankiewicz zaś omówił znaczenie nowej ustawy samorządowej dla życia miast i wsi, podkreślając, że ustawa ta wyeliminowuje całkiem z życia samorządu uprawianie demagogicznej polityki, a natomiast wdraża radnych do zajmowania się sprawami gospodarczemi życia samorządowego. /500/.

W dniu 8 października we wsi Szczepankowo odbyło się zgro-

madzenie publiczne, zorganizowane przez posła Stanisława Godlewskiego, który w przemówieniu swem omówił znaczenie najnowszych ustaw, dotyczących życia gospodarczego kraju, a następnie oświetlił politykę zagraniczną Rządu, podnosząc jej pokojowość i chęć nawiązania przyjaznych stosunków z sąsiadami. Po przemówieniu posła Godlewskiego wywiązała się dłuższa dyskusja na temat spraw podatkowych i warunków ekonomicznych wsi. Dyskucja była rzeczowa, nastrój panował poważny i dla mówcy przychylny. /300/.

Powiat ostrołęcki.

Na terenie powiatu ostrołęckiego BBWR urządził, licznie obesłane, cztery zgromadzenia publiczne przy udziale posła Włodzimierza Bzowskiego i senatora Juljana-Wincentego Poczętowskiego, a mianowicie: dnia 15 października we wsi Czarnia /400 osób/, dnia 16 października w Myszyńcu /110 osób/ oraz dnia 22 października we wsi Zbójna /500 osób/ i we wsi Łyse /600 osób/. W przemówieniach na tych zgromadzeniach poruszano sprawy gospodarcze oraz podnoszono wysiłki Rządu, zmierzające ku opanowaniu kryzysu i ulżeniu ciężkiemu położeniu rolnictwa. Wszystkie te zgromadzenia i wygłoszone na nich przemówienia wywarły dodatnie wrażenie na ludności i wydatnie przyczyniły się do umocnienia wpływów BBWR.

owiat uwalski.

Poseł Sławomir Dabulewicz urządził trzy zgromadzenia publiczne, a mianowicie: dnia 22 października w Filipowie /200 osób/ i 29 października w Berznikach /150 osób/ oraz w Gibach /100 osób/. Na zgromadzeniach tych poseł Dabulewicz informował zebranych o obecnej sytuacji politycznej i gospodarczej Państwa.

owiat wysoko-mazowiecki.

Dnia 22 października w Wysokiem-Mazowieckiem senator Walery Roman oraz posłowie Jan Borecki i Włodzimierz Bzowski urządzili zgromadzenie publiczne. Mówcy przedstawili we właściwem świetle obecną sytuację zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną Państwa oraz

poczynania Rządu w kierunku zwalczania kryzysu. Rzeczowe i w porządku chronologicznym przedstawione zarządzenia Rządu głównie w sprawach gospodarczych znalazły szerokie zrozumienie wśród zebranych, to też i stosunek ludności do BBWR uległ zmianom na lepsze. /700/ -

Zebrania zamknięte.

Powiat białostocki.

Dnia 18 października w Zabłudowie na posiedzeniu miejscowego koła BBWR postanowiono zorganizować w listopadzie b.r. odczyt o obecnej sytuacji politycznej w Niemczech.

Tamże w dniu 22 października nauczyciel Roman Glinka, staraniem koła BBWR, wygłosił odczyt na temat "Ustroje państwowe" /500

Dnia 22 października we wsi Kalinówka-Kościelna odbyło się zebranie sympatyków i członków koła BBWR z udziałem posła Michała Jaroszewicza i sekretarki Rady Powiatowej BBWR w Białymstoku - Sterminskiej. /50/.

Powiat bielski.

Dnia 29 października w Bielsku-Podlaskim odbył się zjazd działaczy BBWR z poszczególnych gmin powiatu bielskiego, Na zjeździe tym zaznajomiono przybyłych z regulaminem wyborczym do rad gromadzkich oraz ustalono wytyczne co do techniki przeprowadzenia wyborów do tych rad. /106/.

Niezależnie od tego zjazdu powiatowego, odbywały się poświęcone sprawom wyborczym zebrania mężów zaufania BBWR w poszczególnych gminach powiatu bielskiego.

Powiat grodzieński.

Sekretarz Rady Powiatowej BBWR w Grodnie kilkakrotnie wyjeżdżał w teren celem przeprowadzenia konferencyj z miejscowymi działaczami BBWR w sprawie wyborów do ciał samorządowych. Na konferencjach tych szczególny nacisk kładziono na kwestję personalnej

obsady komisyj wyborczych oraz na przeprowadzenie odpowiedniej agitacji wśród ludności.

Powiat ostrowski.

Dnia 4 października na zebraniu Rady Powiatowej BBWR dokonano wyboru nowego zarządu.

W dniach 8, 15 i 28 października odbyły się w Ostrowi-Mazowieckiej odprawy powiatowe delegatów gminnych BBWR do spraw samorządowych, a równocześnie w dniu 15 października odbył się w Ostrowi-Mazowieckiej kurs samorządowy powiatowy dla działaczów BBWR przy udziale 60 osób.

Niezależnie od tego kursu powiatowego, w czasie od 16 do 22 października odbyły się podobne kursy w poszczególnych gminach powiatu.

Powiat sokólski.

Dnia 24 października w Sokółce na posiedzeniu mężów zaufania BBWR szczegółowo mawiano prace przygotowawcze i technikę wyborów do rad gromadzkich. Posiedzenie to odbyło się przy udziale posła Jana Walewskiego i w obecności 500 osób.

Następnie, w tymże dniu na posiedzeniu Rady Powiatowej BBWR dokonano uzupełniającego wyboru członka na miejsce przeniesionego z Sokółki Ludwika Wójcikiewicza. Równocześnie na tem posiedzeniu wyłoniła się sprawa wyboru prezesa Rady Powiatowej BBWR, przyczem większość zebranych wypowiedziała się za obsadzeniem tego stanowiska przez rolnika z uwagi na rolniczy charakter powiatu, jednakże z uwagi na regulamin, według którego prezes Rady musi zamieszkiwać w Sokółce, a miasto to rolników nie posiada, jednogłośnie wybrano na prezesa burmistrza m.Sokółki, Kazimierza Komara.

Dnia 1 października na zebraniu członków koła gminnego BBWR w Janowie dokonano wyboru nowego zarządu koła. /20/.

Na podobnem zebraniu w tymże dniu członków koła gminnego

w osadzie Sidra omawiano sprawę subskrypcji Pożyczki Narodowej oraz znaczenie nowozorganizowanego Koła Popierania Budowy Szkół Powszechnych /28/.

Powiat suwalski.

Dnia 19 października w Suwałkach odbyło się zebranie prezydjów kół gminnych BBWR poświęcone sprawom organizacyjnym oraz omówieniu wyborów do rad gromadzkich. /20/.

Powiat szczuczyński.

Dnia 9 października we wsi Krosz ewo, gminy Pruska, a w dniu 10 października we wsi gminnej Wąsosz odbyły się zebrania członków kół gminnych BBWR celem dokonania wyborów nowych zarządów tych kół i omówienia spraw organizacyjnych.

Powiat wysoko-mazowiecki.

W dniu 22 października w Wysokiem-Mazowieckiem na plenarnem posiedzeniu Rady Powiatowej BBWR dokonano wyborów prezydjum wspomnianej Rady. Pozatem w tymże dniu odbyła się konferencja z przewodniczącymi sekcyj samorządowych kół gminnych BBWR w sprawie zbliżających się wyborów do rad gromadzkich.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków
	Ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja Rozciągłość	Ilość	Frekwencja		
Augustowski	3	250	40-150	-	-	-	-
Białostocki	-	-	-	3	575	-	-
Bielski	-	-	-	1	106	-	-
Łomżyński	2	800	300-500	-	-	-	-
Ostrołęcki	4	1600	100-600	-	-	-	-
Ostrowski	-		-	4	90	-	-
Sokólski	-	-		4	100	-	-
Suwalski	3	450	100-200	1	20	-	-
Szczuczyński	-	-	-	2	25	-	-
Wysoko-Mazow.	1	700	700	1	25	-	-
Razem	13	3800	40-700	16	941	-	-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Okres sprawozdawczy zaznaczył się całkowitym zanikiem działalności Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego. Zapowiedziany na 9 października zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa w Sokółce nie odbył się. Również nie odbyło się z powodu nieprzybycia posła Jana Dziducha projektowane zgromadzenie publiczne w temże mieście. Co prawda na początku października były kolportowane w niektórych miejscowościach odezwy traktowanego stronnictwa, wzywające wieśniaków do niedawania posłuchu agitacji Stronnictwa Ludowego w związku ze strajkiem rolnym, lecz żadnego oddźwięku one nie odniosły. Należy uważać, że na terenie województwa białostockiego w ostatnich miesiącach Chłopskie Stronnictwo Rolnicze niemal całkowicie wycofało się z pola walki ze Stronnictwem Ludowem, aczkolwiek w niektórych ośrodkach istnieją dla niego możliwości rozwoju organizacyjnego.

c/ Stronnictwo Narodowe.

Dostrzegano ogólnie intensywniejszą działalność zewnętrzną Stronnictwa Narodowego, które usiłuje obecnie zasięgiem swych wpływów objąć szczególnie powiaty augustowski i suwalski, gdzie dotychczas wielu zwolenników ma Stronnictwo Ludowe. Usiłowania te pozostawały w związku ze spodziewanemi wyborami do ciał samorządowych, których terminem zresztą zarówno Stronnictwo Narodowe, jakoteż inne stronnictwa opozycyjne zostały zaskoczone. Mnożą się oznaki, że na niektórych dotychczas opanowanych przez Stronnictwo Narodowe, terenach, jak np. powiat ostrołęcki, wpływy jego poczynają zanikać. Na terenie łomżyńskim Sekretarjat Okręgowy Stronnictwa Narodowego zaleca swym członkom wstępowanie do Związku Strzeleckiego i do Związku Rezerwistów, aby w ten sposób rozbijać te organizacje, a prócz tego -

przemycić swych ludzi do ciał samorządowych. Pozatem w dalszym ciągu lansowano wieści o mającym wkrótce nastąpić zamachu stanu. W Grajewie zastępca sekretarza koła Stronnictwa Narodowego , Hieronim Dobrzeniewski nosi się jakoby z zamiarem zakupienia za uzyskane ze składek członkowskich pieniądze 4-5 rewolwerów, które mają być przemycone z Niemiec.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat łomżyński: Dnia 22 października poseł Witold Staniszkis próbował zorganizować w Łomży zgromadzenie publiczne celem omówienia wyborów do ciał samorządowych. Zgromadzenie to jednakże zostało rozwiązane przez władze administracyjne, z uwagi na to, że wielu z pośród obecnych na niem posiadało legitymacje wydane bezpośrednio na sali, często in blanco /bez daty i nazwiska posiadacza legitymacji/ i przekroczenia przez jego organizatorów przepisów ustawy o zgromadzeniach. Wobec takiego obrotu sprawy, poseł Staniszkis i sekretarz okręgowy tego Stronnictwa Stefan Iniski, usiłowali dowieść, że jest to zjazd mężów zaufania i delegatów poszczególnych kół Stronnictwa Narodowego. Zwołujący jednakże nie znali nazwisk wielu obecnych na sali, natomiast dowiedziono im, że na rzekomy ten zjazd zapraszali ludność przed kościołem po odbytem nabożeństwie. W związku z powyższem niedopuszczeniem do odbycia zgromadzenia, poseł Staniszkis zapowiedział interpelację w Sejmie w sprawie bezprawia władz policyjnych.

Powiat suwalski: Dnia 8 października w Sejnach odbyło się zgromadzenie publiczne, w wyniku którego założono tam koło Stronnictwa Narodowego i wybrano zarząd koła. Zebranie organizacyjne zwołał poseł Jan Choromański przy udziale sekretarza Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Narodowego w Białymstoku, Bolesława Pustelnika. Po przemówieniu po-

witalnem ks.Henryka Białokoziewicza, zabrał głos poseł Choromański, który poddał krytyce politykę gospodarczą Rządu, nadmieniając że Pożyczka Narodowa wystarczy najwyżej na 9 miesięcy, nadto zarzucał Rządowi faworyzowanie żydów.

Następnie Pustelnik wystąpił przeciwko PS.Chrześcijańskiej Demokracji i Stronnictwu Ludowemu, agłównie przeciwko temu ostatniemu, podkreślając, że rekrutuje się ono z samych zdrajców, bowiem 7posłów z tego Stronnictwa przeszło do BBWR. Na zebraniu tem na członków nowopowstałego koła zapisało się 68 osób.

Zabrania zamknięte.

Powiat augustowski.

Dnia 22 października w Sopoćkiniach odbyło się zebranie za zaproszeniami członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego przy udziale senatora Michała Sicińskiego i sekretarza Zarządu Wojewódzkiego tego Stronnictwa w Białymstoku, Bolesława Pustelnika. W przemówieniach swych, senator Siciński żalił się, że BBWR na terenie Sejmowym wcale nie liczy się z postulatami innych stronnictw politycznych, lecz zawsze wyłącznie przeprowadza swoje wnioski, następnie poddał krytyce projekt nowej Konstytucji. Pustelnik zaś poruszał głównie zagadnienie żydowskie oraz zarzucał posłom BBWR, że trwonią pieniądze narodowe i popierają złą gospodarkę państwową. W końcu zapowiedział, że za miesiąc odbędzie tamże powtórne takież zebranie. /60/.
/Szczegółowe sprawozdanie przedłożono Ministerstwu dnia 2 listopada b.r. za Nr.BP.3838/33.T./.

Powiat łomżyński.

Dnia 22 października poseł Jan Choromański zwołał zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego we wsi

gminnej Przytuły. Na zebraniu tem poseł Choromański poruszył sprawę wyborów do ciał samorządowych i podkreślał konieczność opanowania ich przez zwolenników Stronnictwa Narodowego. Następnie utyskiwał, że rolnik jest zbyt obciążony wszelkiego rodzaju podatkami, nadmienił, że wkrótce wprowadzony będzie nowy podatek od inwentarza żywego, po 2 złote od sztuki, podniósł, że Pożyczka Narodowa wystarczy najwyżej na pół roku, wreszcie poddał krytyce projekt nowej Konstytucji. Kończąc zaś swe przemówienie poseł Choromański przestrzegał przed zapisywaniem się do Związku Strzeleckiego, nazywając strzelców pachołkami żydowskimi. Na uwagę jednego z obecnych na zebraniu, że Stronnictwo Narodowe idzie z Hitlerem, poseł Choromański odparł: "Jak Hitler będzie w Polsce, to wszystkim będzie dobrze i zapanuje dobrobyt". Oświadczenie to oburzyło pewną grupę zebranej ludności, toteż poseł Choromański szybko rozwiązał zebranie /180/. /Szczegółowe sprawozdanie z omawianego zebrania przedłożono Ministerstwu w osobnem piśmie/.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 22 października posłanka Ewelina Pepłowska zwołała zgromadzenie publiczne we wsi gminnej Czarnia. O udzielenie lokalu na urządzenie zgromadzenia zwróciła się ona do miejscowego proboszcza, lecz spotkała się z odmową. Ta okoliczność, jak i też niezbyt przychylny nastrój ludności, jaki zauważyła, spowodowały posłankę Pepłowską do oświadczenia, że zgromadzenia publicznego nie będzie, a natomiast, że urządzone zostanie zebranie zamknięte, które istotnie rozpoczęło się przy udziale około 50 osób. Na zebraniu tem, gdy posłanka Pepłowska wspomniała, że Rząd ponosi winę za pogłębianie się kryzysu, jeden z obecnych zabrał głos i wygłosił przemówienie, w którem zdemaskował obłu-

210

dę Stronnictwa Narodowego oraz wyraził życzenie, ażeby delegaci tego Stronnictwa nie zjawiali się więcej na terenie gminy Czarnia. Wynik tego przemówienia był taki, że posłanka Pepłowska czemprędzej rozwiązała zebranie i opuściła wieś Czarnię, przeprowadzana gwizdaniem i okrzykami "Precz z endecją" zebranej ludności.

Powiat szczuczyński.

Prezes koła Stronnictwa Narodowego we wsi Mirucie, gminy Bogusze, Kazimierz Gapski, w dniu 22 października zwołał w Grajewie zebranie członków i sympatyków tego stronnictwa. Ponieważ na zebraniu tem było kilka osób bez legitymacyj członkowskich i nieznanych z nazwisk przewodniczącemu, przeto zebranie to zostało rozwiązane przez organa bezpieczeństwa. /20/.

Ruch organizacyjny.

W drugiej połowie października zorganizowano koło Stronnictwa Narodowego we wsi Łąsosz. Ideowym kierownikiem koła ma być miejscowy ksiądz Ignacy Krysiak. Drugie takie koło utworzono w tym czasie staraniem miejscowego proboszcza ks. Stanisława Konstantynowicza we wsi Białaszewo. Koło to liczy 19 członków.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zabrania		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Augustowski	-	-	-	1	60	-	-
Łomżyński	1	30	-	1	180	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	1	50	-	-
Suwalski	1	180	-	-	-	1	68
Szczuczyński	-	-	-	1	20	2	41
Razem	2	210	-	4	310	3	109

Działalność księży katolickich.

Powiat wysokomazowiecki.

Proboszcz parafji w Tykocinie, ks. Sadowski za obrazę urzędu państwowego został skazany w drodze administracyjno-karnej na 50 złotych grzywny, zaś proboszcz w Sokołach, ks. Franciszek Staniewicz został zaskarżony do Sądu za zniewagę Sądu i Policji. Obaj oni, wydatnie działający na rzecz Stronnictwa Narodowego, obecnie znacznie przycichli w swych wystąpieniach - pierwszy z powodu ukarania go, drugi zaś wskutek przygotowywania się do obrony w swej sprawie przed Sądem Grodzkim.

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność PS: Chrześcijańskiej Demokracji nie wykroczyła poza jej dotychczasową strefę. Ograniczyła się do zwołania dwóch zgromadzeń publicznych, jednego w powiecie białostockim i drugiego w powiecie grodzieńskim. Drugie z tych zgromadzeń nie miało charakteru politycznego, a raczej społeczny. Zapowiedziane zaś dwa zgromadzenia w powiecie sokólskim nie odbyły się : jedno wskutek nieuzyskania zezwolenia na urządzenie go, a drugie - z powodu nieprzybycia posła Wacława Bitnera, który miał przemawiać na tem zgromadzeniu. Również wskutek nieprzybycia posła Bitnera nie odbyło się jeszcze jedno zgromadzenie w powiecie białostockim.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat białostocki.

Dnia 1 października w Knyszynie poseł Wacław Bitner urządził zgromadzenie publiczne, na którem poruszał sprawy gospodarcze i poddał krytyce nowy projekt Konstytucji. Naogół całe przemówienie posła Bitnera utrzymane było w tonie umiarkowanym i powściągliwym, jeśli chodzi o krytykę działalności Rządu./120/.

Powiat grodzieński.

Dnia 8 października w osadzie Wołpa poseł P.S.Chrześcijańskiej Demokracji, Romuald Pułjan zwołał zgromadzenie publiczne, na którem wygłosił przemówienie na temat: "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich". W przemówieniu swem poseł Pułjan momentów natury politycznej nie poruszał, lecz trzymał się ściśle obranego tematu. /200/.

e/ Stronnictwo Ludowe.

Jak już awizowano w sprawozdaniu za okres poprzedni, akcja bojkotu miast, zorganizowana przez Stronnictwo Ludowe, zawiodła na całej linji. Zatrzymanie i ukaranie w drodze administracyjnej i przez Sądy kilku działaczy tego Stronnictwa, propagujących omawiany strajk, całkiem sparaliżowało akcję. Do Pożyczki Narodowej poseł Adolf Sawicki ustosunkował się negatywnie, a gdy jeden z działaczy omawianego Stronnictwa na terenie powiatu białostockiego, Jan Ostaszewski wysunął projekt przeznaczenia 100 złotych na Pożyczkę Narodową z sumy uzyskanej ze sprzedaży wspólnego placu wiejskiego, to poseł zwrócił mu na to ostrą uwagę. Na podkreślenie zasługuje wszczęta, zwłaszcza na terenie powiatu wołkowyskiego usilna akcja za zbieraniem podpisów przeciwko zmianie Konstytucji. Akcja ta odnosi mierne skutki. Poseł Sawicki zapowiedział utworzenie w Wołkowysku Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Ludowego. W celu zrealizowania tego zamiaru w dniu 18 października odbyć się tam miał Powiatowy Zjazd członków omawianego stronnictwa. Przygotowania do zjazdu były poczynione i niektóre z kół wiejskich wybrały swych delegatów na ten Zjazd, który jednakże nie doszedł do skutku wobec nieprzybycia posła Adolfa Sawickiego, który w tym dniu miał być

rzekomo w Warszawie na posiedzeniu Klubu Sejmowego swego Stronnictwa. Fakt ten znacznie poderwał autorytet posła Sawickiego wśród jego zwolenników, którzy zarzucają mu obecnie zbyt słabe zainteresowanie ich sprawami. Ruch organizacyjny w październiku nieco osłabł, głównie może z racji zatrzymania i ukarania niektórych ruchliwszych działaczy Stronnictwa Ludowego za propagowanie przez nich strajku rolnego. Niemniej jednakże ruch organizacyjny był kontynuowany: założono kilka nowych kół stronnictwa i zorganizowano w powiecie ostrowskim oddział Związku Zawodowego Rolników.

Zgromadzenia publiczne.

Powiat grodzieński.

Dnia 1 października we wsi Grandzicze, gminy Hoża odbyło się uroczyste wręczenie sztandaru miejscowemu kołu Stronnictwa Ludowego. Wręczenia dokonał b. senator Kulerski, który przy tej okazji wygłosił przemówienie, utrzymane w tonie umiarkowanym. Następnie przemawiał poseł Adolf Sawicki, który, utyskując na ciężkie położenie wsi, zarzucał policji, że gwałci ona prawo, szczególnie w odniesieniu do chłopów. Na uroczystości było ogółem około 700 osób, w tem około 60% stanowili delegaci z powiatu augustowskiego.

Było to pierwsze wystąpienie publiczne Stronnictwa Ludowego w powiecie grodzieńskim. W wyniku tej uroczystości zauważono spadek wpływów posła Sawickiego na tym terenie na rzecz jego przeciwników politycznych z tego samego obozu, których przedstawicielem jest prezes Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Grodnie, Bronisław Makarewicz. -

Powiat sokólski.

Dnia 22 października poseł Adolf Sawicki zwołał zgro-

madzenie publiczne w prawosławnej wsi Jaczno, gminy Dąbrowa. Na wstępie w przemówieniu swem poseł Sawicki zaznaczył, że do wsi Jaczno o mieszkańcach prawosławnych przybył dlatego, że go jednakowo obchodzi los zarówno wieśniaków-katolików, jak i prawosławnych. Następnie zaznaczył, że dola wieśniaka jest ciężka z powodu niewspółmiernej rozpiętości cen między płodami rolnymi, a wytworami skartelizowanych fabryk. Zapowiedział, że obecny stan rzeczy potrwa jeszcze conajmniej kilka lat, podobnie jak i Rząd obecny również jest długotrwały. Wzywał do oroganizowania się wieśniaków, dowodząc, że gdy będą należycie zorganizowani, to wówczas władze muszą się z nimi bardziej liczyć. Całe przemówienie posła Sawickiego cechowała chaotyczność i brak jakiegokolwiek planu, przytem uderzało umiarkowanie i wstrzemięźliwość w krytykowaniu działalności Rządu, to też liczni z pośród zebranych słuchaczy wyrażali głośno swe mniemania, że chyba poseł Sawicki został pozyskany i przysłany przez BBWR. Na początku zgromadzenia było obecnych około 400 słuchaczy, a pod koniec pozostało zaledwie około 200 osób. /Sprawozdanie z powyższego zgromadzenia przedłożono Ministerstwu osobno/.

Zebrania zamknięte.

Powiat suwalski.

Dnia 29 października w Suwałkach odbyło się posiedzenie Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego. Na zebraniu tem miała być omawiana sprawa wyborów do rad gromadzkich, jednakże wobec niectrzymania instrukcji z Centrali w Warszawie, kwestji tej nie poruszano. Natomiast podnoszono trudności finansowe z jakiemi musi walczyć Zarząd Powiatowy, wskutek niewpływania składek członkowskich. Postanowiono, że ściągający składki będą pobierać pewien procent od sumy zainkasowanych składek.

Powiat wołkowysk

Wobec zapowiedzianego na dzień 18 października zjazdu członków Stronnictwa Ludowego do Wołkowyska celem utworzenia tam Sekretarjatu Powiatowego /zjazd ten nie doszedł do skutku wobec nieprzybycia posła Adolfa Sawickiego/, w dniu 15 października odbyły się zebrania kół traktowanego Stronnictwa we wsiach Łuka i Tanica-Górna, gminy Tarnopol celem wybrania delegatów na omawiany zjazd powiatowy.

W ubiegłym miesiącu zauważono wzmożoną działalność instruktorów Stronnictwa Ludowego za zbieraniem podpisów przeciwko zmianie Konstytucji. W tym celu dnia 18 października instruktor Szczepan Zadela zwołał we wsi Łuplanka Stara, gminy Jałówka zebranie członków miejscowego koła traktowanego Stronnictwa. Po omówieniu spraw organizacyjnych Zadela doręczył jednemu z członków koła Władysławowi Kazbierukowi blankiet, na którym miano zbierać pidpisy przeciwko zmianie Konstytucji. Nikt jednakże z członków petycji tej nie podpisał.

Takież zebranie odbyło się w dniu 22 października we wsi Ciwhi ki tejże gminy Jałówka, gdzie instruktor Szczepan Zadela zdołał zebrać 15 podpisów pod deklaracją przeciwko zmianie Konstytucji. Nadto polecił on prezesowi koła zebrać podpisy od innych mieszkańców wsi, nienależących do koła Stronnictwa Ludowego.

Dnia 27 października we wsi Połujanki, gminy Izabelin, instruktor Juljan Kwiecieński zwołał zebranie rolników w celu założenia koła Stronnictwa Ludowego. Jednakże zebrani w liczbie 10 osób odmówili podpisania deklaracji członkowskich, oświadczając, że zapiszą się do Stronnictwa Ludowego tylko w tym wypadku, gdy koło zoranizowane będzie poza obrębem wioski.

Ruch organizacyjny.

Powiat augustowski. Utworzono na terenie powiatu augustowskiego dwa nowe koła Stronnictwa Ludowego: jedno we wsi Łudziki, gminy Bargłów, gdzie na członków koła zapisali się wszyscy mieszkańcy tej wsi, prócz jednego sołtysa i we wsi Prolejki, gminy Hołynka, gdzie na członków zgłosiło się 21 osób.

Powiat ostrowski. We wsi Wąsewo, gminy Komorowo, zorganizowano koło Związku Zawodowego Rolników.

Powiat szczuczyński. Zorganizowano koło Stronnictwa Ludowego we wsi Kroszówka, gminy Pruska. Na członków zapisało się il osób.

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebranie		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość				
Augustowski	-	-	-	-	-	2	90
Grodzieński	1	700	-	-	-	-	-
Ostrowski	-	-	-	-	-	1	27
Sokólski	1	400	-	-	-	-	
Suwalski	-	-	-	1	25	-	-
Szczeuczyński	-	-	-	-	-	1	11
Wołkowyski	-	-	-	5	120	-	-
Razem	2	1100	-	6	145	4	128

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W dalszym ciągu pogłębiało się zanikanie wpływów PPS.CKW w ośrodkach robotniczych, zwłaszcza w okręgu puszczańskim w powiecie bielskim, gdzie do niedawna wpływy jej były bardzo znaczne. W niektórych ośrodkach robotniczych wspomnianego okręgu puszczańskiego, jak Nurzec, istnieją tendencje wśród członków PPS.CKW do całkowitego oderwania się od tej partji, zlikwidowania istniejącego tam Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego i zorganizowania na jego miejsce ZZZ. W białostockim okręgu przemysłowym wpływy PPS.KCW uległy częściowemu zredukowaniu na rzecz ZZZ.

Z zewnętrznych przejawów działalności PPS.CKW w październiku zasługuje jedynie na uwagę zebranie w dniu 20 października w Białymstoku Komitetu Miejskiego PPS.CKW przy udziale zaledwie 11 osób. Na zebraniu tem był również obecny poseł Stanisław Dubois, który scharakteryzował obecną sytuację polityczną w Polsce i przestrzegał przed tworzącą się obecnie Partją Narodowych Socjalistów, która, według słów posła Dubois, zdąża do rozbicia Związków Zawodowych Robotników. Nadmienił, że posłowie b.Centrolewu muszą wkrótce iść do więzienia i, że policja obserwuje go i "depcze mu po piętach". Wreszcie odczytał okólnik w sprawie protestu przeciwko wyrokowi w sprawie "Centrolewu" i polecił, by okólnik ten był omawiany i poruszany na każdem zebraniu.

Dnia 19 października Sąd Okręgowy w Białymstoku, za bluźnierstwo przeciw Bogu, skazał z art.172 K.K. na 6 miesięcy więzienia Jana Patera, sekretarza Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego w Hajnówce, powiatu bielskiego i wybitnego działacza PPS w tym powiecie.

H.B.

---oooOooO---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4049(33T.
Dnia 1 listopada 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11 za miesiąc październik 1933 roku.

IV. Ruch wyznaniowy.

a) Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat białostocki. Dnia 15 października ludność katolicka w Choroszczy samowolnie zajęła kaplicę kościoła ewangielicko-augsburskiego tamże pozostającą dotąd w użytkowaniu od roku 1910 parafji choroszczańsko-supraślskiej. Naskutek interwencji Pana Wojewody pod koniec października br. został przywrócony pierwotny stan posiadania tejże kaplicy. Szczegóły sprawy zostały przedstawione w specjalnych sprawozdaniach do Ministerstwa.

Powiat sokólski. Z okazji chwilowego pobytu w Majewie księdza Antoniego Czechowicza, o którym była mowa w kilku poprzednich sprawozdaniach miesięcznych, w dniu 22 było na odprawionem przez niego nabożeństwie około 500 osób, z których 100 przybyło z orkiestrą z Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego. W wygłoszonem kazaniu ks.Czechowicz nadmienił, że przybył do Majewa w celu uregulowania długów parafjalnych i, że ma nadzieje wkrótce osiąść nastałe w Majewie.

W dniu 23 października br. ks. Czechowicz opuścił Majewo, udając się do Warszawy.

W październiku nabrały rozgłosu zatargi parafjan z proboszczem we wsi Klimówka, gminy Odelsk ks. Edwardem Wojciechowskim, który zraził do siebie ludność przez pobieranie zbyt wygórowanych opłat za posługi kościelne i szorstkie obchodzenie się z parafjanami. Pozatem zarzucają mu parafjanie sprzeniewierzenie 240 złotych zebranych na tak zwaną "misję". Ponieważ składane przez tych parafjan skargi na ks. Wojciechowskiego do dziekana w Sokółce nie odniosły dotychczas skutku, przeto ostatnio były zbierane podpisy pod zbiorową petycję, która ma być wysłana do Metropolity, ks. Arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego w Wilnie. W petycji tej ludność Klimówki prosi o usunięcie z tejże parafji ks. Wojciechowskiego.

b) Cerkiew Prawosławna.

Powiat wołkowyski. Dnia 8 października w Łyskowie odbyło się poświęcenie nowowybudowanej cerkwi prawosławej. Poświęcenia dokonał Arcybiskup prawosławny z Grodna ks. Aleksy w otoczeniu licznego duchowieństwa i przy obecności około 3.000 wiernych.

c) Sekta Baptystów.

Powiat wołkowyski. Dnia 8 października na rzece Roś obok wsi

Jatwież, gminy Biskupice, odbył się "chrzest" 3 nowo-przyjętych baptystów. "Chrztu" dokonał prezbiter zboru w Zelwie Antoni Kirsun. Obrzędowi temu przyglądało się przeszło 100 osób.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4049/33.T.
Dnia 10 listopada 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.
za miesiąc październik 1933 r.

V. Mniejszości narodowe.

Zycie mniejszości żydowskiej w październiku było intensywniejsze w szczegółach, niż w miesiącach poprzednich. Wydatną ruchliwość wykazali Sjoniści-Rewizjoniści przez urządzenie szeregu odczytów w miastach i osadach. Tematy odczytów obracały się głównie koło odbytego XVIII.Kongresu Sjonistycznego w Pradze Czeskiej. Również "Bund" uzewnętrznił ożywioną działalność, głównie w ośrodkach robotniczych. Działalność jego cechowała z jednej strony walka z sjonistami-rewizjonistami i z socjalistami ogólnymi, z drugiej zaś - protestowanie przeciwko rządom hitlerowskim w Niemczech oraz wzywanie do bojkotu towarów pochodzenia niemieckiego i popierania moralnego i materjalnego klasy robotniczej w Niemczech.

W poszczególnych powiatach i ośrodkach Województwa zapoczątkowana została dość silnie akcja organizowania się żydów, uczestników walk i Niepodległość Polski /Białystok, Łomża, Suwałki, Wołkowysk Grodno/ i tworzenia samoistnych żydowskich organizacyj pw. i wf., a także Związku Rezerwistów./ sjoniści i sjoniści-rewizjoniści/.-

Wystąpienie Niemiec z Ligi Narodów odbiło się głośnem echem wśród ludności żydowskiej, która w tem posunięciu Niemiec widziała zapowiedź wzmożenia teroru antysemickiego tamże.-

Białorusini urządzili jedynie obchód 5-ej rocznicy istnieni

jednego z kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie wołkowyskim i zorganizowali dwa przedstawienia amatorskie w powiecie białostockim.-

Litwini rozpoczęli usilną akcję za zakładaniem bibljotek litewskich po wsiach w powiatach grodzieńskim i suwalskim.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści-rewizjoniści

Z ramienia organizacji Sjonistów-Rewizjonistów urządzono szereg odczytów, tematem których było głównie omawianie uchwał XVIII. Kongresu Sjonistycznego i udawadnianie społeczeństwa żydowskiemu, że tylko ta organizacja konsekwentnie i po właściwych torach zmierza ku odbudowie Państwa żydowskiego w Palestynie.-

Bund.

Również i Bund wykazał ożywioną ruchliwość głównie w ośrodkach o większem skupieniu żydowskiej warstwy robotniczej. Akcja Bundu polegała głównie na urządzeniu zbiorowych odczytów i dyskusji, w których z jednej strony zwalczano sjonistów wogóle a sjonistów-rewizjonistów w szczególności, z drugiej zaś - potępiano rządy hitlerowskie w Niemczech i wzywano do ich zwalczania.

Mizrachi.

Dnia 8 października w Grodnie odbyło się poświęcenie sztandaru organizacji "Mizrachi", połączone z pochodami licznymi, zgromadzeniem w trzech miejscowych synagogach i akademją, na której program złożyły się przemówienia, pieśni narodowe żydowskie i część muzyczna /400/.-

"Klub Myśli Państwowej".

Dnia 14 października w Wołkowysku z inicjatywy miejscowego żydowskiego "Klubu Myśli Państwowej" odbył się wieczór dyskusyjny, na który złożył się referat delegata Generalnego Sekretarjatu BBWzR. w Warszawie, Jana Roppa. Prelegent poruszył sprawę zmiany Konstytucji zaznaczając, że parlamentaryzm w dobie obecnej przeżywa przesilenie, jednak to nie znaczy, że Polska zdąża do faszyzmu. W kwestji hitlryzmu zaznaczył, że sfery miarodajne zdecydowane są do stanowczego przeciwstawienia się tym prądom. Wreszcie wezwał Klub Myśli Państwowej do szerzenia ideologji prorządowej wśród szerokiego ogółu społeczeństwa żydowskiego dla dobra i potęgi Rzeczypospolitej.-

Zycie społeczne.

Hechaluc-Pioner.

W dniach 20 i 21 października w Bielsku-Podlaskim odbywał się zjazd członków organizacji "Hechaluc-Pioner", ubiegających się o wyjazd do Palestyny. Celem tego zjazdu było zakwalifikowanie kandydatów do emigracji do Palestyny.-

Związek Rezerwistów - Żydów.

Dnia 21 października powstał w Wołkowysku przy organizacji sjonistów-rewizjonistów Związek Rezerwistów-Żydów imienia Zabotyńskiego. Związek ten liczy obecnie 50 członków, jednak nie został jeszcze formalnie zorganizowany, ponieważ nie posiada narazie zatwierdzonego statutu.-

Związek Żydów Uczestników walk o Niepodległość Polski.

W dniu 17 października na zebraniu organizacyjnem powstał w Wołkowysku oddział Związku Żydów Uczestników

Walk o Niepodległość Polski. Na zebraniu tem wyłoniono zarząd tego oddziału.-

Zycie kulturalno-oświatowe.

aszomer-Haleumi. W dniach 8 i 9 października odbył się w Łomży zlot harcerzy żydowskich "Haszomer-Haleumi", w którym wzięło udział 130 harcerzy z powiatu łomżyńskiego. Na urządzonej z okazji tego zlotu akademji przemawiali miejscowi działacze organizacji "Hatechija".-

P R A S A.

Zydowska prasa białostocka wiele uwagi poświęciła Pożyczce Narodowej, podkreślając z dumą, że ludność żydowska gremjalnie bierze udział w subskrybowaniu tej Pożyczki. Pozatem na uwagę zasługuje artykuł p.t. " Faszystowskie powitania na ulicach Białegostoku", zamieszczony w numerze 226 dziennika "Unzer Łebn" z dnia 2 października b.r. Autor artykułu, nawiązując do odbytego w Białymstoku zjazdu okręgowego Legjonu Młodych, z przekąsem pisał, że zarówno uniform członków Legjonu Młodych jak i sposób salutowania przypominają całkiem faszystów, czem ludność miała być bardzo zdziwiona. Tendencją tego artykułu było wykazanie, że "Legjon Młodych" nie jest niezbędny. Tem sam dziennik w numerze z dnia 24 października b.r. w artykule p.t. "Białystok uchyla się od pomocy ofiarom hitleryzmu" skonstatował, że 50-tysięczna ludność żydowska Białegostoku na rzecz ofiar hitleryzmu złożyła dotychczas zaledwie 3354 złotych. Kwota ta, zdaniem dziennika, świadczy o ubóstwie moralnem żydów Białegostoku. Kończąc zaś swe oburzenie z tej racji, dziennik dał

wyraz nadziei, że teraz żydzi pośpieszą z wydatniejszą pomocą na rzecz prześladowanych swych rodaków.-

Organ Bundu w Grodnie, "Grodner Sztyme" w artykule, zatytułowanym "Plucie w twarz czy deszcz", podkreślając, że w nowozamianowym zarządzie tego miasta niema ani jednego ławnika żyda pokpiwał sobie z zajętego przez frakcję żydowską w zarządzie miasta stanowiska wyczekującego co miało właśnie spowodować, że przy obsadzaniu stanowisk ławników nie liczono się wcale z frakcją żydowską. Skończyło zaś pismo zgryźliwe swe uwagi pod adresem frakcji żydowskiej podkreśleniem że frakcja ta nie wie "czy napluto jej w twarz, czy też wilgoć na jej twarzy pochodzi od deszczu".-

b/ Białorusini.

Powiat Wołkowyski. Dnia 1 października we wsi Hrynki-Wielkie gminy Swisłocz odbyło się zebranie członków miejscowego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem złożono sprawozdanie z dotychczasowej działalności zarządu koła i postanowiono prowadzić wieczorowe kursy dokształcające w języku białoruskim oraz wezwano członków koła do intensywnej pracy w kierunku organizacyjnym.-

Dnia 22 października we wsi Hrynkach gminy Swisłocz obchodzona była uroczystość 5-ta rocznica istnienia koła T.S.B. Na uroczystość tę przybył delegat Zarządu Głównego T.S.B. z Wilna, Szyrma. Obecnych było około 300 osób. Na urządzonej z racji obchodu akademji odczytano list dyrektora gimnazjum białoruskiego, Pawłowicza, który złożył podziękowanie członkom

koła za gorliwą pracę na polu organizacyjnem. Następnie obszerny referat p. t. "Literatura i sztuka białoruska w życiu białoruskiem wygłosił delegat Szyrma, który zaznaczył, że cały świat, a zwłaszcza anglicy i francuzi zachwycają się melodją pieśni białoruskich i stale proszą o dostarczenie im tych melodyj dla kompozycyj. Nadmienił, że dzięki zainteresowaniu się literaturą i jej znajomością Państwa zdobywają niepodległość, wobec czego i białorusini muszą wykazać zainteresowanie do literatury białoruskiej.
Na zakończenie odegrano sztukę p. t. "Leki i lekarze". Na koszta podróży Szyrmy zarządzono doraźną zbiórkę wśród członków koła.-

c/ Litwini.

Powiat Grodzieński. Litewskie Towarzystwo "Rytas" rozpoczęło zakładanie bibljotek i czytelni ludowych na terenie gminy Marcinkańce. Ostatnio założono takie bibljoteki we wsiach Marcinkańce, Derżele i Rotnica. Na kierowników bibljotek wyznaczono przeważnie byłych nauczycieli litewskich.

Powiat Suwalski. Wspomniane Towarzystwo "Rytas" zgłosiło do Starostwa Powiatowego otwarcie bibljotek-czytelni we wsiach Puńsk i Wiłkopedzie gminy Sejwy i Radziuchie, gminy Krasnowo. Zgłoszeń tych jednak nie przyjęto do wiadomości z uwagi na opinję zaproponowanych kierowników bibljotek-czytelni, ponadto co do Puńska - ze względu na mające nastąpić wkrótce otwarcie tamże Domu Ludowego który ma być zaopatrzony w bibljotekę polsko-litewską.-

d/ Rosjanie.

Powiat Grodzieński. Dnia 22 października odbyło się w Grodnie zebranie miejsc

wego oddziału Rosyjskiego Zjednoczenia Narodowego poświęcon sprawie założenia tam szkoły rosyjskiej. Z uwagi na słabą fre wencję na zebraniu /28 osób/, żadnych uchwał nie powzięto i postanowiono zwołać ponowne zebranie.-

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV.	Ilość osób razem.	Rozpiętość od	do	Dochód
Sjoniści ogólni	3	2	-	5	1460	40	500	38 zł
Sjoniści-rewizjon.	1	-	-	3	885	85	300	-
Poalej-Sjon Prawica	1	-	1	1	688	38	600	25 zł
B u n d	1	-	-	6	690	40	250	-
Mizrachi	1	-	-	2	090	150	400	-
Stow. Fraiheit	-	-	1	1	185	70	115	120 z
Liga Pomocy Prac. w Pal.	-	-	-	2	300	-	-	-
Brith-Trumpeldor	-	-	1	1	172	22	150	22 zł
Kultur-Liga	-	-	8	-	35	-		-
Tarbuth	-	1	1	2	600	100	250	114 zł
Hechaluc-Pioner	1	1	-	5	1120	100	300	
Tow. "Ort"	-	-	-	1	155	-		
Linas Chacedek	-	1	1	-	200	-		66 zł
Makabi	-	1	-	-	80	-		32 zł
Gemiłus Chesed	-	-	2	-	158	70	88	65 zł
Towarzystwo Szk. Biał.	2	2	-	-	770	120	300	139 zł
Litewskie Towarzystwo Sw. Kazimierza	-	3	-	-	230	50	100	

I. zebrania,
II. przedstawienia,
III. zabawy,
IV. odczyty.

-:-:-:-:-:-

219

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

r.BP 4405/33 T.

tuacyjne sprawozda-
e miesięczne Nr.12
miesiąc listopad
933 r.

BIAŁYSTOK, dnia 14 grudnia 1933 roku

TAJNE - BPILNE!

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny

w Warszawie.

Nar
ref. pol.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 12 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc listopad 1933 r.

Za Wojewodę

/A.Wysokiński/
wz. Naczelnika Wydziału Bezp.Publicznego.

trzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu n/B.,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III w Grodnie
" " " DOK. IX w Brześciu n/B
" " " DOK. I w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

Dowództwo Okręgu Korpusu № IX
Wpłynęło dn. 21.XII 1933 L. 4691
Załączników

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4405/33.T.
Białystok, dn.10 /XII. 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych wiązała się niemal całkowicie z wyborami do rad gromadzkich. Zaabsorbowane niemi stronnictwa polityczne mniej niż w innych miesiącach poświęcały uwagi pracy organizacyjnej i propagandowej w terenie. Stronnictwa opozycyjne, zaskoczone wyborami do rad gromadzkich, zaledwie w ostatniej chwili zdołały podjąć akcję przedwyborczą, która jednakże nie wiele zaważyła na wynikach tych wyborów, zobrazowanych w szeregu oddzielnych sprawozdań do Ministerstwa. Wyniki te obok zilustrowanego w poprzednich sprawozdaniach przebiegu subskrypcji Pożyczki Narodowej stanowią najważniejszy i najbardziej dosadny wykładnik nastrojów ludności w terenie i jej stosunku do Rządu i organizacyj prorządowych, które prowadziły akcję wyborczą do rad gromadzkich, a uprzednio propagowały Pożyczkę Narodową. Doznawszy klęski w wyborach do rad gromadzkich, stronnictwa opozycyjne, a zwłaszcza Stronnictwo Narodowe i Stronnictwo Ludowe w celu ratowania własnej sytuacji podjęły bezpośrednio po tych wyborach tendencyjną i kłamliwą akcję protestacyjną przeciwko wyborom w formie sztucznego preparowania całego szeregu protestów, których lwia część mimo jak najbardziej

liberalnego ich po traktowania przez Starostów, w myśl zaleceń Pana Wojewody, musiała być oddalona z braku istotnych podstaw prawnych i formalnych do uwzględnienia. Poza wyborami stronnictwa opozycyjne w nieznacznym stopniu interesowały się zagadnieniami ogólno-państwowemi, a szczególnie sytuacją gospodarczą, którą jak zwykle dotąd starały się przedstawić w najciemniejszych barwach, aby czerpać stąd generalizowane zarzuty przeciwko Rządowi. Zasługują na podkreślenie rozpoczęcie przez Stronnictwo Narodowe akcji organizacyjnej w powiatach sokólskim i grodzieńskim, w których dotąd niepodzielnie działała Chrzescijańska Demokracja, rosnąca w Stronnictwie Ludowem opozycja przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu i stałe zanikanie wpływów PPS. w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, w którym po uwięzieniu b.posła Stanisława Dubois kieruje działalnością partji Edward Hryniewicz, reprezentujący radykalną grupę w PPS.

Życie mniejszości narodowych nie nastręczyło w listopadzie bardziej charakterystycznych uwag, jeżeli pominąć waśnie i tarcia wśród organizacyj żydowskich na tle ich ustosunkowania się do akcji odbudowy Palestyny i wydarzeń w Niemczech. Na marginesie tych tarć należy zauważyć, że społeczeństwo żydowskie załamało się w swej akcji bojkotowej Niemiec hitlerowskich pod względem gospodarczym i coraz częściej wysuwa żądanie, ażeby Rząd stosował środki odwetowe w odniesieniu do obywateli niemieckich w Polsce za prześladowanie w Niemczech żydów, obywateli polskich, względnie pochodzących z Polski. Podkreślić również trzeba zaostrzającą się wśród społeczeństwa żydowskiego opozycje względem polityki posła Grünbauma, szczególnie w Białymstoku, którego delegaci na zjeździe sjonistycznym w Warszawie najsilniej przeciwko Grünbaumowi występowali.-

221

W listopadzie zabiegano ze strony Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w kierunku urządzenia zjazdu powiatowego delegatów Towarzystwa w Wołkowysku, na co Urząd Wojewódzki nie zgodził się z uwagi na to, że zarządy poszczególnych kół Towarzystwa w powiecie wołkowyskim potraktowały negatywnie propozycję lojalnej współpracy w dziedzinie kulturalno-oświatowej i gospodarczej z organizacjami polskiemi.-

W powiatach grodzieńskim i suwalskim dostrzegano w drugiej połowie listopada silniejszą propagandę Związku Wyzwolenia Wilna wśród ludności litewskiej, prowadzoną przez Litewskie Towarzystwo Sw.Kazimierza i Towarzystwo Oświatowe "Rytas".-

Sytuacja gospodarcza w Województwie zmianom nie uległa.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr. BP. 4405/33.T.
Dnia 10 grudnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1933 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

Stwierdzał, że przez nową ustawę samorządową i nowe wybory uzdrowiony od postaw będzie samorząd, który dotychczas stanowił domenę wpływów często wzajemnie zwalczających się różnych ugrupowań politycznych. Wywodził, że z ducha nowej ustawy wynika, iż nie przynależność do tej lub innej partji politycznej, lecz jedynie kwalifikacje moralne i fachowe będą tym sprawdzianem, który zadecyduje o wyborach danej osoby na radnego. Omawiając wyniki wyborów, zaznaczał, że walory te znalazły uznanie na wsi, która też wybrała ludzi, po których można się spodziewać, że skierują swe wysiłki i doświadczenia ku uzdrowieniu zabagnionego przez różne kateryjki samorządu, odrzucając na-bok wszelką politykę.-

Witając z uznaniem powstanie Funduszu Inwestycyjnego, "Przegląd Łomżyński" podkreślał, że niemniej doniosłem od samego powstania Funduszu, jest wybór prac inwestycyjnych, których naczelną zasadą winna być ich rentowność, t.j. pewność, że w najkrótszym czasie po ich wykonaniu i oddaniu do użytku społeczeństwa zaczną one przynosić dochody i w ten sposób amortyzować poczynione w nie wkłady.-

222

b/ Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca".

W 15-stą rocznicę odzyskania Niepodległości pisało, że chociaż różnemi drogami szedł naród polski do wolności, że chociaż ci i owi z jego przewódców schodzili na błędne drogi, niemniej jednak i ci co błądzili myśleli o Polsce i dla dobra Jej pracowali, to też wszystkim im należy się szacunek. Wskazywało dalej pismo, że z uwagi na idące ze Wschodu bezbożnictwo, a z Zachodu znów grożące niebezpieczeństwo wojny, winna zapanować jedność i zgoda w Państwie, aby tem skuteczniej stawić czoło niebezpieczeństwom, Charakterystycznem jest, że cały omawiany artykuł napisany był w tonie wybitnie pojednawczym. Następnie pismo podkreślało, że wskutek obciążeń podatkowych, praca na wsi obecnie wcale nie popłaca się i, że rolnicy są rozdrażnieni i czekają rychłego ratunku.-

"Nowe Zycie".

Pisząc o obchodzie ku czci króla Stefana Batorego, podkreślało, że król ten, aczkolwiek żądał zupełnego posłuchu dla siebie i nie chciał być tylko "królem malowanym", niemniej jednak zawsze uznawał opozycję i przestrzegał ram konstytucyjnych.
Wyrażało pochwały dla społeczeństwa w Poznańskiem i na Pomorzu, które w wyborach do rad gromadzkich przeprowadziło kandydatów - narodowców i podkreślało, że na podobne zwycięstwo narodowców w innych dzielnicach nie można liczyć, bowiem na pomoc ugrupowaniom prorządowym przybędą żydzi. Wreszcie zastanawiało się nad sposobami wybrnięcia z obecnej depresji i dochodziło do wniosku, że ani ugrupowanie prorządowe, ani obóz narodowy

nie dotykają sedna sprawy, nie rozstrząsają zagadnień od podstaw, a zatem - nie będą one mogły wyjść na właściwą drogę, zmierzającą do uzdrowienia stosunków, natomiast tym czynnikiem, który zdolny jest wyprowadzić Państwo z obecnej opresji, stają się programem i zasady Chrzescijańskiej Demokracji.-

"Zjednoczenie Katolickie". dalszym ciągu propagowało walkę z bezbożnictw a z okazji 15-lecia odzyskania Niepodległości podkreł ło, że ścierają się poglądy różnych partyj na tem, kto najbardziej przyczynił się do odbudowy Państwa, lecz, że w walkach tych zapomina się o najważniejszy czynniku, który dopomógł do powstania Państwa - o Opatrzności.-

-:-:-:-:-:-:-:-

8

223

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4405/33.T.
Dnia 10 grudnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12
za miesiąc listopad 1933 r.

III. Polski ruch polityczny.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

O ile okres poprzedni cechowała nader ożywiona akcja w kierunku urządzania zgromadzeń publicznych, na których uświadamiano szeroki ogół społeczeństwa o poczynaniach i zamierzeniach Rządu, o tyle listopad przeminął pod znakiem przygotowań i przeprowadzania wyborów do rad gromadzkich. W okresie tym nie urządzono ani jednego zgromadzenia publicznego, natomiast wszystkie wysiłki, w jednych miejscowościach w większym stopniu, a w innych w mniejszym, zwrócono na same wybory, które przyniosły BBWzR. znaczny i niewątpliwy sukces, stanowiący do pewnego stopnia wykładnik jego wpływów w terenie.-

Po ukończeniu wyborów do rad gromadzkich obecnie wysiłki BBWzR. idą po linji przygotowań do drugiego stadjum wyborów.-

Pozatem, w listopadzie odbyły się dwa zebrania członków BBWzR. w Bielsku-Podlaskim i w Łomży.-

Zebrania zamknięte.

Powiat bielski. Dnia 5 listopada odbył się w Bielsku-Podlaskim Powiatowy Zjazd działaczy gospodarczych i społecznych. Na zjeździe wygłoszono szereg referatów na tematy gospodarcze i polityczne.-

Powiat Łomżyński. W Łomży odbyły się wybory do Rady Powiatowej BBWzR. Prezesem został Jan Lachowicz, wiceprezesami - Irena Młot-Fijałkowska i zastępca Starosty Powiatowego , Jan Janicki, sekretarzem - Witold

Raganowicz, skarbnikiem Stanisław Sadowski, wójt gminy Miastkowo, kierownikiem sekcji kulturalno-oświatowej - dyrektor Józef Chmiel, kierownikiem sekcji społecznej - Stanisław Rawski, gospodarczej - dyrektor Henryk Mejer i wreszcie prasowej - redakto Konstanty Piotrowski.-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Podobnie jak w okresie poprzednim, w listopadzie Chłopskie Stronnictwo Rolnicze, poza zwołaniem Zjazdu delegatów do Grodna nie przejawiło żywszej działalności, przytem i wpływy jego są bardzo nikłe, o czem świadczą wyniki wyborów do rad gromadzkich w powiecie sokólskim, kolebce traktowanego Stronnictwa, gdzie na ogólną liczbę 2.202 radnych gromadzkich, Stronnictwo to zdobyło zaledwie 17 mandatów. Sam zjazd grodzieński również nie przyczynił się do ożywienia działalności. Czynione również były przez delegata Chłopskiego Stronnictwa próby założenia komórek i na terenie powiatu ostrołęckiego, lecz nie dały one pożądany rezultatów. Powodem, dla którego wysiłki tego Stronnictwa nie przynoszą dodatnich wyników, jest może w znacznym stopniu ta okoliczność, że działacze jego nieumiejętnie, a często nawet niefortunnie zabierają się do sprawy.-

- - - o o o - - -

Powiat grodzieński. Dnia 12 listopada w Grodnie odbył się zjazd delegatów kół wiejskich Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego w powiecie grodzieńskim. Na zjazd przybyło ogółem 30 delegatów. Obecny na zjeździe poseł Jan Dziduch wygłosił dłuższe przemówienie, zachęcając zebranych do organizowania się w szeregach Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego. W końcu wybrano tymczasowy zarząd powiatowy tego Stronnictwa. Do zarządu weszli: Adolf Basel - jako prezes,

Wacław Janulewicz - jako sekretarz i Chmielewski - jako skarbnik. Na członków zaś wybrano Stefana Lutkiewicza, Filipa Myszko i Bolesława Kisielewskiego.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

Podobnie jak i innych ugrupowań politycznych, nastawienie akcji Stronnictwa Narodowego w listopadzie szło po linji przygotowań do wyborów do rad gromadzkich i głównie pod tym kątem widzenia należy rozpatrywać działalność tego Stronnictwa. Wyborami gromadzkimi Stronnictwo Narodowe, zresztą jak wszystkie i inne stronnictwa opozycyjne, było zaskoczone, to też i akcja jego w terenie, podjęta w ostatniej chwili nie przyniosła mu poważniejszych efektów. Zgromadzeń publicznych w listopadzie Stronnictwo Narodowe nie zwoływało, natomiast urządzono szereg zebrań członków i mężów zaufania. Na zebraniach tych poruszano głównie sprawy wyborcze.-

Okres sprawozdawczy odsłonił dalsze dążenie Stronnictwa Narodowego do obejmowania swymi wpływami coraz szerszych kręgów. Tak np. rozwinęło ono usilną akcję w kierunku opanowania powiatów suwalskiego i augustowskiego, a głównie ostatniego. Akcja ta nie pozostała bez wyniku. Wiele okoliczności wskazuje, że obecnie Stronnictwo Narodowe zmierza do tworzenia swych komórek i na terenie powiatu sokólskiego, gdzie jakiekolwiek zdobycze Stronnictwa Narodowego mogą się odbywać kosztem P.S. Chrzescijańskiej Demokracji. Był nawet zapowiedziany w Sokółce wiec Stronnictwa Narodowego, który nie doszedł do skutku ze względów natury czysto technicznej /brak odpowiedniej sali/.-

Równolegle z tworzeniem kół Stronnictwa Narodowego, powoływane są do życia organizacje Młodych Narodowców, grupujące ele-

ment młody i bardziej czynny a także skory do wystąpień bądź antyrządowych, bądź też - antysemickich. Wystąpienia takie miały miejsce w Sopoćkiniach, powiatu augustowskiego, co w konsekwencji doprowadziło do zatrzymania trzech czołowych działaczy Młodych Narodowców, z których dwuch osadzono w areszcie, a trzeciego zwolniono pod dozór policji. Aresztowania te wpłynęły hamująco na pozostałych członków organizacji Młodych Narodowców, którzy na terenie augustowskim wstrzymują się narazie od dalszych ekscesów.-

Ruch organizacyjny i zebrania.

Powiat augustowski.

Dnia 19 listopada we wsi Teolin, gminy Sopoćkinie, odbyło się zebranie organizacyjne Stronnictwa Narodowego. Zebranie to zwołał kierownik Organizacji Młodzieży Narodowej, Antoni Zajko przy udziale sekretarza Zarządu Powiatowego Stronnictwa Narodowego w Suwałkach, Witolda Szulca. Na zebraniu tem byli obecni tylko ludzie zaufani, których uprzednio zaopatrzono w legitymacje członkowskie, na wypadek ewentualnej interwencji policji. W wyniku zebrania utworzono w Teolinie koło Stronnictwa Narodowego.

W ostatnim czasie zauważono na terenie powiatu augustowskiego silną akcję, zmierzającą do tworzenia kół Stronnictwa Narodowego i Organizacji Młodych Narodowców. Akcja ta jest inspirowana z Suwałk i z Białegostoku.-

Członkowie Organizacji Młodych Narodowców w listopadzie poczęli wkraczać na tory teorystyczne głównie w stosunku do ludności żydowskiej, a pozatem kolportowali oni ulotki antyrządowe. W związku z tem w dniu 19 listopada w Sopoćkiniach zostali zatrzymani, wspomniany wyżej, Antoni Zajko, sekretarz organizacji Młodych Narodowców w Sopoćkiniach - Władysław Zarębiński i bawiący w Sopoćkiniach sekretarz Zarządu Powiatowego Stronnictwa Naro-

dowego w Suwałkach - Witold Szulc. W stosunku do pierwszych dwuch zatrzymanych władze sądowe zastosowały bezwzględny areszt, Szulca zaś zwolniono pod dozór policyjny.-

Powiat białostocki. Dnia 7 listopada odbyło się w Białymstoku zebranie delegatów kół i mężów zaufania Stronnictwa Narodowego. Na zebraniu tem senator Michał Siciński i prezes zarządu okręgowego tegoż Stronnictwa, Marjan Oktawiec nawoływali obecnych do zajęcia się sprawą wyborów do rad gromadzkich oraz rozdawali odpowiednie druki z pouczeniami.-

Drugie takież zebranie odbyło się w dniu 20 listopada.

Następnie, w dniu 27 listopada odbył się w Białymstoku Powiatowy Zjazd Stronnictwa Narodowego z udziałem senatora Michała Sicińskiego oraz posłów Karola Wierczaka i Witolda Staniszkisa.-

Na zjeździe tym dokonano wyborów Zarządów okręgowego i powiatowego traktowanego Stronnictwa.-

Na początku listopada zaobserwowano wysiłki w kierunku założenia w Wasilkowie Sekcji Młodych Stronnictwa Narodowego. W tym celu wyjeżdżali tam z Białegostoku Zygmunt Halicki, Henryk Sadowski i Aleksander Kowalski, którzy odbyli w Wasilkowie konferencję z członkami tamtejszego S.M.P. w celu założenia wspomnianej wyżej Sekcji Młodych. Konferencja ta wyników dodatnich nie dała, gdyż członkowie S.M.P. zastrzegli sobie czas do namysłu i zorjentowania się w sytuacji.-

W Choroszczy ostatnio prowadzona była akcja ze strony Stronnictwa Narodowego w kierunku usunięcia ze stanowiska tamtejszego burmistrza, Lichtensztejna i rozpisania nowych wyborów.-

Powiat łomżyński. Dnia 6 listopada posłanka Ewelina Pepłowska urządziła zebran w Niźnie, na którem omawiano sprawy wyborów do rad gromadzkich.

Nadto Pepłowska poruszyła sprawę żydowską oraz kwestję Pożyczki Narodowej, nazywając ją upozorowaniem rzekomego zaufania społeczeństwa do Rządu, podczas gdy w istocie Pożyczka ta była przymusowa i zgóry nakazana /30/.-

Dnia następnego posłanka Pepłowska bawiła we wsiach Kubra i Obrytki, gdzie urządziła zebrania, poświęcone głównie sprawie wyborów do rad gromadzkich. Przy okazji poddała też krytyce posunięcia Rządu w dziedzinie gospodarczej.-

Powiat szczuczyński. W dniu 5 listopada poseł Witold Staniszkis urządził zebrania członków Stronnictwa Narodowego w Rajgrodzie, a następnie w Grajewie. Na obu tych zebraniach, poruszano wyłącznie sprawy wyborów do rad gromadzkich.-

W dniu 10 listopada wywieszono w Grajewie i w Radziłowie klepsydry z okazji rocznicy śmierci ś.p. Wacławskiego. W klepsydrach tych, które wykonane były ręcznie, wspomniano też Grotkowskiego ze Lwowa, Stefana Kłotczyka z Warszawy oraz czterech poległych rolników podczas zajść w Radziłowie w marcu b.r. Za spokój dusz wymienionych wyżej poległych odprawiono nabożeństwa w kościołach w Grajewie, Rajgrodzie i w Rąsoszu.-

Dnia 11 listopada w Grajewie na przewodach telefonicznych wywieszono transparent z białego płótna z wypisanem na nim czarnemi literami następującem hasłem: "Precz z żydami i ich parobkami".-

Na terenie kilku gmin powiatu szczuczyńskiego poczęli zbierać członkowie Stronnictwa Narodowego podpisy ludności na protestach przeciwko rzekomo niesprawiedliwym wyborom do rad gromadzkich. Petycje z tymi podpisami, według oświadczenia czołowych działaczy Stronnictwa Narodowego, mają być przesłane bezpośrednio Panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a nie do Starosty

Powiatowego, bowiem działacze ci mniemają, że Starosta Powiatowy nad tymi protestami przejdzie do porządku dziennego, nie zwracając na nie uwagi.-

Sprawa awizowanego w poprzedniem sprawozdaniu sytuacyjnem zakupu broni przedstawia się obecnie w ten sposób, że zebrane na ten cel 150 złotych doręczono Antoniemu Rydzewskiemu, który jednak broni nie dostarczył i odmówił zwrotu pieniędzy. W związku z tem istnieje zamiar pobicia Rydzewskiego przez członków Stronnictwa Narodowego.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W listopadzie Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej demokracji wykazało wyjątkowo ożywioną działalność na terenie powiatu sokólskiego . Działalność ta z jednej strony zmierzała ku pozyskaniu w wyborach gromadzkich jak największej liczby mandatów, z drugiej zaś - do pogłębiania wpływów tego Stronnictwa, które na tym terenie ostatnio zostały poważnie zagrożone przez Stronnictwo Narodowe, usiłujące przerzucić swoje wpływy na teren powiatu sokólskiego. Akcja w tym kierunku ze strony Ch.D. prowadzona była w wielu wypadkach systemem domokrążnym przez mężów zaufania Stronnictwa. Niezależnie od tego, poseł Wacław Bitner na terenie powiatu sokólskiego w listopadzie urządził dwa zgromadzenia publiczne. Charakterystycznem jest, że duchowieństwo katolickie w powiecie sokólskim wykazało wyjątkową wstrzemięźliwość w akcji przedwyborczej Chrześcijańskiej Demokracji, podczas gdy do tej pory popierało zazwyczaj wszelkie jej poczynania.-

W powiecie białostockim ograniczono się do urządzenia w Kalinówce-Kościelnej zgromadzenia publicznego przy udziale posła Wacława Bitnera i do założenia tamże koła Chrzescijańskiej

Demokracji. Na członków do nowopowstałego koła zapisało się 20 osób.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat białostocki. W Kalinówce-Kościelnej poseł Wacław Bitner zwołał zgromadzenie publiczne przy udziale około 250 osób. Po zgromadzeniu utworzono tam koło Polskiego Stronnictwa Chrzescijańskiej Demokracji, do którego na członków zapisało się 20 osób. /Sprawozdanie z przebiegu tego zgromadzenia przedłożono do Ministerstwa dnia 8 listopada b.r. za Nr.BP.4117/33.P./.-

Powiat sokólski. Na urządzonych w listopadzie w powiecie sokólskim dwuch zgromadzeniach publicznych, jednem dnia 19 listopada w Sokółce, a drugiem dnia 26 listopada w Sokolanach przemawiał poseł Wacław Bitner, którego przemówienia, utrzymane w tonie umiarkowanym, obracały się głównie dokoła sprawy wyborów do rad gromadzkich.

e/ Stronnictwo Ludowe.

W listopadzie działalność Stronnictwa Ludowego nastawiona była głównie na wybory do rad gromadzkich.-

Wybory te jednak nie dały Stronnictwu tych wyników, na jakie ono liczyło. W okresie tym intensywnie pracował Sekretarjat Wojewódzki Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, rozsyłając okólnik Nr.9 w sprawie wyborów.-

Nadto w Sekretarjacie tym pisano protesty od mieszkańców kilku wiosek w powiecie białostockim w sprawie wyborów do rad gromadzkich.- Poseł Adolf Sawicki w rozmowach prywatnych nader sceptycznie zapatrywał się na skutki tego rodzaju protestów, mimo to jednak dowodził, że protesty te należy składać na dowód,

że ludność widzi nadużycia wyborcze i niemi się oburza. Pozatem radzono w Sekretarjacie nad sprawą przyszłego wojewódzkiego zjazdu statutowego Stronnictwa Ludowego, przyczem jako termin tego zjazdu, wysuwano dzień 15 grudnia, jednakże konkretnych decyzyj w tej sprawie nie powzięto. Zaufanie ludności do posła Sawickiego stopniowo maleje. Ogólnie zarzucają mu zbyt słabe interesowanie się swymi wyborcami. Jaskrawym tego przykładem były wybory w powiecie sokólskim, gdzie działacze Stronnictwa Ludowego, przed wyborami do rad gromadzkich prowadzili ożywioną pokątną agitację co do kandydatów na radnych, a ponieśli porażkę podczas samych wyborów, winę swego niepowodzenia przypisali posłowi Adolfowi Sawickiemu, zarzucając mu, że podczas gorączkowej pracy przedwyborczej ani razu nie pokazał się na terenie powiatu sokólskiego celem pouczenia ludności o sposobie głosowania. Równolegle z zanikaniem zaufania do posła Sawickiego postępowało nieuchronnie występowanie poszczególnych członków, a nawet całych wiosek ze Stronnictwa Ludowego, jak to miało miejsce w powiecie augustowskim. Niemniej jednak Stronnictwo Ludowe prowadziło dalszą akcję z mniejszym lub większym powodzeniem w kierunku zakładania nowych kół wiejskich swego Stronnictwa. Akcję tą obserwowano głównie na terenie powiatów łomżyńskiego i szczuczyńskiego.-

Niżej w kolejności powiatów podane są przejawy działalności tronnictwa Ludowego, które w okresie sprawozdawczym nie zwołało żadnego zgromadzenia publicznego.-

- - - - o o o o - - - -

iat augustowski. Dnia 6 listopada członkowie Stronnictwa Ludowego ze wsi Horużowce złożyli swe legitymacje członkowskie na Posterunek P.P. w Lipsku, oświadczając, że występują ze Stronnictwa i zrywają z nim wszelką łączność.-

Podobnie postąpiła też większość członków koła Stronnictwa Ludowego we wsi Rygałówka.-

W dniu 12 listopada zatrzymano za kolportaż ulotek, nawołujących do strajku rolnego mieszkańca wsi Szembielowce, gminy Bała-Wielka, Józefa Małyszko, który pełnił funkcje sekretarza koła Stronnictwa Ludowego w swej wsi. Małyszkę osadzono w więzieniu śledczem.

Powiat białostocki.

Dnia 7 listopada działacz Stronnictwa Ludowego , dr.Władysław Gogolewski w mieszkaniu podsołtysa we wsi Fasty wypowiedział się, że obecny Rząd jest gorszy od zaborczego, że będzie pisał zażalenie do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i do Wojewody o to, że nie umieszczono go na liście wyborców, że spowoduje unieważnienie wyborów do rad gromadzkich, że urząd gminy rozpędzi, jeśli nie w drodze pokoju, to w drodze rewolucji i, że przewodniczącego komisji wyborczej, duchownego Gapanowicza wypędzi siłą. Nadmienił, że jako prezes Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego, liczącego 150.000 członków, zajmuje stanowisko równe Staroście i, że z członkami Stronnictwa Ludowego, przedstawiającymi poważną siłę, władze muszą liczyć się,w przeciwnym razie siłę tę można poprowadzić do zbrojnej walki z Rządem i władzami.-

Zwolnionemu z więzienia instruktorowi Stronnictwa Ludowego, Wacławowi Karwowskiemu, który odbywał karę za akcję antypodatkową, Naczelny Sekretarjat Stronnictwa Ludowego przyznał, tytułem wynagrodzenia, 90 złotych, przytem w uznaniu jego zasług dla Stronnictwa, postawiono dać mu posadę płatną w jednym z Sekretarjatów Wojewódzkich Stronnictwa.-

Powiat łomżyński.

W dniu 13 listopada mieszkaniec wsi Nowa-Wieś w powiecie białostockim, Antoni Piechowski, usiłował zwołać zebrania

organizacyjne we wsiach Biodry, Szostaki i Burzyn, powiatu łomżyńskiego, celem założenia tam kół Stronnictwa Ludowego. Nikt jednak z pośród ludności tych wiosek nie wyraził gotowości należenia do Stronnictwa, a przeciwnie, członkowie Zarządu Strzeleckiego we wsiach Szostaki i Burzyn poradzili Piechowskiemu, ażeby jaknajprędzej opuścił te tereny.

Powiat szczuczyński.

W listopadzie założono koło Stronnictwa Ludowego we wsi Wierzbowo, gminy Bogusze. Koło to liczy obecnie 37 członków.

Dnia 5 listopada we wsi Barszczewo z nicjatywy prezesa Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Grajewie, Władysława Ostrowskiego odbyło się zebranie delegatów poszczególnych kół wspomnianego Stronnictwa. Na zebraniu tem informowano o przepisach wyborczych /19 osób/.

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

W listopadzie zarysowało się silniej zwężanie się wpływów PPS.CKW w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, gdzie znajduje znaczne możliwości rozwoju organizacyjnego Z.Z.Z.

Działalność zewnętrzna PPS.CKW w listopadzie wyczerpywała się odbytą w dniu 9 listopada w Bielsku-Podlaskim konferencją PKR.PPS.CKW pod przewodnictwem przybyłego z Warszawy Edwarda Hryniewicza oraz odbytem w dniu 12 listopada w Łomży zebraniem członków i sympatyków oddziału Związku Zawodowego Małorolnych, pozostającego pod wpływami PPS.CKW. Na zebraniu tem przemawiał poseł Władysław Baranowski i Bronisław Załęski z Łomży. Poseł Baranowski podkreślił, że Rząd kokietuje kartele kosztem rolników i wogóle proletarjatu rolnego.

Załęski zaś podniósł, że strajk roln zainicjowany przez Stronnictwo Ludowe, dlatego nie udał się, że zabrano się do niego bez

małorolnych, a przytem Rząd zastosował silne represje, uwięziwszy przeszło 100 osób. Następnie poddał krytyce wybory do rad gromadzkich i wybranych radnych /40/.-

-:-:-:-:-:-:-:-

20 229

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4405/33.T.
Dnia 10 grudnia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne 12
za miesiąc listopad 1933 r.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokólski.

Ksiądz Antoni Czechowicz, o którym były wzmianki w kilku ostatnich sprawozdaniach miesięcznych, w dniu 12 listopada ponownie bawił w Majewie, gdzie odprawił nabożeństwo, na którem obecnych było około 1000 osób. W czasie kazania ks.Czechowicz oznajmił zebranym, że obecnie jest prefektem w jednem z gimnazjów w Warszawie i, że często będzie przyjeżdżał do Majewa na nabożeństwa aż do czasu rozstrzygnięcia jego sprawy przez Papieża.

W dniu 30 listopada udali się do Majewa dziekan białostocki, ksiądz Aleksander Chodyko i dziekan sokólski, ksiądz Marcinkowicz z Sokółki przy udziale delegata Starostwa, celem przyjęcia kościoła od Komitetu Parafjalnego. Przeprowadzone jednak z parafjanami majewskimi rozmowy nie odniosły skutku, gdyż większość tych parafjan jest zdania, iż decyzja Arcybiskupa Wileńskiego co do przeniesienia ks.Czechowicza będzie niewątpliwie uchylona przez Papieża. Wobec zdecydowanego stanowiska parafjan, przedstawiciele władz duchownych zaniechali narazie wykonania powierzonej im misji.

Ostatnio powstały tarcia pomiędzy proboszczem w Korycinie, księdzem Walentynowiczem a jego parafjanami, którzy zarzucają swemu proboszczowi nieudolną gospodarkę na plebanji i w kościele, zaniedbanie cmentarza grzebalnego i t.p. Paraf-

janie ci złożyli już nawet petycję do Arcybiskupa w Wilnie, prosząc o usunięcie z Korycina ks.Walentynowicza, a przydzielenie na jego miejsce b.proboszcza Moczulskiego, za którego czasów zbudowano kościół w Korycinie.

b/ Sekta "Proroka Eljasza z Grzybowa".

Powiat bielski.

W dniu 14 listopada podczas nabożeństwa w cerkwi prawosławnej we wsi Ryboły, gdy duchowny Kadłubowski poruszył na kazaniu sprawę sekty "Proroka Eljasza z Grzybowa", kilku obecnych na nabożeństwie zwolenników tej sekty poczęło wznosić okrzyki przeciwko przemawiającemu duchownemu, zarzucając mu, że fałszywie interpretuje Pismo Święte. Awanturujący się sekciarze zostali usunięci z cerkwi przez wiernych prawosławnych.-

Podobne zajście miało również miejsce w dniu 21 listopada w cerkwi prawosławnej we wsi Trześcianka, podczas nabożeństwa odprawianego przez duchownego Mikołaja Krukowskiego.-

----------ooOoo----------

H.B.

22

230

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4405/33.T.

Dnia 10 grudnia 1933 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12
za miesiąc listopad 1933 roku.

V. Mniejszości narodowe.

W życiu mniejszości narodowych w listopadzie b.r. nie było momentów, zasługujących na specjalne pokreślenie.

Silne podniecenie umysłów ludności żydowskiej w okresie sprawozdawczym wywołały wypadki palestyńskie, a jeszcze w większym stopniu - zarządzenia rządu brytyjskiego, ograniczające imigrację żydów do Palestyny. Obserwowano pewne nasilenie walk politycznych pomiędzy sjonistami - rewizjonistami, a członkami organizacji "Hechaluc-Pioner".

Bardzo nikła była akcja białorusinów, którzy w okresie sprawozdawczym ograniczyli się do utworzenia kursów dokształcających przy kołach T.S.B. w dwóch miejscowościach powiatu wołkowyskiego.

Na odcinku życia mniejszości litewskiej nie zauważono takich objawów, któreby wymagały omówienia.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści ogólni. Dnia 1. listopada w Gródku, powiatu białostockiego z inicjatywy organizacji sjonistycznej miał się odbyć w miejscowej synagodze odczyt na temat: "Budowa pomnika ku czci dr.Arlozorowa". Na odczyt przybyło około 200 osób. Kiedy jednak prelegent, Nochimowski z Białegostoku rozpoczął swój referat, obecni w synagodze członkowie organizacji "Bejtar" rozpoczęli hałasy i awantury, wobec czego odczyt został odłożony.-

Sjoności rewizjoniści. Dnia 29 listopada odbyło się w Grodnie zebranie sjonistów-rewizjonistów, poświęcone sprawie ograniczenia przez Anglię imigracji żydów do Palestyny. Szereg mówców na tem zebraniu nawoływało do organizowania akcji protestacyjnej przeciwko zarządzeniom rządu angielskiego. /400/.

W Wołkowysku przy organizacji sjonistów-Rewizjonistów powstał Związek Rezerwistów żydów, liczący 50 członków i Przysposobienie Wojskowe z 32 członkami. Organizacje te nie są narazie zalegalizowane.

"Hechaluc Pioner" W dniu 18 listopada w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, staraniem organizacji "Hechaluc-Pioner" wygłoszony został przez Szczepakiewicza z Białegosotku odczyt na temat: "Droga odbudowy Palestyny". W odczycie tym prelegent wzywał do zaniechania walki partyjnej i do skierowania wszystkich wysiłków ku odbudowie Palestyny. /300/.

231

Żydowski Klub "Myśli Państwowej"

Dnia 3 listopada Żydowski Klub "Myśli Państwowej" w Wołkowysku urządził wieczór dyskusyjny na temat: "Wychowanie obywatelsko-państwowe w dobie obecnej". Mówcy udawadniali, że zadaniem wspomnianego wyżej klubu winno być wychowywanie obywateli polskich narodowości żydowskiej na pełnowartościowych obywateli, a obowiązkiem każdego takiego pełnowartościowego obywatela-żyda jest branie czynnego udziału we wszystkich pracach, zmierzających do utrwalania potęgi Rzeczypospolitej Polskiej. /40/.

P r a s a:

Z prasy żydowskiej białostockiej zasługują na uwagę artykuły, zamieszczone w dzienniku "Piąta Rano" w Białymstoku". Pismo to w numerze 145 z dnia 23 listopada w artykule zatytułowanym "Staatsfeindliche Einstellung", rozważając nad przeciwdziałaniem wydalania żydów, obywateli polskich z Niemiec, wysunęło wniosek, aby strona polska zastosowała pewnego rodzaju "wymianę", polegającą na tem, że za każdego wydalonego z Niemiec obywatela polskiego, winna odsyłać tam jednego, zamieszkującego tutaj, obywatela niemieckiego. Pismo dodaje, że nikt nie jest bez skazy, a zatem powód do wydalenia kogoś z obywateli niemieckich zawsze się może znaleźć. Następnie w numerze 158 w artykule "Zagrożone resztki posiadania" tenże dziennik podkreślił, że z tym rzekomym żydowski-m stanem posiadania we wszelkich hierarchjach etatowych życia publicznego w Polsce zachodzi tragiczne nieporozumienie, a zatem w naszych stosunkach propagowana przez pewne polskie odłamy skrajnie-nacjonalistyczne podobna do

hitlerowskiej ideologja, wyniszczenia żydów jest zgóry skazana na fiasco. Bo gdy w Niemczech żydzi odgrywali w życiu społecznem bardzo wydatną rolę, to w Polsce tworzą oni jedynie kadry najwytrwalszych płatników podatkowych. Wywodził dalej autor artykułu, że pomimo tak skromnych wpływów żydów na życie społeczne i polityczne Polski, jednak stopniowo i konsekwentnie ruguje się ich ze wszystkich, nielicznych zresztą placówek, zajmowanych przez żydów. Ostatnio wskutek reorganizacji kas chorych takim rugom mieli podlec lekarze żydzi, zatrudnieni w tych kasach. Autor wzywał do zdecydowanej obrony dotychczasowego stanu posiadania żydów.

W artykule "Potępieńcze swary", dziennik zaznaczył, że należy raz wreszcie skończyć ze swarami w łonie organizacyj żydowskich o prawicową czy lewicową ideologję w odbudowie Palestyny, a natomiast wszystkie wysiłki skierować na walkę z niebezpieczeństwem hitlerowskiem, które istotnie jest groźne.

Z racji uroczystości Batorowych w Grodnie, czasopismo grodzieńskie "Grodner Moment" w artykule, umieszczonym w numerze 41, a zatytułowanym: "Był kiedyś król", snuło z przekąsem refleksje, że "cichy, spokojny Niemen podmywa uparcie wysokie brzegi podłoża Zamku Królewskiego w Grodnie, jak gdyby chciał znieść z powierzchni ziemi resztki "królewskiego" zamku, pamiątkę panowania królewskiego". Dalej autor tego artykułu zaznaczał, że pewne daty historyczne obchodzi się u nas z wielką pompą, podczas gdy inne, może niemniej doniosłe, albo się całkiem pomija, albo umieszcza się o nich tylko krótkie wzmianki w prasie.

Wychodzący w Wołkowysku "Wołkowysker Łebn", nawiązując do nowej ustawy samorządowej i do wyborów do rad gromadzkich,

pisał, że przyszłe rady miejskie przekształcą się w instytucje czysto dekoratywne, bez żadnego wpływu na życie gospodarcze miasta, niemniej jednak żydzi winni walczyć o zdobycie mandatów na radnych, gdyż rada miejska jest jednem z tych nielicznych forum publicznych, gdzie mogą oni walczyć o byt i równouprawnienie.

b/ Białorusini.

Powiat wołkowyski.

Koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w wsiach Jelcowszczyzna i Ulezły zorganizowały kursy wieczorowe dla analfabetów. Na kursy w Jelcowszczyźnie uczęszcza 16 osób, a w Ulezłach - 24 osoby, obojga płci. Kursy odbywają się co drugi dzień. Wykłady prowadzone są w języku białoruskim, przez miejscowych działaczy białoruskich.

c/ Rosjanie.

Powiat grodzieński.

Dnia 11 listopada w Grodnie działacz rosyjski, Włodzimierz Grynienko wygłosił odczyt p.t. "Ruś Czerwona". Prelegent dowodził, że język, jakim posługuje się ludność w Małopolsce Wschodniej nie jest językiem ukraińskim, a południowo-rosyjskim, gdyż posiada on pierwiastki języka rosyjskiego, a zatem i narodowości ukraińskiej niema, a zamieszkują tam zwykli rosjanie. Nadmienił, że narodowość ukryińska wytworzona została sztucznie, głównie przez niemców, którym chodziło o rozbicie rusinów, zamieszkałych w b. Galicji, rząd zaś austrjacki starał się zjednywać ukraińców, a prześladował rusinów, uważających siebie za rosjan. Dodał, że ci właśnie stworzeni sztucznie

przez b. Rustrję ukraińcy i obecnie prowadzą podstępnie walkę z Polską. /270/.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	do	Dochód
Sjoniści ogólni	4	1	-	5	1050	50 -	200	
Sjoniści-rewizjoniści	3	-	-	2	1200	100 -	500	
Poalej-Sjon Prawica	1	-	1	1	196	40 -	70	
Bund	2	-	-	-	100	40 -	60	
Mizrachi	-	-	-	2	350	150 -	200	
Stow. "Freiheit"	-	-	1	1	85	25-	60	12 zł.
Liga Pomocy Pracuj. w Palestynie	-	-	-	1	75	-		
Kultur-Liga	-	-	-	1	50	-		
Brith Trumpeldor	-	1	-		120			
Tarbuth	1	-	-	2	320	80 -	140	
Hechaluc-Pioner	1	1	-	3	910	60 -	350	
Linas Chacedek	1	1	-	-	275	90 -	185	64 zł.
Gemiłus Chesed	-	-	2	-	260	80 -	183	104 zł.
T-wo Szkoły Białoruskiej	-	-	-	-	-	-		
Litewskie Towarzystwo Swiętego Kazimierza	-	4	-	-	-	-		

I zebrania,

II przedstawienia,

III zabawy,

IV odczyty.

1 233

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.104/34T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1 za miesiąc grudzień 1933 roku.

BIAŁYSTOK, dnia 14 stycznia 1934 r.

1

T A J N E - B. P I L N E

D o

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w W a r s z a w i e.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc grudzień 1933 r.-

Za Wojewodę

/A.Wysokiński/

wz.Naczelnika Wydz.Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu N/B.,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
15/ " " " DOK.IX. w Brześciu N/B.
16/ " " " DOK. I. w Warszawie,
17/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
18/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego
19/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
20/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

N.B.

Dowództwo Okręgu Korpusu Nr IX.
23.I 34 L. 298

2

234

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1o4/34.T.
Białystok, dnia 10.I.1934 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1933 r.

I. Sytuacja ogólna.

Omówiona w części szczegółowej sprawozdania działalność polskich stronnictw politycznych w grudniu nie wprowadziła większych zmian do ogólnego układu stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego. Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji nastawiały swą działalność organizacyjną i propagandową na wybory samorządowe. Działalność ta szła głównie w dwuch kierunkach, a mianowicie- w kierunku generalizowania zarzutów co do rzekomych nadużyć wyborczych BBWzR. i władz administracji ogólnej oraz montowania własnych aparatów dla celów akcji wyborczej do samorządów na dalszych szczeblach. Oceniając ogólnie tę działalność, należy zauważyć, że mniejszy, niżby się spodziewać należało brało w niej udział duchowieństwo katolickie, które w wielu wypadkach zgoła widocznie powstrzymywało się od czynnej działalności politycznej. Poza akcją wyborczą działalność obu stronnictw była taka sama, jak w poprzednich miesiącach. Streszczała się ona do bezwzględnej krytyki wszelkich poczynań Rządu i przekonywania społeczeństwa, że tylko zmiana systemu rządzenia Państwem doprowadzi do uzdrowienia życia gospodarczego kraju. Jeżeli chodzi o Stronnictwo Ludowe, to rozpoczęło ono akcję odnawiania zarządów swych ogniw w terenie. W akcji tej uwidoczniła się znaczna utrata

jego wpływów, spowodowana najczęściej odpadaniem od niego wybitniejszych działaczy w poszczególnych powiatach Województwa i tarciami wewnętrznemi, których istotne przyczyny zostały omówione w poprzednich sprawozdaniach. W ciągu ubiegłego miesiąca zarysowała się silniej opozycja przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu w zarządzie wojewódzkim oraz ogniwach Stronnictwa w powiatach grodzieńskim, augustowskim i białostockim.

Polska Partja Socjalistyczna rozpoczęła przygotowania do mającego się odbyć w pierwszych dniach lutego w Warszawie 23 Kongresu partyjnego. Z przygotowań tych zasługuje na szczególną uwagę odbyta w powiecie bielskim dnia 16 grudnia ub.roku konferencja okręgowa, na której dyskutowano projekt ogólno-politycznej rezolucji na wspomniany Kongres. W rezolucji tej umieszczono jako zalecenia Kongresu dla CKW.PPS. - dążenie do nawiązania współpracy organizacji PPS. z organizacjami innych partyj socjalistycznych i partji komunistycznej oraz powołanie do życia sekcji białoruskiej PPS., która miałaby na celu opracowanie programu pr partyjnej wśród ludności białoruskiej, dotychczas przez partję zaniedbywanej.-

Działalność polskich stowarzyszeń i związków nie nastręcz Urzędowi Wojewódzkiemu wymagających omówienia spostrzeżeń, jeżel pominąć wysuwane na gruncie poszczególnych organizacyj społecznych zagadnienie konsolidacji prorządowego ruchu społecznego tak ażeby ruch ten nie ulegał dalszemu zróżniczkowaniu, ażeby dokona e zostało rozgraniczenie stref działalności dla poszczególnych organizacyj i wreszcie, by organizacje społeczne wykorzystywały celowo i z jak największym pożytkiem dla pozytywnej pracy państwowej ofiarność publiczną społeczeństwa.

Z życia mniejszości narodowych należy podkreślić odbyty w Białymstoku zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, który uwidocznił trwające w Towarzystwie tarcia pomiędzy grupą umiarkowaną i czynnikami komunistycznymi i całkowitę bezsilność Zarządu Głównego T.S.B. w oddziaływaniu na kierunek i charakter działalności kół Towarzystwa w terenie. Nadto zjazd ten podniósł, że jedną z bolączek ludności białoruskiej jest wadliwa organizacja roku szkolnego, niedostosowana do potrzeb wsi i brak szkół powszechnych w całym szeregu miejscowości, odbijający się w okresie zimowym na zdrowotności dzieci, a temsamem stwarzający wśród tej ludności dążenie do zakładania prywatnych szkół białoruskich.

Ludność żydowską interesowały głównie spodziewane wybory do rad miejskich i ograniczenie emigracji do Palestyny . Ważniejszem wydarzeniem w życiu ludności litewskiej było ustawienie na miejscu publicznem przed kościołem w Marcinkańcach, powiatu grodzieńskiego dnia 6 grudnia ub.r. Witoldowego krzyża-pomnika, dwuramiennego , o dużych rozmiarach i pomalowanego na barwy państwowe litewskie . Krzyż ten tostał ze wspomnianego miejsca usunięty, a niedopuszczono do powtórnego wkopania go na tem miejscu. Wydarzenie to zostało oświetlone fałszywie w komunikatach kowieńskiej stacji radjowej, a także w wileńskiej prasie litewskiej, która wydarzeniu tem dopatrywała się przejawów walki władz państwowych z wyznaniowym ruchem litewskim.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie, biorąc ogólnie, poważniejszym zmianom nie ulegała. Przemysł garbarski i włókienniczy miał nadal dobrą konjunkturę, zaś na terenie wiejskim sytuacja gospodarcza utrzymywała się na dotychczasowym poziomie.-

-:-:-:-:-

5

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.104/34.T.
Dnia 10 stycznia 1934 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1933 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Dowodził, że drogą odbywających się obecnie wyborów samorządowych odbywa się przebudowa samorządu od p[illegible] staw i, że samorządy zmieniane są z ekspozytur partyj politycznych na warsztaty zbiorowej pracy społeczeństwa, w której mogą brać udział wszyscy ludzie uczciwi, znający lokalne stosunki, bez względu na to, czy należą do BBWzR. , lub ni[illegible] Odpowiadając na zarzuty prasy opozycyjnej co do rzekomych nadużyć wyborczych na korzyść BBWzR., stwierdzał, że istotnie BBWzR. w wyborach do rad gromadzkich osiągnął olbrzymi sukces, gdyż jako kandydatów na radnych wysunął ludzi najbardziej wartościowych w gromadach i w akcji wyborczej posługiwał się takiemi hasłami realnemi, jakie rzeczywiście odpowiadają całkowicie wsi i są jej wyraze[illegible] prawdziwych potrzeb. W dalszych artykułach omawiał zamierzenia funduszu pracy na okres wiosenny i wzywał do mobilizacji opinji publicznej w celu stworzenia gruntu do zrealizowania tych zamierzeń. Następnie publikował szczegóły procesu wileńskiego Stronnictwa Narodowego przeciwko żydowi Frydmanowi, który ujawnił niewybredność moralną wileńskich działaczy tego Stronnictwa.
Pozatem szczegółowo rozważał przedstawiony przez BBWzR. projekt zmiany Konstytucji.

Pismo pozatem wskazywało na konieczność dokonania zmian w formach pracy organizacyj społecznych w drodze ograniczenia zakresu ich działalności tak, ażeby kilka organizacyj nie prowadziło jednej i tej samej pracy, gdyż rozprasza to siły społeczne, powoduje nieproduktywne zużycie ofiarności publicznej społeczeństwa i doprowadza do szkodliwego zróżniczkowania życia społecznego.-

b/ Prasa opozycyjna.

Życie i Praca".

Pismo zapytywało Rząd, czy myśli o prześladowanych i dręczonych za swoje przekonania religijne obywatelach polskich i mniejszości polskiej, zamieszkujących w Rosji Sowieckiej. W artykule "U góry i u dołu" zaznaczał, że społeczeństwo spodziewa się wiele od Sejmu, zapomina jednak, że prace Sejmu winny mieć odpowiednich w równoległych pracach społeczeństwa od dołu. Dodawało przytem, że główna praca społeczeństwa iść winna w kierunku naprawy życia gospodarczego i, że naprawę tę osiągnąć można drogą przejęcia przez rolników handlu zbożem, bydłem i wszystkimi innymi produktami rolnymi w swoje ręce. Przyznawało, że na konieczną rozbudowę spółdzielczych organizacyj rolniczych brak jest wprawdzie pieniędzy, niemniej jednakże ludność rolnicza pieniądze te może posiąść, jeżeli będzie się powstrzymywała od picia wódki i palenia tytoniu, a oszczędności przeznaczała na cele spółdzielcze. Pozatem w poszczególnych artykułach pismo domagało się zamknięcia granicy dla przywozu produktów rolnych z zagranicy propagowało Akcję Katolicką, wzywało społeczeństwo do popierania prasy katolickiej i walki z bezbożnictwem, przyczym

wiele miejsca poświęcało krytycznej ocenie polityki państw europejskich za ich współżycie gospodarcze z Rosją Sowiecką.-

"Nowe Zycie".

Pismo domagało się, ażeby wszędzie tam, gdzie wybory do rad gromadzkich, przeprowadzone nieprawidłowo, wywołały wielkie poruszenie wsi - dla jej uspokojenia i zgodnie z żądaniami wyborców zostały zarządzone nowe wybory, oparte na kontroli i na przyzwoitem przeprowadzeniu głosowania. Podobnie jak "Zycie i Praca", domagało się wprowadzenia zakazu wwozu do Polski zboża i produktów wytwórczości rolniczej. Dementując informacje prasy prorządowej o rozłamie Chrzescijańskiej Demokracji, starało się dowieść, że Stronnictwo to konsoliduje się i zyskuje na siłach. Równocześnie wyjaśniało jego opozycyjny stosunek do Rządu i zaznaczało, że dopóki obóz sanacyjny niezrozumie własnych błędów i nie pójdzie po linji działania, opartej na zasadach elementarnej przyzwoitości, dopóty obóz chrzescijańsko-społeczny nie będzie mógł zmienić frontu. Zastrzegało się przytem, że Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji nie uprawia opozycji dla opozycji, ale działa z uwzględnieniem żywotnych interesów Państwa. Omawiając przedstawiony Sejmowi przez Rząd budżet, pismo nazywało go budżetem wybitnie personalno-wegetacyjnym, w którym pomimo wszystko konieczne są i możliwe znaczne oszczędności zarówno w wydatkach administracyjnych jako też w wydatkach rzeczowych. Pozatem pismo podnosiło konieczność podjęcia walki z bezrobociem na wsi, w pierwszym rzędzie przez popieranie drobnego wytwórstwa dla dostarczenia biedocie wiejskiej zarobku pieniężnego.-

2837

Ze spraw samorządowych pismo podnosiło szczególnie sprawy jak najdalej idących oszczędności przy układaniu budżetów samorządów gminnych i powiatowych, które powinny być układane z całą świadomością ciężkiego położenia wsi. Wreszcie żądało pismo dokonania oszczędności w budżecie Państwa i zapewnienia rolnictwu tańszego kredytu.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.104/34.T.
Dnia 10 stycznia 1934 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1933 roku.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podobnie do okresu poprzedniego, w grudniu BBWzR. największą uwagę poświęcił wyborom. Akcja wyborcza do samorządów, w jednych miejscowościach bardziej nasilona, w innych znów mniej, przyniosła jednak dodatnie skutki, co wykazały wyniki wyborów, z których wyszli ludzie bądź w większości wypadków o poglądach prorządowych, bądź też bezpartyjni, skłonni jednak do ścisłej współpracy z władzami administracyjnemi na gruncie podniesienia dobrobytu ludności.

Nadto w okresie sprawozdawczym urządzono dwa zgromadzenia publiczne oraz odbyło kilka zebrań członków i sympatyków BBWzR.-

Zgromadzenia publiczne.

Powiat Białostocki. Dnia 17 grudnia w Choroszczy poseł Michał Łazarski, urządził zgromadzenie publiczne, na którem wygłosił dłuższe przemówienie. /Sprawozdanie z tego zgromadzenia przedłożono Ministerstwu w oddzielnem piśmie dnia 30 grudnia 1933 r. za Nr.BP.30/58/33

Powiat Grodzieński. W Druskienikach w dniu 17 grudnia na zgromadzeniu publicznem w lokalu zamkniętym wygłoszono trzy referaty na następujące tematy: " O ideologji i zadaniach BBWzR.", "O projekcie nowej Konstytucji" i " O nowej ustawie samorządowej". /160/.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 7 grudnia na posiedzeniu Koła Miejskiego BBWzR. w Choroszczy dokonano wyborów nowego zarządu, w skład którego weszli

Paweł Markowski - prezes, Teofil Średziński - I.wiceprezes, Henryk Raczkowski - II.wiceprezes, Jakób Lichtenszte - III.Wiceprezes, Leon Kozłowski - skarbnik, Paweł Anisiewicz - sekretarz.-

iat Łomżyński. Dnia 17 grudnia w Wiźnie odbyło się posiedzenie lokalnego Komitetu gminnego BBWzR., na którem dokonano wyborów prezydjum tego Komitetu. Wybrani zostali: Tomasz Galiński, Bolesław Stankiewicz, Józef Sroka i Józef Tyszka. Nadto na temże posiedzeniu poruszano sprawy lokalne oraz zagadnienia gospodarcze ogólno-państwowe /60/.-

iat Suwalski. Na zebraniu we wsi Jeleniewo utworzono koło gminne BBWzR. i wybrano zarząd, w skład którego weszli: Antoni Sledziewski - prezes, Stanisław Makowski i Aleksander Makarewicz - wiceprezesi, Bolesław Bogdan - sekretarz i Franciszek Bobrowski - skarbnik. Na członków koła zapisało się 27 osób.-

Powiat.	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba nowych członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągłość:				
Białostocki	1	400	-	1	17	-	-
Grodzieński	1	160	-	-	-	-	-
Łomżyński	-	-	-	1	60	-	-
Suwalski	-	-	-	1	30	1	27
Razem	2	560	160-400	3	107	1	27

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Działalność Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego prawie, że nie była widoczną. Były czynione próby zakładania kół w powiecie grodzieńskim i w tym celu prezes zarządu powiatowego tego Stronnictwa w Grodnie, Adolf Bazel objeżdżał w grudniu teren gminy Zydomla, jednakże nie zdołał założyć tam ani jednego koła.
Na terenie powiatu sokólskiego działacze traktowanego Stronnictwa czynili wysiłki w kierunku uzywotnienia istniejących kół, założonych w poprzednich miesiącach. Efektywnych rezultatów jednakże wysiłki te nie wydały.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

W związku z akcją wyborczą do instytucyj samorządowych, w grudniu Stronnictwo Narodowe przejawiło silną akcję w szeregu powiatów. Gradacja nasilenia tej akcji podług powiatów przedstawia się następująco: łomżyński, szczuczyński, białostocki, suwalski, augustowski i sokólski. Poza akcją wyborczą działalność Stronnictwa Narodowego szła po linji zjednywania sobie nowych zwolenników i zakładania ogniw organizacyjnych. Awizowane w poprzedniem sprawozdaniu wysiłki w kierunku opanowania swymi wpływami powiatu sokólskiego były kontynuowane i w grudniu.-
Szczególną ruchliwość organizacyjną na terenie powiatu sokólskiego, jak i suwalskiego oraz augustowskiego, wykazuje sekretarz zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Białymstoku, Bolesław Pustelnik, który próbował nawet urządzić zebranie organizacyjne w Sokółce, które jednak nie doszło do skutku wobec nieuzyskania odpowiedniego lokalu, bowiem kilku sympatyków omawianego Stronnictwa w Sokółce odmówiło udzielenia swych mieszkań na urządzenie zebrania.-

Na terenie łomżyńskim ożywioną akcję rozwija Józef Przybyszewski, skazany przez Sąd Okręgowy w Łomży w procesie o zajścia w Radziłowie - na więzienie, a następnie przez Sąd Apelacyjny uniewinniony. W grudniu wyjeżdżał on kilkakrotnie w teren, gdzie urządzał legalne i nielegalne zebrania.-

Nadto w grudniu wiele uwagi poświęcano pozyskiwaniu młodzieży głównie zrzeszonej w Stowarzyszeniach Młodzieży Polskiej, oraz tworzono organizacje Młodych Narodowców na wzór b.O.N.P.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. W Choroszczy dnia 2 grudnia na zebraniu kilku członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego omawiano sprawę przyszłych wyborów do Rady Miejskiej i zastanawiano się nad wystawieniem kandydatów. rezultacie postanowiono sprawę tę omówić z miejscowym proboszczem, ks.Pieściukiem, z którym narady odbyły się w dniu 9 grudnia

Powiat Łomżyński. Dnia 9 grudnia odbyło się w Łomży zebranie Zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Witolda Staniszkisa. Zebranie to poświęcone było omówieniu taktyki wyborczej do samorządu. Postanowiono pracę prowadzić w sposób konspiracyjny i przy pomocy zaufanych i pewnych działaczy, za jakich uważa się członków b. O.N.P.

Dla omówienia sprawy wyborów samorządowych odbyło się w dniu 18 grudnia również zebranie członków Stronnictwa Narodowego, przy udziale posłanki Eweliny Repłowskiej, w Kolnie.

Nadto w tejże materji Józef Przybyszewski, który w dniu 1 stycznia b.r. objął oficjalnie funkcje sekretarza Okręgowego Stronnictwa Narodowego w Łomży, konferował w dniu 22 grudnia z 6 członkami b.O.N.P.

Tenże Przybyszewski zwołał nielegalne zebrania dnia 21 grudnia we wsi Mieczki, gminy Stawiski i dnia 26 grudnia - we wsi Nagi, gminy Przytuły. Zebrania te miały charakter zamaskowanych zgromadzeń publicznych, gdyż wstęp na te zebrania był nieograniczony. Na obu zebraniach przemawiał Przybyszewski, który podnosił znaczenie wyborów do ciał samorządowych, podkreślił rzekome złe traktowanie rolników i ich upośle zenie przez rządy pomajowe, oraz zapowiedział rychły upadek tych rządów. /80 i 100 osób/.-

Zebranie we wsi Mieczki rozwiązane zostało przez policję, a Przybyszewski pociągnięty do odpowiedzialności karno-administracyjnej i w dniu 29 grudnia skazany został na 6 tygodni aresztu bezwzględnego.-

Powiat Suwalski.

Na terenie powiatu suwalskiego Stronni two Narodowe prz jawiło ożywioną działalność przez sekretarza Zarządu Powiatowego traktowanego Stronnictwa w Suwałkach, Witolda Szulca, który kilkak tnie w celach organizacyjnych wyjeżdżał na teren powiatu, gdzie nawiązywał łączność z sympatykami Stronnictwa Narodowego i ganizował konspiracyjne zebrania. Jednakże koła omawianego Stronnictwa nigdzie rie założył.-

Powiat Szczuczyński.

Dnia 10 grudnia w Grajewie odbyło się zebranie członków Stronnictwa Narodowego. Na zebraniu tem Kazimierz Gapski, prezes koła tego Stronnictwa we wsi Mierucie, gminy Bogusze, dzielił się wrażeniami z pobytu swego na wystawie drobiu w Prostkach /Prusy Wschodnie/, przyczem podkreślał karność i zdyscyplinowanie organizacji narodowo-socjalistycznej w Niemczech i zaznaczył, że w Polsce narodowcy winni brać przykład z tej organizacji niemieckiej. Następnie omawiano sprawę wszczęcia agitacji w związku z wyborami d

240

instytucyj samorządowych /20/.-

Drugie podobne zebranie odbyło się tamże w dniu 31 grudnia. Celem tego zebrania było omówienie spraw organizacyjnych, wyrażające się w podziale pracy pomiędzy starszych i młodych narodowców oraz w zorganizowaniu akcji Młodych na tych zasadach, na jakich działał b.O.P. /15/.-

W dniu 21 grudnia na zebraniu organizacyjnem we wsi gminnej Ruda utworzono koło Stronnictwa Narodowego oraz wybrano zarząd w skład którego weszli: Juljan Rzochowski - prezes, Piotr Janiszewski - sekretarz, Sylwester Zimkowski- skarbnik oraz Dominik Węcek i Dominik Łojewski - członkowie. Na członków zapisało się 20 osób /30/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki. Dnia 18 grudnia w Wysokiem-Mazowieckiem odbyło się zebranie członków i zwolenników Stronnictwa Narodowego przy udziale posła Zygmunta Berezowskiego, który wygłosił przemówienie, poddając krytyce w formie powściągliwej system nakładania i ściągania podatków. Następnie zarzucił Rządowi nieudolność w prowadzeniu gospodarki państwowej oraz zapowiedział rychły upadek rządów pomajowych. W końcu zaznaczył, że nadal podobnych do obecnego zebrań zwoływać on nie będzie, natomiast zalecił urządzanie perjodycznych zebrań mężów zaufania Stronnictwa Narodowego i na zebrania takie przyobiecał od czasu do czasu przybywać. /100/.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba nowych członków.
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość.	Ilość	Frekwencja.		
Białostocki	-	-	-	2	[illegible]	-	-
Łomżyński	-	-	-	4	240	-	-

Szczuczyński	-	-	-	3	65	1	20
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1	100	-	-
Razem	-	-	-	10	452	1	20

d/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji.

Po znacznie ożywionej akcji przedwyborczej w listopadzie działalność Polskiego Stronnictwa Chrzescijańskiej Demokracji w grudniu była mniej intensywna. Zapowiedziane przez posła Wacława Bitnera dwa wiece: jeden w powiecie białostockim, a drugi - w sokólskim nie odbyły się wskutek nieprzybycia samego posła. W okresie sprawozdawczym odbyło się tylko jedno zebranie o charakterze politycznym w Białymstoku, zaś poseł Romuald Pułjan wygłosił dwa o identycznej treści odczyty w powiecie suwalskim. Odczyty te wygłaszał wzmiankowany poseł i w poprzednich miesiącach w różnych miejscowościach, przyczem nie zawierały one momentów wybitnie politycznych.

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 3 grudnia odbyło się w Białymstoku zebranie członków Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Na zebraniu tem przemawiał poseł Romuald Pułjan zamiast nieobecnego z powodu choroby posła Wacława Bitnera. Mówca poruszał wyłącznie sprawy wyborów do ciał samorządowych, podnosząc, że niedawne wybory do rad gromadzkich przeprowadzone były sposobem oszukańczym, gdyż zbyt późno podano do wiadomości społeczeństwa nową ustawę wyborczą, wobec czego ludność bardzo często nieświadomie głosowała na listę Nr.1. Następnie poseł Pułjan, cytując poszczególne ustępy z nowej ustawy o wyborach do samorządu, pouczał zebranych o sposobie głosowania przy przyszłych wyborach do samorządu miasta

241

Białegostoku i wezwał zgromadzonych do głębszego zainteresowania się tymi wyborami.-

Po referacie posła Pułjana, krótkie przemówienie wygłosił nieznany bliżej pracownik kolejowy, który podkreślił, że rzeczą Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji jest zająć się sprawą poprawy bytu pracowników i sprawą przestrzegania ustawy o 8-godzinnym dniu pracy, zaś co do wyborów, to ludność będzie sama wiedziała, jak ma się zachować.

W końcu sekretarz Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, Mikołaj Korbut zapowiedział, że odbędzie się jeszcze kilka zebrań przedwyborczych, które jednak w grudniu do skutku nie doszły /200/.-

Powiat Suwalski. Dnia 8 grudnia we wsi Figry, gminy Huta, a dnia 18 grudnia w Suwałkach poseł Romuald Pułjan wygłosił odczyty na temat: "Kryzys gospodarczy w świetle zasad katolickich". Momenty wybitnie polityczne w odczytach tych nie były poruszane. /Sprawozdanie z tych odczytów przedłożono Ministerstwu oddzielnie dnia 30 grudnia 1933 roku za Nr.BP.30/57/33/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

W grudniu zainteresowanie działaczy Stronnictwa Ludowego skierowane było głównie na wybory samorządowe. W akcji tej panowała jednak chaotyczność i brak wytycznych, po którychby cała ta działalność kroczyła. Brak koordynacji wynika z niedoboru ludzi do pracy oraz słabej inteligencji samych działaczy traktowanego Stronnictwa. Nadto częste tarcia wewnętrzne, zarówno w łonie zarządu powiatowego w Białymstoku, jak i w kołach wiejskich spowodowały, że niektóre jednostki usunęły się od pracy. Z tej racji w wielu kołach jakakolwiek akcja polityczna całkiem zanikła co

doprowadziło nawet do zlikwidowania dwuch kół w powiecie suwalskim. Nadto na terenie powiatów augustowskiego i suwalskiego znaczną dywersję wśród ludowców urządza obecnie Stronnictwa Narodowe.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Wojewódzki Stronnictwa Ludowego w Białymstoku rozesłał do wszystkich kół wiejskich oraz zarządów powiatowych okólnik, polecający odbycie zebrań celem wyborów nowych zarządów.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Białostocki. Dnia 28 grudnia w Białymstoku odbyło się posiedzenie zarządu powiatowego Stronnictwa Ludowego przy udziale posła Adolfa Sawickiego, który na wstępie posiedzenia wygłosił referat o sytuacji politycznej w Europie i w Polsce. Następnie dowodził, że w Polsce największe ciężary podatkowe ponosi rolnik przy niezwykle niskich cenach na swe produkty rolne, a niepomiernie wysokich cenach produktów przemysłowych. Wspomniał, że podczas ostatnich wyborów do rad gromadzkich działy się nadużycia i, że przypisać to należy nieznajomości przepisów przez większość ludności wiejskiej. Wreszcie wezwał, by przy wyborach do Rad Gminnych członkowie Stronnictwa Ludowego rozwinęli usilną agitację celem przeprowadzenia jak największej liczby ludowców.-

Z kolei zabrał głos skarbnik Zarządu Powiatowego traktowanego Stronnictwa, Jan Ostaszewski, który wspomniawszy, że podczas wyborów gromadzkich miały miejsce nadużycia, wezwał zebranych do usilnej akcji organizacyjnej i do zakładania nowych kół, przyczem zaznaczył, że z uwagi na mogące wyniknąć zmiany Rządu w Polsce, ludowcy winni być przygotowani do objęcia władzy, przeciwstawiając się czy to socjalistom lub komunistom, czy też innym stronnictwom politycznym, gdyby one usiłowały objąć władzę w Państwie.-

242

Następnie dr. Władysław Gogolewski, podkreślił konieczność częstego zwoływania posiedzeń członków kół wiejskich, organizowania odczytów i dążenia wszelkiemi siłami do zjednywania nowych członków. Nadto zapowiedział na początek lutego b.r. zwołanie do Białegostoku wojewódzkiego Zjazdu Stronnictwa Ludowego.-

Po Gogolewskim znów przemawiał poseł Sawicki, który narzekał na brak solidarności u chłopów, na jego przeciążenie pracą z tego tytułu, że na terenie województwa Białostockiego jest on tylko sam jeden oraz, że starania jego w Zarządzie Głównym Stronnictwa Ludowego o przydzielenie na teren białostocki jeszcze jednego posła spotkały się z odmową.-

W wolnych wnioskach omawiano sprawę zmiany Konstytucji oraz przy tej okazji wyrażono przypuszczenie, że na wiosnę b.r. odbędą się wybory do Sejmu i Senatu, ażeby ten nowy Sejm mógł uchwalić nową Konstytucję, bowiem w obecnych ciałach prawodawczych, Rząd mimo wysiłków, nie uzyska 2/3 głosów dla swego projektu Konstytucji.-

Postanowiono zawiesić na czas nieograniczony w prawach członka Szymańskiego, który na posiedzeniu Sejmiku Powiatowego w Białymstoku wystąpił z wnioskiem o odrzucenie skarg i protestów wyborczych w związku z wyborami do rad gromadzkich.-

Wreszcie uchwalono wysłać depesze z życzeniami noworocznemi do Witosa, Kiernika i Bagińskiego. Po dyskusji nad tą ostatnią sprawą, postanowiono w-końcu życzenia te pomieścić w prasie ludowej, zaś samej depeszy nie wysyłać, a to z uwagi na możliwość jej konfiskaty /20/.-

Łomży. Dnia 19 grudnia w Łomży bawił poseł Jan Nosek, który występował tutaj przed Sądem Okręgowym w charakterze obrońcy Aleksandra Kołodziejskiego, oskarżonego o prowadzenie akcji strajkowej pod-

czas ostatniego strajku rolnego. Kołodziejski został uniewinniony. Po rozprawie sądowej poseł Nosek odbył konferencję z członkami kół Stronnictwa Ludowego głównie z terenu gmin Kupiski i Rutki. Omawiano sprawę wyborów samorządowych oraz kwestję reorganizacji Sekretarjatu Powiatowego w Łomży. W wyniku tych obrad, kierownikiem wspomnianego Sekretarjatu Powiatowego zamianowano Leona Rosiaka, na miejsce zwolnionego Władysława Kempki.-

l. Suwalski. W grudniu na mocy uchwał swych członków rozwiązały się koła Stronnictwa Ludowego we wsi Czerwonka, gminy Jeleniewo i we wsi Zielone Królewskie, gminy Kuków.-

Prezes Zarządu Powiatowego Stronnictwa Ludowego w Suwałkach Antoni Trochim zwołał trzy zebrania kół wiejskich we wsiach Bachanowo, Przerośl i Kłajpeda. Zebrania te miały charakter instrukcyjny w sprawie wyborów do instytucyj samorządowych /40/.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne.			Zebrania		Ilość nowych komórek.	Liczba nowych członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja		
		Ogólna	Rozciągłość.				
Białostocki	-	-	-	1	20	-	-
Suwalski	-	-	-	3	40	-	-
Razem	-	-	-	4	60	-	-

f/ Polska Partja Socjalistyczna CKW.

Notowany w poprzednich sprawozdaniach proces zwężania się wpływów PPS.CKW. w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, przyjął w grudniu formy bardziej realne. Wyrazem tych przemian w nastrojach robotniczych było rozwiązanie w Kurcu Związku Zawodowego Ro-

243

botników Przemysłu Drzewnego, pozostającego pod niepodzielnymi wpływami PPS.CKW. i utworzenie na jego miejsce Z.Z.Z.

Zaniepokojone objawami utraty wpływów jednostki kierownicze PPS.CKW. przystąpiły do uintensywniania prac organizacyjnych, oraz publicznych wystąpień zewnętrznych w ośrodkach przemysłowych powiatu bielskiego, które jednak znalazły tylko częściowy oddźwięk na terenie Hajnówki i to wyłącznie wśród robotników tartaku państwowego.-

Zapoczątkowaniem tej akcji była Okręgowa Konferencja, odbyta w dniu 16 grudnia w Hajnówce z udziałem posła Stanisława Karpińskiego i Edwarda Hryniewicza oraz odbyty w tymże dniu i tamże wiec.-

nferencja.

Wspomniana konferencja miała charakter ściśle poufny. Wzięło w niej udział 26 delegatów PPS. z powiatów bielskiego, wysoko-mazowieckiego i ostrowskiego, a zatem z czwartego okręgu wyborczego, w którym po uwięzieniu b.posła Stanisława Dubois kierownictwo partyjne objął Edward Hryniewicz z Warszawy, reprezentujący radykalny odłam PPS., gawitujący wyraźnie do komunizmu. Stwierdzona została obecność na konferencji posła Stanisława Karpińskiego, Edwarda Hryniewicza, Mikołaja Pietruczuka, Karola Zaorskiego, Aleksandra Chomickiego z Bielska-Podlaskiego, Ady Markowskiej, Jana Patera, Aleksandra Falkiewicza, Stanisława Mrozowskiego, Siennickiego, Witczaka, Stefana Chibnera, Jana Marca, Pomorskiego, Wasiluka , Pieczko i Swiata /pruedstawiciel ZZK. z Czeremchy/ i innych.

Przewodniczył K.Wasiluk z Hajnówki, sekretarzował Siennicki. Przed rozpoczęciem konferencji ustalono, że z uwagi na jej charakter poufny nie będzie sporządzany protokuł i, że niedopuszczalne są jakiekolwiek notatki z obrad przez uczestników. Konferencja

trwała od godziny 18-ej dnia 16 b.m. do godziny niemal 4-ej dnia 17 b.m.

Sprawozdanie z działalności Powiatowego Komitetu Robotniczego n powiat bielski złożył Edward Hryniewicz, który stwierdził, że szczególnie w powiecie bielskim istnieją silne nastroje rewolucyjne ludności robotniczej, zwłaszcza w obrębie Puszczy Białowieskiej. Według oświadczenia Hryniewicza, czynnikiem, który stworzył takie nastroje był oddział Związku Zawodowego Małorolnych w Bielsku-Podlaskim, który prowadził intensywną propagandę wśród robotników puszczańskich, rozszerzył i ugruntował zasięg wpływów PPS. ogólnie w powiecie bielskim i wciągnął w ich orbitę chłopskie masy białoruskie. Oddział ten został zawieszony przez władze administracji ogólnej w jego działalności, wobec czego działalność tę muszą kontynuować lokalne komitety robotnicze PPS., których zadaniem jest tworzenie wiejskich oddziałów partyjnych dla celów wykorzystywania rewolucyjnych nastrojów mas chłopskich w kierunku wywołania rozruchów przeciwko władzom i Rządowi. Następnie Edward Hryniewicz poinformował zebranych, że w związku z uwięzieniem b.posła Stanisława Dubois zorganizowało się w Warszawie specjalne grono przyjaciół powiatu bielskiego, złożone z wybitnych działaczy społecznych i politycznych, posłów, profesorów, adwokatów i publicystów, które postanowiło urządzić masowe wiece manifestacyjne w dniach 6 i 7 stycznia, mające na celu podkreślenie siły proletarjatu w powiecie bielskim i jego gotowości do podjęcia walki rewolucyjnej Odbyć się ma 10 tego rodzaju wieców w powiecie bielskim, obesłanych przez adwokata Kohna z Warszawy, Baranowskiego, Sekretarza Generalnego Związku Zawodowego Małorolnych, adwokata Benkla, Obarskiego, aplikanta adwokackiego Kisielewskiego /aplikuje u adwokata Marata/, posłów Barcikowskiego i Pawlaka, redaktora "Woli Ludu" i in.

Hryniewicz zaznaczył, że lokalne komitety robotnicze PPS. obowiązane są złożyć wymienionym sprawozdania co do gotowości bojowej mas w poszczególnych miejscowościach, w granicach poszczególnych miejscowych komitetów robotniczych, oraz ilości i jakości posiadanej broni. Przybywający na wiece członkowie wspomnianego grona przyjaciół powiatu bielskiego, mają przywieść ze sobą instrukcję CKW. PPS. co do organizacji sposobu i charakteru wystąpień masowych PPS. i przekazać je lokalnym organizacjom PPS. Traktowane wiece mają być równocześnie przygotowawczymi do zapowiedzianego na dzień 2 lutego 1934 roku w Warszawie 23 Kongresu PPS. Hryniewicz apelował, ażeby na Kongres zostali wysłani jako delegaci ludzie całkowicie pewni i zdecydowani, nie jest bowiem wykluczone, że Kongres ten zostanie przekształcony na demonstrację uliczną, poczem zaznaczył, że nadszedł już czas współpracy PPS. z partją komunistyczną w płaszczyźnie walki rewolucyjnej. Dodał przytem, że jest on sekretarzem Akademickiego Związku Młodzieży Komunistycznej w Warszawie, którego praca rewolucyjna została postawiona na wysokim poziomie. Nawiązując do sprawozdania Hryniewicza, poseł Karpiński dawał szereg dyrektyw, traktujących o podziale wypróbowanych członków partji w terenie na piątki bojowe, które najpóźniej wciągu tygodnia od chwili rzucenia hasła muszą stanąć w pogotowiu bojowem. Dalej poseł Karpiński wygłosił obszerny referat polityczny o charakterze ogólnym, oparty na broszurce p.t. "Gospodarka - polityka - taktyka - organizacja socjalizmu" /wydawnictwo "Płomieni"/. W referacie podkreślał szczególnie konieczność rewolucyjnego przysposobienia chłopów i młodzieży, których prawdopodobnie w lutym 1934 roku PPS. powoła do czynnych wystąpień. Nadmienił, że powiat bielski jest podminowany przez PPS.i, że na niego zwrócone są oczy

proletarjatu całej Polski. Referat swój zakończył poseł Karpiński okrzykiem "Niech żyje rewolucja robotniczo-chłopska".-

Z kolei jako delegatów na 23 Kongres PPS. wybrano Edwarda Hryniewicza z Warszawy, Jana Patera z Majnówki i na zastępcę ich Siennickiego z Siemiatycz, powiatu bielskiego.-

Po wyborach delegatów odczytany został projekt rezolucji ogólno-politycznej na Kongres PPS. w redakcji Edwarda Hryniewicza i posła Karpińskiego.-

Projekt ten, którego odpis został przedłożony Ministerstwu przy pisaniu z dnia 15 b.m. Nr.BP.4454/33 T., zawiera dwa charakterystyczne ustępy, a mianowicie:

" 1/Partja socjalistyczna, prowadząc samodzielną politykę klasową, zdobywając dla socjalizmu masy chłopstwa, drobnomieszczaństwa i inteligencji pracującej, poprowadzi rewolucyjną walkę o zdobycie władzy, o rząd robotników i chłopów. Podstawowym warunkiem powodzenia tej walki jest stworzenie jednolitego frontu całego proletarjatu, zarówno w formie porozumienia Międzynarodówek Socjalistycznej i Komunistycznej na platformie walki klasowo-rewolucyjnej i polityki, jak w drodze porozumienia poszczególnych partyj socjalistycznych i komunistycznych oraz lokalnych organizacyj tych partyj na tle konkretnych potrzeb codziennej walki. Jednolity front całego proletarjatu winien objąć również i te partje klasowo-rewolucyjne, które chwilowo znajdują się poza obrębem obu Międzynarodówek.-

2/ W celu skoordynowania walki, prowadzonej przez poszczególne partje socjalistyczne mniejszości narodowych w Polsce, Kongres poleca CK. PPS. zainicjowanie stałej komisji porozumiewawczej z udziałem wszystkich działających w Polsce partyj socjalistycznych. Wobec tego, że na terenie białoruskim dotychczas nie istnieje partja socjalistyczna, Kongres poleca CK. zorganizowanie sekcji bia-

łoruskiej PPS. w porozumieniu zpozostałemi partjami socjalistycznemi w Polsce. Celem sekcji białoruskiej PPS. będzie polityczne zorganizowanie białorusinów i odpowiednie opracowanie zarysu programu. Białorusini stanowią dziś olbrzymią siłę potencjonalną, głuchą narazie na hasła szowinistyczne, lecz już niejednokrotnie uruchomianą przez socjalizm. Zorganizowanie tej siły na podstawie socjalistycznego programu, w momencie precyzowania się światopoglądu społecznego tego narodu, stanowi jedno z naczelnych wskazań organizacyjnych".-

Oba te ustępy wskazują na istnienie wśród PPS. reprezentowanej przez Edwarda Hryniewicza grupy radykalnej, która usiłuje doprowadzić do porozumienia pomiędzy PPS. i partją komunistyczną z jednej strony, a z drugiej narzucić PPS. metody działania organizacyjnego i politycznego w odniesieniu do ludności białoruskiej jakiemi posługuje się partja komunistyczna. W zrozumieniu tej grupy sekcja białoruska PPS. byłaby odpowiednikiem KPZB.

W dyskusji nad projektem rezolucji Stefan Hibner wystąpił z wnioskiem o skreślenie ustępu co do stworzenia jednolitego frontu PPS. z komunistami. Wniosek ten po dość burzliwej wymianie zdań poddany został pod głosowanie, w którego wyniku za skreśleniem wypowiedziało się 23 uczestników w konferencji, przeciwko skreśleniu - Edward Hryniewicz i Mikołaj Pietruczuk, zaś poseł Karpiński wstrzymał się od głosowania.- Hibner zażądał także skreślenia ustępu rezolucji, dotyczącej zorganizowania sekcji białoruskiej PPS. Ponieważ wniosek Hibnera w tej materji został poparty przez wpływowego Jana Patera i większość uczestników konferencji, przeto poseł Karpiński przerwał dyskusję nad nim, nie dopuszczając do głosowania. Równocześnie poseł Karpiński uprzedził Patera, że jeśli jego stanowisko w odniesieniu do obu przytoczo-

nych ustępów rezolucji nie ulegnie zmianie, to zostanie skreślony z listy delegatów na Kongres, gdyż tego wymagają interesy grupy lewicowej PPS., reprezentowanej przez niego, posła Karpińskiego i Edwarda Hryniewicza. W odpowiedzi na uprzedzenie posła Karpińskiego, Pater Jan wystąpił z wnioskiem o zmiany na Kongresie nazwy PPS. na "Socjalistyczne Partje Polski", aby w ten sposób ułatwić partjom socjalistycznym zgrupowanie się w jedną całość i uchronić skomasowaną organizację od pozorów nacjonalistycznych. Wniosek ten przeszedł 13-ma głosami.-

W dyskusji ogólnej delegat Wittczak z Czerlanki w powiecie bielskim podkreślał konieczność nabywania broni przez członków partji, zaznaczając, że "W roku 1934 musi być rozpoczęte kopanie okopów".-

Na wniosek Edwarda Hryniewicza konferencja uchwaliła utworzyć OKR.PPS.CKW. na powiaty bielski, ostrowski i wysoko-mazowiecki z siedzibą w Hajnówce, przyczem do komitetu tego wybrano: K.Wasiluka-przewodniczący, Edwarda Hryniewicza - viceprzewodniczący, Jana Patera-sekretarz, Mikołaja Pietruczuka-zastępca sekretarza, Pomorski-skarbnik, Stanisław Siennicki z Siemiatycz, Wittczak z Czerlanki, Swiat z Czeremchy, Sokoła z Bielska-Podlaskiego i Wróblewskiego z Hajnówki i Hibnera z Nurca - członkowie.-

Omówiona konferencja wskazuje, zdaniem Urzędu Wojewódzkiego, wyraźnie na pewne, nieokreślone jeszcze dążenia niektórych czynników z PPS. do zazębienia działalności dołów PPS. z działalnością dołów partji komunistycznej i wywołanie na tej płaszczyźnie zamieszek w powiecie bielskim.-

Wiec.

Wiec urządził poseł Stanisław Karpiński, który, omawiając obecny kryzys gospodarczy, po[illegible]ł krytyce metody Rządu w zwalczaniu tego kryzysu. Nadmienił, [illegible] Rząd mimo obi[illegible]c w czasie wybo-

rów, wydał szereg dekretów, godzących w przywileje robotnicze. Następnie podkreślił konieczność wspólnej walki mas robotniczych z masami włościańskiemi o polepszenie bytu i o rząd robotniczo-chłopski /700/.-

W tymże dniu odbyła się w Hajnówce akademja, urządzona przez TUR. Na akademji tej przewodniczący PKR.PPS.CKW. w Bielsku-Podlaskim, Edward Hryniewicz wygłosił referat o kulturze i wychowaniu socjalistycznem młodzieży, poddając równocześnie krytyce sfery urzędnicze, którym zarzucił brak ideologji oraz uległość. W-końcu wezwał do kupowania pocztówek w cenie 5 groszy za sztukę, które miały być następnie przesłane z noworocznemi życzeniami przebywającemu w więzieniu b.posłowi, Stanisławowi Dubois/400/.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.104/34T.
Dnia 10 stycznia 1934r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.1 za miesiąc grudzień 1933 roku.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Powiat sokólski.

Sprawa obsadzenia parafji w Majewie po księdzu Antonim Czechowiczu, o którym były wzmianki w kilku ostatnich sprawozdaniach miesięcznych, dotychczas nie została załatwiona.

W dniu 23 grudnia udali się do Majewa dziekan białostocki, ks.Aleksander Chodyko i dziekan sokólski, ks.Józef Marcinkiewicz celem odprawienia nabożeństwa, spożycia pozostających w Kościele SS.Sakramentów i zamknięcia samego kościoła. Obu dziekanom towarzyszył Starosta Powiatowy w Sokółce i Komendant Powiatowy P.P. z kilkunastu szeregowymi PP. w charakterze asysty, o udzielenie której zwrócił się do Pana Wojewody ks.Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski z powołaniem się na Konkordat.

Po przybyciu na miejsce, kościół został otoczony kordonem policji na wypadek, gdyby tłum usiłował przeszkodzić w łamaniu zamka, którym był zamknięty kościół.

Po wejściu do kościoła przy pomocy ślusarza, który wyłamał zamek, przybyli księża poczęli odprawiać nabożeństwo, na które nikt ze zgromadzonych przed kościołem parafian nie był wpuszczony do kościoła. Przyby-

wając stale przed kościół ludność w pewnej chwili usiłowała zaatakować policję i wkroczyć do kościoła. Atakujący tłum został jednak rozproszony przez policję przy użyciu pałek gumowych.

Po nabożeństwie, które odbyło się bez przeszkód, księża dziekani zamknęli kościół na swoje kłódki i odjechali.

W parę dni potem skonstatowano, że nieujawnieni sprawcy kłódki te złamali.

Wkońcu grudnia przybył do Komendanta Powiatowego P.P. w Sokółce pewien zakonnik z Wilna, który prosił Komendanta Powiatowego P.P. o dodanie mu jednego policjanta, przy pomocy którego mógłby w nocy zabrać z kościoła w Majewie wciąż jeszcze znajdujące się tam SS.Sakramenta /komunikanty/. Spotkał się jednak z odmową.

ooooo-000-ooooo

29

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.104/34T.
Dnia 10 stycznia 1934r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.1 za miesiąc grudzień 1933 roku.

V. Mniejszości narodowe.

Mniejszość narodowa żydowska w grudniu zaabsorbowana była w pewnym stopniu dopatrywanymi wyborami do Rad miejskich w poszczególnych miastach i osadach. Na czoło jednak życia żydowskiego w okresie sprawozdawczym wysuwała się sprawa ograniczeń imigracyjnych do Palestyny, zarządzonych przez rząd brytyjski. Z racji tej urządzono szereg zebrań protestacyjnych, na których stanowczo domagano się otwarcia granic Palestyny dla emigrantów żydowskich. Zebrania protestacyjne zwoływali przeważnie sjoniści-rewizjoniści, przyczem były wypadki zakłócenia takich zebrań przez członków żydowskich ugrupowań lewicowych.

Pozatem urządzono szereg odczytów, na których poruszono w lwiej mierze zagadnienia palestyńskie. Życie kulturalno-oświatowe było bardziej ruchliwe, niż w okresie poprzednim.

Z życia ludności białoruskiej należy podkreślić odbyty w Białymstoku Okręgowy Zjazd Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i otwarcie szkoły początkowej dla dzieci białoruskich w powiecie białostockim. Innych momentów w życiu białoruskiem, wymagających omówienia, nie było.

Pewne podniecenie wśród ludności litewskiej na terenie powiatu grodzieńskiego wywołało ustawienie przez nią w Marcinkach, a następnie usunięcie z polecenia władz administracyjnych krzyża-pomnika, pomalowanego na barwy państwowe litewskie.

a/ Z y d z i.

Zycie polityczne.

Zydowski Klub "Myśli Państwowej".

Zydowski Klub "Myśli Państwowej" w Wołkowysku, w związku ze zbliżającymi się wyborami do rady miejskiej, wysunął projekt zblokowania się ludności żydowskiej z polską i pójścia do urny wyborczej pod znakiem wzajemnego porozumienia i zgody. Z tej racji w dniu 12 grudnia odbyło się w Wołkowysku zebranie przedstawicieli wszystkich żydowskich ugrupowań politycznych, społecznych i gospodarczych przy udziale członków miejscowego klubu BBWR. Na zebraniu tem obrońca sądowy Efros, poruszając kwestję przyszłych wyborów do rady miejskiej, zaznaczył, że w interesie społeczeństwa żydowskiego leży, by utworzona była jednolita lista polsko-żydowska, z tem jednak zastrzeżeniem, aby żydom zapewniona była odpowiednia ilość mandatów stosownie do ich liczebności,

Ugrupowania żydowskie, pozostające pod wpływami organizacji sjonistycznej, a zwłaszcza działacza tej organizacji Efroima Barasza, były początkowo przeciwne temu blokowi. Jednakże na ponownem zebraniu w dniu 17 grudnia nastąpiło pewne porozumienie co do wystawienia wspólnej listy przy wyborach do rady miejskiej, Porozumienia tego nie należy jednak uważać za trwałe, a raczej traktować je można jako posunięcie taktyczne Barasza celem przeprowadzenia w wyborach do rady miejskiej jak największej liczby swoich zwolenników.

Sjoniści-Rewizjoniści.

Dnia 9 grudnia organizacja Sjonistów - Rewizjonistów w Indurze, powiatu grodzieńskiego zwołała zgromadzenie w celu zaprotestowania przeciwko ograniczeniom imigracyjnym do Palestyny. Obecni na sali członkowie żydowskich ugrupowań lewicowych okrzykami i gwizdaniem nie dopuścili jednak do głosu ani przewodniczącego zebrania, Felcmana, ani też przybyłego z Grodna działacza Sjonistów - Rewizjonistów, dr. Czertoka. Zachowanie się opozycji doprowadziło do bójki, wskutek czego zebranie zostało rozwiązane. /200/.

Mizrachi.

Dnia 6 grudnia z inicjatywy organizacji "Mizrachi" urządzono w Grajewie odczyt zbiorowy na temat: "Ograniczenie emigracji żydowskiej do Palestyny i o teraźniejszej policji w Palestynie" W czasie odczytu członkowie organizacji "Hechaluc-Pionier" zakłócili spokój przez wznoszenie wrogich okrzyków. Z tej racji sporządzono na nich 6 doniesień karnych. /150/.

Liga Pomocy Pracującym w Palestynie.

Dnia 16 grudnia w Grodnie odbył się pochód członków Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie w celu zaprotestowania przeciwko zarządzonym przez rząd brytyjski ograniczeniom imigracyjnym do Palestyny. W pochodzie wzięło udział około 80 osób. Następnie w tejże materji odbyło się zebranie, na którem przemawiał Łazarz Palnicki i inni.

P r a s a.

Prasa żydowska w grudniu nie zamieściła artykułów zasługujących na uwagę. Jedynie dziennik "Grodner Wo-

ment" w artykule, zatytułowanym: "Kto jest odpowiedzialny za tak wysoki wymiar składek na rzecz gminy - Komisja wymiarowa, czy Zarząd Gminy", podkreślał, że ostatnie wymiary składek na rzecz gminy wyznaniowej żydowskiej w Grodnie były bardzo wysokie i, że wywołało to wśród ludności żydowskiej w tem mieści silne oburzenie, przy wymierzaniu bowiem składek nie liczono się wcale z położeniem materjalnem tej ludności. Według traktowanego dziennika, w lokalu zarządu gminy odbywają się codzień awantury, pokrzywdzonych płatników.

b/ Białorusini.

Powiat białostocki. Dnia 17XII w Białymstoku w lokalu "Makkabi" odbył się doroczny zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej z powiatów białostockiego, sokólskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego oraz m.Białegostoku. Na zjazd przybyło 65 delegatów wraz z przedstawicielami Zarządu Głównego TSB. Feliksem Steckiewiczem z Wilna i Filipem Kiziewiczem z Białegostoku, Porządek dzienny zjazdu obejmował: wybory prezydjum, odczytanie protokułu z poprzedniego zjazdu sprawozdania przedstawicieli Zarządu Głównego i Okręgowego T.S.B. oraz delegatów poszczególnych kół, sprawy kulturalno-oświatowe, wybory Zarządu Okręgowego i wolne wnioski. Przewodniczył obradom zjazdu Aleksander Sołowiej z gminy Gródek w powiecie białostockim. W dyskusji nad odczytanym protokułem zjazdu okręgowego, odbytego dnia 20 listopada 1932 r. /pismo Urzędu Wojewódzkiego z dnia 21 listopada 1932 roku Nr.BP.4585/32 r./ - Józef Grześ, prezes koła TSB.

w Pieszczanikach, gminy Gródek w powiecie białostockim oświadczył, że protokół ten nie jest ścisły i, że pominięto w nim cały szereg faktów. Na tle oświadczenia Józefa Grzesia doszło do wymiany zdań pomiędzy prezydjum zjazdu i Bazylim Łukaszykiem, sekretarzem zjazdu w roku 1932. Wymiana tych zdań pozwoliła obecnym na zjeździe delegatom wojewódzkiego wydziału bezpieczeństwa stwierdzić, że naskutek kampanji, jako rozpoczął KC.KPZB. na zjeździe okręgowym TSB. w Białymstoku w listopadzie 1932 r. / sprawozdanie Urzędu Wojewódzkiegomz dnia 28 stycznia ub.r. Nr.BP.364/33P./, Bazyli Łukaszuk sfałszował protokół zjazdu w części dotyczącej wykluczenia z TSB. działacza komunistycznego Szymona Kuźmina i rezolucji,zgłoszonej przez dra Mikołaja Marcińczyka, przedstawiciela Zarządu Głównego TSB., a dotyczącej współpracy TSB. z organizacjami polskiemi. W rezolucji tej podkreślono, że Towarzystwo Szkoły Białoruskiej nie może odgradzać się murem chińskim od społecznych organizacyj polskich o celach pokrewnych i zalecono kołom TSB. współpracę z temi organizacjami oraz unikanie przez te koła stwarzania momentów zadrażnień narodowościowych i społecznych. Rezolucja została podana szczegółowo w piśmie Urzędu Wojewódzkiego z dnia 21 listopada 1932 r. Nr.BP.4585/32P. Po zakończeniu dyskusji nad protokółem obecny na zjeździe zastępca naczelnika wojewódzkiego wydziału bezpieczeństwa oświadczył zjazdowi, że protokuł poprzedniego zjazdu został przez Bazylego Łukaszuka sfałszowany i, że z faktu tego władze administracji ogólnej wyciągną odpowiednie, prawem przewidziane konsekwencje, nie mogą bowiem dopuścić do tego, ażeby prawomocnie powzięte przez zjazd uchwały były przez jednostki

fałszowane.

Następnie złożył sprawozdanie Feliks Steckiewicz z działalności Zarządu Głównego T.S.B.. W sprawozdaniu z tem stwierdził ożywienie się działalności T.S.B. w województwach wileńskiem i nowogródzkiem i pewne polepszenie się sytuacji dla T.S.B. w województwie poleskiem oraz pogorszenie się stosunku władz administracji ogólnej do T.S.B. w powiecie wołkowyskim. Sprawozdania Zarządu Okręgowego i komisji rewizyjnej nie zawierały bardziej charakterystycznych momentów poza stwierdzeniem faktu, że Zarząd Okręgowy nie utrzymywał w ciągu roku należytego kontaktu z kołami T.S.B. w terenie i, że było to skutkiem ciężkiej sytuacji finansowej tego Zarządu. Na wniosek komisji rewizyjnej uchwalono absolutorjum ustępującemu Zarządowi Głównemu. W dyskusji nad punktem porządku dziennego, traktującym o sprawach oświatowych i szkolnych, podkreślono istnienie małej ilości szkół powszechnych, wskutek czego dzieci ludności białoruskiej zmuszone są w czasie silnych mrozów chodzić do szkół, odległych o kilka i kilkanaście nawet kilometrów od miejsca ich zamieszkania. Ponieważ wpływa to ujemnie na zdrowotność dzieci, wśród których procent zachorowania podczas silnych mrozów dochodził do 60, a żądania ludności białoruskiej w kwestji otwarcia państwowych szkół z językiem białoruskim nie zostaną rychło uwzględnione, przeto zjazd przyjął do wiadomości oświadczenie delegatów niektórych kół TSB., że bądą one inicjowały zakładanie prywatnych szkół białoruskich. Ze szczegółów dyskusji nad sprawami szkolnemi wynika, że obowiązująca ustawa o organizacji roku szkolnego w szkołach powszechnych, zdaniem ludności białoruskiej, nieodpowiada wymogom

życiowym wsi, która pragnie, ażeby dzieci jej w okresie jesiennym i zimowym uczyły się bez przerwy i, ażeby mogły wcześniej rozpocząć ferje letnie, gdyż da im to możność pracy w polu, względnie w obrębie gospodarstwa.

Z kolei zjazd przystąpił do wyborów zarządu Okręgowego, komisji rewizyjnej i delegatów na zjazd walny. Zostali wybrani 1/ do Zarządu Okręgowego - Aleksander Tołuć, Fadziej Leszko, Juljan Ciszewski, Jan Karpowicz, Juljan Leszczyński, Wasyl Jurowiec, Antoni Konecki, Antoni Zajkowski i Jan Wasilewski, 2/ do komisji reizyjnej - Aleksander Sienkiewicz, Konstanty Zubrycki, Feliks Kiziewicz, Józef Grześ, Michał Denisiuk i Arkadjusz Dubatówka, 3/ jako delegaci na zjazd walny - Fadziej Leszko, Filip Koziewicz, Aleksander Sienkiewicz i Grześ Józef.-

Skład nowowybranego zarządu świadczy o pogłębiających się w TSB. wpływach czynników umiarkowanych, które na zjeździe wysunęły cały szereg zarzutów przeciwko komunizującemu Bazylemu Łukaszukowi i spowodowały wcześniejsze wykluczenie go przez koło w Białymstoku z Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

W wolnych wnioskach została poruszona przez kilku delegatów kół sprawa współpracy Towarzystwa Szkoły Białoruskie z organizacjami polskiemi. Podkreślono, że współpracę tę utrudnia niezrozumiałe dla Towarzystwa ustosunkowanie się do niego organizacyj polskich, które nietylko na te współpracę nie idą, lecz nawet przekreślają jej możliwości. Zjazd zakończono odśpiewaniem pieśni "Od wieków my spali".

Dnia 20 grudnia we wsi Nowosiółki, gminy Gródek

miejscowe koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej otworzyło szkołę białoruską, do której uczęszcza 14 dzieci w wieku od 7-15 lat. Wykłady dla dziewcząt i chłopców odbywają się osobno. Wykłada w szkole Tatjana Łukaszyk z Białegostoku, która wynagrodzenia za nauczanie pobierać nie chce, natomiast żąda wyżywienia, mieszkania i kilku sukienek w ciągu roku.

W końcu grudnia we wsiach o ludności białoruskiej na terenie powiatu białostockiego kolportowano ulotkę jednodniówkę pt. "Zasiew", która wzywa do składek na cele kulturalno-oświatowe ludności białoruskiej.

Łat wołkowyski. Koła TSB. w Swisłoczy w dniu 10 grudnia i we wsi Jelcowszczyzna, gminy Izabelin w dniu 17 grudnia urządziły zebrania swych członków. Na zebraniach tych dokonano wyboru delegatów na Okręgowy Zjazd TSB. w Białymstoku.

Dnia 31 grudnia we wspomnianej już wyżej wsi Jelcowszczyzna, odbyło się ponowne zebranie członków koła TSB. Uchwalono wysłać delegację do Starosty Powiatowego w Wołkowysku z prośbą o zezwolenie na urządzanie przedstawień.-

c/ Litwini.

Łat grodzieński. W Marcinkańcach ludność litewska postawiła na placu przed miejscowym kościołem krzyż, pomalowany na barwy państwowe litewskie. Na polecenie Starosty Powiatowego w Grodnie, dnia 7 grudnia szeregowi P.P. krzyż ten przenieśli na miejscowy cmentarz grzebalny. W nocy na 8 grudnia mieszkańcy Marcinkańc z powrotem wkopali ten krzyż przed kościołem Ostatecznie krzyż władze administracyjne usunęły z przed kościoła, a winnych oporu pociągnięto do odpowiedzialności.

d/ Ukraińcy.

Powiat augustowski. Dnia 10 grudnia w Augustowie odbyła się akademja, urządzona przez zamieszkałych tutaj emigrantów-kozaków. Akademja poświęcona była obchodówi święta narodowego kozackiego./20/.

Nazwa organizacji	I.	II.	III.	IV.	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Doch.
Sjoniści ogólni	1	-	3	5	900	100-200	65.0
Sjoniści-Rewizjoniści	3	2	2	6	1190	28-200	
Palej-Sjon Prawica	1	-	-	1	73	35- 38	
B u n d	1	-	-	1	85	25- 60	2.5
Liga Pom.Prac. w Palestynie.	2	6	-	1	540	20-100	
Mizrachi	-	-	1	1	250	100-150	38.5
Stow."Freiheit"	-	3	-	-	250	75-100	55.5
Kultur-Liga	-	-	2	2	240	25- 80	
Brith-Trumpeldor	1	-	2	2	695	25-300	32.0
Hechałuc-Pionier	1	1	-	-	150	70-80	
Tarbuth	-	4	1	1	410	90-200	33.0
O r t	-	-	-	1	180	-	
Linas Chacedek	-	2	-	-	205	100-105	82.7
Linas-Chajlim	-	-	1	-	100	-	
Gemiłus-Chesed	-	5	-	-	410	35-150	195.0
T-wo Szkoły Białoruskiej	3	-	-	-	45	12- 21	
Litewskie T-wo Św. Kazimierza	-	3	7	-	450	45- 90	
Centralny Ukraiński Komitet w Polsce	1	-	-	-	20	-	

I - zebrania,
II - przedstawienia,
III - zabawy,
IV - odczyty.

MUZEUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

---000 0 000---